

SEFI HABARÇYSY

**MARINA
BOROVSKAYA**

YLMY-BILIM GURAMALARYNDA
INTELLEKTUAL EÝEÇILIGI WE BILIMLERIŇ
KAPITALLAŞDYRYLMAGYNY DOLANDYRMAK
ÜÇIN STRATEGIK ÇEMELEŞMELER

INTELLEKTUAL EÝEÇILIK BOÝUNÇA FEDERAL GULLUGY (ROSPATENT)

«SENAGAT EÝEÇILIGINIŇ FEDERAL INSTITUTY»
FEDERAL DÖWLET BÝUJET EDARASY

SEFI HABARÇYSY

SENAGAT EÝEÇILIGINIŇ FEDERAL INSTITUTYNYŇ HABARÇYSY

2024

J. 3 № 4 (10)

16+

**Intellectual eýeçilik boýunça federal gullugy (Rospatent)
«Senagat eýeçiliginiň federal instituty»
Federal döwlet býujet edarasy**

ISSN 2782–5086 (Print)

ISSN 2949–2432 (Online)

SEFI Habarçysy

J. 3 № 4 (10)

Moskwa 2024

Bellige alyndy:

Aragatnaşyk, maglumat tehnologiýalary we köpçülikleýin kommunikasiýalar çygyrynda gözegçilik boýunça federal gullugynda (PI № FC77–85468; tapgyr EI № FC77–85469, sene: 13 iýun 2023 ý.).

Ýaýratma zolaklary:

Russiýa (ähli zolaklar), GDA ýurtlary, golaý we uzak daşary ýurtlar.

Neşiriň döwürleýinligi:

Goşmaça ýörite neşirleri çykarmak mümkinçiligi bilen, ýylda 4 san.

Abuna ýazylmak indeksi – 85599.

«SeFi Habarçysy»

2022-nji ýylda esaslandyryldy we aşakdaky ylmy ugurlarda intellektual eýeçiligiň ylmy işleriniň netijelerini beýan etmek üçin döredildi: Döwlet we hukuk. Hukuk ylmlary; Ykdysadyýet. Ykdysady ylmlar; Patent hukugy. Oýlap tapyşlar; Rejelendiriş; Tebigy ylmlar. Umumy we toplumlaýyn meseleler; Statistika; Kibernetika.

Okyjylar topary:

intellektual eýeçilik ulgamyndaky hünärmenler, patent ynamdarlary, hukukçylar, adwokatlary, ýolbaşçylar, aspirantlar, talyplar, oýlap tapyjylar we beýleki okyjylar.

«SeFi Habarçysy», aşakdaky ýörelgä esaslanyp, öz mazmunyna göniden-göni açyk elýeterlilik üpjün edýär:

ylmy barlaglaryň netijelerine açyk elýeterlilik global bilim alyş-çalşynyň ýokarlanmagyna ýardam berýär. Žurnalyň sanylary SEFI web sahypasynyň elektron çeşmesinde ýerleşdirilen: www.vestnikfips.ru (žurnalyň elektron wersiýasy).

Ähli materiallar çap edilenden soňra, ulanyjylar üçin elýeterli bolar.

Embargo döwri göz önünde tutulmadyk.

Materiallara mzsuzsuz açyk elýeterlilik almak üçin žurnalyň sahypasynda hasaba alynmak talap edilmeyär.

Materiallary neşir etmek, ähli awtorlar üçin mzsuzsuzdyr.

Žurnal açyk elýeterlilik (open access) ýörelgesi bilen işleyär, ýagny, ähli mazmun, ulanyjylar üçin mzsuzsuz doly elýeterlidir we açyk elýeterlilik baradaky kesgitlemä laýyklykda hödürlenýär.

Redaksiýa gelip gowşan ähli materiallar goşa kör rysgal (double-blind) rejeleme amalyndan geçirilýär

Rejeleme, garaşsyz hünärmenler tarapyndan ahlak ýörelgelerine laýyklykda amala aşyrylýar.

Žurnalyň elektron arhiwi neşirden soň aşakdaky milli repozitoriýalarda elýeterlidir:

«Ylmy Elektron Kitaphana», «Rossiýanyň ylmy sitatlar indeksi» (RINC) bibliografiki maglumatlar binýadynyň çäklerinde – hasaba alnan ulanyjylar üçin (ulgamda hasaba alyş we žurnala elýeterlilik mzsuzsuz);

«KiberLeninka» – ähli okyjylara mzsuzsuz, hasaba alynmak talap edilmeyär.

«SeFi Habarçysy» žurnalyň esaslandyryjysynyň, redaksiýasynyň we neşiräçysynyň salgysy:

125993, Moskwa, G-59, GSP-3,

Berežkowskaya köç., jaý 30, bina 1.

Žurnalyň elektron poçtasy: Vestnik_FIPS@rupto.ru

Saýt: vestnikfips.ru.

**Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)
Federal State Budgetary Institution
«Federal Institute of Industrial Property»**

ISSN 2782-5086 (Print)

ISSN 2949-2432 (Online)

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

Vol. 3 No. 4 (10)

Moscow 2024

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; EI series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:

4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):

State and Law. Juridical Sciences

Economics. Economic Sciences

Patent Law. Inventive Activities.

Innovative Activities Natural Sciences.

General and Complex Problems

Statistics Cybernetics

Readership:

professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:

free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FIPS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.

There is no embargo period.

No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal,

i. e. all content is freely available

at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.

Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal

are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:

Berezhkovskaya nab., 30, bldg. 1,
Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Website: vestnikfips.ru

REDAKSIÝA GEŇEŞI

Baş redaktor **NERETIN Oleg Petrowiç**

ysady ylymlarynyň doktory, Senagat eýeçiliginiň federal institutynyň (SEFI) direktory, Moskwa

ZUBOW Ýuriý Sergeýewiç

mugallymçylyk ylymlarynyň kandidaty, Intellektual eýeçilik boýunça Federal gullugyň ýolbaşçysy, Moskwa

IWLİYEW Grigoriý Petrowiç

baş redaktoryň orunbasary, hukuk ylymlarynyň kandidaty, Ýewraziýa patent edarasynyň prezidenti, SEFI-iň ylmy ýolbaşçysy, Moskwa

GORUŞKINA Swetlana Nikolaýewna

baş redaktoryň orunbasary, sosiologiýa ylymlarynyň kandidaty, SEFI-iň ylmy sekretary, Moskwa

ABANKINA Tatýana Wsewolodowna

ykdysady ylymlarynyň kandidaty, professor, «Ykdysadyýetiň ýokary mekdebi» Milli barlag uniwersitetiň Şäher we sebitleýin ösüş fakultetiniň Döredijilik ykdysadyýeti merkeziniň direktory, Moskwa

ALEKSANDROWA Anna Wladimirowna

tehniki ylymlaryň kandidaty, dosent, esasy ylmy işgär – SEFI Seljeriş merkeziniň başlygy, Moskwa

ALEKSEÝEWA Olga Lenarowna

hukuk ylymlarynyň kandidaty, SEFI Hil gözegçilik merkeziniň başlygy, Moskwa

BLIZNES Iwan Anatolýewiç

hukuk ylymlarynyň kandidaty, professor, A.S. Griboýedow adyndaky Moskwa uniwersitetiniň hukuk fakultetiniň dekanı we intellektual eýeçilik kafedrasynyň müdiri, Moskwa

BOROWSKAÝA Marina Aleksandrowna

ykdysady ylymlaryň doktory, professor, Rossiýanyň Bilim Akademiýasynyň habarçy-agzasy, Günorta Federal uniwersitetiniň prezidenti, Rostow-na-Donu

BYÇKOW Dmitriý Wladimirowiç

Fizika-matematika ylymlarynyň kandidaty, Ýewraziýa patent edarasynyň Ekspertiza müdirliginiň mehanika, fizika we elektrik tehnika bölüminiň baş bilermeni, Moskwa

GLAZÝEW Sergeý Ýuryýewiç

ykdysady ylymlaryň doktory, professor, Rossiýanyň Ylymlar Akademiýasynyň akademigi, ýewraziýa ykdysady utgaşmasynyň, kämilleşmeginiň we durnukly ösüşiniň toplumlaýyn meseleleri boýunça RYA-nyň Ylmy geňeşiniň başlygy, Moskwa

GRIB Wladislaw Walerýewiç

hukuk ylymlarynyň doktory, professor, RF-yň at gazanan hukukçysy, Rossiýanyň Bilim Akademiýasynyň akademigi, A.S. Griboýedow adyndaky Moskwa uniwersitetiniň rektory, Rossiýanyň professorlar maslahatynyň başlygy, Moskwa

ÝENA Oleg Walerýewiç

SEFI «Patent seljermesi» ylmy ugrunyň ýolbaşçysy, Moskwa

ŽURAWLEW Andreý Lwowiç

hukuk ylymlarynyň kandidaty, SEFI Halkara hyzmatdaşlyk merkeziniň başlygy, Moskwa

ZOLOTYH Natalýa Iwanowna

ykdysady ylymlarynyň kandidaty, «Rossiýanyň goldawy» atly kiçi we orta telekeçiligiň bütinrossiýa jemgyýetçilik guramasynyň wise-prezidenti, Moskwa

IWANOWA Marina Germanowna

Sosiologiki ylymlarynyň doktory, ykdysady ylymlarynyň kandidaty, dosent, SEFI Ylmy-bilim merkeziniň esasy ylmy işgäri, Moskwa

IWANOW Roman Alekseyewiç

«molyekulýar immunologiýa» hünäri boýunça filosofiýa ylymlarynyň doktory, Ýaýlymlaýyn lukmançylygyň ylmy merkeziniň direktory, «Sirius» Uniwersitetiniň «Lukmançylyk biotehnologiýasy» ugrunyň ylmy ýolbaşçysy, Soçi

ILÝINA Irina Ýewgenýewna

ykdysady ylymlarynyň doktory, dosent, Rossiýanyň Ylmy-tehniki çygyrynda ykdysadyýetiň, syýasatyň we hukugyň ylmy-barlag institutynyň direktory, Moskwa

KALÝATIN Witaliy Olegowić

hukuk ylymlarynyň kandidaty, dosent, Russiýa Federasiýasynyň Prezidentiniň ýanyndaky Hususy hukukyň Barlag merkeziniň Intellektual hukuklary hakynda kanunçylygyk bölümiiň maslahatçysy we Intellektual hukuklaryň kafedrasynyň professory, Moskwa

KLIMANOW Wladimir Wiktorowić

ykdysady ylymlarynyň doktory, geografiýa ylymlarynyň kandidaty, dosent, Rossiýanyň Halk hojalygynyň we döwlet gullugynyň akademiýasynyň Amaly ykdysady barlaglar institutynyň Sebit syýasaty merkeziniň ýolbaşçysy, Moskwa

KUZNETSOWA Tatýana Wiktorowna

mugallymçylyk ylymlarynyň doktory, «Bütinrossiýa patent-tehniki kitaphanasy» Merkeziniň başlygy, Moskwa

LOPATINA Natalýa Wiktorowna

mugallymçylyk ylymlarynyň doktory, professor, SEFI Ylym-bilim merkeziniň esasy ylmy işgäri, Moskwa

LYSKOW Nikolaý Borisowić

SEFI Himiýa, biologiýa we lukmançylyk merkeziniň başlygy, Moskwa

PROKOFÝEW Stanislaw Ýewgenýewiç

Ykdysady ylymlarynyň doktory, professor, Russiýa Federasiýasynyň Hökümetiniň ýanyndaky Maliýe uniwersitetiniň rektory, Moskwa

SALNIKOW Mihail Ýuryýewiç

SEFI Fizika we amaly mehanika merkeziniň başlygy, Moskwa

SIROTÝUK Wladimir Olegowić

tehniki ylymlarynyň doktory, dosent, Rossiýanyň ylymlar akademiýasynyň esasy ylmy işgäri, Moskwa

SMIRNOW Mihail Borisowić

fizika-matematika ylymlarynyň kandidaty, Ýewraziýa patent edarasynyň Seljerme müdirliginiň Mehanika, fizika we elektrotehnika bölüminiň baş bilermeni, Moskwa

SUKONKIN Aleksandr Wladimirowiç

tehniki ylymlarynyň kandidaty, SEFI baş ylmy işgäri, Moskwa

FABRIÇNYÝ Sergeý Ýuryýewiç

hukuk ylymlarynyň doktory, professor, «Harby, ýörite we goşa niýetlenli intellektual işiň netijeleriniň hukuk goragy boýunça federal agentligi» FDBE-nyň direktory, Moskwa

FEDOTOW Mihail Aleksandrowiç

hukuk ylymlarynyň doktory, professor, «Ykdysadyýetiň ýokary mekdebi» Milli barlag uniwersitetiň «Awtorlyk hukugy, meňzeş, medeniýet we maglumat hukuklary boýunça ÝUNESKO kafedrasy» Halkara ylym-bilim merkeziniň direktory, Moskwa

ŞORIN Oleg Nikolaýewiç

tehniki ylymlaryň kandidaty, Moskwa

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief **Oleg P. NERETIN**

Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV

Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow

Grigory P. IVLIEV

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow

Svetlana N. GORUSHKINA

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow

Tatiana V. ABANKINA

Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow

Anna V. ALEKSANDROVA

Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher – Head of the FIPS Analytical Center, Moscow

Olga L. ALEKSEEVA

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow

Ivan A. BLIZNETS

Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow

Marina A. BOROVSKAIA

Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don

Dmitry V. BYCHKOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Sergey Yu. GLAZIEV

Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, Moscow

Vladislav V. GRIB

Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational private institution of higher education «Moscow University named after A.S. Griboyedov», Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow

Oleg V. ENA

Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow

Andrey L. ZHURAVLEV

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow

Natalia I. ZOLOTYKH

Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business «Opora Russia», Moscow

Marina G. IVANOVA

Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV

PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi

Irina E. ILYINA

Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow

Vitaly O. KALYATIN

Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow

Vladimir V. KLIMANOV

Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography) Assoc. Prof., Director of NGO «Institute for Public Finance Reform», Moscow

Tatiana V. KUZNETSOVA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the «All-Russian Patent and Technical Library» Center, FIPS, Moscow

Natalia V. LOPATINA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Nikolai B. LYSKOV

Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow

Stanislav E. PROKOFIEV

Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow

Mikhail Yu. SALNIKOV

Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow

Vladimir O. SIROTYUK

Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow

Mikhail B. SMIRNOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Alexander V. SUKONKIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow

Sergey Yu. FABRICHNY

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution «Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use», Moscow

Mikhail A. FEDOTOV

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center «UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights» NRU HSE, Moscow

Oleg N. SHORIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

MAZMUN

Baş redaktoryň sütüni

Editorial

O. P. Neretin
336

1. Intellektual eýeçilik hukuklaryny saklamak we goramak meseleleri

Issues of intellectual property rights protection and enforcement

A. A. Polýakowa,
N. B. Lyskow,
N. W. Zarýanow
Daşary ýurt hukuk tejribesini hasaba almak bilen, Markuş gurluşlaryny öz içine alyan, oýlap tapyşlar üçin haýyşnamalara seredilmegiň aýratynlyklary (2-nji bölüm)
A. A. Polyakova,
N. B. Lyskov,
N. V. Zaryanov
Features of invention application consideration containing Markush structures in the light of experience of foreign jurisdictions (part 2)

338
S. Ý. Tuzowa,
M. I. Skudro
Daşary ýurt hukuk tertiplerinde tehniki işläp taýýarlamalaryň esasyňy düzýän intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmak
S. Yu. Tuzova,
M. I. Skudro
Insurance of intellectual property underlying technical developments in foreign legal systems

348
Ýu. S. Zubow,
S. A. Renžin,
M. I. Ýewdokimowa
Russiýa Federasiýasynda haryt nyşanlarynyň institutynyň barlaglarynyň we kadalaşdyrylyşynyň geljekki ugurlary
Yu. S. Zubov,
S. A. Renzhin,
M. I. Evdokimova
Trends in the development and regulation of trademarks in the Russian Federation

364

N. K. Nikolaýenko
Oýlap tapyşlary mejbury ygtyýarlylandyrmagyň hukuk kadalaşdyrylyşy we farmasewtika pudagynda hukuk ulanylyşynyň käbir jähtleri
N. K. Nikolaenko
Legal regulation of compulsory licensing of inventions and some aspects of enforcement in the field of pharmaceuticals

374

2. Intellektual eýeçiligiň ykdysadyýeti

Economy of intellectual property

M. A. Borowskaýa,
A. A. Afanasýew,
A. Ýu. Nikitaýewa,
T. W. Fedosowa,
A. W. Kononenko
Ylym-bilim guramalarda intellektual eýeçiligi we bilimleriň kapitalizasiýasyny dolandyrmak üçin strategik çemeleşmeler
M. A. Borovskaya,
A. A. Afanasyev,
A. Yu. Nikitaeva,
T. V. Fedosova,
A. V. Kononenko
Strategic approaches to intellectual property management and knowledge capitalization in scientific and educational organizations

384

MAZMUN

3. Sebit ykdysadyýeti we intellektual eýeçilik

Regional economy and intellectual property

O. P. Neretin,
W. W. Klimanow,
S. N. Goruşkina

Sebit brendi astyndaky önümleri raýat dolanşygyna çekmäge gönükdirilen goldaw çärelerini ulgamlaşdyrmak üçin çemeleşmeler

O. P. Neretin,
V. V. Klimanov,
S. N. Gorushkina

Approaches to systematization of support measures aimed at involving products under a regional brand in the civil turnover

394

4. WPTB (Bütünrossiýa patent-tehniki kitpahana) X-faýllary

VPTB X-Files

406

5. Patent işiniň umumy meseleleri. Oýlap tapyjylyk

General issues of patent practice. Invention activities

T. B. Кузнецова,
O. B. Зезина

Rossiyada maşgala oýlap tapyjylygyň däpleri

T. V. Kuznetsova,
O. V. Zezina

Family invention traditions in Russia

408

6. Kitap tekjesi Bookshelf

Bookshelf

A. Ý. Syçýow,
Ý. W. Turçina

«Geografik görkezmeler hökmünde teklipe edilen nyşanlaryň seljermesiniň aýratynlyklary»

A. E. Sychev,
Yu. V. Turchina

«Features of the examination of designations declared as geographical indications»

418

O. I. Tereşenko

A. Ý. Syçýowyň, Ý. W. Turçinanyň «Geografik görkezmeler hökmünde teklipe edilen nyşanlaryň seljermesiniň aýratynlyklary» usulyýet gollanmasyna syn

O. I. Tereshchenko

Review of the methodological manual by A. E. Sychev, Yu.V. Turchina «Features of the examination of designations declared as geographical indications»

419

Baş redaktoryň sütüni

Hormatly okyjylar, kärdeşler, dostlar!

Siziň önüňizde «SEFI Habarçysy» žurnalyňyň onunjy sany.

Žurnalyň dokuz neşiriniň sahyalarynda biz intellektual eýeçilik pudagyndaky öňdebaryjy hünärmenleriň makalalaryny çap etdik, aýratyn statistik maglumatlary açyp görkezdik, sanlylaşdyrma we emeli aň bilen iş barada gürrüň berdik, SEFI-niň ylmy-barlag işleriniň netijeleri boýunça, seljermäniň aýratynlyklaryny açýan, hukuk kadalaşdyrylyşynyň jähtlerini we Rossiýanyň sebitlerinde intellektual eýeçilik pudagynyň ösüşiniň analitikasyny açyp görkezýän makalalary çap etdik, milli patent edaralarynyň patent haýyşnamalaryny barlamaga bolan çemeleşmeleri barada materiallary, Ýewraziýa giňişliginde patent işjeňliginiň analitik synlaryny ýerleşdirdik.

SEFI-niň ylmy ugurlarynyň ösmegi babatda biz ýedinji sanyň esasy ugurlaryň birini – patent analitikasyna bagyşladyk.

Žurnalyň awtorlar arasynda SEFI-niň öňdebaryjy hünärmenleri, patent wekilleri, bilim we ylmy guramalardan bolan barlagçylar bar.

Sebitiň ylmy-tehnologik we innowasion ösüşine gönükdirilen çäreler ulgamynyň toplumlaýyn seljermesi Rospatentiň ýolbaşçysy Ý. S. Zubow we Mordowiýa Respublikasynyň ýolbaşçysy A. A. Zdunow tarapyndan berildi.

Žurnalyň sahyalarynda Federasiýa Geňeşiniň Ylym, bilim we medeniýet boýunça komitetiniň başlygy L. S. Gumerowanyň «sosial-ykdysady hakykatyň islendik pudagy, islendik milli taslamanyň diňe intellektual işiň netijeleri esasynda döredilen täze tehnologiýalaryň netijeli ulanylan ýagdaýynda üstünlikli bolýandygy» baradaky pikirini beýan eden makalasy çap edildi.

Onunjy belgide biz «WPTB X-faýllary» atly täze bölüme başlaýarys, bu ýerde Bütünrossiýa patent-tehniki kitaphanasynyň gaznalaryndaky aýratyn materiallar barada gürrüň bereris.

«Intellektual eýeçilik hukuklaryny goramak we goranyş meseleleri» atly adaty bölümde Markuş gurluşlary bar bolan haýyşnamalara degişlilikde Rossiýanyň, Ýaponiýanyň, Koreýa Respublikasynyň we Hytaýyň patent edaralarynyň barlag çemeleşmeleriniň seljermesi hödürlenýär. Intellektual eýeçiligi dolandyrmagyň netijeli mehanizmlerini gözlemegiň ýurtara tejribesini öz neşirlerinde Günorta federal uniwersitetinden bolan kärdeşler hödürleýärler. İşde ylmy neşirleriň bibliometrik we ylmometriki seljermesiniň maglumatlary getirilýär.

Şu günki günde iň möhüm mowzuklaryň biri – sebit brendleri – iki jähtde açylyp görkezilýär: Rossiýada haryt nyşanlary institutyny hukuk gataşyklarynyň ösmeginiň we kadalaşdyrmagyň geljekki ugurlary babatda, şeýle-de sebit brendleriniň ösmeginiň hasabyna durnukly ykdysady ösüşi üpjün etmäge we sebit harytlarynyň

hem-de hyzmatlaryny bäsdeşlige ukyplylygyny ýokarlandyrmaga täsir edýän netijeli mehanizmleri ýüze çykarmak babatda.

Häzirki zaman ykdysadyýetiniň şertlerinde maddy däl aktiwler biznesiň strategik bölegini düzýär, intellektual eýeçilik bolsa bazarda kompaniýanyň ähli potensial mümkinçilikleriniň başlangyjydyr. SEFI-niň hünärmenleri täze tehnologik önümleri bazara çykarmakdaky töwekgelçilikleriň synyny taýýarladylar, şeýle hem daşary ýurtlarda intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmagyň guralmagy babatda maglumatlary ulgamlasdyrdylar.

Biz intellektual eýeçiligiň ykdysady ösüş üçin täze şertleri döredýändigine, ilatyň isleglerine, ýurduň ykdysady ösüşine laýyk gelyän ýerli önümleriň öndürilmegi üçin esasy emele getirýändigine ynanyarys. Rospatent we SEFI, Ýewraziýa giňişliginde intellektual eýeçilik pudagynda intellektual işiň netijeleri we şahsýandyryş serişdelerini ekspertizalaşdyrmak, hukuk taýdan goramak, ulanmak we goramak meseleleri boýunça usulyýet merkezi hökmünde, ýurduň tehnologik liderligini we intellektual özygtyýarlylygyny pugtalandyrmak wezipelerini toplumlaýyn we netijeli çözmegi dowam etdirer.

Her bir san üstünde işläp, biz diňe gyzykly bolmak bilen çäklenmän, eýsem peýdaly bolmaga hem çalyşýarys!

*Hormatlamak bilen, O.P. Neretin,
žurnalyň baş redaktory,
ykdsady ylmlarynyň doktory*

EDN <https://elibrary.ru/cskmzc>

Editorial

**Dear readers,
colleagues, friends!**

Here is the 10th issue of the «FIPS Bulletin».

On the pages of nine issues of the journal, we published articles by leading experts in the field of intellectual property, disclosed exclusive statistical data, told about digitalization and work with artificial intelligence, published articles based on the results of FIPS research work, disclosing the features of examination, aspects of legal regulation and analytics of the development of the intellectual property sphere in the regions of Russia, posted materials on the approaches of national patent offices to the examination of patent applications, analytical materials on patent activity in the Eurasian space.

In the context of the development of scientific areas of FIPS, we dedicated the seventh issue to the one of the key areas, namely patent analytics.

Among the authors of the journal are the leading specialists of FIPS, patent attorneys, researchers from educational and scientific organizations.

A comprehensive analysis of the system of measures aimed at scientific, technological and innovative development of the region was given by Yu. Zubov, head of Rospatent, and A. Zdunov, head of the Republic of Mordovia.

The journal published an article by L. Gumerova, Chairperson of the

Federation Council Committee on Science, Education and Culture, who expressed the opinion that «any sphere of socio-economic reality, any national project are successful only in the case of effective use of new technologies based on the results of intellectual activity».

In the tenth issue, we are starting a new section «VPTB X-files», where we will tell about unique materials from the collections of the All-Russian Patent and Technical Library.

The traditional section «Issues of Intellectual Property Rights Protection and Enforcement» gives an analysis of approaches of patent offices of Russia, Japan, China and the Republic of Korea to examination of applications with Markush structures. The cross-country experience in searching for efficient mechanisms for intellectual property management is offered in the publication by the colleagues from the Southern Federal University. The article gives the data of a bibliometric and scientometric analysis of scientific publications.

One of the most relevant topics today, namely regional brands, is disclosed in two directions: in the context of promising areas of development and regulation of legal relations of the institute of trademarks in Russia; as well as in the context of identifying efficient mechanisms that have an impact on sustainable economic growth and increase of the

competitiveness of regional goods and services through the development of regional brands.

In the conditions of modern economy, intangible assets constitute a strategic part of business, and intellectual property is the beginning of all potential opportunities of a company in the market. FIPS specialists prepared a review of risks when introducing new technological products to the market, and systematized information in the field of organizing intellectual property insurance abroad.

We are convinced that intellectual property creates new conditions for economic growth, forms the basis for the production of domestic products that meet the needs of the population, the economic development of the country. Rospatent and FIPS as a methodological center in the field of intellectual property in the Eurasian space on the issues of examination, legal protection, use and protection of the results of intellectual activity and means of individualization will continue to comprehensively and effectively solve the problems of strengthening the technological leadership and intellectual sovereignty of the country.

Working on each issue, we always strive to be not just interesting, but also useful.

**Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Dr. Sci. (Economics)**

1

INTELLEKTUAL EÝEÇILIK HUKUKLARYNY
SAKLAMAK WE GORAMAK MESELELERI

Syna makalasy

Review

UDK 347.771

EDN <https://elibrary.ru/dttiaf>**Daşary ýurt hukuk tejribesini hasaba almak bilen,
Markuş gurluşlaryny öz içine alýan, oýlap tapyşlar
üçin haýyşnamalara seredilmegiň aýratynlyklary (2-
nji bölüm)****Anna Anatolyewna Polýakowa[✉], Nikolay Borisowich Lyskow, Nikolay Wadimovich Zaryanov**

Senagat eýeçiliginiň federal instituty

[✉]apolyakova@rupto.ru

Mazmun: milli patent edaralary Markuş gurluşlary bolan oýlap tapyşlara patent bermek üçin haýyşnamalary barlamaga dürli çemeleşýärler, bu bolsa patent edaralarynyň işini sazlaşdyrmak zerurlygyny döredýär. Barlag işiniň maksady – Russiýa Federasiýasynyň, Ýaponiýanyň, Koreýanyň we Hytaýyň patent edaralarynyň Markuş gurluşlary bolan haýyşnamalary barlamaga bolan çemeleşmelerini, şeýle hem şeýle haýyşnamalaryň anyk barlag halatlarynyň seljermesini geçirmekden ybaratdyr. Markuş gurluşlary bolan haýyşnamalaryň iş dolandyryşyny seljermegiň üsti bilen, dürli patent edaralarynda açylyşyň ýeterlikligini, patent almaga ukyplylygyny, Markuş gurluşlary bilen beýan edilen oýlap tapyşlaryň aýdyňlygyny we birligini bahalandyrmagyň dürli gurallarynyň arza berijiniň alan hukuklarynyň dürli göwrümüne getirýändigini anyklanyldy. Bir we şol başdaky formulada dürli milli edaralaryň dürli bozulmalary bellän halatlar ýüze çykaryldy. Milli edaralaryň ekspertleriniň hereketleriniň birmeňzeşligine ýetmegiň zerurlygy hem-de Markuş gurluşlary bolan haýyşnamalar boýunça meňzeş çözümleri kabul etmek maksady bilen haýyşnamalaryň barlagyna degişli uniwersal maslahatlary döretmegiň zerurlygy görkezildi.

Açar sözler: Markuş gurluşy, patent, haýyşnama, oýlap tapyş, patent almaga ukyplylyk, açylyşyň ýeterlikligi, birlik, intellektual hukuk, talaplaryň göwrümi.

Çeşme görkezmek üçin: Polýakowa, A. A. Daşary ýurt hukuk tejribesini hasaba almak bilen, Markuş gurluşlaryny öz içine alýan oýlap tapyşlar üçin haýyşnamalara seredilmegiň aýratynlyklary (2-nji bölüm) / A. A. Polýakowa, N. B. Lyskow, N. W. Zarýanow // SEFI Habarçysy. 2024. J. 3, № 4 (10). S. 338-347.

Minnetdarlyklar: makala SEFI-niň «Oýlap tapyşlary we peýdaly nusgalary häsiýetlendirmekde umumy düşünje ýa-da parametrleriň mukdar bahalaryna aralyk bilen beýan edilen alamatlary ulanmagyň usulyýetini işläp taýýarlamak» ylmy-barlag işiniň materiallary esasynda taýýarlanyldy.

**Features of invention application consideration
containing Markush structures in the light
of experience of foreign jurisdictions (part 2)****Anna A. Polyakova[✉], Nikolay B. Lyskov, Nikolay V. Zaryanov**

Federal Institute of Industrial Property

[✉]apolyakova@rupto.ru

Abstract: national patent offices have different approaches to examining applications with Markush structures, which raise the need to harmonize the activities of patent offices. The purpose of the study is to analyze approaches to the examination of patent offices of the Russian Federation, Japan, Korea and China in relation to applications with Markush structures, as well as to analyze specific cases of examination of applications. It has been established that different tools for assessing the sufficiency of disclosure, patentability, clarity and unity of claims with Markush structures in different patent offices lead to different scope of rights received by the applicant. Cases have been identified in which different national patent offices record different violations in the same initial claims. The need to achieve uniformity in the actions of experts from national offices is shown in order to make similar decisions on applications with Markush structures.

Keywords: Markush structure, patent, application, invention, patentability, sufficiency of disclosure, unity, intellectual law, scope of claims.

For citation: Polyakova, A. A. Features of invention application consideration containing Markush structures in the light of experience of foreign jurisdictions (part 2) / A. A. Polyakova, N. B. Lyskov, N. V. Zaryanov // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 4 (10). P. 338–347.

Acknowledgements: the article is based on the materials of the research work of FIPS «Development of a methodology for using the features expressed by a general concept or an interval of quantitative parameter values in the characterization of inventions and utility models».

Giriş

Oýlap tapyşyň formulasyny düzende haýyşnamaçy tarapyndan oýlap tapyşyň ygılan edilen tehniki netijä ýetmäge mümkinçilik berýän ähli möhüm alamatlary gysga we şol bir wagtda tutumly görnüşde görkezilmeli. Himiýa we farmasewtika pudagyndaky patentlerde köplenç täze maddalaryň hususy himiýa formulalaryny, olaryň esasynda düzülen kompozisiýalary ýa-da olaryň almagyň ýa-da ulanmagyň usullaryny öz içine alýan oýlap tapyş formulalary düşgeliýär. Emma patent täze birleşmeleriň tutuş toplumyny öz içine alýan bolsa, her bir anyk gurluşyň beýanynda deňişli formula alamatlarynyň görkezilmegi, hem haýyşnamaçyda oýlap tapyşyň formulasyny düzende, hem-de ekspertlerde ygılan edilen oýlap tapyşyň patent almaga ukyplylygyny bahalandyrmakda kynçylyklary döredip biler.

Makalanyň birinji böleginde himiýa birleşmeleriniň gurluşyny häsiýetlendirýän formula alamatlaryny aňlatmak üçin iň amatly we giňden ýaýran görnüş hökmünde Markuş gurluşlaryny ulanmagyň artykmaçlyklary we kemçilikleri seljerdildi. Markuş gurluşynyň görnüşindäki oýlap tapyşyň formulasy, formula düzgüniniň bir bendinde, oýlap tapyşyň anyk amala aşyryş wariantlaryny almak üçin kombinatorika usuly bilen alamatlary saýlap alynýan alternatiwaly alamatlaryň toplumynyň beýan edilmegini göz önünde tutýar [1]. Makalanyň birinji böleginde görkezilişi ýaly, oýlap tapyşyň alamatlaryny aňlatmagyň şeýle usuly ol baradaky maglumaty görkezmegi ep-esli ýeňilleşdirýär we başga-da birnäçe artykmaçlyklara eýedir, emma şol bir wagtda hem maglumat gözleginde, hem-de haýyşnamalaryň mazmuny boýunça barlaglarynyň netijeleri boýunça çözgüt kabul etmede belli bir kynçylyklary döredýär.

Markuş formulasy köp ýurtlarda kabul edilýär, emma Markuş gurluşlaryny öz içine alýan haýyşnamalaryň barlag usulyýeti dürli patent edaralarynda tapawutlanýar. Şonuň üçin, halkara haýyşnamalaryna esaslanýan tejribe görkeziji ýaly, milli tapgyra geçilende, köplenç oýlap tapyşyň formulasyny düzetmek zerurlygy ýüze çykýar. Bu iş dolandyryşynyň dowamlylygyny artdyrýar we haýyşnamaçyda kanunalaýyk soragy döredýär: näme üçin şol bir giriş maglumatlaryndan (haýyşnamanyň başdaky resminamalaryndan, tehniki derejesinden we patent almagyň birmeňzeş şertlerinden) ugur alyp, bir ýurtda oňa patent berilýär, beýleki ýurtda bolsa şol bir göwrümdäki hukuklar babatda goşmaça maglumatlary ýa-da çäklendirmeleri talap edilýär.

Oýlap tapyş üçin haýyşnamalar boýunça iş dolandyryşynyň çäklerinde her bir anyk milli patent edarasy bilen haýyşnamaçynyň özara gatnaşyklarynyň netijeleri tapawutlanyp biler, bu bolsa şol bir giriş maglumatlary, ýagny: haýyşnamanyň başdaky resminamalary we tehniki derejesi bilen dürli ýurtlaryň çäklerinde berilýän hukuk gorawynyň göwrümindäki tapawutlara eltýär. Markuş formulasyny öz içine alýan haýyşnamalary seredip geçmek wagtynda birmeňzeşligiň ýoklugy meselesi äşgärdir, onuň çözgüdine milli edaralaryň iş dolandyryşynyň aýratynlyklaryny hasaba almak bilen toplumlaýyn çemeleşmek zerurdyr.

Şu işiň maksady – Russiýa Federasiýasynyň, Hytaýyň, Ýaponiýanyň, Koreýa Respublikasynyň patent edaralarynyň Markuş gurluşlary görnüşinde beýan edilen oýlap tapyşlar üçin haýyşnamalary barlamaga bolan çemeleşmelerini seljermek, şeýle hem anyk haýyşnamalaryň mysalynda dürli ýurtlaryň patent edaralarynda şeýle haýyşnamalaryň iş dolandyryşynyň netijelerini we olary seredip geçmegiň usulyýetlerini seljermek bolup durýar.

Barlag üçin materiallar we usullar

Haýyşnamalaryň manysy boýunça barlag geçirmek üçin maslahatlaryň we görkezmeleriň seljermesi, Russiýa Federasiýasynyň, Ýaponiýanyň, Koreýa Respublikasynyň

Milli tapgyra geçilende,
köplenç oýlap tapyşyň
formulasyny düzetmek
zerurlygy ýüze çykýar.

Seljermäniň esasy ýörelgesi her bir alternatiwa aýratynlykda manysy boýunça seljermäniň geçirilmegidir.

we Hytaýyň milli patent edaralarynyň resmi saýtlarynda elýeterli bolan, manysy boýunça barlag geçirmek üçin gollanmalary öwrenmek arkaly amala aşyryldy. Markuş gurluşlary bolan haýyşnamalaryň ýüze çykarylmagy, şeýle hem bu haýyşnamalaryň iş dolandyryşynyň seljermesi Espacenet we Patent Centre gözleg ulgamlarynyň kömegi bilen amala aşyryldy.

Barlag netijeleri

Makalanyň birinji böleginde jikme-jik görkezilişi ýaly, Markuş formulalarynyň ulanylyşy, oýlap tapyşyň formulasynyň gysga we tutumly beýan edilmegi, hukuk gorawynyň giň göwrümi, hataryň iň netijeli birleşmesini gözlemek tapgyrynda haýyşnamaçynyň bäsdeşlerden goralmagy, innowasiýalary höweslendirmek we beýlekiler ýaly birnäçe artykmaçlyklara eýedir [2, 3, 4, 5]. Emma beýan etmegiň şeýle görnüşini ulanmak, eksperimental maglumatlaryň alynmadyk oýlap tapyşyň amala aşyryş wariantlarynyň formula girmegi netijesinde talaplaryň göwrüminiň esassyzlygy, yglan edilen oýlap tapyşy tassyklamak üçin ýeterlikli mukdardaky eksperimental maglumatlary kesgitlemek üçin anyk serhetiň ýoklugy, maglumat gözlegini geçirmegiň çylşyrymlylygy, has «dar» haýyşnamalary berlen wagtynda intellektual eýeçiligiň gorag möhletleriniň esassyz uzaldylmagy we beýlekiler ýaly ýetmezçiliklere hem eýedir [6, 7, 8, 9, 10].

ABŞ-nyň patent edarasynyň, şeýle hem Ýewraziýa we Ýewropa patent edaralarynyň haýyşnamalary manysy boýunça seljermesine bolan çemeleşmeleri makalanyň birinji böleginde görkezilipdi.

Ikinji bölegiň çäklerinde Russiýa Federasiýasynda, Hytaýda, Ýaponiýada, Koreýa Respublikasynda Markuş gurluşlaryny öz içine alýan haýyşnamalary seljermesine bolan çemeleşmeler seljerildi. Görkezilen ýurisdiksiýalaryň ählisinde içerki kadalaşdyryjy resminamalar oýlap tapyşlar üçin haýyşnamalary gözlemek we seljermegi boýunça gollanmalar bolup durýar.

Russiýa Federasiýasy

Russiýa Federasiýasynyň kanunçylygy «Markuş formulasy» ýa-da «Markuş gurluşy» adalgasyny anyk görnüşde öz içine almaýar, emma alamatlaryň, Markuş formulasynyň göz önünde tutşy ýaly, beýan edilmegi hereket edýän kanunçylygyň çäklerinde rugsat berilýär.

Şol bir wagtda seljermäniň wagtynda esasy ýörelge her bir alternatiwa aýratynlykda manysy boýunça seljermäniň geçirilýändigidir, ýagny manysy boýunça seljermäniň ähli tapgyrlary, Markuş formulasy görnüşinde beýan edilenler

hem goşulanda, alamatlaryň amala aşyrylyşynyň her bir aýratyn ýagdaýy üçin geçirilmeli¹.

Markuş formulasyna girýän birleşmeler oýlap tapyşyň amala aşyrylyşynyň alternatiw wariantlary hökmünde seredilýändigini sebäpli, yglan edilen oýlap tapyşyň mazmunyny ýeterlik derejede açmak çäklerinde, eger oýlap tapyş formulada oýlap tapyşyň ýerine ýetirililişiniň ýa-da ulanylyşynyň wariantlaryny häsiýetlendirýän alternatiw alamatlary ulanmak bilen häsiýetlendirilýän bolsa, şeýle alamatlaryň häsiýetnamalarynyň ähli utgaşdyrmalarynda tehniki netijäni almagyň mümkinçiligini görkezýän oýlap tapyşyň her bir wariantyny amala aşyrmagyň mysallaryny getirmek zerurdyr².

Şonda eger formula himiýa birleşmesine degişli bolsa, mälüm usullar bilen subut edilen gurluş formulasy getirilýär, fiziki-himiýa konstantalary, birleşmäniň alnan usuly beýan edilýär we görkezilen niýetleme boýunça oýlap tapyşyň ulanylyş mümkinçiligi görkezilýär³.

Himiýa birleşmelere degişlilikde açylyşyň ýeteriligi babatda şeýle hem belleniýär, eger oýlap tapyş belli bir gurluşly, umumy gurluş formulasy bilen beýan edilýän himiýa birleşmeleriniň toparyna (hataryna) degişli bolsa, almagyň umumy usul shemasy, şeýle hem toparyň (hataryň) anyk birleşmesini almagyň mysaly arkaly toparyň (hataryň) ähli birleşmelerini almagyň mümkinçiligi tassyklanýar, eger topara (hatara) himiýa tebigatyna görä dürli radikally birleşmeler girýän bolsa – şu dürli radikally birleşmeleri almagyň mümkinçiligini tassyklamak üçin ýeterlikli mysallar getirilýär.

Patent almaga ukyplylygyny barlamak babatda Russiýa Federasiýasynyň kanunçylygy himiýa birleşmeleri üçin aýratyn görkezmeleri öz içine alýar:

- täzeligi barlananda mälüm birleşmeler toparynyň umumy gurluş formulasynyň astyna düşýän himiýa birleşmesi ýa-da onuň esasynda kompozisiýa, eger himiýa birleşmesi özi boýunça tehniki derejesinden mälüm bolmasa we oýlap tapyşyň ilkinjilik senesi öň dünýäde umumy elýeterli bolan başlangyç birleşmeler, ony almagyň usuly we onuň häsiýetleri barada maglumatlar bolmasa, täzelik şertine laýyk gelýändigini ykrar edilýär⁴;
- co-umumy gurluş formulasynyň astyna girýän, emma aýratyn alnan we barlanandygy barada beýan edilmedik we şonda bu topar üçin hil ýa-da mukdar gatnaşygynda täze näbelli häsiýetleri görkezýän (selektiw oýlap tap-

¹ Rossiýanyň Ykdysady ösüş ministrliginiň 21.02.2023-nji ýyldaky 107-nji belgili buýrugy bilen tassyklan, oýlap tapyşlary döwlet belligine almak boýunça hukuk ähmiýetli hereketi amala aşyrmak üçin esas bolýan resminamalary düzmek, tabşyrmak we seretmek kadalary, we olaryň görnüşleriniň 47-nji bendi // Intellektual eýeçilik boýunça federal gulluk, saýt. URL: <https://ros-patent.gov.ru/ru/documents/prikaz-minekonomrazvitiya-107-21022023#1> (ýüzütme senesi: 11.08.2024).

² Oýlap tapyşlary döwlet belligine almak boýunça hukuk ähmiýetli hereketi amala aşyrmak üçin esas bolýan resminamalary düzmek, tabşyrmak we seretmek talaplary, we olaryň görnüşleri Russiýanyň Ykdysadyýeti ösdürmek ministrliginiň 21.02.2023-nji ýyldaky 107-nji belgili buýrugy bilen tassyklan, 53-nji bendi // Intellektual eýeçilik boýunça federal gulluk, saýt.

³ Şol ýerde, b. 55.

⁴ Resminamalary düzmek, tabşyrmak we seretmek kadalary... b. 73.

yş) himiýa birleşmesi oýlap tapyjylyk derejesine laýyk gelýär⁵.

Şol bir wagtda Markuş formulasy görnüşinde beýan edilip bilinjek beýleki hukuk gorawy obýektleri üçin barlag geçirmegini aýratyn algoritmleri göz önünde tutulanok.

Oýlap tapyşyň birligini barlamak üçin hem Markuş formulasy babatda aýratyn maglumatlar göz önünde tutulanok.

Markuş formulasyny-da öz içine alýan formula bolan umumy talap şu görnüşde beýan edilýär: alamat, görkezilen alternatiwa tarapyndan rugsat berilýän islendik saýlamada oýlap tapyşyň formulasyna girizilen beýleki alamatlar bilen utgaşdyrmada bir we şol bir tehniki netijäni almagyň üpjün ediliş şertinde, alternatiwa görnüşinde beýan edilip bilner⁶. Beýle beýan etme Ýewropa patent edarasynyň (EPO) we ABŞ-nyň Patent we haryt nyşanlary edarasynyň (USPTO) gollanmalarynda beýan edilen Markuş formulasy üçin «umumy tebigatyň» düşüňjesiniň özboluşly meňzeşidir.

Russiýa Federasiýasynyň kanunçylygynyň çäklerinde USPTO we EPO gollanmalarynda beýan edilişi ýaly, «gaty köp» mukdardaky alternatiwalara bagly bolan formula näanyklygyň talaplary göz önünde tutulmajar.

ÝAPONIÝA

Markuş formulasy boýunça birlik talaplaryny barlamak babatda Ýaponiýanyň Patent edarasynyň (JPO) gollanmasynda beýan edilen hereket algoritmleri, EPO üçin beýan edilen algoritmler bilen gabat gelýär⁷.

Markuş formulasy üçin, eger alamatlaryň täze utgaşmasy haýyşnamanyň başdaky resminamalarynda açylyp görkezilen bolsa, alternatiwalary aýyrmak ýa-da olary düzetmek mümkindir⁸.

Beýanda diňe bir böleginiň görkezilen, Markuş gurluşy bilen beýan edilen alternatiwalary öz içine alýan haýyşnamanyň ýagdaýlary bolýar. Şol bir wagtda beýanda görkezilmedik galan alternatiwalary, hatda beýany we çyzgylary, şeýle hem haýyşnama berlen pursata umumy belli maglumatlary hasaba almak bilen, şu pudagyň hünärmeniniň amala aşyryp bilmejekdigini hasap etmäge esas bar. Bu ýagdaýda beýan açylyşyň ýeterlilik talaplaryna gabat gelmeýär. Tejribe geçirmek we seljerme usullaryny haýyşnama berlen pursata umumy elýeterli bilimlere goşup bilinjekdigini bellemek gerek⁹. Mysal üçin, oýlap tapyşyň närsesi başlangyç çalşyryjyly benzoly nitirlemek bilen para-nitro-çalşyryjyly benzoly almak usuly bolup, çalşyryjylar toparynyň (X) CH₃, OH ýa-da COOH hökmünde alternatiw görnüşde görkezilýän usuldyr. Beýanda işleýän mysal hökmünde diňe başlangyç birleşme toluan, ýagny X-iň CH₃ bolýan ýagdaýy görkezilýär. Eger mysal üçin, CH₃ bilen COOH-yň arasynda ugrukmada uly tapawudyň bardygy ýaly tehniki şert sebäpli, başlangyç birleşme benzoý turşusy, ýagny X COOH bolanynda şeýle

usulyň ýaramaýandygyna akyly ýetirip bolýan esas bardygyny anyklamak mümkin bolsa, beýandaky mysallar açylyşyň ýeterlilik talaplaryna laýyk gelmeýär.

Hytaý

Hytaýyň Milli intellektual eýeçilik müdirliginiň (CNIPA) gollanmasy birlik talaplaryny bahalandyrmakda¹⁰ Markuş formulasyny barlamagyň algoritmi barada maglumaty öz içine alýar, ol EPO-nyň gollanmasynda beýan edilen barlag algoritmi bilen gabat gelýär.

Markuş formulasyna ulanylýan patent almaga ukyplylygy barlamak CNIPA-nyň gollanmasynyň çäklerinde goşmaça aýratyn düzgünleşdirilmeýär we alternatiw alamatlary we umumy düşüňjeleri öz içine alýan formulalar üçin umumy talaplara we maslahatlara laýyklykda geçirilýär.

Koreýa Respublikasy

Koreýa Respublikasynyň Intellektual eýeçilik edarasynyň (KIPO) gollanmasy hem Markuş formulasyny barlamak üçin algoritmleri öz içine alýar.

Açylyşyň ýeterlilik babatda, eger oýlap tapyşyň beýanynda oýlap tapyşyň formulasynda yglan edilen Markuş gurluşlarynyň alternatiwalarynyň ähli amala aşyrylma wariantlary däl-de, diňe käbir wariantlar açylyp görkezilen bolsa, ýagny şu pudagyň hünärmeni oýlap tapyşy tejribede ulanyp bilmeýän bolsa, seljermäniň patent bermekden ýüz döndermeli¹¹.

Eger haýyşnamada formula alamatlary alternatiwalary öz içine alyp, şol bir wagtda eger oýlap tapyşyň ähli alternatiw wariantlary meňzeş häsiýete ýa-da funksiýa eýe bolsa, onda formula nädogry bolup durmaýar¹².

Eger alternatiw alamatlar formula Markuşda formulanyň bir bendinde beýan edilip, degişli birmeňzeş hile ýa-da funksiýalara eýe bolsa, oýlap tapyşlaryň birligi berjaý edildi diýlip hasaplanýar. Iki ýa-da has köp alternatiw alamatlaryň oýlap tapyşyň formulasynyň birnäçe özbaşdak bentlerinde açylyandygyna ýa-da olaryň diňe oýlap tapyşyň formulasynyň bir bendinde açylyandygyna (Markuş formulasy) garamazdan, oýlap tapyşlaryň birligini kesgitlemegiň ölçegleri birmeňzeş bolmalydyr. Markuş toparyndaky alternatiwalaryň arasynda azyndan bir alternatiw alamatyň mälüm tehniki derejesine görä täzelik häsiýetine eýe dälidigini anyklan badyna, seljeriji oýlap tapyşlaryň birligini barlamalydyr¹³.

Eger bir ýa-da birnäçe oýlap tapyş, mysal üçin Markuş formulasynda, oýlap tapyşyň formulasynda beýan edilen bolsa, azyndan bir oýlap tapyşyň täzelik we oýlap tapyjylyk derejesine eýe dälidigine esaslanyp, ret jogaby kabul edilip bilner¹⁴.

⁵ Şol ýerde, b. 84.

⁶ Resminamalary düzmek, tabşyrmak we seretmek kadalary... b. 63.

⁷ Examination Guidelines for Patent and Utility Model in Japan (Provisional Translation), 2015, Chapter 6.2 // Japan Patent Office: saýt. URL: https://www.jpo.go.jp/e/system/laws/rule/guideline/patent/tukujitu_kijun/ (ýüzutma senesi: 11.08.2024).

⁸ Şol ýerde, Chapters 2, 4 (2.1.2, 3.3.1).

⁹ Şol ýerde, Chapters 1, 2, 4 (2.1.2, 3.3.1).

¹⁰ Guidelines for examination, 2006, Chapter 8.1 // CNIPA: saýt. URL: <https://wipo.lex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/cn/cn192en.pdf> (ýüzutma senesi: 11.08.2024).

¹¹ Patent Examination Guidelines, 2023, Chapter 2.4 // KIPO: saýt. URL: https://www.kipo.go.kr/en/HtmlApp?c=92006&catmenu=ek03_06_01 (ýüzutma senesi: 11.08.2024).

¹² Şol ýerde, Chapter 4.

¹³ Şol ýerde, Chapter 7.

¹⁴ Şol ýerde, Chapter 4.4.

Eger Markuş tipli haýyşnama ýa-da birnäçe alternatiw tehniki alamatlary görkezilen haýyşnama üçin, tehniki derejesine esaslanýan Markuş alternatiwalarynyň azyndan bir oýlap tapyşynyň oýlap tapyjylyk derejesine eýe daldigini subut edilen bolsa, haýyşnamaça ol barada habar berilip bilner. Bu ýagdaýda haýyşnamaçy oýlap tapyjylyk derejesine eýe bolmadyk Markuş alternatiwalary aýyrmak bilen, ret etmek üçin esaslaryň üstünden gelip biler. Beýleki tarapdan, Markuş formulasynyň ýa-da birnäçe alternatiw tehniki alamatlary getirýän formulanyň oýlap tapyjylyk derejesini kesgitlemekde, alternatiwalaryň biriniň täsirini yglan edilen oýlap tapyşyň hemmesine giňeltmezlik üçin seresap bolmak zerurdyr. Mysal üçin, eger yglan edilen oýlap tapyş, selektiv elementler hökmünde dürli himiýa birleşmeleriniň öz içine alýan hromanolyň neýroprotektor birleşmelerine degişli bolsa, yglan edilen oýlap tapyşyň patent almaga ukyply diýlip ykrar edilmegi üçin, ähli himiýa birleşmeleriň öňki tehniki derejesiniň bir ýa-da birnäçe çeşmelerine ýüze çykýan täsiri görkezmelidir. Şeýlelikde, seljeriji diňe bir alternatiw birleşme üçin (beýanda ep-esli netijeli diýlip açylyp görkezilen formula birleşmesi) deňeşdirme synaglarynyň maglumatlary esasynda patent bermek barada çözgüt kabul edip bilmez¹⁵.

Şol bir wagtda seljermäniň esasy ýörelgesi her bir alternatiwa aýratynlykda manysy boýunça seljermäniň geçirilýändigidir, ýagny Markuş formulasy görnüşinde beýan edilen alamatlaryň amala aşyrylyşynyň her bir aýratyn ýagdaýy üçin manysy boýunça seljermäniň ähli tapgyrlary geçirilmeli¹⁶.

Markuş formulalarynyň öz içine alýan haýyşnamalary seljermek wagtynda seljerijiniň işiniň umumy algoritmi

Dürli patent edaralarynda Markuş formulalary bolan haýyşnamalary seljermeginiň gollanmalaryny seljerme arkaly, köp edaralarda Markuş gurluşlaryna umumy düşünje hökmünde däl-de, oýlap tapyşyň alternatiw alamatlaryny aňlatmagyň görnüşü hökmünde seredilýändigini barada netijä gelmek bolýar. Şonuň üçin haýyşnama seredilende Markuş formulasynyň her bir amala aşyryş warianty aýratynlykda kabul edilýär we soňra haýyşnamanyň resminamalarynda berlen maglumatlaryň esasynda barlag algoritmleri şeýle her bir aýratyn wariantla ulanylýar.

Patent edaralarynyň çemeleşmelerinden we WOIP-niň maslahatlaryndan ugur alyp, formulasy Markuş gurluşy görnüşinde beýan edilen haýyşnamalary seljermeginiň aýratyn algoritmleri bar. Markuş formulasyny barlamakda seljermäni geçirmek boýunça gollanmalarda aýratyn ýazylan esasy tapgyrlary:

- birlik talaplaryny barlamak;
- açylyşyň ýeterlilikini barlamak;
- formulanyň aýdyňlygyny we kesgitleligini barlamak;
- selektiv oýlap tapyşlara degişlilikde hem patent almaga ukyplylyk şertlerine laýyklygyny barlamak;

- formulanyň düzedilmeginde haýyşnamanyň manysy boýunça üýtgedilmegini barlamak

Markuş formulasy bolan haýyşnamalarynyň seljermesiniň kynçylyklary

Markuş gurluşy bilen baglanyşykly oýlap tapyşlar üçin haýyşnamalarynyň seljermesiniň esasy nokady – seljerijiler tarapyndan geçirilýän maglumat gözleginiň göwrümi. Birleşmeleriň ýeke-täk funksional (gurluş) özeni bilen baglanyşykly alternatiwalaryň görnüşinde beýan edilmegi, şeýle haýyşnamalar boýunça gözlegiň uly zähmet sarp etmelerine getirýär, käte bolsa doly göwrümde amala aşyrmak mümkin bolmaýar (mysal üçin, radikallaryň umumy düşüňjeler – geterotsiklil, geteroaril we ş.m. bilen beýan edilmeginde). Beýan edilenler sebäpli, her bir patent edarasy görkezilen meseleleri haýyşnamalara seredilmeginiň bu ýa-da beýleki tapgyrlarynda çözüär.

Hususan-da, USPTO birlik talaplarynyň çäklerinde seljerilýän alternatiwalaryň sanyny azaltmaga synanyşýar. Biziň ýurdumyzyň tejribesi has köp derejede açylyşyň ýeterlilik çäklerinde alternatiwalary çäklendirmäge esaslanýar.

Islendik ýagdaýda seljermäniň esasy dürs hasap edilýän zady, niýetlemäniň amala aşyrylmagyny we tehniki netijä ýetmegi tassyklaýan beýanyň maglumatlaryna görkezilen göwrümi, oýlap tapyşyň formulasyna laýyklykda haýyşnamaçynyň talapynyň göwrümüne laýyk gelmeli.

«Ýeke-täk gurluş meňzeşligini» (ABŞ) nädip bahalandyrmaly, «meňzeş tebigatyň» (EPO) nämedigini, haýsy radikallaryň «himiýa tebigatyna görä dürli radikallara» (RF) degişli edilyändigini, «şu pudagyň hünärmeniniň galan alternatiwalary amala aşyrmaga ukypsyzdygyny» (JPO) nädip subut etmeli, «öňki tehniki derejesiniň bir ýa-da birnäçe çeşmelerine ýüze çykýan täsiri» (KIPO) nädip ýüze çykarmaly diýen sowallara jogaplar haýyşnamalaryň seljermesi boýunça gollanmalarda ýok. Şeýlelikde, dürli edaralarda manysy boýunça seljermäniň geçirilmeginde çemeleşmeleriň käbir näanyklygy we birmeňzeş dälligi ýüze çykýar.

Markuş formulasy bolan haýyşnamalara seredilende birmeňzeşligiň ýoklugynyň netijeleri

Markuş formulasy bolan haýyşnamalary beren haýyşnamaçylar eýýäm ýokarda görkezilen meselelere duş geldiler. PCT prosedurasyny boýunça berlen, dürli milli edaralarda haýyşnamalaryň seljermesinde dürli çemeleşmelerden ugur alyp, Markuş formulasy esasynda dürli göwrümde hukuk goragyny alan köp sanly halkara haýyşnamalarynyň bardygyny mälim. Iş dolandyryşynda seljerijiler başlangyç materiallar we goşmaça hat-habarlaryň çäklerindäki bu ýa-da beýleki materiallary dürli baha berýärler we netije hökmünde dürli bozulmalary we patent bermekden yüz döndermek üçin esaslary kesgitleýärler. Aşakda şeýle haýyşnamalaryň birnäçe mysallary getiriler.

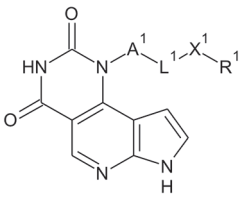
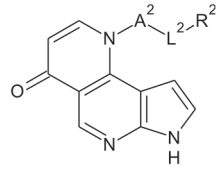
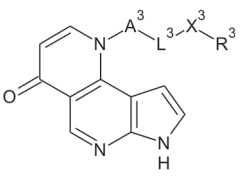
PCT prosedurasyny boýunça berlen WO 2015174376 A1 haýyşnama boýunça ABŞ-nyň (US 9890165 B2), Ýewropanyň (EP 3144309 B1) we RF-nyň (RU 2674262 C2) patent edaralary patentleri bermek barada çözgüt kabul etdiler,

¹⁵ Şol ýerde, Chapter 9.

¹⁶ Şol ýerde, Chapter 2.1.

Tablisa 1.

WO 2015174376 A1 Markuş formulalaryny öz içine alýan haýyşnamanyň seljermeginden soň, EPO (EP 3144309 B1), USPTO (US 9890165 B2), RUPTO (RU 2674262 C2) tarapyndan berlen patentleriň hukuk gorag göwrüminiň deňeşdirmesi

Halkara haýyşnama	EPO	USPTO	RUPTO
 (I)	A¹: a C3-7-cycloalkylene group, L¹: C1-6 alkylene group, X¹: O or NH		
R¹: a cyano C1-6 haloalkyl group or a cyano C1-6 alkyl group	R¹: cyano C1-4 haloalkyl group	Berlen patentiň formulasynda (I) birleşme ýok	R¹: siano-C1-6 galogenalkililen topary ýa-da siano-C1-6 alkil topary
 (II)	A²: C3-7 cycloalkylene group, L²: C1-6 alkylene group		
R²: a 5 to 10-membered aromatic heterocyclic group (the heterocyclic group is one selected from the group consisting of a halogen atom, a C1-4 alkyl group, and a C1-4 haloalkyl group, either independently or differently; Which may be substituted with two substituents)	R²: a 5 to 10-membered aromatic heterocyclic group (the heterocyclic group may be substituted with one or two identical or different substituents independently selected from the group consisting of halogen atoms, C1-4 alkyl groups and C1-4 haloalkyl groups)	Berlen patentiň formulasynda (II) birleşme ýok	R²: halkalarda iki azot atomyny öz içine alýan baş agzaly geteroaromatik topary (geterosiklik topary galogen atomlary, C1-4 alkil toparlary we C1-4 galogenalkil toparlary goşulanda topardan garaşsyz saýlanan bir ýa-da iki meňzeş ýa-da dürli çalyşdyryjylar bilen çalyşdyrylyp bilner)
 (III)	A³: C3-7 cycloalkylene group, L³: C1-6 alkylene group, X³: O, R³: a C1-6 haloalkyl group, a cyano C1-6 haloalkyl group, or a cyano C1-6 alkyl group, X³: NH, R¹: cyano C1-6 haloalkyl group or a cyano C1-6 alkyl group		

Awtorlar tarapyndan düzüldi

emma bu patentleriň hukuk gorag göwrümi tapawutlanýar. Bu haýyşnama himiýa birleşmelerine degişlidir, şonda formulanyň üç bendinde yglan edilen birleşmeler Markuş gurluşlary görnüşinde berlen. Elýeterli çeşmelerden seljerijiler tarapyndan haýyşnamaça iberilen resminamalary seljermek mümkin. Şeýlelikde, bu ýagdaýda USPTO-nyň başlangyç hat-habary açylyşyň ýeterlilik talaplaryny bozmak baradaky görkezmeleri öz içine alýar, şol bir wagtda patent almaga ukyplylyk babatda bellikler bolmandyr. Şol bir wagtda EPO başlangyç seljermeginde açylyşyň ýeterlilik boýunça bellik ýüze çykarmady, emma täzelik we oýlap tapylylyk derejesi şertlerine laýyk gelmeýänligi ýüze çykardy. ABŞ-nyň, RF-nyň we Ýewropanyň kanunçylygynyň çäklerinde iş dolandyryşynyň barşynda, haýyşnamaça seljerijiler tarapyndan bildirilen bellikleriň esasynda oýlap tapylyşyň formulasy düzetmegi maksada laýyk hasaplapdy. Her üç edarada hem patent berlen bolsa-da, hukuk gorawynyň göwrümi dürlidir (1-nji tablisa seret). EPO-da we Rospatentde (RUPTO) seljermäniň netijeleri boýunça

oýlap tapylyşyň formulasy başlangyç PCT haýyşnamasy bilen deňeşdirilende diňe ähmiýetsiz ýýtgetmeleri öz içine alýar, USPTO-da seljermäniň netijeleri boýunça bolsa üç Markuş gurluşynyň ikisi oýlap tapylyşyň formulasyndan aýrylypdyr.

PCT prosedurasyny boýunça berlen we Markuş formulalaryny öz içine alýan WO 2017146116 A1 haýyşnamasy boýunça hem, haýyşnamaça US 10807986 B2, EP 3269370 B1 we RU 2770727 C2 patentleri dürli patent edaralary tarapyndan berlen, emma olaryň hukuk gorag göwrümi ep-esli tapawutlanýar. Başlangyç seredilmeginde ABŞ-nyň we RF-nyň patent edaralary açylyşyň ýeterlilik talaplaryny bozmak barada haýyşnamaça habar berdiler, şol bir wagtda USPTO patent almaga ukyplylyk boýunça bellikler görkezmedi, RUPTO bolsa täzelik şertine laýyk gelmezligi görkezdi. Ýewropa patent edarasy ne açylyşyň ýeterlilik boýunça bellikleri, ne-de täzelik ýa-da oýlap tapylylyk derejesi şertlerine laýyk gelmezligini ýüze çykarmady. Markuş formulalaryny öz içine alýan haýyşnamalara seretmek boýunça bu patent edaralarynyň maslahatlaryndaky tapawut,

Tablisa 2.

Markuş formulasyny öz içine alýan WO 2017142325 A1 haýyşnamanyň seljermeginde soň EPO (EP 3418275 B1), USPTO (US 10442796 B2), RUPTO (RU 2724957 C2) tarapyndan berlen patentleriň hukuk gorag göwrüminiň deňeşdirmesi

Halkara haýyşnama	EPO	USPTO	RUPTO
Himiýa formulasy 1 (Markuş gurluşy)	Ýok	Ýok	Ýok
Himiýa formulasy 1a (Markuş gurluşy)	Üýtgetmeler bilen	Üýtgetmesiz	Anyk birleşmeleriň sanawy bilen çalşyrmak
Keseliň bejerilmegi, önüni almak ýa-da ýeňilleşdirmek üçin ygılan edilen birleşmeler esasynda farmasewtik kompozisiýa	Üýtgetmesiz	Üýtgetmeler bilen (anyk keseller barada anyklama)	Nyşana garşy inhibirleýji işjeňlik görkezýän ygılan edilen birleşmeler esasynda farmasewtik kompozisiýa
Ygılan edilen birleşmeleri almak usuly	Üýtgetmesiz	Üýtgetmesiz	Üýtgetmesiz
Ýok	Ýok	Keseliň bejerilmegi, önüni almak ýa-da ýeňilleşdirmek usuly	Ýok

Awtorlar tarapyndan düzüldi

EPO tarapyndan berlen patentiň himiýa birleşmeleriniň iki toparyna degişli we Markuş gurluşlary görnüşinde beýan edilen, şeýle hem bu birleşmeleri öz içine alýan kompozisiýalara we bu birleşmeleriň dürli nyşanlara garşy inhibirleýji häsiýetlerine degişli formula bentlerini öz içine almagyna getirdi. USPTO tarapyndan berlen patentde bolsa, oýlap tapyşyň formulasynda diňe Markuş gurluşy bilen birleşdirilen birleşmeleriň bir toparyny ýa-da olaryň esasyndaky kompozisiýalary ulanmak bilen keseli bejermek usulyna degişli bentler bar. Russiýanyň patent edarasyndaky oýlap tapyşyň formulasy nyşany inhibirlemek usulyna, Markuş gurluşy bilen birleşdirilen birleşmeleriň birinji toparyny ulanmak bilen keseli bejermek usulyna, şeýle hem bu birleşmeleri kesgitli nyşanyň saýlama inhibitorlary hökmünde, bu nyşany inhibirlemek üçin, kesgitli niýetlemeli derman serişdesini almak üçin we ýokardy görkezilen nyşanyň işjeňligi bilen baglanyşykly keseliň önüni almak we bejergi üçin ulanylmagyna degişlidir. Mundan başga-da, RF-nyň patenti Markuş gurluşy bilen birleşdirilen birleşmeleriň ikinji toparyna, olaryň nyşana garşy inhibirleýji häsiýetlerine, olaryň esasyndaky farmasewtik kompozisiýa, bu birleşmeleri ulanmak bilen keseliň önüni almak we bejergi usulyna, nyşany inhibirlemek usulyna we bu birleşmeler toparyny nyşanyň saýlama inhibitorlary hökmünde, bu nyşany inhibirlemek üçin, derman serişdesini almak üçin we nyşanyň işjeňligi bilen baglanyşykly keseliň önüni almak we bejergi üçin ulanylmagyna degişli bentleri öz içine alýar. Markuş formulalarynyň özleri hem edaralaryň maslahatlaryna laýyklykda haýyşnamaçy tarapyndan üýtgedildi.

ABŞ-nyň (US 10442796 B2), Ýewropanyň (EP 3418275 B1) we RF-nyň (RU 2724957 C2) patent edaralarynda WO 2017142325 A1 haýyşnamasy boýunça berlen patentlerdäki hukuk gorag göwrümi hem ep-esli tapawutlanýar. Şonda ilki bilen USPTO we RUPTO haýyşnamaça açylyşyň ýeterlilik talaplaryny bozmak barada habar berdiler, USPTO goşmaça täzelik şertine laýyk gelmezligi barada, RUPTO bolsa oýlap tapyşlyk derejesi şertine laýyk gelmezligi barada habar

berdi. EPO, RUPTO ýaly, oýlap tapyşlyk derejesi şertine laýyk gelmezligini ýüze çykardy, emma açylyşyň ýeterliliği boýunça ýene-de bellik bildirmedi. Şonda ABŞ-nyň we Ýewropanyň patentlerinde başlangyç haýyşnamada bar bolan iki Markuş formulasynyň biri aýrylypdyr, EPO-nyň patentinde galan formuladaky çalyşdyryjylaryň bir bölegi hem aýrylypdyr. RF-de berlen patent bolsa başlangyç Markuş formulalaryny asla öz içine almaýar we hukuk gorag göwrümi diňe sanalan anyk birleşmeler bilen çäklendirilendir. EPO, USPTO we RUPTO-nyň patentlerindäki oýlap tapyş formulalarynyň beýleki esasy tapawutlary 2-nji tablisada görkezilen.

Russiýa Federasiýasynyň, Yaponiýanyň, Koreýa Respublikasynyň we Hytaýyň patent edaralary Markuş gurluşlaryny öz içine alýan haýyşnamalaryň açylyşynyň ýeterlilikini, patent almaga ukyplylygyny, aýdyňlygyny we birligini bahalandyrmagyň dürli gurallaryna eýedir.

Bu mysallar Markuş formulasyny öz içine alýan haýyşnamalaryň seljermesine dürli çemeleşmeleri ulanmagyň netijelerini dünýä tejribesinde aýdyň görkezýär. Netije hökmünde, dürli ýurtlarda haýyşnamaçy, patent berilende, hem Markuş gurluşy bilen beýan edilen alternatiwalaryň öz toplumyna degişlilikde, hem beýan edilen gurluşlary ýa-da olara salgylanmalary öz içine alýan formulanyň beýleki özbaşdak bentlerine degişlilikde dürli göwrümde hukuk goragyny alýar.

Milli edaralaryň manysy boýunça seljermeleriniň şeýle dürli çözgütleri, açylyşyň ýeterlilik, formulanyň aýdyňlygy we patent almaga ukyplylygy bilen baglanyşykly patent bermek üçin ilkinji garaşda meňzeş bolan düýpli şertleriň dürli düşündirilmegi sebäpli, ön beýan edilen meseleleriň bardygyny baradaky hakykaty tassyklaýar. Bu, haýyşnama nähili düzülmeli, patent bermek şertlerine laýyk gelmek üçin haýyşnamanyň materiallarynda mysallaryň we synaglaryň näçe mukdarynyň görkezilmeli we haýyşnamaçynyň haýyşnamada açylan maglumatlara derek nähili görwürmede gorag alyp biljekdigi barada haýyşnamaçyny ýalňyşsa salýar.

Netije

Russiýa Federasiýasynyň, Ýaponiýanyň, Koreýa Respublikasynyň we Hytaýyň patent edaralary Markuş gurluşlarynyň öz içine alýan haýyşnamalaryň açylyşynyň ýeterlilikini, patent almaga ukyplylygyny, aýdyňlygyny we birligini bahalandyrmagyň dürli gurallaryna eýedir.

Ýokarda agzalan ýurtlarda, şeýle hem ABŞ-da we Ýewraziýa we Ýewropa patent edaralarynda seljermäge bolan çemeleşmeleriň seljermegi, Markuş gurluşlaryny ulanmagyň ähli artykmaçlyklaryna garamazdan, alternatiw alamatlaryň beýan edilişiniň şeýle görnüşi oýlap tapyş üçin haýyşnamalaryň manysy boýunça seljermesinde birnäçe meseleleri döredýändigini görkezdi. PCT prosedurasyny boýunça berlen, özbaşdak bentlerinde himiýa birleşmeleri Markuş gurluşlary görnüşinde yglan edilen haýyşnamalaryň mysallaryndan, dürli milli edaralarda bir we şol bir oýlap tapyş formulasynda we bir we şol bir görwürmdäki eksperimental maglumatlarda dürli bozulmalaryň ýüze çykarylýandygyny aýdyň yzarlanýar. Mundan başga-da, hatda bir talap, mysal üçin açylyşyň ýeterlilik çäklerinde hem, dürli patent edaralary hukuk gorag görwürmini dürli görnüşde çäklendirýärler. Şeýlelikde, Markuş formulasy bolan haýyşnamalar boýunça meňzeş çözgütleri kabul etmek maksady bilen milli edaralaryň seljerijileriniň hereketlerini sazlaşdyrmaga mümkinçilik berjek manysy boýunça seljermäniň tapgyrynda Markuş formulasyny barlamagyň ýeke-täk usulyýeti ýok. Şeýle ýagdaý milli patent edaralarynyň bu ugurda birgiden işleriniň mundan beýläk hem dowam etdirilmegini talap edýär.

Öz gezeginde oýlap tapyjylara haýyşnamanyň materiallaryny resmileşdirmäge bolan dürli talaplary we dürli ýurtlarda himiýa gurluşlarynyň patent almaga ukyplylygyny bahalandyrmagy daşary ýurtlarda üstünlikli patent almak üçin hasaba almagy teklipl edilýär. Goşmaça oýlap tapyjylaryň haýyşnamalaryň nähili geçjekdigine düşünmek we zerur bolanda goşmaça materiallary ýa-da düzedilen haýyşnama resminamalarynyň önünden oýlanyşmak we taýýarlamak maksady bilen, haýyşnamalaryň beriljek patent edaralarynyň manysy boýunça degişli usulyýet maslahatlaryny seljermek mümkinçiligi bar. Mundan başga-da, edebiýatda Markuş formulasynyň öz içine alýan haýyşnamalary düzmek boýunça maslahatlar bar, haýyşnamaçylar olary bu babatda seljerme tarapyndan bellikler berilende, öz delilleriniň esaslandyrmalary hökmünde ulanyp we peýdalanyp bilerler [11, 12].

Hatda bir talap çäklerinde, mysal üçin açylyşyň ýeterlilik çäklerinde hem, dürli patent edaralary hukuk gorag görwürmini dürli görnüşde çäklendirýärler.

Haýyşnamanyň materiallarynda açylyşyň ýeterlilik şertine laýyklygyny ykrar etmek üçin haýsy mukdarda eksperimental maglumatlary bolmaly diýen barada şulary bellemek gerek. Elbetde, iň gowy ýagdaý haýyşnamanyň materiallarynda alternatiw alamatlaryň her bir utgaşmasyna mysal görkezilen ýagdaýdyr. Emma şeýle görnüş tejribede köplenç amala aşyrylyp bilinmeýär. Şunuň bilen baglylykda iň amatly ýagdaý her bir alternatiwa oýlap tapyşyň amala aşyrylmagynyň mysalynyň ýa-da tehniki netijä ýetmek bilen oýlap tapyşyň amala aşyrylmagynyň mümkinçiligini tassyklamaga mümkinçilik berýän, mysal üçin tehniki derejesinden maglumatlary ulanýan, haýsydyr bir obýektiv nazary esaslandyrmalaryň berlen ýagdaýdyr, alternatiwalaryň jeminde mysallar bolsa ýokarda görkezilen maglumatlara esaslanýar. Emma bu ýagdaýda hem mysal üçin, himiýa birleşmelerine, oýlap tapyşyň amala aşyrylyşynyň mysallaryny görkezmegiň belli bir düzgünlerini girizýän oýlap tapyşlaryň anyk obýektlerine goşmaça talaplary hasaba almalydyr.

Edebiýat sanawy

1. WIPO, Summary: further study on the sufficiency of disclosure (Part II), 16-20 October 2023 // WOIP: saýt. – URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_35/scp_35_5_summ.pdf (ýüz tutma senesi: 11.08.2024).
2. Wagner, S. Markuşy kartalaşdyrmak / S. Wagner, C. Sternitzke, S. Walter // Barlag syýasaty. – 2022. – Jilt 51, № 10. – S. 1-14.
3. Holman, C. M. Ikinji derejeli farmasewtik patentleriň goragy: BMG-niň Farmasewtik patent barlagy boýunça Gollanmalaryna jogap / C. M. Holman // Indiana hukuk synlagy. – 2017. – Jilt 50, № 3. – S. 1-56.
4. Zalesow, A. W. Russiýada farmasewtika pudagynda patent hukuklaryny goramagyň aýratynlyklary / A. W. Zalesow // Intellektual hukuklar: XXI asyryň kynçylyklary: Halkara maslahaty materiallary, Tomsk, 14-16 noýabr 2019 ýyl / E. P. Gawrilow, S. W. Butenkonyň redaksiýasy bilen. – Tomsk: Tomsk döwlet uniwersitetiniň Neşirýat öýi, 2019. – S. 52-65. – DOI 10.17223/9785946218559/8.
5. Häzirki zaman himiýa maglumat ulgamlarynda Markuş formulasynyň ulanylyşy: usulyýet we programma-tehnologik serişdeler / A. K. Martirosow, D. I. Gonçarenko, W. M. Zatsepin, W. A. Iwançenko // Ylmy-tehniki maglumat. Ser. 2. – 2004. – № 4. – S. 21-33.
6. Wang, P.-H. Ýakyn möhletli gapyda esaslanan kwant kompýuterinde akyly farmasewtik patent gözlegi / P.-H. Wang, J. – H. Chen, Y.J. Tseng // Ylmy hasabatlar. – 2022. – Jilt 12, № 175. – S. 1-8.

7. Mälim maddalaryň önümlerine degişli oýlap tapyşlar üçin haýyşnamalar: täze garaýyş / W. G. Galkowskaya, N. B. Lyskow, A. A. Polýakowa, T. E. Kriworuçko // Patentler we ygtyýarnamalar. Intellektual hukuklar. – 2019. – № 8. – S. 24-37.
8. Osipow, K. W. Russiýada derman serişdeleriniň patent goragy möhletini uzaltmak (kanunçylyk üýtgetmelerine syn) / K. W. Osipow // Derman serişdelerini işläp taýýarlamak we bellige almak. – 2016. – № 2. – S. 216-220.
9. Meşçerýakow, W. A. Farmasewtika pudagynda Russiýanyň patent hukugynyň krizisi / W. A. Meşçerýakow // Intellektual hukuklar boýunça Kazyýetiň žurnaly. – 2016. – № 13. – S. 30-37.
10. Leonidow, N. B. Himiýa maddalarynyň patent gorawynyň aýratynlyklary / N. B. Leonidow, N. W. Miheýewa // Russiýanyň himiýa žurnaly. – 2000. – T. XLIV, № 5. – S. 34-41.
11. Himiýa we lukmançylyk pudagynda oýlap tapyşyň patent almaga ukyplylyk şertlerine laýyklygyny bahalandyrmak üçin haýyşnamanyň materiallarynda berilýän maglumatlaryň ýeterlilik: usulyýet maslahatlary / A. A. Polýakowa, E. A. Utkina. – Moskwa: INIÇ «Patent», 2007. – 44 s.
12. Organiki birleşmelere degişli oýlap tapyşlaryň patent almaga ukyplylygyny kesgitlemegiň aýratynlyklary / E. N. Lubýanko we beýlekiler; Rospatentiň Maglumat-neşirýat merkezi. – Moskwa: Rospatentiň Maglumat-neşirýat merkezi INIÇ, 2004. – 50 s.

Awtorlar hakynda maglumat

Polýakowa Anna Anatolyewna, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-niň müdiriniň orunbasary (Moskwa, Berejkowskaya köçesi, j. 30, korpus 1); apolyakowa@rupto.ru

Lyskow Nikolay Borisowich, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-niň Himiýa, biotehnologiya we lukmançylyk Merkeziniň başlygy (Moskwa, Berejkowskaya köçesi, j. 30, korpus 1); otd1463@rupto.ru

Zarýanow Nikolay Wadimowycz, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE-niň intellektual eýeçilik boýunça öňdebaryjy döwlet eksperty (Moskwa, Berejkowskaya köçesi, j. 30, korpus 1); nikolai.zarianov@rupto.ru

Awtordaşlaryň beýan edilen goşantlary

Ähli awtordaşlar ýörelgäni işläp düzmekde, barlagy geçirmekde we makalany taýýarlamakda möhüm goşant goşdular, çapdan öň gutarnykly wersiýasyny okadylar we tassykladylar.

A. A. Polýakowa – barlag meýilnamasyny we ýörelgäni işläp düzmek we netijelerini işlemegi geçirmek.

N. B. Lyskow – barlag meýilnamasyny we ýörelgäni konsepsiýasyny işläp düzmek we netijelerini işlemegi geçirmek.

N. W. Zarýanow – maglumat gözlegini amala aşyrmak we netijeleriniň işläp taýýarlanmagyny amala aşyrmak.

References

1. WIPO (2023), Summary: further study on the sufficiency of disclosure (Part II), 16–20 October, available at: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_35/scp_35_5_summ.pdf (Accessed: 11 August 2024).
2. Wagner, S., Sternitzke, C. and Walter, S. (2022), «Mapping Markush», Research Policy, vol. 51, no 10. pp.1–14.
3. Holman, C.M. (2017) «In Defense of Secondary Pharmaceutical Patents: A Response to the UN's Guidelines for Pharmaceutical Patent Examination», *Indiana Law Review*, vol. 50, no 3, pp. 1–56.
4. Zalesov, A.V. (2019), «Features of patent protection in the field of pharmaceuticals in Russia», *Proceedings of the International Conference «Intellectual Property Rights: Challenges of the 21st Century»*, Tomsk, Publishing House of Tomsk State University, pp. 52–65. DOI 10.17223/9785946218559/8.
5. Martirosov, A. A. Martirosov, A. K., Goncharenko, D. I., Zachepin, V. M. and Ivanchenko, V. A. (2004), «Application of Markush formulas in modern chemical information systems: methodological and software-technological tools», *Sci. – Tech. I. Series 2. Information processes and systems*, no 4, pp. 21–33.
6. Wang, P. – H., Chen, J. – H. and Tseng, Y.J. (2022), «Intelligent pharmaceutical patent search on a near term gate based quantum computer», *Scientific Reports*, vol. 12, no 175, pp. 1–8.
7. Galkowskaya, V.G., Lyskov, N.B., Polyakova, A.A. and Krivoruchko, T.E. (2019), «Applications for inventions relating to derivatives of known substances: a new perspective», *Patent and licenses. IP rights*, no 8, pp. 24–37.
8. Osipov, K.V. (2016), «Extension of the validity period of patent protection of medicines in Russia (review of legislative changes)», *Razrabotka i registraciya lekarstvennykh sredstv*, no 2, pp. 216–220.
9. Meshcheryakov, V.A. (2016), «Crisis of russian patent law in pharmaceutical sphere», *IPC Magazine*, no 13, pp. 30–37.
10. Leonidov, N.B. and Miheeva, N.V. (2000), «Features of patent protection of chemicals», *Rossiiskij himicheskij zhurnal* [Russian Chemical Journal], no. 5, pp. 34–40.
11. Polyakova, A. A. and Utkina, E. A. (2007), *Dostatochnost svedenij, predstavlyaemyh v materialah zayavki, dlya ocenki sootvetstviya izobreteniya v oblasti himii i mediciny usloviyam patentosposobnosti: metodicheskije rekomendacii* [Sufficiency of the information provided in the application materials to assess the compliance of an invention in the field of chemistry and medicine with the conditions of patentability: methodological recommendations], INIC «Patent», Moscow, Russia.
12. Lubjanko, E. N. et al. (2004), *Osobennosti opredeleniya patentosposobnosti izobretenij, otnosyashchih k organicheskim soedineniyam* [Features of determining the patentability of inventions related to organic

compounds], Inform. – izd. centr Rospatenta INIC, Moscow, Russia

Information about the authors

Anna A. Polyakova, Deputy Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); apolyakova@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); otd1463@rupto.ru

Nikolay V. Zaryanov, Leading State Expert on Intellectual Property of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30 bld. 1); nikolai.zarianov@rupto.ru

Contribution of the authors

All the authors made a significant contribution to the development of the concept, research and preparation

of the article, read and approved the final version before publication.

A. A. Polyakova – development of the research plan and concept and processing of the results.

N. B. Lyskov – development of the research plan and concept and processing of the results.

N. V. Zaryanov – carrying out informational search, analyzing examination documents of applications and processing the results.

Awtorlar bähbitleriñ gapma-garşylygynyñ ýokdugy barada beýan edýärler.

The authors declare no conflict of interests.

Redaksiya gelen senesi: 14.08.2024

Syndan soñra goşmaça işlenen senesi: 27.09.2024

Neşir edilmäge kabul edilen senesi: 01.10.2024

Syn makalasy

Review

UDK 347.77:368

EDN <https://elibrary.ru/gaywfq>

Daşary ýurt hukuk tertiplerinde tehniki işläp taýýarlamalaryň esasyny düzýän intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmak

Swetlana Ýurýewna Tuzowa[✉], Marina Iwanowna Skudro

Senagat eýeçiliginiň federal instituty

[✉]svetlana.tuzova@rupto.ru

Mazmun: häzirki zaman ykdysadyýetiniň şertlerinde, maddy däl aktiwler işewürlik strategiýasynyň esasy bölegini düzýän ýagdaýynda, intellektual eýeçilik – kompaniýanyň bazardaky ähli potensial mümkinçilikleriniň başlangyçdyr. Şol bir wagtyň özünde, intellektual eýeçiligi kazyýet tarapyndan yzarlanýan kompaniýa özüni intellektual eýeçilik babatda alada-köpçülikli we gymmat kazyýet işlerine ýüzbe-ýüz duýup biler. Intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmagyň möhümligi bu goldaw çäresiniň intellektual eýeçilik çygryndaky kazyýet jedelleri barada töwekgelçilikleri dolandyrmak çözgüdi bolup durýandygy bilen şertlenendir, bu intellektual eýeçilik hukuklaryny goramak ýa-da kazyýet çözgüdiniň ýerine ýetirilmegini üpjün etmek bilen baglanyşykly maliýe çykdajylaryny/ýüküni azaltmaga kömek edýär. Intellektual eýeçilik çygryndaky ätiýaçlandyryş şahadatnamalary, ddüzgün bozujylary yzarlama ýagdaýynda-da, başga bir kompaniýanyň hak isleglerinden goranma ýagdaýynda-da kompaniýanyň intellektual eýeçilik hukuklarynyň bozulmasy bilen baglanyşykly kazyýet çykdajylaryny örtýär. Barlag işiniň maksady – täze tehnologiýa önümleri bazara çykarylanda töwekgelçiliklere syn bermek, şeýle hem intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmagy guramak, hususan-da daşary ýurt hukuk tertiplerinde döwlet derejesinde hem-de ätiýaçlandyryş kompaniýalarynyň derejesinde tehnologiýa işläp taýýarlamalary ätiýaçlandyrmagy guramak babatda maglumaty ulgamlaşdyrmak. Işde umumy ylmy barlag usullary – maksada gönükdirilen we ulgamlaşdyrylan gözlegiň usullary: resmi-logiki, deňeşdirme we ulgamlaşýan seljerme, ulgamlaşdyrma we toparlara bölme ulanylypdyr. Maglumat gözlegi açyk maglumat çeşmeleri boýunça amala aşyrylypdyr. Materiallaryň jemleýji saýlama işi SEFI (Senagat eýeçiliginiň federal instituty) işgärleriniň bilermen baha bermek usuly bilen geçirilipdir. Awtorlar tarapyndan ýerine ýetirilen işiň netijesi daşary ýurt hökümet saýtlarynda we ätiýaçlandyryş guramalarynyň saýtlarynda berilýän intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmak ugurlary we bu prosesi guramagyň wariantlary baradaky maglumatlaryň ulgamlaşdyrylmagydyr. Awtorlar tarapyndan, intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmagyň gyzyklanma döredýän görnüşi, ýokary tehnologiýaly ýerli önümleriň eksportçylary babatda girizilendir, bu bolsa şeýle harytlary daşary ýurt bazaryna çykarmak bilen baglanyşykly uly maliýe töwekgelçiliklerine degişlidir. Russiýada ätiýaçlandyrmagyň bu görnüşiniň ulanylmazlygy sebäpli, teklipl edilýän maglumat biznesi goldamak çäresiniň hem döwlet derejesinde, hem-de ätiýaçlandyryş guramalary tarapyndan girizilmeginiň geljegini bahalandyrmaga mümkinçilik berer.

Açar sözler: patent, intellektual eýeçilik, intellektual eýeçilik boýunça kazyýet, kazyýet hak islegi, intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmak.

Çeşme görkezmek üçin: Tuzowa, S. Ý. Daşary ýurt hukuk tertiplerinde tehniki işläp taýýarlamalaryň esasyny düzýän intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmak / S. Ý. Tuzowa, M. I. Skudro // SEFI Habarçysy. – 2024. – J. 3, № 4 (10). – S. 348-362.

Insurance of intellectual property underlying technical developments in foreign legal systems

Svetlana Yu. Tuzova[✉], Marina I. Skudro

Federal Institute of Industrial Property

[✉]svetlana.tuzova@rupto.ru

Abstract: currently, when intangible assets form a strategic part of a business, the intellectual property is the beginning of all potential market opportunities for a company. At the same time, a company whose intellectual property has been sued may be vulnerable to time-consuming and costly intellectual property litigation. The relevance of intellectual property insurance stems from the fact that it is an intellectual property litigation risk management solution that helps to mitigate the exorbitant financial costs/burdens associated with intellectual property infringement litigation or enforcing a court judgement. Intellectual property insurance policies cover the legal costs associated with the infringement of a company's intellectual property, both in the case of prosecuting infringers and defending against claims brought by another company. The purpose of the study was to review the risks of bringing new technological products to the market, as well as to systematise information in the field of intellectual property insurance, namely technological innovations, both at the state level and at the level of insurance companies in foreign legal systems. In the work general scientific methods of research – methods of directed and systematised search, formal-logical, comparative and system analysis, systematisation and classification – were used. Information search was carried out using open sources of information. The final selection of materials was carried out by the method of expert evaluation by FIPS employees. The result of the work is a systematisation of information presented on foreign governmental sites and on the sites of insurance organisations regarding the directions of intellectual property insurance and options of organisation of this process. In our opinion, the most appropriate is the introduction of IP insurance for exporters of high-tech domestic products due to the high financial risks of introducing Russian goods to foreign markets. Due to the fact that IP insurance is not practically used in Russia yet, the above information will allow us to assess the prospects of introducing this measure of business support in our country both at the state level and on the part of insurance organisations.

Keywords: patent, intellectual property, IP, intellectual property court, lawsuit, intellectual property insurance, IP insurance.

For citation: Tuzova S. Yu. Insurance of intellectual property underlying technical developments in foreign legal systems / S. Yu. Tuzova, M. I. Skudro // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4 (10). – P. 348–362.

Giriş

Häzirki wagtda kompaniýanyň intellektual eýeçiligi onuň iň gymmatly aktiwi we işewürligiň netijeli strategiki ösüşiniň şertidir. Russiýa we dünýä ykdysadyýetiniň ösüş ugry aýdyň görkeziji ýaly, maddy däl aktiwleriň gymmaty hem aýry-áýry kompaniýalar, hem-de islendik döwletiň ykdysadyýeti üçin ýylsaýyn artýar^{1, 2} [1–5].

Şeýlelikde, 1995-nji ýyldan 2015-nji ýyla çenli döwürde dünýäde maddy däl aktiwleriň bazar gymmatynyň paýy 68%-den 84%-e çenli artdy. Şu günki günde öňdebaryjy amerikan kompaniýalarynyň (S&P 500) gymmatynyň 90%-ni maddy

Işewürligiň kemala gelmeginde we ösmeginde maddy däl aktiwleriň barha artýan roly bilen birlikde, бүтін дүнйа боюнча IE (интеллектуал еýеçilik) çygryndaky jedeller boýunça hak islegleriň sany hem artýar.

däl aktiwler düzýär. Bu ýagdaý öňdebaryjy ýewropa kompaniýalary (S&P Europe 350 indeksi) üçin hem, az derejede bolsa-da, saklanyň galýar, 2015-nji ýylda 71%-den 2020-nji ýylda 74%-e çenli artmak bilen^{3, 4}. Öz gezeginde, Russiýa

¹ Juetten, M. Pay Attention To Innovation And Intangibles – They're More Than 80 % Of Your Business' Value // Forbes: saýt. URL: <https://www.forbes.com/sites/maryjuetten/2014/10/02/pay-attention-to-innovation-and-intangibles-more-than-80-of-your-business-value/?sh=110a50c51a67> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

² EPO and EUIPO. Intellectual property rights and firm performance in the European Union, 2021. // European Union Intellectual Property Office: saýt. URL: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/reports/IPContributionStudy/IPR_firm_performance_in_EU/2021_IP_Rights_and_firm_performance_in_the_EU_en.pdf (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

³ Hopkins Joseph K. Empowering Business Growth Through Intellectual Property Financing // Forbes: saýt. URL: <https://www.forbes.com/sites/forbesfinancecouncil/2023/09/08/empowering-business-growth-through-intellectual-property-finance/?sh=79b57e243131> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁴ Ocean Tomo. Hasabat «Intangible Asset Market Value Study», 2022 // Ocean Tomo: saýt. URL: <https://oceantomo.com/intangible-asset-market-value-study/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

Maddy däl aktiwleriň ýitirmeginiň maliýe töwekgelçiliklerini ykrar etmek bilen baglylykda, soňky on ýyllyklarda IE ätiýaçlandyrys şahadatnamalarynyň sany 300%-den hem köp artdy.

Federasiýasynda meňzeş ýagdaý görünýär – 2017-2021-nji ýyllar döwründe maddy däl aktiwleriň umumy ösüşi 49,9% derejede boldy [6]. Aýratyn bellemeli ýeri, pandemiýadan soňky ykdysadyýetiň dikeldilmegi esasan ýokary tehnologiýaly innowasion önümlere esaslanýan tehnologiýa startaplaryň işi bilen şertlenendir, şu sebäpden intellektual eýeçiligiň (IE) ykdysadyýete täsiri soňky döwürde ep-esli

Az sanly kompaniýalaryň kazyýet işleri üçin elýeterli maliýe serişdeleri bar.

güýçlendi^{5, 6}.

Işewürligiň kemala gelmeginde we ösmeginde maddy däl aktiwleriň barha artýan roly bilen birlikde, bütin dünýä boýunça IE çygryndaky jedeller boýunça hak islegleriň sany hem artýar. Ortaça, patentleriň 1%-i olaryň hereket ediş möhletleriniň dowamynda kazyýet işleriniň obýekti bolýar, emma dürli pudaklardaky patentler boýunça kazyýet işleriniň ähtimallyk göräni tapawutly. Mysal üçin, farmasewtika patentleri boýunça ol 25%-e deň, esasy tehnologiýalar ikinji orny eýeleýär – 10%. Bellemeli ýeri, soňky döwürde intellektual eýeçilik çygrynda kazyýet işleriniň ep-esli ösüşi bellenildi: mysal üçin, awtomobil senagatynda 2019-njy ýyldan 2022-nji ýyla çenli kazyýet hak islegleriň sany 150% artdy^{7, 8}. Bu pudaklarda kazyýet işleriniň ýokary ähtimallygy täze önümlerden alynýan ýokary peýda, şeýle hem bazaryň beýleki gatnaşyjylarynyň bähbitlerine garşy gelýän, önümler üçin monopoliýany uzaltmak maksady bilen hukuk eýeleri tarapyndan patentleriň işjeň «ýaşylandyrylmagy» bilen

baglanyşyklydyr⁹. Tehnologik guramalara garşy bildirilen patent hak islegleriniň ýaýrawynyň derejesi ýylsaýyn artýar. 2015-nji ýylda IE boýunça işler ABŞ-daky ähli kazyýet işleriniň diňe 35%-ni düzýärdi, 2021-nji ýylda – ähli işleriň 45%-ni, 2023-nji ýylyň diňe birinji ýarymynda bolsa tehnologiýa kompaniýalara patent hak islegleriniň paýy bildirilen hak islegleriň 42%-ni düzýärdi^{10, 11}. Şu babatda bellemeli ýeri, IE çygryndaky köp sanly kazyýet işleri adaty patent trolleri diýip atlandyrylýan amala aşyrmayýan guramalaryň (NPE) başlangyjy bilen ýola goýuldy. Mysal üçin, 2022-nji ýylda NPE hak islegleriň 63%-ni, 2023-nji ýylyň birinji ýarymynda bolsa IE çygryndaky hak islegleriň 51%-ni bildirdiler¹².

Umuman IE çygryndaky, esasan hem patentlenen ýokary tehnologiýaly işläp taýýarlama babatyndaky kazyýet hak islegleri esasan kompaniýalaryň bazarda bäsdeşlerinden öňdelik almak synanyşyklarynyň netijesinde ýüze çykýar^{13, 14, 15, 16}. Beýleki tarapdan, kazyýet hak islegleriniň bir bölegi hemişe faktlara esaslanýan däl – iri kompaniýalar kazyýetde öz bähbitlerini goramak üçin maliýeleşdirip bilmeýän has kiçi kompaniýany kazyýet işine çekmek bilen ýönekeý öňdelik alýarlar. Kazyýet işi islendik kompaniýa üçin örän gymmat prosedura bolup, kazyýetiň çözgüdine görä, ýeňlen tarapa jerime we öwez pulunyň ululygy bilen has hem erbetleşýär.

Ätiýaçlandyrmak kompaniýanyň IE hukuklarynyň bozulmagy barada hak islegini bermek üçin serişdeleriniň ýetmezçilik edip biljekdigini hasap edýänlere saklaýy faktor bolup biler (aýratyn-da bu patent trollerine degişlidir).

⁵ Berkan Altun Yusuf. Pandemic Fuels Global Growth Of Entrepreneurship And Startup Frenzy // Forbes: saýt. URL: <https://www.forbes.com/sites/forbestechcouncil/2021/04/09/pandemic-fuels-global-growth-of-entrepreneurship-and-startup-frenzy/?sh=66e9d5e37308> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁶ Schneider Howard. Insight: Soaring U. S. business starts in pandemic show new normal evolving // Reuters: saýt. URL: <https://www.reuters.com/business/soaring-us-business-starts-pandemic-show-new-normal-evolving-2021-10-28/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁷ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: saýt. URL: <https://www.upcounsel.com/intellectual-property-insurance> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁸ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: saýt. URL: <https://www.upcounsel.com/intellectual-property-insurance> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁹ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: saýt.

¹⁰ Aon's proprietary review and Stanford Law School, 2023 // Aon: saýt.

¹¹ Aon. Patent Litigation Trends Report, 2021 // Aon: saýt. URL: [https://www.aon.com/en/capabilities/intellectual-property/intellectual-property-liability-insurance#:~:text=Intellectual%20property%20\(IP\)%20insurance%20typically,infringement%20claims%20brought%20against%20them](https://www.aon.com/en/capabilities/intellectual-property/intellectual-property-liability-insurance#:~:text=Intellectual%20property%20(IP)%20insurance%20typically,infringement%20claims%20brought%20against%20them) (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

¹² Aon's proprietary review and Stanford Law School, 2023 // Aon: saýt.

¹³ Bellemeli ýeri, IE çygryndaky käbir jedeller kompaniýalaryň birleşmegi we ele alynmagy wagtynda hem ýüze çykýar, sebäbi islendik birleşme we ele almak boýunça şertnamalaryň köp bölegi hut IE hukuklarynyň töwreginde bolýar.

¹⁴ Merger & acquisition risk reduction insurance // Intellectual Property Insurance Services Corporation: saýt. URL: <https://ipisc.com/solutions/merger-acquisition-risk-reduction-insurance/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

¹⁵ Zenin, I. A. Intellektual eýeçilik hukugy (11-nji neşir, terjime we goşmaça): okuw kitaby. / I. A. Zenin. – Moskwa, Ýurayt, 2023. – 557 s. – ISBN 978–5–534–15292–0.

¹⁶ AIPLA (American Intellectual Property Law Association). Report of the Economic Survey, 2023 // American Intellectual Property Law Association: saýt. URL: <https://www.aipla.org/home/news-publications/economic-survey/2023-report-of-the-economic-survey> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

IE-iñ ätiyaçlandyrys şahadatnamasynyň bolmagy kompaniýanyň bazardaky pozisiýasyny pugtalandyryr.

Suratlandyrmak üçin IE-iñ bozulmagy baradaky ulý işler bilen baglanyşykly çykdajylaryň mysallaryny getireliň: Honeywell garşy Litton – 1,2 mlrd dollar; Polaroid garşy Kodak – 900 mln dollar; Honeywell garşy Minolta – 128 mln dollar; Fonar garşy General Electric – 128 mln dollar; DCS Communications garşy General Instruments – 140 mln dollar; Stac Electronics garşy Microsoft – 120 mln dollar; Nintendo garşy iLife – 10 mln dollar; Octane garşy Icon – 1,7 mln dollar; Hoover garşy Dyson – 4 mln funt sterling; Electrical Appliance Manufacturing – 9,1 mln ýuan (800 müň funt sterling)^{17, 18, 19, 20, 21, 22}.

Ätiyaçlandyrys bermek üçin RPS testi hak islegi üstünlikli üpjün etmek mümkinçiliginiň 50-60%-den ýokarydygyny görkezmeli.

Umumylykda, IE çygryndaky kazyýet işleriniň bahasy kompaniýalaryň köpüsi üçin aşa ýokarydyr (mysal üçin, Beýik Britaniýada 350 müň funt sterlingden geçýär²³, BŞ-da bolsa işleriň ortaça bahasy 50 müň dollardan 3 mln dollara çenli üýtgeýär²⁴). Az sanly kompaniýalaryň kazyýet işleri üçin elýeterli maliýe serişdeleri bar. Proseduralaryň uzaklygyny we kazyýet jedellerini alyp barmagyň ýokary bahasyny göz önünde tutup, köp maýa goýumlaryna eýe bolanlar artykmaçlyga eýedir, olary bolmadyklar bolsa, öz IE-lerine «hüjüm edilende» goragsyz galyp bilerler.

Şeýlelikde, IE-i goldamak üçin dürli çäreleriň arasynda [7] russiýaly öndürijileri, aýratyn-da eksportçylary, tehnologik

innowasion önümleriň esasynda ýatýan IE-i goramak çygrynda, kazyýet yzarlamalary ýagdaýynda goldamak barha möhüm bolýar.

Daşary ýurtlarda kazyýet dawalarynda özüni gowy görkezip bilen netijeli goldaw çäresi intellektual eýeçiligi ätiyaçlandyrmakdyr.

Intellektual eýeçiligi ätiyaçlandyrmak barada umumy maglumatlar

IE ätiyaçlandyrmasy, hususan-da patentlere we haryt nyşanlaryna eýelik edýän kompaniýalary, ýagny belli kazyýet hak islegi önünde goragsyz bolanlary goramak üçin ýörite işlenip düzüldi (patentleriň bozulmasyny ätiyaçlandyrmagyň aýdyň agdyklygyna).

Ätiyaçlandyrys çygryna ýöriteleşdirilen halkara maslahat beriş kompaniýasy Aon²⁵ we maglumat howpsuzlygy çygryndaky problemalara we ugurlara gözegçilik etmäge gönükdirilen garaşsyz gurama Ponemon Institute²⁶ tarapyndan 2019-njy ýylda geçirilen barlag, kompaniýalaryň öz esasy serişdeleriniň (PP & E) 59%-ni we maddy däl aktiwleriniň 18%-ni ätiyaçlandyryandygyny görkezdi²⁷. Şol bir wagtyň özünde, maddy däl aktiwleriň maddy aktiwler bilen deňeşdirilende işewürlük üçin ýokary potensial ýitgi mümkinçiligi bar.

Maddy däl aktiwleriň ýitirmeginiň maliýe töwekgelçiliklerini ykrar etmek bilen baglylykda, soňky on ýyllyklarda IE ätiyaçlandyrys şahadatnamalarynyň sany 300%-den hem köp artdy²⁸.

IE ätiyaçlandyrmasyň almagyň esasy sebäpleri:

- öz bazar paýyňy goramak;
- esassyz kazyýet hak isleglerinden, şol sanda patent trollerinden gorumak;
- täze önümi ýiti bäsleşik şertlerinde bazara çykarmakda kazyýet hak islegleri ýüze çykmak ähtimallyklary bilen baglanyşykly mümkin bolan maliýe ýitgilerini ýumşatmak;
- lisenziýa şertnamasyna gol çekilende ýa-da patent elden gidende IE hukuklary boýunça hyzmatdaş bilen şertnamanyň ygtybarlylygyny tassyklamak (birnäçe satyn alyjy kompaniýalaryň talaby);
- üpjün edijiler bilen şertnama gol çekilende IE hukuklary boýunça hyzmatdaş bilen şertnamanyň ygtybarlylygyny tassyklamak (satyn alyjy kompaniýalaryň üpjün edijilere talaby).

IE ätiyaçlandyrmasy kazyýet prosesleriniň çykdajylaryny örtýänligi sebäpli, ol iri kompaniýalaryň hüjümlerine garşy durmak üçin hukuk we maliýe serişdeleri ýeterlik bolmadyk

¹⁷ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: saýt.

¹⁸ Intellectual Property Insurance // Founder Shield from the Baldwin Group: saýt. URL: <https://foundersshield.com/coverage/intellectual-property-insurance/#nintendo-vs-ilife> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

¹⁹ Intellectual Property Court // Supreme Court USA: saýt. URL: https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/18-956_d18f.pdf (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

²⁰ Intellectual Property Court // Supreme Court USA: saýt. URL: https://www.supremecourt.gov/opinions/20pdf/18-956_d18f.pdf (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

²¹ Selby Jonathan. Top 5 Legal Risks for SaaS Companies in 2024 // Founder Shield from the Baldwin Group: saýt. URL: <https://foundersshield.com/blog/legal-risks-for-saas-companies/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

²² Britton Nick. Protecting IP in China // GB.Growth Business: saýt. URL: <https://growthbusiness.co.uk/protecting-ip-in-china-6890/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

²³ IP Insurance. Assurance, financial backing and support, peace of mind // BloomIP Leeds: saýt. URL: <https://www.bloomip.co.uk/patent-insurance> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

²⁴ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: saýt.

²⁵ Aon – kompaniýanyň saýty <https://www.aon.com> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

²⁶ Ponemon Institute – kompaniýanyň saýty <https://www.ponemon.org/> (ýüztutma senesi 21.06.2024).

²⁷ Aon, Ponemon Institute // Hasabat «Intangible Assets Financial Statement Impact Comparison Report», 2019 // Aon: saýt. URL: <https://www.aon.com/getmedia/52401ebe-c9e7-4fe0-a2f0-f77a210aac6b/2019-Intangible-Assets-Financial-Statement-Impact-Comparison-Report.aspx> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

²⁸ Intellectual Property Insurance // Founder Shield: saýt. URL: <https://foundersshield.com/coverage/intellectual-property-insurance/#nintendo-vs-ilife> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

“Kompaniýanyň intellektual eýeçiliginiň durnuklylygyna daşky faktorlar (ýurtdaky syýasy-ykdysady şertler, belli pudakdaky bäsleşik şertleri, pudakdaky ugurlaryň bolmagy we ş.m.) hem-de kompaniýanyň içki faktorlary (onuň ylmy-tehniki derejesi, işewürlük strategiýalary, täze önümleri çykarmak tejribesi we ş.m.) täsir edýär.

kiçi kompaniýalar üçin aýratyn peýdaly bolup biler. Şeýle-de ätiýaçlandyrmak kompaniýanyň IE hukuklarynyň bozulmagy barada hak islegini bermek üçin serişdeleriniň ýetmezçilik edip biljekdigini hasap edýänlere saklaýjy faktor bolup biler (aýratyn-da bu patent trollerine degişlidir).

IE ätiýaçlandyrmasy patent eýesini üç ugurda goraýar: gorag şahadatnamasy boýunça – kompaniýanyň başga bir kompaniýanyň IE hukuklaryny bozandygy üçin; yzarlama şahadatnamasy boýunça – eger kompaniýa kimdir biriniň onuň IE hukuklaryny bozandygy üçin kazyýete ýüz tutmaly bolsa; şertnama ylalaşygy şahadatnamasy boýunça – şertnama ylalaşygy kontekstinde berlen IE-iň bozulmagyndan ýa-da nädogry görkezilmeginden goramak^{29,30}.

Bellemeli ýeri, ätiýaçlandyryş şahadatnamalary hem kazyýet çözgütleriniň, hem-de jedelleriň özara ylalaşyk çözgütleriniň örtülmegine ýardam edýär. Mundan daşary, IE-iň ätiýaçlandyryş şahadatnamasynyň bolmagy kompaniýanyň bazardaky pozisiýasyny pugtalandyryr (eger kompaniýa marketing edebiyatynda ýa-da web-saýtlarynda öz IE-iniň ätiýaçlandyrylandygyny belleýän bolsa, bu bäsdeşlere kompaniýa garşy hak islegi bildirmekte howplaryň bardygyny barada duýdurýar); kompaniýanyň hukuk bozujynyň kompaniýanyň kazyýete hak islegi bilen ýüz tutup biljekdigini aňmagy bilen baglanyşykly gepleşiklerdäki pozisiýasyny gowulandyryr; maýa goýumyny çekmäge we kompaniýanyň IE-ni girew hökmünde ulanmaga mümkinçilik berip biler (ätiýaçlandyrmak maýadarlar we karz berijilikler IE gymmatlygynyň hukuk bozujylar bilen göreşmek üçin kompaniýanyň maliýe mümkinçiliginiň ýoklugy sebäpli ýitirilmejekdigine ynanmaga ýardam edip biler); potensial ygtyýarnama eýeleri hem zerur ýagdaýda kompaniýanyň kazyýet ýüz tutup we öwez puluny alyp biljekdigini bilýärler.

IE ätiýaçlandyrmakda örtmek ugurlary

Dürli ýurtlarda we dürli ätiýaçlandyryş kompaniýalarynda IE ätiýaçlandyryş maddalar tapawutlanýar. Umumy ýagdaýda, aşakdaky ätiýaçlandyryş maddalary hakda maglumat bar: kazyýet jedeliniň geljegini bahalandyrmak üçin ýokary derejeli hukukçynyň netijenamasyny almak üçin çykadjylar; patent berleninden soň IE-iň patent beriljek derejededigini barlamak (ABŞ-nyň Patent we haryt nyşanlary boýunça müdirligi ýanyndaky Patent kazyýetinde we apelyasiýa geňeşinde seljerme); mediasiýa³¹ [8] üçin çykadjylar we mediator gonorary; özara ylalaşyk çözgüdi üçin çykadjylar (hukukçylara gonorarlar, öwez tölegleri); hukuk maslahatçysynyň işi üçin gonorar; adwokatlaryň gonorary; IE hukuklarynyň bozulmagyny tehniki derňemegi³² we subutnama (däl) IE hukuklarynyň bozulmagy üçin zerur bolan taslamaçylyk işleri üçin zerur bolan bilermen şaýatlyklaryna töleg; kazyýet çykadjylary; patenti täzedan resmileşdirmek üçin çykadjylar (eger bu ätiýaçlandyrylýanyň patent talaplary üçin zerur bolsa); ätiýaçlandyrylan şahs tarapyndan kazyýet hak islegine jogap işleri bilen baglanyşykly çekilen ýol çykadjylary, ýaşaaýyş we nahar çykadjylary; işde arakesmeleri (wagtlaryň/hemişelik kazyýet gadaganlamalary, önümlerden/hyzmatlardan gelýän girdejileriň ýitirilmegi); kompaniýanyň

“IE ätiýaçlandyryş şahadatnamasynyň bahasy, ýurt, IE-iň görnüşi, işewürligiň göwrümi, pudak töwekgelçilikleri, geografik ýerleşmesi we saýlanylan örtgi şertleri ýaly köp faktorlara göreä güýçli üýtgap biler.

üpjünçilik ulgamyndaky işewürlige garşy bildirilen hak islegini seljermek ýa-da goramak üçin çykadjylary örtýän üçünji taraplara zyýanyň öwezini dolmak; şertnama şertnamasy ýa-da IE bilen baglanyşykly hak islegi boýunça başga bir tarapa zyýany goramak we öwezini dolmak borçnamalary bilen baglanyşykly ýüze çykýan hak islegi (bu dürli görnüşdäki şertnamalardan, mysal üçin, täjirçilik guramalarynyň arasynda satuw, lisenziýa bermek ýa-da hyzmatdaşlyk şertnamalary ýaly, gelip biler); şertnama bozulmasy bilen baglanyşykly çykadjylar, mysal üçin, gözegçilik tapgyrlary ýa-da lisenziýa töleglerini (royaltiller) tölemeklik; IE-iň

²⁹ Intellectual property insurance/Financier Worldwide Magazine. October 2022 // Financier Worldwide: сайт. URL: <https://www.financierworldwide.com/intellectual-property-insurance> (дата обращения: 21.06.2024).

³⁰ Skidmore Micah. Intellectual Property Insurance Coverage: Seven Tips That Every Purchaser Of Defensive IP Coverage Should Know // Haynes Boone: сайт. URL: <https://www.haynesboone.com/news/alerts/intellectual-property-insurance-coverage-seven-tips> (дата обращения: 21.06.2024).

³¹ Mediasiýa – jedelleri alternatiw çözmek görnüşi (ADR), kazyýete ýüz tutmazdan jedelleri çözmek usuly. Mediasiýanyň bahasy pes, jedelleri çözmek tizligi bolsa kazyýet işinden ýokary. Käbir ýagdaýlarda, kazyýet işi başlanýandan soň, kazyýet dawagari we jogapçyny garaşsyz şahsyň, ygtyýarlylandyrylan mediatoryň kömegi bilen jedeli çözmek üçin mediasiýa ibermegi mümkin. Mediatoryň roly jedel boýunça çözgüt kabul etmede däl-de, iki tarap üçin hem kabul ederlikli çözgüt tapmaga kömek etmede ýatýar. Şu maksat bilen käbir patent edaralarynyň ýanynda araçylyk gulluklary döredildi, mysal üçin, Beýik Britaniýada: <https://www.gov.uk/guidance/intellectual-property-mediation> (ýüz tutma senesi: 21.06.2024).

³² Şeýle derňewiň bahasy, mysal üçin, ABŞ-da – takmynan 13 000 dollar.

Daşary ýurtlardaky kazyýet tejribesini göz önünde tutup, kompaniýanyň täjirçilik syrny bikanun açmagyna garşy ätiýaçlandyryş şahadatnamalary işlenip düzüldi.

bozulmagy ýa-da rugsatsyz ulanylmagy netijesinde çekilen zyýanlaryň öwezini dolmak (elden giden peýda, haryt nyşanyň abraýyna zyýan we kompaniýanyň bazardaky ýagdaýyny dikeltmek bilen baglanyşykly çykdajylar); kompaniýanyň IE hukuklaryny ýitirmegi netijesinde ýitirilen girdeji (öňki nokada bagly dälir. Titul ätiýaçlandyrmasy RF-niň Raýat kodeksiniň 1252, 1398, 1404, 1441, 1512, 1513, 1535, 1536, 1549-njy maddalary we ş.m. bilen göz önünde tutulan patent/şahadatnamalaryň ýatyrylan ýagdaýynda çykdajylary örtmäge gönükdirilendir); apelyasiýa we garşylyklaýyn hak islegler üçin çykdajylar; awtorlyk hukugynyň bozulmagy baradaky hak islegde ýeňlişe sezewar bolanda tölemäge degişli zyýan; biznesiň arakesmesi (jedelli önümi täze işläp taýýarlamak üçin kazyýet gadaganlygyndan soňky YKÖG (ylmy-konstruktorlyk önümçilik işleri) üçin çykdajylar, täjirçilik artykmaçlyklaryny ýitiren (patent hukuklarynyň bozulmagyndan gaça durmak üçin önümiň gaýtadan gurluşynyň zerurlygy, ýa-da patent hukuklaryny bozýan algoritmany gaýtadan programmirmek üçin has köp işgärleri hakyna tutmak zerurlygy); önümçiligi gaýtadan gurmak üçin çykdajylar); kompaniýalaryň birleşmegi ýa-da ele alynmagy wagtynda IE boýunça şertnama borçlary bilen baglanyşykly ýitgiler; kompaniýanyň IE-ine esaslandyrmalar üçin hakyky dälidigi, ýatyrylyş ýa-da lisenziýanyň yzyna alynmagy proseduralar; kiber-howpsuzlyk: dürli kiber hadysalardan, şol sanda IE hukuklarynyň bozulmalaryndan bolýan zyýanlary örtýär (şahadatnama üçin tarifler 1 million dollar ätiýaçlandyryş örtgisi üçin ýylda 1 müňden 1,5 müň dollara çenli derejede); IE bilen örtülip bilinjek mahabatdan³³, olýan zyýan

Degişli ätiýaçlandyryş şahadatnamasyny resmileşdirende, ätiýaçlandyryş kompaniýasy patent almak üçin ýüz tutmak prosesinde ýüze çykýan töwekgelçilikler üçin ätiýaçlandyryş jogapkärçiligini alyp biler (patent almakdan ýüz dönderilmegi töwekgelçiligi we ýüz tutmak prosesinde patent üçin arza berýäniň kanuny hukuklarynyň bozulmagy töwekgelçiligi).

(işewürlik prosesleriň bozulmagy, awtorlyk hukuklarynyň bozulmagy we reklama mazmuny boýunça haryt nyşanlary hukuklarynyň bozulmagy (şahadatnama üçin tarifler ýylda takmynan 500 dollar töwereginde))^{34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49} [9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17].

Bellemeli ýeri, jedeller/hak islegler guramak üçin ätiýaçlandyryş kompaniýalarynyň hukukçylara talaplary käbir derejede tapawutlanýar. Käbir ýagdaýlarda, ätiýaçlandyryş ýagdaýy ýüze çykandan soň şahadatnamanyň hereket edip başlamagy üçin ätiýaçlandyryjylar belli bir hukukçyny/patent wekilini/ätiýaçlandyryjynyň bilermen toparyny (azyndan başlangyç tapgyrda) çekmegi talap edýärler. Käbir ätiýaçlandyryjylar, mysal üçin, bähbitli sagatlyk stawka barada ylalaşmagy isleýän hukuk firmalarynyň sanawyny ýöretmegi halaýarlar.

Başga görnüşlerde, şahadatnama, kompaniýa öz hukukçysyny ulanmaga rugsat berýär, emma ätiýaçlandyryjy

³⁴ Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: saýt. URL: <https://www.upcounsel.com/intellectual-property-insurance/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

³⁵ Jones A. What types of intellectual property insurance are available // Anthony Jones Insurance Brokers: saýt. URL: <https://anthonyjones.com/types-of-intellectual-property-insurance/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

³⁶ Kimberlee L. What Is Intellectual Property Insurance? // business.com: saýt. URL: <https://www.business.com/insurance/intellectual-property/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

³⁷ Alan Boswell Group. Guide to intellectual property rights insurance // Alan Boswell Group: saýt. URL: <https://www.alanboswell.com/news/what-is-intellectual-property-rights-insurance/#What%20is%20intellectual%20property%20rights%20insurance?> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

³⁸ Intellectual property insurance: How to Insure Your Intellectual Property and Cover Your // FasterCapital: saýt. URL: <https://fastercapital.com/content/Intellectual-property-insurance-How-to-Insure-Your-Intellectual-Property-and-Cover-Your-Losses.html> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

³⁹ Multi-Peril (business interruption) IP insurance // Intellectual Property Insurance Services Corporation: saýt. URL: <https://ipisc.com/solutions/multi-peril-business-interruption-insurance/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁴⁰ Trademark Infringement: Everything You Need to Know // UpCounsel: saýt. URL: <https://www.upcounsel.com/trademark-infringement> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁴¹ Singapore's New IP Insurance Initiative To Support Innovative Enterprises Enter Global Markets // Conventus Law: saýt. URL: <https://conventuslaw.com/report/singapores-new-ip-insurance-initiative-to-support/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁴² The State of IP and Innovation in Insurance Industry // GreyB: saýt. URL: <https://www.greyb.com/blog/innovation-insurance-industry-patent-perspective/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁴³ Recent Developments in IP Protection in China // JD Supra: saýt. URL: <https://www.jdsupra.com/legalnews/recent-developments-in-ip-protection-in-15735/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁴⁴ Intellectual property insurance // Beýik Britaniýanyň döwlet hyzmatlarynyň resmi saýty: saýt. URL: <https://www.gov.uk/guidance/intellectual-property-insurance> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁴⁵ 2022-nji ýylda Pekinde daşary ýurtlarda intellektual eýeçilik baradaky jedeller boýunça kazyýet çykdajylaryny ätiýaçlandyrmak boýunça pilot işiniň geçirilýändigine barada habar // Beijing Municipal Intellectual Property Office: saýt. URL: <https://zscqj.beijing.gov.cn/zscqj/zwgk/tzgg/325843492/index.html> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁴⁶ Intellectual Property Insurance // Gallagher: saýt. URL: <https://www.ajg.com/uk/corporate-insurance/intellectual-property-insurance/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁴⁷ New Progress Made in the Application of Data IP Rights in China // Unitalen: saýt. URL: <https://www.unitalen.com/html/report/23061518-1.htm> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁴⁸ Hao Zeng. Intellectual Property Insurance Developing Steadily // Lexology: saýt. URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=ef9db4a1-2dc8-49bf-b218-46590557cea3> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁴⁹ Safa Omid. An Overview of Intellectual Property Insurance Issues // JD Supra: saýt. URL: <https://www.jdsupra.com/legalnews/an-overview-of-intellectual-property-82800/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

³³ Birnäçe daşary ýurt döwletlerinde (mysal üçin, ABŞ we Hytaýda) işewürlik proseslerine patent berilýär.

kompaniýanyň saýlan hukukçysynyň kazyýetde ýa-da gepeşiklerde kompaniýany wekil etmek üçin zerur bolan başarnyklary we bilimleri bardygyna göz ýetirmek hukugyny öz eline alýar. Şeýlelik bilen, soňky ýagdaýda hem hukukçylar ätiýaçlandyryjy tarapyndan tassyklanmaly.

IE ätiýaçlandyрма töwekgelçiliginiň bahalandyrylyşy

Ätiýaçlandyryş şahadatnamasyny resmileşdirmegiň önünden geçilýän tapgyry, ätiýaçlandyryjy kompaniýa tarapyndan intellektual eýeçiligiň ätiýaçlandyрма töwekgelçiliginiň bahalandyrylmagydyr. Şuňa meňzeş bahalandyryş çylşyrymly prosesdir, özüne intellektual eýeçilik bilen baglanyşykly potensial howplaryň we mümkin bolan ýitgileriň seljermesini öz içine alýar. Bahalandyrylýan esasy aspektler şulardyr:

1. Hukuk töwekgelçilikleri – oýlap tapyşyň formulasynda ejiz düzümleriň bolmagy, önümiň tehniki taýdan könelmegi ýa-da bazarda güýçli bäsdeşligiň bolmagy sebäpli intellektual eýeçilik hukuklarynyň bozulmagynyň esasy mümkinçiligi.
2. Maliýe töwekgelçilikleri, şolara öz bozulan intellektual eýeçilik hukuklarynyň goraglanmagy ýa-da başgalaryň intellektual hukuklarynyň jedellenmegi (jedelleriň parahatçylykly düzgünleşdirilmegi ýa-da kazyýet çykadjalary sebäpli) bilen baglanyşykly potensial maliýe ýitgileri degişlidir.

Ýokarda görkezilen töwekgelçilik görnüşlerini bahalandyrmak üçin dürli barlaglar geçirilýär. Esaslyary (ätiýaçlandyryş kompaniýalary we gaznalary üçin häsiýetli) şulardyr: «üstünligiň akyllý-başly perspektiwasy» barada barlag («RPS synagy»⁵⁰ – patent goragy ejizlikleriniň barlagy), ätiýaçlandyryş kompaniýasynyň patent edarasy tarapyndan üpjün edilýän, kompaniýanyň geçmişi, bazaryň şertleri we bäsdeşlik derejesi barada barlag (patent we marketing barlaglary). RPS synagy, şikayaty üstünlikli üpjün etmek mümkinçiliginiň 50-60%-den geçmeli diýip görkezmeli bolmalydygyny belläp geçmek gerek.

IE ätiýaçlandyрма bahasyna täsir edýän faktorlar

Kompaniýanyň intellektual eýeçiliginiň durnuklylygyna daşky faktorlar (ýurtdaky syýasy-ykdysady şertler, belli bir pudakda bäsdeşlik şertleri, pudakda trendleriň bolmagy we ş.m.) hem-de kompaniýanyň içerki faktorlary (onuň ylmy-tehniki derejesi, biznes strategiýalary, täze önümleri çykarmak tejribesi we ş.m.) täsir edýär. Ätiýaçlandyryş şahadatnamany resmileşdirmekde, ätiýaçlandyryş kompaniýalary, gaznalar ýa-da ätiýaçlandyryş berýän döwlet edaralary tarapyndan, intellektual eýeçiligiň ätiýaçlandyрма bahasyna we ahyr soňunda ätiýaçlandyryş tölegine hem täsir edýän birnäçe faktorlaryň barlagy geçirilýär

1. Patentlemek strategiýasyny häsiýetlendirýän faktorlar:

- intellektual eýeçilik obýektine bolan hukuklaryň bardyg;

- intellektual eýeçilik obýektine bolan hukuklaryň bozulmak töwekgelçiliginiň bolmagy;
- intellektual eýeçilik obýektiniň häsiýetnamalary, funksiyalary, artykmaçlyklary, çäklendirmeleri, bellenişi we ulanylyşy (mysal üçin, täjirçilik, bilim ýa-da şahsy maksatlar üçin);
- patent gorawynyň çäk taýdan gerime; intellektual eýeçilik hukuklarynyň işlenip taýýarlanylş/alnyş/geçiriliş taryhy, şol sanda seneler, çykadjylar we degişli taraplar;
- patentiň bahasy (bazar seljermeleri, girdeji usuly, çykadjy usuly ýa-da roýalti usuly bilen bahalandyrylan);
- patentiň güýjüniň möhletiniň geçmegi barada maglumatlar; patentiň lisenziýalaşdyrylmagynyň bolmagy;
- intellektual eýeçilik obýektine hukuklaryň boş goýulmagynyň fakty; patentden ýyllyk girdeji aralygy; intellektual eýeçilik bilen baglanyşykly kazyýet işleriniň, jedelleriň ýa-da nägilelikleriň bolmagy, şeýle hem her işiň ýagdaýy, netijeleri we düzgünleşdirilişi;
- beýleki hasaba alnan intellektual eýeçilik obýektleriniň bolmagy (we olaryň ulanylyşy) – ýagny patent portfeliniň göwrümi we çylşyrymlylyk derejesi.

2. Kompaniýany we pudagy häsiýetlendirýän faktorlar:

- kompaniýanyň ölçegi;
- kompaniýa işgärleriniň hünär derejesi;
- kompaniýanyň ösüş tapgyry (kompaniýanyň hereket edýän möhleti, onuň bazardaky ýagdaýy);
- kompaniýanyň ýyllyk girdejisi;
- kompaniýa ýolbaşçysynyň pudakda işleýiş tejribesi;
- töwekgelçiliklere sezewarlygy (kompaniýanyň kazyýet jedeline gatnaşmagynyň ähtimallygynyň we bazar bäsdeşligi şertleriniň bahalandyrylyşy);
- kompaniýanyň amaly tejribesi: howpsuzlyga garaýyşlary, komplaens (şol sanda töwekgelçilikleri dolandyrmagyň);
- franşizanyň ölçegi;
- kompaniýanyň has uly töwekgelçiligi öz üstüne almak taýýarlygy;
- kompaniýa bildirilen nägilelikleriň taryhy, şol sanda intellektual eýeçilik ulgamyndaky nägilelikleri: kompaniýa bildirilen öňki nägilelikleriň görnüşi we summasy;
- eksport amallarynyň sany;
- patent eýesiniň senagat işjeňligi sektory (pudagy) (bazar şertleri);
- pudakda standartlaryň bolmagy;
- biznesi ätiýaçlandyrmagyň beýleki görnüşleriniň bolmagy.

3. Ätiýaçlandyрма strategiýasyny häsiýetlendirýän faktorlar:

- ätiýaçlandyрма görnüşi (haýsy çykadjylar ätiýaçlandyрма bilen örtülmeli);
- örtügiň gerimi (mysal üçin, bütin dünýä boýunça ýa-da belli bir ýurisdiksiýada örtügi; kompaniýanyň ähli intellektual eýeçilik obýektleri üçin ýa-da diňe belli edilenler üçin örtügi);
- örtügiň maliýe derejesi (ätiýaçlandyryş töleg).

Görkezilen faktorlar ätiýaçlandyryş kompaniýasyna we anyk şahadatnamanyň görnüşine baglylykda üýtgäp biler.

⁵⁰ RPS synagynyň bahasy Beýik Britaniýada – takmynan 200 funt sterling.

Bahanyň kesgitlenmeginde, deňeşdirip bolýan ýagdaýlarda kanuny ulanmak üçin intellektual işjeňligiň netijesi ýa-da şahsylaşdyryş serişdesi üçin adatça alynýan töleg möçberinde, davagäriň talap edilýän meblegiň hasaplamalaryny we esaslandyrmasy, şeýle-de ulanmak hukugynyň gymmatyny tassyklaýan resminamalary bermelidigini hasaba almaly. Görkezilen talaplaryň berjaý edilmezliginde, kazyýet degişli talap arzasyny hereketden saklamak hakynda kesgitleme çykarmaga haklydyr (10-njy kararnama, 61 bentden ikinji abzas).

Intellektual eýeçiligiň ätiýaçlandyrylyşy köp tarapdan beýleki ätiýaçlandyryş görnüşleri ýaly işleýär.

Mysal üçin, ätiýaçlandyryş tölegleri töwekgelçiligiň çaklanýan derejesine görä pes ýa-da ýokary bolar. Eger kompaniýanyň işjeňligi tehnologiýalaryň çylşyrymly bolan ýa-da bazarda ýokary bäsdeşligiň bar bolan sektorda bolsa, töwekgelçilikler ýokary bolup biler. Bu sektorlarda kompaniýa şahadatnama üçin has köp tölemeli boljakdygyny garaşmaly, käbir tehnologiýa sektorlar bolsa ätiýaçlandyryjylar üçin kabul ederden geçen töwekgelçilikler hökmünde çykyp biler.

Intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyryş şahadatnamasynyň bahasy

Intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyryş şahadatnamasynyň bahasy köp faktorlara baglylykda uly üýtgeýär, şol sanda ýurda, intellektual eýeçiligiň görnüşine, biznes ölçegine, pudakdaky töwekgelçiliklere, geografik ýerleşişe we saýlanan örtügi şertlerine.

Mysal üçin, Beýik Britaniýada, takmyny görkeziji hökmünde, 100 müň funt sterling möçberdäki ätiýaçlandyryş örtügiň bahasy patentler üçin (we beýleki intellektual eýeçilik görnüşleri üçin has az) takmynan 1,5 müň funt sterling bolup biler. Ätiýaçlandyryş töleglerini köplenç bölekler bölüp tölemek mümkin⁵¹.

ABŞ-da diňe ätiýaçlandyryş şahadatnamasy gerek bolan kompaniýalar ýylda 2,5 müň dollardan 3,5 müň dollara çenli tölemäge garaşyp bilerler. Ätiýaçlandyryş şahadatnamasy

we ätiýaçlandyryş öwezini dolmak gerek bolan has uly kompaniýalar, ýylda 3 müň dollardan 20 müň dollara çenli töleýärler. Beýleki ätiýaçlandyryş şahadatnamalary şahadatnamanyň hereket ediş möhletine bagly bolup, ätiýaçlandyryş örtügiň umumy möçberiniň 2% -den 5% -ne çenli düzýär⁵². ABŞ-nyň käbir ätiýaçlandyryş kompaniýalarynyň, ätiýaçlandyrylan şahs işi ýenlende zyýan üçin öwezini dolmaýandygyny, ätiýaçlandyrylan şahs ýenlende bolsa, ätiýaçlandyryş kompaniýasynyň ätiýaçlandyrylan şahsyň zyýanynyň 25%-ni goşmaça alýandygyny bellemek gerek.

Umumy jogapkärçiligi ätiýaçlandyryş şahadatnamasynyň çäklendirilen örtük bolsa, kiçi biznes takmyny 1 million dollar çägi üçin ýylda 500 dollar tölemäge garaşyp biler. Emma ýörite töwekgelçiliklerden goramak üçin niýetlenen ýörite şahadatnama üçin her ýyl on müňlerçe dollar tölenmeli^{53, 54, 55}.

Hytaýda Intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmak boýunça pilot taslamanyň durmuşa geçirilýän döwründe, her kärhana bir ätiýaçlandyryş şahadatnamasy boýunça ätiýaçlandyryş töleginiň 80%-ne çenli möçberinde hökümet subsidiýasyny almaga hukugy bardygyny bellemek gerek, bu 800 müň ýuandan ýokary bolmaly däl (örtügi çägi 1,2 million – 6 million ýuan bolanda). Ätiýaçlandyryş öwezini tölände, zyýan möçberiniň degişlilikde birinji, ikinji we üçünji pretsedent üçin 10%, 20% we 30% tutulmasy göz önünde tutulýar⁵⁶.

Nou-hau ätiýaçlandyrmak

Patentleriň we haryt nyşanlarynyň bozulmagyndan başga-da, daşary ýurtlarda önümçilik syrlarynyň bozulmagy boýunça hem giň kazyýet praktikasy bar.

- 1999-njy ýylda Sears, Roebuck kiçi gural kompaniýasy RRK Holding bilen gizlinlik hakda ylalaşyk baglaşdy. RRK-nyň Sears-e satmak üçin öndürmek isleýän täze görnüşli spiral pilasy bardy. Gepleşikler togtady, emma 2001-nji ýylda RRK gowulandyrylan häsiýetleri bolan spiral pilany bazara çykardy. Şondan iki hepde soň Sears kompaniýasy hem öz Craftsman markasy bilen meňzeş spiral pilany bazara çykardy. Kanunalaýyk netije hökmünde, RRK kompaniýasy Sears-e garşy kazyýet talabyny berdi. Ol RRK-nyň guralyna meňzeş guraly şeýle gysga wagtda işläp düzmegiň we çykarmagyň, diňe öz beren gizlin maglumatlaryna eýe bolanynda mümkin bolandygyny öňe sürdi. Federal kazyýet ony goldady we 2008-nji ýylda RRK-a

⁵² Intellectual Property Insurance: Everything You Need to Know // UpCounsel: saýt.

⁵³ Kimberlee L. What Is Intellectual Property Insurance? // business.com: saýt.

⁵⁴ Intellectual Property Insurance: The Ultimate Guide // East Insurance Group: saýt. URL: <https://eastinsurancegroup.com/intellectual-property-insurance/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁵⁵ Niedbala C. Intellectual Property Insurance – What Startups Need to Know // Founder Shield from the Baldwin Group: saýt. URL: <https://foundershield.com/blog/intellectual-property-insurance-startups-need-know/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁵⁶ 2022-nji ýylda Pekinde daşary ýurtlarda intellektual eýeçilik jedelleri boýunça kazyýet çykdajylaryny ätiýaçlandyrmak barada pilot işiň geçirilmegi hakynda habar // Beijing Municipal Intellectual Property Office: saýt.

⁵¹ Intellectual property insurance // Beýik Britaniýanyň döwlet hyzmatlarynyň resmi saýty..

Milli standartlaryň döredilmegi we güýje girizilmegi, Russiýada intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmak boýunça başlangyç hukuk bazaşynyn peýda bolmagyna şaýatlyk edýär.

25 million dollar möçberde zyýan öwezini tölemegi karar etdi⁵⁷.

- 2020-nji ýylda ABŞ-nyň akkumulýatorlary öndürýän Celgard, LLC kompaniýasy, hytaý kompaniýasy Shenzhen Senior Technology Material Co. Ltd.-niň Beýik Britaniýada liti-ion batareýalarynda ulanylan separatorlary satmagyna kazyýet gadaganlygyny gazandy. Celgard, Senior-nyň batareýa separatorlarynyň Celgard-nyň öňki işgäri Şiomin Çžan (Xiaomin Zhang) tarapyndan bikanun eýelenen gizlin maglumatlary (täjirçilik syry) ulanyp işlenip düzüldigini öňe sürdi. Shenzhen Senior Technology Material kompaniýasyna işe geçip, ol täze iş berijisine Celgard-nyň ýokary tehnologiýaly separatorlar baradaky täjirçilik syrlaryny berdi. Kazyýet Celgard-nyň talaplaryny kanagatlandyrdy⁵⁸ [19].

Daşary ýurtlarda kazyýet tejribesini göz önünde tutup, kompaniýanyň täjirçilik syrlaryny bikanun açmagyny ätiýaçlandyryş şahadatnamalary işlenip düzüldi. Bu şahadatnama görnüşü, üçünji tarapyň gizlin maglumatlary bikanun/tötänleýin açmagy ýa-da kompaniýanyň işgäri, öňki işgäri ýa-da hyzmatdaşy tarapyndan gizlin maglumatlaryň bikanun açylmagy boýunça kazyýet talaplaryndan ýüze çykan kazyýet çykdajylaryny we/ýa-da kompaniýa bildirilýän zyýanyň öwezini dolýar⁵⁹.

Intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmagyň beýleki görnüşleri

Ätiýaçlandyryş kompaniýasy arkaly intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmagyň adaty görnüşinden başga-da, intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmagyň beýleki görnüşleri hem bar. Olaryň iň giň ýaýranlaryny gözden geçireliň.

Bilelikde ätiýaçlandyrmak

Ätiýaçlandyryjy kazyýet talaplary boýunça çykdajylaryň diňe belli bir görterimini örtýär, galan maliýeleşdirme ätiýaçlandyrylan kompaniýanyň üstüne düşýär. Ätiýaçlandyrmagyň

şeýle görnüşü Beýik Britaniýada we Ýaponiýada ulanylýar. Ätiýaçlandyryjylar muny ätiýaçlandyrylan şahsyň nägilelikleri bildirende we/ýa-da kazyýet jedeli wagtynda öz hereketlerini has oýlanyşykly pikir edýändigini barada kepillendirmiş hasaplaýarlar^{60, 61, 62, 63}.

Özara ätiýaçlandyryş assosiasiişasy

2004-nji ýylda Beýik Britaniýanyň Patent edarasý, kazyýet işlerinden gorumak üçin gaznada serişdeleri ýygnaýan özara ätiýaçlandyryş assosiasiişasyny (MIA) döretmek meýilnamasyny işläp düzdi. Assosiasiişa agzalary öz patent töwekgelçiliginiň ölçegine laýyklykda tölenilmeli ätiýaçlandyryş tölegleriniň

Intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmagyň iň netijeli modeli, dürli töwekgelçilikleri (hukuk, ykdysady, ekologiýa, syýasy, sosial, tehnologik) bahalandyrmak boýunça öz işgär sanynda yörite hünärmenleri bar bolan ýa-da daşardan çekilýän üçünji taraplaryň – baha kesijileriň ätiýaçlandyryş kompaniýasy bilen berk hyzmatdaşlygynda, şeýle hem intellektual eýeçilik töwekgelçiliklerini bahalandyrmak üçin patent edarasyny çeken ýagdaýynda işläp.

möçberini saýlaýarlar [20]. Ätiýaçlandyryş ýagdaýy bolan halatynda bolsa, maliýeleşdirme ýygnaýan ätiýaçlandyryş gaznasyndan amala aşyrylýar.

Patent ätiýaçlandyryş kooperatwi

Patent ätiýaçlandyryş kooperatiwine goşulan fiziki şahs ýa-da kompaniýa her ýyl ätiýaçlandyryş kompaniýasyna belli bir mukdary töleýär. Kooperatiw agzalary üçin degişli hünär derejesindäki patent agentligi patentleri ätiýaçlandyrmak boýunça birnäçe patent hyzmatlaryny hödürleýär. Kooperatiw agzalary intellektual eýeçilik jedeline düşen halatynda,

⁵⁷ Unauthorized disclosure of confidential information insurance // Intellectual Property Insurance Services Corporation: saýt. URL: <https://ipisc.com/solutions/unauthorized-disclosure-of-confidential-information-insurance/> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁵⁸ Neutral Citation Number: [2020] EWCA Civ 1293 Case No: A3/2020/1412 in the court of appeal (Between Shenzhen Senior Technology Material CO LTD and Celgard, LLC) // Bird & Bird: saýt. URL: <https://www.twobirds.com/-/media/pdfs/celgard-v-senior-2020-ewca-civ-1293doc.pdf?la=en&hash=A9E53EE49B044331BC93BA032A867972AE0A6741> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁵⁹ Unauthorized disclosure of confidential information insurance // Intellectual Property Insurance Services Corporation: saýt.

⁶⁰ Intellectual property insurance // Beýik Britaniýanyň döwlet hyzmatlarynyň resmi saýty.

⁶¹ Co-insurance IP // Ýaponiýanyň ykdysadyýet, söwda we senagat ministrliginiň resmi saýty: saýt. URL: http://www.meti.go.jp/english/press/2016/0608_03.html (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁶² Subsidized IP Litigation Insurance in Japan and Increased Enforcement in China // IP finance: saýt. URL: <http://www.ip.finance/2016/08/subsidized-ip-litigation-insurance-in.html> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁶³ Subsidized IP Litigation Insurance in Japan and Increased Enforcement in China // IP finance: saýt. URL: <http://www.ip.finance/2016/08/subsidized-ip-litigation-insurance-in.html> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

ätiyaçlandyryş kompaniýasynyň özi kazyýet çykadjalaryny tölenmegi barada talaplaryny bildirýär [13].

Intellektual eýeçiligiň beýleki ätiyaçlandyryş görnüşleri

Intellektual eýeçiligiň bozulmagy boýunça adaty ätiyaçlandyryş görnüşinden başga-da intellektual eýeçiligi goramagyň beýleki görnüşleri hem bar.

Patent haýyşnamalaryny ätiyaçlandyrmak

Beýik Britaniýada degişli ätiyaçlandyryş şahadatnamasyny resmileşdirmekde, ätiyaçlandyryş kompaniýasy patent arzasyny bermek prosesinde ýüze çykýan töwegelçilikler (patent almakda ret edilmegi töwegelçiligi we patent arzasyny bermek prosesinde patent berijiniň kanuny hukuklarynyň bozulmak töwegelçiligi) üçin ätiyaçlandyryş jogapkärçiligini çekip biler [13].

Özüne düşýän bahasyny kepillendirilen saklamak ätiyaçlandyrmasy (GAP⁶⁴)

Tapawutlandyryş ukybyny ýoýtmak, başga önüm kategoriýasyna zyýan ýetirmek we adalatsyz bäsdeşlik sebäpli intellektual eýeçilik hukuklarynyň gymmatynyň peselmegini ätiyaçlandyrmak.

Daşary ýurt patentlerini ygtyýarlylandyrmakda/satyn almakda ätiyaçlandyrmak

Bu ätiyaçlandyryş görnüşü ABŞ, Beýik Britaniýa, Hytaý we Ýaponiýada durmuşa geçirilýär we kompaniýalaryň halkara intellektual eýeçilik söwdasyndaky töwegelçiliklerini azaltmak üçin, şeýle hem kompaniýalary daşary ýurt bazaryna işjeň çykмага, daşary ýurt tehnologiýalaryny öz bazaryna geçirmäge höweslendirmek üçin niýetlenendir^{65, 66, 67}.

Russiýa Federasiýasynda intellektual eýeçiligi ätiyaçlandyrmak meseleleri

Ýakyn wagta çenli Russiýada intellektual eýeçilik ulgamynda ýörite ätiyaçlandyryş kadalary ýokdy. Ýerli kadalaşdyryjy-hukuk bazasynyň ýeterli işlenilmeýändigini, Russiýada ätiyaçlandyryş bazarynyň netijeli işlemegi barada bar bolan daşary ýurt tejribesiniň ulanylmagynda kynçylyklara sebäp boldy. Emma ýakyn wagtda «Intellektual eýeçilik. Töwegelçilikleri ätiyaçlandyrmak»⁶⁸ (mundan beýläk – Milli standart) atly Milli standart kabul edildi. Milli standart 2023-nji ýylyň 1-nji ýanwaryndan güýje girdi.

Russiýa Federasiýasynda intellektual eýeçiligi ätiyaçlandyrmak institutyny üstünlikli işletmek üçin, ätiyaçlandyryş guramasy tarapyndan amala aşyrylýan ätiyaçlandyryş modelini patent edarasy, baha kesiji kompaniýa we kepillendirij guramasy ýaly subýektleri girizmek zerurdyr.

Görkezilen Milli standartda töwegelçilikleri ätiyaçlandyrmak iň wajyp ugurlary boýunça göz önünde tutulýar: intellektual eýeçilik obýektleriniň maddy görnüşlerini we resminamalary öz içine alýan emlägi intellektual eýeçilik obýektleriniň görnüşini ýitiriliş/zahalyň, intellektual eýeçilik emläk hukugynyň bozulýş, çäklendirilişi töwegelçiliklerinden ätiyaçlandyrmak; intellektual eýeçilige bolan aýratyn hukugyň ýitiriliş/çäklendirilişi töwegelçiligini ätiyaçlandyrmak (titul ätiyaçlandyrmasy); karz alyja intellektual eýeçiligi döwlet tarapyndan hasaba almak we olara bolan emläk hukuklary bilen amallar geçirilende ýüze çykýan töwegelçilikleri ätiyaçlandyrmak; önümçilikde intellektual eýeçiligiň ulanylmagy we kontrafakt harytlaryň dolanyşygy ýagdaýlary ýüze çykanda ýa-da beýleki intellektual eýeçilik obýektleri esasynda öndürilmegi başga meňzeş harytlaryň bazarda peýda bolmagy bilen baglanyşykly çykadjalary ätiyaçlandyrmak; girew obýekti hökmünde intellektual eýeçilige bolan emläk hukuklaryny goramak bilen baglanyşykly kazyýet çykadjalaryny (harajatlaryny) ätiyaçlandyrmak; intellektual eýeçiligi bilkastlaýyn däl bikanun ulanmak jogapkärçiligini ätiyaçlandyrmak; raýat jogapkärçiligini (ätiyaçlandyrylana talap bildiriliş töwegelçiligi), şeýle hem ätiyaçlandyrylan şahsyň resminamalaryny (intellektual eýeçilik obýektleri üçin döwlet hasaba alyş, patent, şahadatnama we ş.m. üçin arzalary) patent edarasynda gaýtadan barlamak we ätiyaçlandyrylan şahsyň talapnamasy bilen baglanyşykly goşmaça patentleme proseduralary barada harajatlary ätiyaçlandyrmak.

Görkezilen resminamadan daşynda ätiyaçlandyryş tölegleriniň, ätiyaçlandyryş baýraklarynyň (ätiyaçlandyryş tarifleriň) möçberini kesgitlemek, şeýle bir töwegelçiligiň ähtimallygyny we ýol berilýän çäklerini bahalandyrmak, töwegelçilikleri baha kesijini (kesijileri) saýlamak mehanizmi we olara bildirilýän talaplar ýaly meseleler galan bolmagynyň bellemek gerek.

Şol bir wagtda Milli standartlaryň döredilmegi we güýje girizilmegi, Russiýada intellektual eýeçiligi ätiyaçlandyrmak boýunça başlangyç hukuk bazasynyň peýda bolmagyna şaýatlyk edýär. Ýerli intellektual eýeçiligi ätiyaçlandyrmak ösüp, rus biznesine öz işläp düzmelerini kommersiýalaşdyrmakda düşgelyň, şol sanda önümleri daşary ýurt bazarlaryna çykarmak meselelerini çözmekde kömek eder diýip çak etmek mümkin.

IE-iň halkara ätiyaçlandyryş tejribesini we ýokarda görkezilen Milli standarty hasaba alyp, makala awtorlary tarapyndan Russiýada durmuşa geçirilip bilinjek tehniki çözümlere bolan hukuklary dolandyrmak töwegelçiliklerini ätiyaçlandyrmak

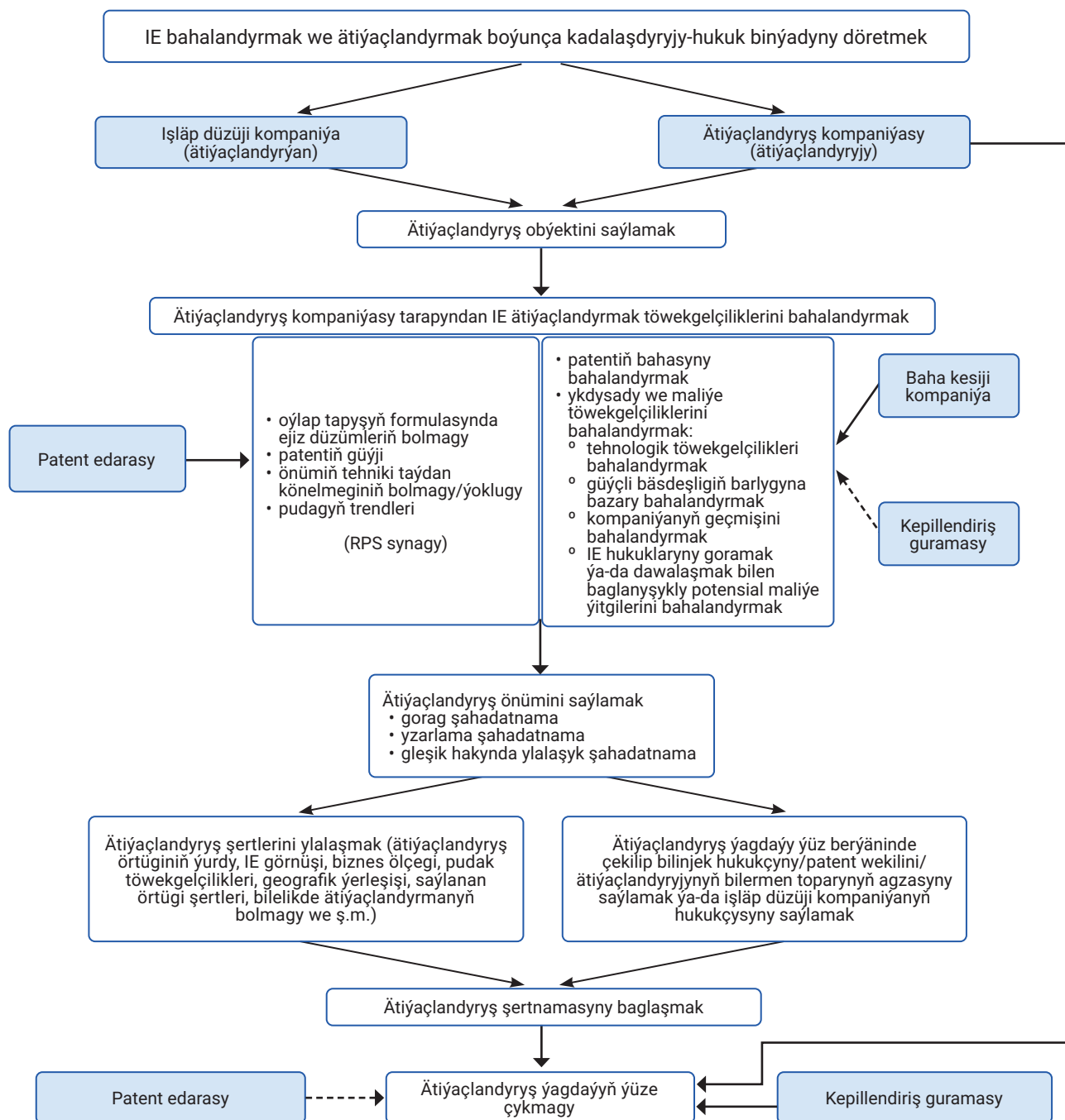
⁶⁴ GAP – Guaranteed Asset Protection (iňlis dil. – bahanyň kepillendirilen saklanylyşy).

⁶⁵ Intellectual property insurance // Beýik Britaniýanyň döwlet hyzmatlarynyň resmi saýty

⁶⁶ 2022-nji ýylda Pekinde daşary ýurtlarda intellektual eýeçilik jedelleri boýunça kazyýet çykadjalaryny ätiyaçlandyrmak barada pilot işiň geçirilmegi hakynda habar // Beijing Municipal Intellectual Property Office: saýt.

⁶⁷ Intellectual Property Insurance // Ýaponiýanyň ykdysadyýet, söwda we senagat ministrliginiň resmi saýty: saýt. URL: <https://www.meti.go.jp/english/index.html> (ýüztutma senesi: 21.06.2024).

⁶⁸ GOST R 70484–2022. Russiýa Federasiýasynyň Milli standarty. Intellektual eýeçilik. Töwegelçilikleri ätiyaçlandyrmak (Rosstandartyň 21.11.2022 ýylky № 1322-st buýrugy bilen tassyklan we güýje girizilen). Moskwa, Standartlaşdyryş instituty, 2022. 38 s.

Şekil 1.

IE ätiýaçlandyrmak modeli (tehniki çözümlere bolan hukuklary dolandyrmak bilen baglanyşykly töwekgelçilikler)

modeli düzüldi (Şekil 1). Daşary ýurt tejribesi intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmagyň iň netijeli modeliniň, dürli töwekgelçilikleri (hukuk, ykdysady, ekologiýa, syýasy, sosial, tehnologik) bahalandyrmak boýunça öz işgär sanynda ýörite hünärmenleri bar bolan ýa-da daşardan çekilýän üçünji taraplaryň – baha kesijileriň ätiýaçlandyryş kompaniýasy bilen berk hyzmatdaşlygynda, şeýle hem intellektual eýeçilik töwekgelçiliklerini bahalandyrmak üçin patent edarasyny çeken ýagdaýynda işlejekdigini çak etmäge mümkinçilik berýär. Töwekgelçilikleriň bir bölegini bahalandyrmak üçin patent edarasyny çekmegiň

maksada laýyklygy, patent goragyndaky ejizlikleri öz wagtynda ýüze çykarmagyň, patentiň güýjüne⁶⁹ hünärmen bahasyny bermegiň we ätiýaçlandyryş şertnamasyny düzmekden öňki

⁶⁹ Patentiň güýji – patenti ulanmagyň potensial netijeliliginiň görkezijisi bolan, birnäçe indikatorlaryň esasynda emele gelýän toplumlaýyn görkeziji (oýlap tapşyň formulasynda ygylan edilen hukuklaryň göwrümi, oýlap tapşyň formulasyndaky bagly we bagly däl bentleriň sany, patentiň hereket ediş möhleti, patent masgalasynyň geografik gurşawy, patentde görkezilen HKT (Halkara Klassirleme Toplumu) klaslarynyň sany, patentiň sitatlanmagy, lisenziýalaryň ýa-da jedelleriň bolmagy we ş.m.) [21].

tapgyrda pudagyň ösüş trendlerini kesgitlemegiň zerurlygy görkezýän giň halkara tejribesi bilen berkidilýär. Hut patent edarasynyň bilermenleriniň öz ugurly iş ugruna görä şeýle bahalandyrmany iň uly üstünlik bilen amala aşyrmaga ukyply.

Alnan töwegelçilik bahalarynyň esasynda ätiyaçlandyryş kompaniýasy hem işläp düzüji kompaniýanyň (ätiyaçlandyrylan), hem-de ätiyaçlandyryş kompaniýasynyň öz bähbitlerini hasaba alýan ätiyaçlandyryş şertnamasyny düzýär.

Ätiyaçlandyryş ýagdaýy ýüze çykanda, ätiyaçlandyryş kompaniýasy zerur bolanda iki ýa-da köp dawalaşylyan patentleriň oýlap tapyş formulalaryny deňeşdirmek üçin hünärmen netijenamasyny emele getirmek maksady bilen patent edarasyny hem çekip biler.

Bellemek gerek, ätiyaçlandyryş ýagdaýy ýüze çykanda, çykadjalaryň bir bölegini öwezini dolmak boýunça kepillendiriş borçnamasyny öz üstüne alyp biljek kepillendirişi subýektleri (kepillendiriş guramalaryny) çekmek hem maksada laýyk bolup görünýär. Şol bir wagtda, şeýle kepillendiriş guramalary ätiyaçlandyryş şertnamasyny düzmekden öňki tapgyrda ätiyaçlandyryş töwegelçiliklerini bahalandyrmak boýunça baha kesiji kompaniýanyň funksiýalarynyň bir bölegini hem öz üstüne alyp biler. Mundan başga-da, ätiyaçlandyryş shemasyna döwlet tarapyndan akkreditirlenilen kepillendiriş guramasynyň bolmagy, ätiyaçlandyryş ýagdaýy ýüze çykanda ätiyaçlandyryş çykadjalaryny döwlet tarapyndan subsidiýalaşdyrmak mümkinçiligini işläp taýýarlamağa ýardam edip biler. Ätiyaçlandyryş shemasyna döwlet tarapyndan akkreditirlenilen kepillendiriş guramasynyň goşulmagy hem ätiyaçlandyryş kompaniýa, hem-de ätiyaçlandyrylana ätiyaçlandyrmak işini has çekiji edýär we IE ätiyaçlandyryş bazarynyň häzirkî zaman ösüş ugurlary hasaba alýar.

Netije

Russiýa kompaniýalarynyň öz ýokary tehnologiýaly önümlerini eksport etmek boýunça işjeňligi yzygiderli ösýär. Şol bir wagtda, russiýaly eksportçylar daşary ýurt bazarlarynda ýiti bäsdeşlik göreşine duş gelýär, bu bolsa IE ulgamynda kazyýet işlerini hem özüne getirip biler [2]. Kazyýet işlerini alyp barmak bilen baglanyşykly ägirt uly maliýe ýüki köp ýagdaýlarda russiýaly öndürjileriň daşary ýurt bazarlarynda öz bähbitlerini üstünlikli goramak üçin götererden agyr bolýar.

Ýokarda beýan edilenlerden, bazaryň netijeli ösmegi, aýratyn-da, eksport amallaryny ygtybarlylygyny ýokarlandyrmak üçin rus innowasion önümleriň öndürjilerine IE hukuklarynyň bozulmagy baradaky dawalaryna işjeň we operativ täsir etmäge, şeýlelik bilen olaryň kompaniýalaryň maliýe durnuklylygyna bolan ters täsirini azaltmaga mümkinçilik berjek maliýe töwegelçiliklerini deňeşdirmek ulgamynyň işlenip düzülmeginiň möhümdigini aýk görünýär.

Bu töwegelçilikleri dolandyrmak ulgamynyň çäklerinde, IE ätiyaçlandyrmak, şübhesiz, IE boýunça kazyýet işlerine gatnaşýan kompaniýalaryň töwegelçiliklerini azaltmakda iň amatly çözgütdir.

Beýan edilen barlag çäklerinde:

Önümi täjirleşdirmegiň başlangyç tapgyrynda köptaraply töwegelçilikleriň baha berilýändigini sebäpli, şular ýaly usulda hereket edýän IE ätiyaçlandyrmak instituty, rus ýokary tehnologiýaly önümlerini öndürmek we russiýa hem-de halkara bazarlara çykarmak boýunça taslamalary amala aşyrmak üçin grantlary almak ýa-da maýa goýumlary çekmek wagtynda netije bermeyän serişde sarp etmeginiň töwegelçiliklerini azaltmaga hem gytaklaýyn ýardam eder.

- täze tehnologik önümleriň esasy düzýän intellektual eýeçiligi ätiyaçlandyrmagyň daşary ýurt tejribesine seljermesi geçirildi;
- intellektual eýeçiligi ätiyaçlandyrmagy guramak, aýratynam tehnologik işläp taýýarlama hem döwlet derejesinde, hem-de daşary ýurtlarda ätiyaçlandyryş kompaniýalarynyň derejesinde ätiyaçlandyrmagy guramak babatda maglumatlar ulgamlaşdyryldy;
- daşary ýurtlarda IE ätiyaçlandyrmagyň esasy maddalary (şol sanda nou-hau ätiyaçlandyrmak) ýüze çykaryldy we ulgamlaşdyryldy;
- IE ätiyaçlandyrmasyň bahasyna täsir edýän faktorlar kesgitlendi;
- IE ätiyaçlandyrmak töwegelçilikleriniň toparlary we daşary ýurtlarda IE ätiyaçlandyrmak töwegelçiliklerini baha berýän subýektler kesgitlendi;
- daşary ýurtlarda IE ätiyaçlandyrmagy guramagyň ugurlary, wariantlary we görnüşleri kesgitlendi;
- Russiýa Federasiýasynda iň gowy daşary ýurt tejribesini hasaba alýan IE töwegelçiliklerini ätiyaçlandyrmagy guramagyň modeli işlenip düzüldi.

Awtorlar, Russiýa Federasiýasynda IE ätiyaçlandyrmak institutyny üstünlikli işletmek üçin, ätiyaçlandyryş guramasy tarapyndan amala aşyrylýan ätiyaçlandyryş modelini patent edarasynyň baha kesiji kompaniýa we kepillendiriş guramasy ýaly subýektleri girizmek zerurdyr diýip hasaplaýar. Daşary ýurt tejribesi dürli töwegelçilikleri (hukuk, ykdysady, ekologiya, syýasy, sosial, tehnologik) bahalandyrmak boýunça öz işgär sanynda hünärmenleri bar bolan daşarky baha kesiji kompaniýalary çekmegiň netijeliligini, şeýle hem ätiyaçlandyryş şertnamasyny düzmekden öňki tapgyrda patent gorawynyň ejizliklerini ýüze çykarmaga, patentiň güýjüne hünärmen bahasyny bermäge we pudagyň ösüş trendlerini kesgitlemäge ukyply patent edarasynyň bilermen toparlaryny töwegelçilikleri bahalandyrmaga çekmegiň zerurlygy

görkezýär. Döwlet tarapyndan akkreditirlenilen kepillendiriş guramasynyň ätiýaçlandyryş shemasyna gatnaşmagy bir tarapdan ätiýaçlandyryş şertnamasyny baglaşmakdan öňki tapgyrda töwekgelçilikleri bahalandyrmaga ýardam etmäge, beýleki tarapdan bolsa IE ulgamyndaky töwekgelçilikleri ätiýaçlandyrmak çykdajylaryny döwlet tarapyndan subsidiýalaşdyrmagy amala aşyrmaga mümkinçilik berýär.

Önümi täjirleşdirmegiň başlangyç tapgyrynda köptaraply töwekgelçilikleriň baha berilýändigini sebäpli, şular ýaly usulda hereket edýän IE ätiýaçlandyrmak instituty, rus ýokary tehnologiýaly önümlerini öndürmek we ruşyýa hem-de halkara bazarlara çykmak boýunça taslamalary amala aşyrmak üçin grantlary almak ýa-da maýa goýumlary çekmek wagtynda netije bermeyän serişde sarp etmeginiň töwekgelçiliklerini azaltmaga hem gytaklaýyn ýardam eder.

Şeýlelikde, IE ätiýaçlandyrmak – bazar ykdysadyýetiniň şertlerinde töwekgelçilikleri diwersifikasiýa etmegiň we kompaniýalaryň ýitgilerini azaltmagyň netijeli guraly bolup durýar. Häzirki wagtda IE ätiýaçlandyrmak dünýäniň köp ýurtlarynda ulanylýar we şübhesiz, onuň Russiýa Federasiýasynda amala aşyrylmagy iň innowasion işjeň kompaniýalaryň abadançylygyna we ýokary tehnologiýaly önümler eksportynyň möçberiniň artmagyna amatly täsir eder, bu bolsa ahyr soňunda tutuşlygyna ýurduň ykdysady görkezijileriniň gowulaşmagyna getirer.

Ýokary tehnologiýaly önümleriň eksporty we importy babatynda toplanan daşary ýurt tejribesiniň we russiýa ykdysadyýetiniň ösüş ugrynyň binýadynda, russiýaly işläp düzüjilere öz innowasion önümlerini russiýa we daşary ýurt bazarlaryna çykmagyň maliýe töwekgelçiliklerini ätiýaçlandyrmak ulgamy gerekdiği barada birmanysyz netijä gelmek bolýar.

Soňky wagtdaky halkara durmuşdaky syýasy prosesleriň dinamikasy görkezişi ýaly: dünýä jemgyýetiniň, bitewi bir hökmünde hereket edip, halkara bazarda IE ulgamynda işläp düzüjileri golda berjek rus institutyny ösdürmäge ýardam etmäge taýýardygyňa umyt etmek aşa optimistik bolardy. Şunuň bilen baglylykda, meseläniň aralyk çözgüdi hökmünde hut Russiýa Federasiýasynyň haýsydyr bir geografik birligi binýadynda şular ýaly goldaw çäresini döretmek we ornaşdyrmak hem-de kesgitli bir döwür aralygynda şular ýaly goldaw mehanizminiň halkara bazarynda netijeliligini synap görmek bolup biler.

Aýratyn nygtamaly ýeri, bu goldaw çäresiniň zerurlygy boýunça ylalaşma özlüğinden meseläni çözmeýär, eýsem hut onuň işleýiş mehanizmi hakda pikir alyşmany açýar. Şeýle pikir alyşma, IE çygynda islendik kanunçylygyň ösdürilmegi we kämilleşdirilmegi, ykdysady maksada laýyklygyna, we ilkinji nobatda hut döwletiň ahyrky ykdysady peýdalaryna esaslandyrylmalydygy, emma şol bir wagtda hem işläp düzüjileriň bähbitleriniň ähli taraplaýyn hasaba almalydygy baradaky üýtgeşsiz hakykaty göz önünde tutup alnyp barylmaladygy äşgärdir. Ýokarda aýdylanlary jemläp, IE ätiýaçlandyrmagyň döwlet goldaw çäresini girizmek diňe bir rus işläp düzüjilere ýerli ýokary tehnologiýaly önümleri bazara çykmaga ýardam bermän, eýsem ahyr soňunda döwlet býujetine girdeji almagyň ýokarlanmagyna we rus

ykdysadyýetiniň has bäsdeşlige ukyplylygyna getirjegi äşgärdir. Şeýlelikde, intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmak çygynda kanunçylygy kämilleşdirmek, ýokary tehnologiýaly rus önümleriniň importynyň artmagynyň üpjün etmekde döwlet edaralarynyň ileri tutulýan wezipesi bolmalydyr.

Edebiýat sanawy

1. Bliznes, I. A. Intellektual özygtyýarlylygyň usulyýeti – intellektual eýeçilik teoriýasynda täzelik / I. A. Bliznes // SEFI Habarçysy. – 2022. – J. 1. № 2. – S. 58-59.
2. Goryşina, O. A. Sanksiýa çäklandirmeleriniň şertlerinde eksportyň ösmegi babatynda intellektual eýeçilik / O. A. Goryşina, E. W. Ermakowa // Intellektual eýeçilik. Awtorlyk hukugy we meňzeş hukuklar. – 2023. – № 6. – S. 5-12.
3. Zubow, Ýu. S. Russiýanyň tehnologik özygtyýarlylygyny emele getirmäge ýardam bermek – Rospatentiň esasy wezipesi / Ýu. S. Zubow // SEFI Habarçysy. – 2022. – J. 1. – № 1. – S. 10-15.
4. Salnikowa, A. W. Innowasion ykdysadyýetiň ösüşini güýçlendirmegiň we senagat intellektual eýeçiligi döretmegiň ugurlary barada / A. W. Salnikowa, A. W. Molotkow // Intellektual eýeçilik. Senagat eýeçiligi. – 2023. – № 3. – S. 66-76.
5. Gwozdeskaýa, I. W. Intellektual eýeçilik – tehnologik özygtyýarlylygy we ykdysady howpsuzlygy üpjün etmegiň faktory / I. W. Gwozdeskaýa, S. E. Maýkowa // Intellektual eýeçilik. Senagat eýeçiligi. – 2024. – № 1. – S. 32-43.
6. Kolesnikowa, Ýu. S. Kompaniýalaryň maddy däl eýeçilik obýektleri / Ýu. S. Kolesnikowa, S. E. Iwanow // Ykdysadyýet, hukuk we sosiologiýa habarçysy. – 2023. – № 3. – S. 25-28.
7. Dýaçenko, O. Patent işjeňligini goldaw çäreleri: daşary ýurt tejribesi / O. Dýaçenko, S. Tuzowa, A. Işchenko // Intellektual eýeçilik. Senagat eýeçiligi. – 2022. – № 5. – S. 3-20.
8. Fedorowa, Ýu. A. Intellektual eýeçilik ulgamyndaky jeddeleri çözmekde mediasiyany ulanmak / Ýu. A. Fedorowa // Intellektual eýeçilik. Senagat eýeçiligi. – 2023. – № 5. – S. 160-168.
9. Kýazim, P. Intellektual eýeçiligi ätiýaçlandyrmagyň manysyny seljerme / P. Kýazim // Tehnologiýa Audit we Öňümçilik Ätiýaçlyklary. – 2022. № 1/4 (63) – S. 12-15. – DOI: 10.15587/2706-5448.2022.253587.
10. Green, Ph. Müşderiler üçin IE ätiýaçlandyrmagyň nädip almaly ýa-da Müşderiňiziň arkasyny nädip goramaly // Amerikan Intellektual Eýeçilik Hukugy Assosiasiyasy (ALPLA): saýt. URL: <https://www.aipla.org/list/innovate-articles/how-to-obtain-ip-insurance-for-clients-or-how-to-watch-your-client's-back> (ýütutma senesi 21.06.2024).
11. Gao, Z. Z. Amerikan Intellektual Eýeçilik Ätiýaçlandyryş Ulgamynyň Hytaýa öwredişleri / Z. Z. Gao // Ýörite Ykdysady Zolag. – 2016. – № 2. – S. 297-299.
12. Qi, C. Patent bozulmak jogapkärçiligini ätiýaçlandyrmak: professional jogapkärçiliginiň ulanylyşy // Hytaý

- Intellektual Eýeçiliginiň Iňlis Portaly: saýt. URL: <http://www.chinaiptoday.com/post.html?id=1596> (ýüz tutma senesi: 21.06.2024).
13. Li, A. Intellektual Eýeçiligi Ätiýaçlandyrmagyň Barlagy we Öwredişi / A. Li // Sosial Ylymlaryň Açyk Žurnaly. – 2018. – Jilt 6. № 11. 8-nji noýabr. – S. 15-27. – DOI: 10.4236/jss.2018.611002.
 14. Agadžanowa, M. W. Intellektual eýeçilik bazary subýektleriniň töwekgelçiliklerini ätiýaçlandyrmagyň hukuk mehanizmleri / M. W. Agadžanowa, M. W. Klyashnya // Intellektual eýeçilik hukugy. – 2017. – № 4. – S. 29-34.
 15. Mesýas, M. A. Sebidiň innowasion ösmeginiň bähbitleri üçin intellektual eýeçilik bazarynda ätiýaçlandyrmak / M. A. Mesýas, S. M. Nikitenko, E. W. Korobeýnikowa // Ykdysadyýet we innowasion dolandyryş. – 2023. – № 3 (26). – S. 32-43. DOI: 10.26730/2587-5574-2023-3-32-43.
 16. Lakdawalla, D. Sosial Ätiýaçlandyryş we Innowasion Dizainy / D. Lakdawalla, N. Sood // Ykdysady hatlar. – 2004. – № 85. – S. 57-61. – <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2004.03.021> (ýüz tutma senesi: 21.06.2024).
 17. Syganow, A. A. Russiýada intellektual eýeçilik hukuklaryny ätiýaçlandyryş üpjünliginiň ösmeginiň häzirki zaman trendleri we dünýä ätiýaçlandyryş tejribesi / A. A. Syganow // Maliýe we kredit. – 2014. – № 13 (589). – S. 27-37. – ISSN 2071-4688.
 18. Sun H. T. ABŞ-nyň Intellektual Eýeçilik Ätiýaçlandyryş Ulgamyna Syn / H. T. Sun // Intellektual Eýeçilik. 2015. № 4. S. 84-87.
 19. Smith W. Apelyasiýa kazyýeti täjirçilik syrlary işinde wagtlaýyn kazyýet gadaganlygyny goldady // ManagingIP: saýt. – URL: <https://www.managingip.com/article/2a5cxt3jlqj6c6ik0j1ts/court-of-appeal-upholds-interim-injunction-in-trade-secrets-case> (ýüz tutma senesi: 21.06.2024).
 20. Shadlen, K. C. Intellektual Eýeçilik, Söwda we Ösüş: Duşmanlar Dost Bolup Bilermi? / K. C. Shadlen // Global Dolandyryş. – 2007. – № 13. – S. 171-177. – DOI: 10.2307/27800652.
 21. Park, W. Halkara patent goragy: 1960-2005 / W. Park // Barlag Syýasaty. – 2008. – № 37. – S. 761-766.
- Awtorlar hakynda maglumat**
- Swetlana Ýurýewna Tuzowa**, himiýa ylymlarynyň kandidaty, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE Öňdebaryjy tehnologiýalara ýardam bermek Merkeziniň başlygynyň orunbasary (Moskwa, Berežkowskaya köç., j. 30, korpus 1); ORCID ID: 0000-0001-5988-4726, ReasearcherID: 0-7590-2015, SPIN-kody: 6038-3767; svetlana.tuzova@rupto.ru
- Marina Iwanowna Skudro**, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE Öňdebaryjy tehnologiýalara ýardam bermek Merkeziniň başlygy (Moskwa, Berežkowskaya köç., j. 30, korpus 1); mskudro@rupto.ru
- References**
1. Bliznets, I.A. (2022), «Methodology of intellectual sovereignty – new in the theory of intellectual property», *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, vol.1, no. 2, pp. 58–59.
 2. Goryshina O. A. and Ermakova E. V. (2023), Intellectual property in the context of the export development under sanctions restrictions, *Intellectualnaja Sobstvennost. Avtorskoje Pravo*, no. 6, pp. 5–12.
 3. Zubov, Yu.S. (2022), «Assistance to the formation of technological sovereignty of Russia – the key task of Rospatent»// *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, vol. 1, no. 1, pp. 10–15.
 4. Salnikova, A.V. and Molotkov, A.V. (2023), «On the directions of intensification of innovative economy development and creation of industrial intellectual property», *Intellectualnaja Sobstvennost. Promishlennaja Sobstvennost*, no. 3, pp. 66–76.
 5. Gvozdetskaya, I.V. and Maikova, S.E. (2024), «Intellectual property – a factor in ensuring technological sovereignty and economic security», *Intellectualnaja Sobstvennost. Promishlennaja Sobstvennost*, no. 1, pp. 32–43.
 6. Kolesnikova, Yu.S. and Ivanov, S.E. (2023), «Objects of intangible property of companies», *The Review of Economy, the Law and Sociology*, no. 3, pp. 25–28.
 7. Dyachenko, O. and Tuzova, S. and Ischenko, A. (2022), «Measures to support patent activity: foreign experience», *Intellectualnaja Sobstvennost. Promishlennaja Sobstvennost*, no. 5, pp. 3–20.
 8. Fedorova, Yu.A. (2023), «Application of mediation in resolving disputes in the field of intellectual property», *Intellectualnaja Sobstvennost. Promishlennaja Sobstvennost*, no. 5, pp. 160–168.
 9. Kyazim, P. (2022), «Consideration of intellectual property insurance essence», *Technology Audit and Production Reserves*, no. 1/4 (63), pp. 12–15. DOI:10.15587/2706–5448.2022.253587
 10. Green, Ph. (2014), «How to Obtain IP insurance for Clients or How to Watch Your Client's Back» (American Intellectual Property Law Association (ALPLA)), [Online], available at: <https://www.aipla.org/list/innovate-articles/how-to-obtain-ip-insurance-for-clients-or-how-to-watch-your-client's-back> (Accessed 21 June 2024).
 11. Gao, Z.Z. (2016), «Enlightenment of American Intellectual Property Insurance System to China», *Special Economic Zone*, no. 2, pp. 297–299
 12. Qi, C. (2021), «Patent infringement liability insurance: the application of professional liability», [Online], available at: <http://www.chinaiptoday.com/post.html?id=1596> (Accessed June 06 2024).
 13. Li, A. (2018), «Research and Enlightenment of Intellectual Property Insurance». *Open Journal of Social Sciences*, vol.6, no. 11, pp. 15–27, DOI: 10.4236/jss.2018.611002
 14. Agadzhanova M. V. and Klyashnya M. V. (2017) «Legal mechanisms for insuring risks of subjects of the intellectual property market», *Intellectual Property Law*, vol. 4, pp. 29–34.

15. Nikitenko, S.M. and Mesyats M. A. and Korobeynikova E. V. (2023), Insurance in the intellectual property market for innovative development of the region. *Economics and Innovation Management*, no. 3 (26), pp. 32–43, DOI: 10.26730/2587–5574–2023–3–32–43
16. Lakdawalla, D. and Sood, N. (2004), «Social Insurance and the Design of Innovation», *Economics Letters*, no. 85, pp. 57–61. <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2004.03.021> (Accessed 21 June 2024).
17. Cyganov A. A. (2014) «Modern trends in the development of insurance coverage of intellectual property rights in Russia and global insurance practice», *Finance and Credit*, vol. 13 (589), pp. 27–37, ISSN 2071–4688
18. Sun, H.T. (2015), «Review of the US Intellectual Property Insurance System», *Intellectual Property*, no. 4, pp. 84–87.
19. Smith, W. (2020), «Court of Appeal upholds interim injunction in trade secrets case», [Online], available at: <https://www.managingip.com/article/2a5cxt3jlqj-6c6ik0j1ts/court-of-appeal-upholds-interim-injunction-in-trade-secrets-case> (Accessed 21 June 2024).
20. Shadlen, K.C. (2007), «Intellectual Property, Trade, and Development: Can Foes Be Friends?», *Global Governance*, no. 13, pp. 171–177.

21. Park, W. (2008), «International patent protection: 1960–2005», *Research Policy*, no. 37, pp. 761–766.

Information about the authors

Svetlana Yu. Tuzova, Cand. Sci. (Chemistry), Deputy Head of the Centre for Promotion of Advanced Technologies of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID ID: 0000–0001–5988–4726, ReasearcherID: O-7590–2015, SPIN code: 6038–3767; svetlana.tuzova@rupto.ru

Marina I. Skudro, Head of the Centre for Promotion of Advanced Technologies of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); mskudro@rupto.ru

Awtorlar bähbitleriniň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýan edýärler.

The authors declare no conflict of interests.

Redaksiýa gelen senesi: 09.07.2024

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi: 15.11.2024

Neşir edilmäge kabul edilen senesi: 18.11.2024

Роспатент
Федеральная служба
по интеллектуальной
собственности

HALKARA MASLAHAT

INTELLEKTUAL
EÝEÇILIGIŇ BAZARYNY
ÖSDÜRYÄRIS

→ 2025-NJI ÝYLYŇ 24-NJI APRELI

MASLAHATA GATNAŞYJYLAR

- Russiýa Federasiýasynyň federal döwlet häkimiýet edaralarynyň, subýektleriniň ýolbaşçylary we wekilleri
- Milli patent edaralarynyň we sebitleýin patent guramalaryny wekilleri
- Döwlet korporasiýalary, senagat kärhanalary, holdingleri
- Bilim we ylmy-barlag guramalary
- Wençur maýadarlary we tehnologik telekeçileri
- Ylym, tehnologiýa we innowasion ulgamdaky ösüş institutlary
- Inženerler, işläp düzüjiler, oýlap tapyjylar, patent wekilleri
- Ylmy-tehnologik we innowasion infrastrukturanyň subýektleri, ylmy-bilim merkezleri, tehnologiýalary geçirmek merkezleri, tehnoparklary, tehnologiýalary we innowasion goldamak merkezleri

Maslahat gatnaşmak we bellige alyş meseleleri boýunça:
valentina.morozova@rupto.ru

2024-de BU
NÄHILI GEÇDI

Rospatent

SEFI

Rospatent

Ylmy makala

Original article

UDK 347.772

EDN <https://elibrary.ru/jejebj>

Russiýa Federasiýasynda haryt nyşanlarynyň institutynyň barlaglarynyň we kadalaşdyrylyşynyň geljekki ugurlary

Ýuriý Sergeýewiç Zubow, Sergeý Aleksandrowiç Renžin, Maýa Igorewna Ýewdokimowa[✉][✉]mievdokimova@rupto.ru

Mazmun: mowzugyň aktuallygy haýyşnamaçylaryň ýokary işjeňligi, şeýle hem Russiýa Federasiýasynda haryt nyşanlarynyň hukuk kadalaşdyryş ulgamyny kämilleşdirmek barada ylmy, professional we işewürlük jemgyýetiniň talaby bilen şertlenendir. Täzelik, Russiýanyň ykdysadyýetinde haryt nyşanlarynyň roliniň artmagy we netijede her ýyl berilýän arzalaryň sanynyň ep-esli köpelmegi kontekstinde kanunçylygyň täzeliklerini seljerme bilen şertlenendir. Maksady Russiýada haryt nyşanlary institutiniň hukuk gatnaşyklarynyň ösmeginiň we kadalaşdyrmagynyň geljekki ugurlary kesgitlemekden ybaratdyr. Görkezilen maksada ýetmek üçin barlag usuly hökmünde umumy ylmy barlag usullary, şeýle hem kadalaşdyryjy we beýleki resminamalaryň mazmun-seljermesi usuly saýlanyp alyndy. Mundan başga-da, makalada haryt nyşanlarynyň ekspertizasy bolan esasy çemeleşmeler seredilýär, intellektual eýeçiligiň beýleki obýektleri we kanunçylygyň ýakyn ugurlary bilen gatnaşygyndaky meseleli soraglar belenilýär. Makalada russiýaly sarp edijileriň hukuklaryny goramagy üpjün etmäge mümkinçilik berjek dürli jähtlerde hukuk kadalaşdyryşy üýtgetmegiň zerurlygy baradaky maglumatlary öwrenmegiň netijeleri beýan edilýär. Makalada Russiýa Federasiýasynda haryt nyşanlary hakyndaky kanunçylygyň ösmeginiň esasy ugurlarynyň seljermesiniň netijeleri görkezilýär, olara laýyklykda haryt nyşanlarynyň ekspertizasy babatynda kadalaşdyryjy sazlaşygy mundan beýläk-de kämilleşdirmegiň zerurlygy baradaky netije edilýär. Bu makala intellektual eýeçilik babatynda hünärmenleriň giň toparyna, şeýle hem Russiýada haryt nyşanlary institutyny kadalaşdyryjy sazlaşykdaky üýtgeşmeleri emele getirmekde we ara alyp maslahatlaşmakda häkimiýet edaralarynyň wekillerine peýdaly bolup biler.

Açar sözler: haryt nyşany, awtorlyk hukugy, eser, organiki, geografik görkezme, harydyň gelip çykan ýeriniň ady, intellektual eýeçilik, haryt nyşanlarynyň seljermesi.

Minnetdarlyklar: makala SEFI 5-PO-2022 «Russiýada haryt nyşanlary institutyny hukuk gatnaşyklarynyň ösmeginiň we kadalaşdyrmagynyň geljekki ugurlary» ylmy-barlag işiniň çäklerinde taýýarlandy.

Çeşme görkezmek üçin: Zubow Ýu. S. Russiýa Federasiýasynda haryt nyşanlarynyň institutynyň barlaglarynyň we kadalaşdyrylyşynyň geljekki ugurlary / Zubow Ýu. S., Renžin S. A., Ýewdokimowa M. I. // SEFI Habarçysy. – 2024. – J. 3, № 4. – S. 364-372.

Trends in the development and regulation of trademarks in the Russian Federation

Yu. S. Zubov, S. A. Renzhin, M. I. Evdokimova[✉][✉]mievdokimova@rupto.ru

Abstract: the relevance of the topic is due to the high activity of applicants, as well as the request of scientific, professional and business community to improve the system of legal regulation of trademarks in the Russian Federation. The novelty is due to the analysis of new legislation in the context of the increasing role of trademarks in the Russian economy and as a consequence of a significant increase in the number of applications submitted annually. The aim is to identify promising directions of development and regulation of legal relations of the institute of trademarks in Russia. To achieve this goal as methods of research

was chosen the use of general scientific methods of research, as well as the method of content analysis of normative and other acts. the article presents the results of the analysis of the main trends in the development of legislation on trademarks in the Russian Federation. The article also highlights the results of the study of information about the need to change the legal regulation in various aspects that will ensure the protection of the rights of Russian consumers. The article presents the results of the analysis of the main trends in the development of trademark legislation in the Russian Federation, according to which it is concluded that there is a need for further improvement of normative regulation in the field of trademark examination. This article may be useful for a wide range of specialists in the field of intellectual property, as well as representatives of the authorities in the formation and discussion of changes in the normative regulation of the institution of trademarks in Russia.

Keywords: trademark, copyright, composition, organic, geographical indication, appellation of origin, intellectual property, trademark examination.

Acknowledgements: the article was prepared within the framework of the Research Project of FIPS «Promising directions for the development and regulation of legal relations of the trademark Institute in Russia».

For citation: Zubov Yu. S. Trends in the development and regulation of trademarks in the Russian Federation / Yu. S. Zubov, S. A. Renzhin, M. I. Evdokimova // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4. – P. 364–372.

Giriş

Haryt nyşany – özüniň hukuk tebigatyna, ykdysady çeki-jililine we hereket ediş möhletine görä, telekeçilere öz biznes bähbitleriniň ýokary derejede goragyny we goranmagyny üpjün etmäge, şeýle hem kompaniýanyň kapitallaşmagyny ýokarlandyrmaga mümkinçilik berýän iň meşhur intellektual eýeçilik obýektleriniň biridir.

Nyşanlary haryt nyşanlary hökmünde bellige almak üçin arzalaryň her ýylky artmagy, tejribäni ornaşdyrmagyň we haryt nyşanlaryny bellige almak hem-de hukuk taýdan goramak boýunça ylmy taýdan esaslandyrylan maslahatlary işläp düzmegiň, şeýle hem haryt nyşanlaryny bellige almak we hukuk taýdan goramak üçin deňagramly çemeleşmeleriň seljermesini geçirmegiň zerurdygyny kesgitleýär.

Barlag materiallary we usullary

Russiýada haryt nyşanlary institutiniň hukuk gatnaşyklarynyň ösmeginiň we kadalaşdyrmagyň geljekki ugurlaryny kesgitlemek maksadyna ýetmek üçin, barlag usuly hökmünde umumy ylmy barlag usullary, şeýle hem kadalaşdyryjy we beýleki resminamalaryň hem-de maglumat çeşmeleriniň mazmun-seljermesi usuly saýlanyp alyndy.

Rospatentiň ýyllyk hasabatyna laýyklykda, 2023-nji ýylda «haryt nyşany üçin rekord möçberdäki arzalar – 143 192 berlen» (berlen arzalaryň möçberi 27,8% artdy)¹.

Haryt nyşany – telekeçilik ulgamynda iň gymmatly we talapedilen maddy däl aktiwleriň biridir. Haryt nyşanlary institutiniň ösmegi geljekde ykdysadyýete oňyn täsir eder, şol sanda:

- zerur bolan harytlary we hyzmatlary saýlamak üçin sarp edijileriň mümkinçiliklerini giňelder;
- bazarda bäsdeşligi güýçlendirir;

Intellektual eýeçilik ulgamyna gönüden-göni degişli bolmadyk kanunçylyga üýtgeşmeler girizmek, haryt nyşanlarynyň seljermesini geçirmek üçin çemeleşmeleriň düýpli üýtgemegine getirip biler.

- öndürijileri önümiň hilini gowulandyrmaga, önümçilik proseslerini kämilleşdirmäge, töwekgelçilikleri azaltmaga we beýlekilere höweslendirir.

Haýyşnamalaryň sanynyň artmagy we degişlilikde haryt nyşanlary hökmünde nyşanlaryň bellige alynmagy sebäpli, hem arzalaryň sanynyň ösmek ugurlarynyň saklanyp galjakdygy, hem-de subýektler arasynda haryt nyşanlary babatyndaky jedelleriň sanynyň artjakdygy, şeýle hem döwletiň tarapyndan nyşanlary bellige almak üçin talaplaryň güýçlendirilmegi çaklanylýar (nyşanlary haryt nyşanlary hökmünde bellige almazdan marketpleýslere, mahabata we ş.m. elýeterliligiň çäklendirilmegi, fysiki şahslara haryt nyşanlaryny bellige almak hukugyny bermegiň hasaba alynmagy bilen, awtorlyk hukuklarynyň hasaba alynmagy we berjaý edilmegi üçin, şeýle hem beýleki esaslary hasaba almak bilen ygılan edilen nyşanlaryň seljerme ulgamyny kämilleşdirmek) [1].

Intellektual eýeçilik ulgamyna gönüden-göni degişli bolmadyk kanunçylyga üýtgeşmeler girizmek, haryt nyşanlarynyň seljermesini geçirmek üçin çemeleşmeleriň düýpli üýtgemegine getirip biler.

Mysal üçin, Russiýada organiki önümleriň hökmany belliklenmegi hakyndaky kanunçylykdaky üýtgeşmeleri getirmek bolar.

«Patent trollingine» garşy göreşmek işewürler jemgyýeti-niň möhüm talaby bolup durýar we Russiýa Federasiýasynyň Söwda-senagat palatasy we Jemgyýetçilik palatasy ýaly

¹ Rospatentiň 2023-nji ýyl üçin ýyllyk hasabaty: Intellektual eýeçilik – ýurduň tehnologik liderliginiň esasy / Ý. S. Zubowyň, O. P. Neretiniň redaktirlemegi bilen. – Moskwa: SEFI, 2023. – 180 s. – Rospatent: saýt. URL: <https://rospatent.gov.ru/content/uploadfiles/otchet-2023-ru.pdf> (ýüztutma senesi: 16.08.2024).

«Patent trollingine» garşy göreşmek işewürler jemgyýetiniň möhüm talaby bolup durýar we Russiýa Federasiýasynyň Söwda-senagat palatasy we Jemgyýetçilik palatasy ýaly dürli ekspert meýdançalarynda birnäçe gezek ara alnyp maslahatlaşyldy.

dürli ekspert meýdançalarynda birnäçe gezek ara alnyp maslahatlaşyldy. Häzirki wagta çenli bu meseläni çözmegiň optimal usullary tapylmady, emma ol öndürijiler üçin, aýratyn-da internet-söwdasynyň ösüşini nazara almak bilen, gaty möhüm bolup durýar.

Haryt nyşanlary hakyndaky kanunçylygy kämilleşdirmek boýunça wezipeler jemgyýet we döwlet tarapyndan birnäçe gezek goýuldy. Şeýlelikde, Russiýa Federasiýasynyň Federal Ýygnaşynyň Federasiýa Geňeşiniň başlygy W. I. Matwiýenköniň Federasiýa Geňeşiniň ýanyndaky Intellectual eýeçilik meseleleri boýunça geňeşiň 2017-nji ýylyň 19-njy dekabryndaky maslahatynda goýan sebit brendlerini öňe sürmek boýunça wezipäni çözmek zerurlygy, geografiki görkezme, harydyň gelip çykan ýeriniň ady we haryt nyşany ýaly dürli intellektual eýeçilik obýektleriniň arasynda bähbitleriň deňagramlylygyny üpjün etmek üçin hukuk ulanyş tejribesi bilen üns bilen işlemegi talap edýär.

Şol bir wagtyň özünde, işewürler jemgyýetiniň bellikleri haryt nyşanlary hökmünde bellige almaga bolan gyzklanmasynyň artmagy sebäpli, seljermek we mundan beýläk hukuklary goramak meseleleri öňdebaryjy amaly hünärmenler tarapyndan ýagtylandyrylýar.

Mysal hökmünde O. P. Neretiniň, A. A. Çekanowiň, I. A. Rusakowiň «Şahsyýetlendiriş serişdelerine bolan hukuklary goramakda sosial barlaglaryň ynamdarlygy» [2] ýa-da W. I. Ýeremenkoniň «Russiýada hukuk eýesiniň razyllygy bilen haryt nyşany bellige almagyň mümkinçiligi barada» [3] makalalaryny getirmek bolar.

Şol bir wagtyň özünde, seljermek meseleleri boýunça barlaglaryň çäklerinde bu ugurlarda ýörite üns berilmäge mynasyp neşirler bar.

Şeýlelikde, mysal üçin, O. L. Alekseýewanyň we M. G. Karabanowanyň «Russiýada we daşary ýurtlarda haryt nyşanlarynyň garyşdyrylmagynyň önüni almak: deňeşdirme barlaglarynyň netijeleri» makalasynda elementleri öň beýleki şahslaryň bellige alan haryt nyşanlary bolan haryt nyşanlaryny bellige almak meseleleri ara alnyp maslahatlaşyldy.

We Raýat kodeksiniň (mundan beýläk – RF RK) 1483-nji maddasynyň 7-nji bentine üýtgeşmeler girizmek zerurlygynyň ýokdugy barada netije çykarylýar, sebäbi 28.05.2022-nji ýyldaky 143-FZ belgili Federal kanunynyň redaksiýasynda bu bent eýýäm şu kodekse laýyklykda goralýan geografiki görkezmeleri ýa-da harytlaryň gelip çykan ýerleriniň

atlaryny öz içine alýan, täzeden öndürýän ýa-da meňzetjek bolýan bellikleri bellige almaga päsgel berýän kadany öz içine alýar [4]. Bu düzgün jedel döredýän bolup görünýär.

Şuňa baglylykda, aşakda intellektual eýeçilik ulgamynyň ösüşi, haýyşnamaçylaryň we sarp edijileriň hukuklaryny goramak, şeýle hem Russiýada we onuň aýry-áýry sebitlerinde işewürlük amallaryny höweslendirmek maksatlary üçin kämilleşdirmegiň zerurlygy nukdaýnazaryndan ösüşiň we düzgünleşdirişiniň aýry-áýry ugurlary ara alnyp maslahatlaşylar.

1. Hereket edýän organiki önümler hakyndaky kanunçylygyň takykklanmalary bilen baglanyşykly haryt nyşanlary boýunça haýyşnamalar üçin bellige alynmaga berilýän bellikleriň seljermesiniň çemeleşmelerindäki üýtgeşmeler

Halkara hukugynda «organiki oba hojalygy» (organic agriculture) düşüňjesi iňlis dilinde gürlýän ýurtlarda kanun taýdan berkidilendir. Ekwiwalent hökmünde Italiýada, Fransiýada, Portugaliýada, Niderlandlarda «biologiki oba hojalygy» termini ulanylýar, Germaniýada, Ispaniýada, Polşada, Çehiýada – «ekologiki oba hojalygy»². Finlýandiýada – «tebigy oba hojalygy». Şol bir wagtyň özünde daşary ykdysady gatnaşyklarda sanalan düşüňjeler ekwiwalent hökmünde ykrar edilýär.

Saýlanan «grinwoşing»³ taktikasyny berjaý etmek «organiki önümler» termini bilen bir hatarda bazarda «eko», «bio», «ekologiki» we «ýaşyl» ýazgylary bilen bellikli harytlaryň bolmagyna getirýär, olar manysy boýunça deňişli assosiasýalary döredýär we ortaça sarp edijiniň nädogry ugrukdyrylmagyna ýardam edýär.

Haryt nyşanlaryny döwlet belligine almak meselesine deňişlilikde kanun çykaryjynyň teklipler edilen üýtgeşmeleriň girizilmegi öndürijiler tarapyndan önümiň beýan edilen häsiýetleriniň tassyklanmagynyň zerurlygyna getirjekdigi baradaky pozisiýasy aýratyn üns mynasypdyr, bu önümiň hakyky häsiýetlerine gabat gelmeýän we şeýlelikde sarp edijileri ýalňyşsa salýan maglumatly önümleriň paýyny peseltmeli.

Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksiniň 1477-nji maddasyna laýyklykda, haryt nyşany – bu harytlary şahsyýetlendirmek üçin hyzmat edýän bellikdir. Haryt nyşany öz adyna bellige alan şahsa (hukuk eýesine) RF RK-nyň 1484-nji maddasynyň 1-nji bentine laýyklykda kanuna garşy gelmeýän islendik usul bilen haryt nyşany ulanmak üçin aýratyn hukuk deňişlidir.

Bellige alynmaga berilýän bellikleriň seljermesi RF RK-nyň 1497-1499-njy maddalarynda bellilen tertipde geçirilýär. Sarp edijini ýalňyşsa salmazlygyň zerurlygy

² Federal kanun «Organiki önümler hakynda we Russiýa Federasiýasynyň aýry-áýry kanunçylyk namalaryna üýtgetmeler girizmek hakynda» 7-nji maddasyna üýtgetme girizmek hakynda» Federal kanun taslamasyna düşündiriş haty // Kanunçylyk işini üpjün etmek ulgamy: saýt. URL: https://sozd.duma.gov.ru/bill/153298-8#bh_note (ýüztutma senesi: 24.07.2024).

³ Grinwoşing – sarp edijide önümiň (brendiň we ş.m.) ekologiki arassalygy barada ýalňyş düşüňje döredýän islendik hereketler

baradaky kadalar RF RK-nyň 1483-nji maddasynyň 3-nji bentiniň 1-nji kiçi bentinde berkidilen, oňa laýyklykda haryt, onuň öndürilýşi ýa-da öndürilen ýeri barada ýalňyş ýa-da sarp edijini ýalňyş salmak ukybyna eýe bolan bellikleri ýa-da elementleri öz içine alýan bellikleri haryt nyşanlary hökmünde döwlet belligine almaga ýol berilmeýär.

Şol bir wagtyň özünde Gümrük bileleşiginiň «Iýmit önümleriniň belliklenmegi barada» tehniki reglamenti (TR GB 022/2011), Gümrük bileleşiginiň Komissiyasynyň 09.10.2011-nji ýyldaky 881 belgili Çözüdi bilen tassyklan (mundan beýläk – GB TR 022/2011 Reglamenti)⁴, iýmit önümleriniň belliklenmegi iýmit önümleri barada sarp ediji gaplaryna, transport gaplaryna ýa-da sarp ediji gaplaryna we (ýa-da) transport gaplaryna berkidilen ýa-da olar salnan ýa-da olara goşulan maglumatlaryň beýleki görnüşlerine ýazgylar, suratlar, nyşanlar, simwollar, beýleki bellikler we (ýa-da) olaryň utgaşmalary görnüşinde ýazylan maglumatlarydygy bellenilýär.

GB TR 022/2011 Reglamentiniň 4-nji maddasynyň 4.1-nji böleginiň 3-nji bentine laýyklykda, gaplanan azyk önümleriniň belliklenmeginde goşmaça maglumatlar, şol sanda iýmit önümleriniň öndürilen we kesgitlenip bilinjek resminamasy barada maglumatlar, iýmit önümleriniň oýlap tapylan ady, haryt nyşany, haryt nyşanyna aýratyn hukugyň eýesi barada maglumatlar, iýmit önümleriniň gelip çykan ýeriniň ady, lisenziýa beriji hakynda we onuň ýerleşýän ýeri barada maglumatlar, meýletin sertifikatlaşdyrmazdan ulanmaklyk hereket edýän kanunçylygyň bozulmagy diýlip ykrar edilip bilmegi bilen baglanyşykly negatip netijeler bolup biler.

Bu barada 367-FZ belgili Federal kanun⁵ bilen göz önünde tutulan «eko», «bio», «ýaşyl» we beýleki ýazgylary öz içine alýan belliklere seljermek boýunça anyk maslahatlaryň ýokdugyny nazara almak bilen, hukuk eýeleri üçin iýmit önümleriniň belliklenmeginde şeýle haryt nyşanlaryny 03.08.2018-nji ýyldaky 280-FZ belgili «Organiki önümler hakynda we Russiýa Federasiýasynyň aýry-aýry kanunçylyk namalaryna üýtgetmeler girizmek hakynda» Federal kanun bilen bellenen tertipde bu önümi sertifikatlaşdyrmazdan ulanmaklyk hereket edýän kanunçylygyň bozulmagy diýlip ykrar edilip bilmegi bilen baglanyşykly negatip netijeler bolup biler.

Hususan-da, organiki önümleriň öndürilişiniň Russiýa Federasiýasynda organiki önümleriň öndürilişi çygyrynda hereket edýän milli, döwletara we halkara standartlaryna laýyklygyny tassyklamagyň tertibi 280-FZ belgili Federal kanunyň 5-nji maddasynda kesgitlenen we meýletin we hökmany sertifikatlaşdyrmazdan ulanmaklyk hereket edýän kanunçylygyň bozulmagy diýlip ykrar edilip bilmegi bilen baglanyşykly negatip netijeler bolup biler.

Haryt, onuň öndürilýşi ýa-da öndürilen ýeri barada ýalňyş ýa-da sarp edijini ýalňyş salmak ukybyna eýe bolan bellikleri ýa-da elementleri öz içine alýan bellikleri haryt nyşanlary hökmünde döwlet belligine almaga ýol berilmeýär.

RF RK-nyň 1497-nji maddasynyň 4-nji bentine laýyklykda degişli seljerme talapnamasyny ugratmak ýa-da RF RK-nyň 1499-njy maddasynyň 1-nji bentiniň ikinji abzasynyň talaplaryna bellige alynmaga berilýän belligiň laýyklygynyň barlag netijeleri barada habar bermek arkaly sertifikasiýa resminamalarynyň talap edilmegi «eko», «bio», «ýaşyl» ýazgylary we «grinwoşinginiň» beýleki elementleri girizilen haryt nyşanlaryny bellige almak mümkinçiligini aradan aýyrmaga mümkinçilik berer, bu bolsa öz gezeginde bazarda bellenen talaplara laýyk gelmeýän önümleriň sanyny azaldir, şeýle hem sarp edijileriň intellektual eýeçilik boýunça federal gullugy (mundan beýläk – Rospatent) tarapyndan bellige alnan haryt nyşanlary bilen belliklenýän harytlara bolan ynamyny ýokarlandar diýlip hasap edilýär.

«Ýaşyl» nyşanlar bilen belliklenýän önümler – bu esasan iýmit, oba hojalygy, ýeňil senagatyň harytlary, şeýle hem kosmetika pudagyň harytlary, ýagny giň ýa-da köpçülikleýin islegli harytlar. Şeýle önümleriň talaba laýyk hiline düzgünleşdirmegiň möhümligi sarp edijileriň giň topary we onuň ulanylmagynyň mümkin bolan negatip netijeleriniň, şol sanda saglyga, bardygy bilen şertlendirilýär.

Beýan edilenleri nazara alyp, haryt nyşanlaryny «eko», «bio», «organik» elementleri bilen bellige aldyrmak boýunça haýyşnamalary seredilýän döwründe haýyşnamaçylaryň organiki önümleriň sertifikatlaşdyrmazdan ulanmaklyk hereket edýän kanunçylygyň bozulmagy diýlip ykrar edilip bilmegi bilen baglanyşykly negatip netijeler bolup biler.

2. Päsgeçilik döretmek maksady bilen döwlet ýygymlaryny tölemän, haryt nyşanlaryny bellige almak üçin haýyşnama berýän «patent trollaryna» garşy göreşmek çäreleri barada

Işewürlik-jemgyýetine soňra kynçylyk döredýän derwaýys meseleleriniň biri, aýry-aýry haýyşnamaçylary tarapyndan döwlet ýygymlaryny bir wagtda tölemazdan Harytlaryň we hyzmatlaryň halkara klassifikasiýasynyň (mundan beýläk – HHHK) mümkin boldugyça giň sanly synlary boýunça haryt nyşanlaryny bellige aldyrmak üçin haýyşnamalary bermegidir.

Tölenilmedik ýygym sebäpli haýyşnama boýunça seljermeler geçirilmeýär, emma haýyşnamanyň özi ýatrylmaýar we hereket edýär diýlip hasap edilýär.

RF RK-nyň 1483-nji maddasynyň 6-njy bentiniň 1-nji kiçi bentiniň talaplaryna laýyklykda, meňzeş harytlar boýunça ön bellige alynmaga berilýän beýleki şahslaryň haryt nyşanlary

⁴ Gümrük bileleşiginiň «Iýmit önümleriniň belliklenmegi barada» tehniki reglamenti (TR GB 022/2011), Gümrük bileleşiginiň Komissiyasynyň 09.10.2011-nji ýyldaky 881 belgili Çözüdi bilen tassyklan // Kodeks: resmi portal. URL: <https://docs.cntd.ru/document/902320347> (ýüztutma senesi: 19.07.2024).

⁵ 24.07.2023-nji ýyldaky 367-FZ belgili (24.07.2024-nji ýyldan bäri hereket edýän redaksiýasynda) «Organiki önümler hakynda we Russiýa Federasiýasynyň aýry-aýry kanunçylyk namalaryna üýtgetmeler girizmek hakynda» Federal kanunyň 7-nji maddasyna üýtgetme girizmek hakynda» Federal kanun // KonsultantPlýus: saýt. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_452745/ (ýüztutma senesi: 24.07.2024).

bilen meňzeş ýa-da garyşýan derejä çenli meňzeş bellikleriň bellige alynmagyna gadagan edilyär, şunuň bilen baglylykda, tölenilmedik ýygymly ön berlen haýyşnamalar ýygymly tölenilen bellikler bilen meňzeşligi ýa-da deňligi anyklyan ýagdaýynda görkezilen bende laýyklykda bellige alynmagyna päsgelçilik döredýär.

Bellemeli ýeri, haýyşnamaçylaryň meňzeş belligiň bardygyny barada seljermäniň habary almagy bilen bellige alynmaga päsgelçilikleri aýyrmak üçin irki hukugyň eýesine razyçylyk haty üçin ýüz tutmaga mümkinçiligi bardyr, muny «patent trollary» tölegli esasyda şeýle razylyklary bermek bilen ulanylýar.

Ýokarda aýdylanlary nazara almak bilen, şeýle adalatsyz haýyşnamaçylaryň strategiýasynyň maksady baýamak maksady bilen haryt nyşanlaryny döwlet belligine almakda adalatly haýyşnamaçylaryň iň uly sanyna päsgelçilik döretmek bolup durýar diýip netije çykarmak bolar.

Şeýle hukuk eýeleriniň haryt nyşanyna hukuklary almak boýunça hereketleriniň bahalandyrylyşy Russiýa Federasiýasynyň Ýokary kazyýeti tarapyndan berlen⁶.

Şeýle haýyşnamalaryň sany baradaky maglumatlary suratlandyrmak üçin, ýyllyk hasabatda⁷ çap edilen resmi seljermenden geçmedik haýyşnamalar baradaky maglumatlary ýygymyň tölenilmezligi sebäpli yzyna alnan diýip ykrar edilen haýyşnamalaryň sany bilen ýerbe-ýer etmek maksada laýyk bolup durýar:

2021-nji ýyl üçin – 8629;

2022-nji ýyl üçin – 8330;

2023-nji ýyl üçin – 7624;

2024-nji ýyl üçin – 3849.

Döwlet ýygymlaryny tölemeýden haryt nyşanyny bellige almak üçin haýyşnamalary bermek şeýle hem seljermäniň möhletlerine negatip täsir edýär, sebäbi şeýle haýyşnamalar meňzeş harytlar we/ýa-da hyzmatlar boýunça meňzeş ýa-da garyşýan derejä çenli meňzeş haryt nyşanlary üçin has giç haýyşnamalar boýunça çözgütleriň kabul edilmegine päsgelçilik döredýär, bellige alynmaga berilýän belligiň kanunçylygyň talaplaryna laýyklygyny barlamagyň netijeleri barada habar bermek zerurlygyny şertlendirýär.

«Patent trollarynyň» meselesini çözmek üçin ýygymyň töleg möhletlerine üýtgeşmeler girizildi – şeýle möhlet düýpli azaldyldy: esasy töleg möhleti – Rospatent tarapyndan degişli ýygymyň hasaplanandygy barada habar berýän resminamanyň ugradylan gününden iki aýdan bir aýa çenli, goşmaça bolsa – ýygymyň möçberi 100 göterim köpeldilmegi şerti bilen esasy möhletiň gutaran gününden alty aýdan bir aýa çenli.

Şol bir wagtyň özünde, teklipl edilýän çäre «trolling» hadysasyny doly aradan aýyрмаýar. Mesele düýpli çözülip biler, eger RF RK-nyň 1492-nji maddasynyň 8-nji bentine haýyşnamany bermek üçin tölenen ýygymyň senesi boýunça

**Işewürlük-jemgyýetine
soňra kynçylyk döredýän
derwaýys meseleleriniň biri,
aýry-aýry haýyşnamaçylary
tarapyndan döwlet
ýygymlaryny bir wagtda
tölemeýden Harytlaryň
we hyzmatlaryň halkara
klassifikasiýasynyň
(mundan beýläk – HHHK)
mümkin boldugyça giň
sanly synlary boýunça
haryt nyşanlaryny
bellige aldyrmak üçin
haýyşnamalary bermegidir.**

haýyşnamanyň berlen senesini kesgitlemek barada täze düzgün girizilse, bu haryt nyşanynyň ilkinjiligi kesgitleýär we seljermäniň netijelerine täsir edýär.

Bu çemeleşme dünýä tejribesinde ulanylýar. Hususan-da, ABŞ-nyň «Patentler, haryt nyşanlary we awtorlyk hukuklary» Federal düzgünler ýygındysynyň 01.07.2023-nji ýyldaky 37 belgisiniň 2.21-nji paragrafyna laýyklykda, ABŞ-nyň Patent we haryt nyşanlary boýunça gullugynyň haýyşnamanyň berlen senesini kesgitlemeginiň hökmany şerti bolup ony bermek üçin ýygymyň tölenilmegi durýar⁸.

B Şu sebäpli RF RK-nyň 1492-nji maddasynyň 8-nji bentini aşakdaky redaksiýada beýan etmek mümkin:

«Haryt nyşany üçin haýyşnamanyň berlen senesi haýyşnamany bermek üçin ýygymyň tölenilmegi şerti bilen şu maddanyň 3-nji bentiniň 1-3-nji kiçi bentlerinde göz önünde tutulan resminamalaryň intellektual eýeçilik boýunça ýerine ýetiriji häkimiýetiň federal edarasyna gelip gowşan günü hasap edilyär, eger görkezilen resminamalar bir wagtda berilmedik bolsa – iň soňky resminamanyň gelip gowşan günü ýa-da haýyşnamany bermek üçin ýygymyň tölenen günü, haýysynyň soňra bolandygyna baglylykda.»

Şol bir wagtyň özünde, RF RK-nyň 1492-nji maddasynyň 8-nji bentine teklipl edilýän üýtgetmäniň Singapur şertnamasy bilen gapma-garşylyga girýändigini bellemek zerurdyr. Şeýlelikde, Singapur şertnamasynyň 5(2)(a) we 5(2)(b) maddalary, Singapur şertnamasyna Görkezmeleriň 5(1) Düzgüni şertleşýän tarap üçin haýyşnamanyň berlen senesini kesgitleýän ýygymyň tölenilmegi boýunça goşmaça talaplary bellemäge diňe şeýle goşmaça talaplar şertleşýän tarapda Singapur şertnamasyna goşulan senesinde ulanylyan bolsa mümkinçiligi göz önünde tutýar.

Russiýa Federasiýasynyň Singapur şertnamasyna goşulanda ýüze çykan borçnamalaryny, şeýle hem kanunçylykda görkezilen goşmaça talaplaryň ýokdugyny nazara alyp, halkara borçnamalaryň berjaý edilmezligi ähtimallygyny bar.

⁶ Haryt nyşanlarynyň hukuk eýeleriniň hereketlerine baha bermek bilen baglanyşykly işler boýunça kazyýet tejribesine syn, Russiýa Federasiýasynyň Ýokary Kazyýetiniň Prezidiumy tarapyndan 15.11.2023-nji ýylda tassyklandy // Russiýa Federasiýasynyň Ýokary kazyýeti: saýt. URL: <https://vsrf.ru/documents/thematics/33140/> (ýüztutma senesi: 19.07.2024).

⁷ Federal intellektual eýeçilik gullugynyň 2023-nji ýyl üçin ýyllyk hasabaty: Intellektual eýeçilik – ýurduň tehnologiýa liderliginiň esasy.

⁸ ABŞ-nyň «Patentler, haryt nyşanlary we awtorlyk hukuklary» federal düzgünleriniň ýygındysy, 01.07.2023-nji ýyl, № 37 // BOIS: saýt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22545> (ýüztutma senesi: 19.07.2024).

Emma, hereket edýän düzgünleşdirme baradaky giň jemgyýetçilik närazyçylygyny nazara almak bilen, şeýle teklipl Russiýa biznesiniň bähbitleriniň hereket edýän kanunçylyk bilen düýpli çäklendirilyandygy bilen esaslandyryp, RF RK-nyň 1492-njy maddasynyň 8-nji bentine şeýle üýtgeşmeleri girizmek üçin başlangyç bilen çykyş etmek mümkin görünýär.

3. Geografiki obýektleriň atларыny, şeýle hem önümleriň atларыny öz düzümine goşýan haryt nyşanларыnyň seljermesiniň tejribesiniň meseleli soraglary

Mälim bolşy ýaly, haryt nyşanynyň (hyzmat nyşanynyň) esasy funksiýasy we wezipesi anyk şahsyň harytlaryny we hyzmatларыny şahsyýetlendirmek bolup durýar. «Şahsyýetlendirmek» termini tejribede belligiň sarp edijiler tarapyndan belli bir öndürijileriň harytlary (hyzmatлары) üçin bellik hökmünde assosiasiýa edilip bilinjekdigini aňladýar we sarp ediji haryt nyşany bilen bellikli bu ýa-da beýleki önüm bilen ilkinji gezek tanyşýan pursatda kesgitlenýär. Bu ilkinji tanyşlyk belligiň şahsyýetlendiriş ukybyna eýediginde sarp edijileriň aňynda belli bir manyly keşbi ýa-da öndürijiler bilen assosiasiýa baglanyşygyny döredýär.

Şol bir wagtyň özünde ýygý önümleri belliklendirmek üçin gönüden-göni ýa-da gytaklaýyn geografiki obýektleri görkezýän we sarp edijileriň aňynda harytlaryň öndürilen ýeri, resepti we ş.m. barada belli bir düşünjäni döredip bilýän elementleri öz içine alýan bellikler ulanylýar. RF RK-nyň 1483-nji maddasynyň 1-nji bentiniň düzgünlerine esaslanyp, şeýle bellikleriň ýa-da elementleriň düşündiriş häsiýetli bolandygy sebäpli hukuk goragyna degişli däl diýip äşgär bolup görünýär.

Emma, haryt nyşanлары hökmünde bellige alynmaga berilýän bellikleriň seljermesini geçirmekde olaryň işlenip düzülmeginde stilistiki usullaryň ulanyşynyň bahalandyrylyşy geçirilýär, olardan şeýle belligiň seljermesiniň hukuk netijeleri bagly bolar. Stilistiki usullar diýlip aşakdakylar göz önünde tutulýar:

- geografiki obýektleriň resmi atларыnyň ulanylmagy;
- täze semantiki keşbi döredýän «geografiki» elementler bilen birlikde goşmaça sözleriň ulanylmagy;
- original awtorlyk şriftlerini ulanmak, dürli setirlerinde ýerleşdirmek, görnetin agdyklyk etmek we ş.m. görnüşinde grafiki aýratynlyklaryň ulanylmagy.

Häzirki wagtda bar bolan seljermäniň tejribesini we ulanylýan çemeleşmeleri umumylaşdyryp, geografiki topomimler ýa-da olaryň önümlerini öz içine alýan ýa-da olardan ybarat elementlerden ybarat bellikleriň aşakdaky toparларыny bölüp görkezmek mümkin.

1. «Geografiki» elementler belliklere girizilen beýleki elementlerden grafiki taýdan hem, many taýdan hem tapawutlanýan belgiler.

Bu ýagdaýda şeýle «geografiki» element diňe maglumatlyk funksiýasyny ýerine ýetirýär. Umumy düzgün boýunça belligiň düzümindäki ähli düşündiriş elementlerine özbaşdak hukuk goragy berlip bilinmez (RF RK-nyň 1483-nji maddasynyň 1-nji benti). Bu kada ilkinji nobatda beýleki bazar gatnaşyjylary barasynda şeýle sözleriň/suratлары

monopoliýalaşdyrylmagyny gadagan etmäge gönükdirilen, sebäbi görkezilen elementler raýat dolanyşygunda erkin bolup galmalydyr.

Şunuň bilen baglylykda, «disklamasiýa» (hukuk goragyndan çykarmak) mehanizmi düşündiriş elementleriniň monopoliýalaşdyrylmagyna gadaganlyk bilen haryt nyşanynyň mundan beýläk ulanyljak görnüşde bellige aldyrmak mümkinçiliginiň arasyndaky deňagramlylygy berjaý etmäge niýetlenen.

«Geografiki» elementleri öz düzümine goşýan bellikleri haryt nyşanлары hökmünde döwlet belligine almakdan ýüz döndermek üçin beýleki esas RF RK-nyň 1483-nji maddasynyň 3-nji bentiniň 1-nji kiçi bentiniň düzgünleri bolup durýar. Ähli şeýle belliklerde bellige alynmaga berilýän belligiň seljermesi tapgyrynda görkezilen elementler haýýşnamaçynyň ýerleşýän ýeri bilen deňeşdirilýär.

Eger haryt nyşany hökmünde bellige alynmaga berlen bellik belli bir geografiki obýektiň adyndan ybarat bolsa ýa-da belli bir geografiki obýektiň adyny ýa-da bu ýa-da beýleki usulda belli bir geografiki obýektiň serhetleri bilen baglanyşykly elementi öz düzümine goşýan bolsa, seljermäniň dowamynda şeýle bellik ýa-da oňa goşulan element harydyň öndürilen ýerine görkezme hökmünde kabul edilýändigini ýa-da geografiki obýekt bilen baglanyşygynyň hakykatdan daşdygy sebäpli kabul edilmeyändigini, ýagny semantiki taýdan bitarap ýa-da başgaça aýdylanda, «hyýaly» bolup durýandygy kesgitlenilýär.

Geçirilen seljerme barşynda hem nyşanyň özüniň aýratynlyklary, ýagny girizilen ähli söz we şekil elementleriniň seljermesi, hem-de şeýle nyşanyň bellige alynmagy talap edilýän harytlar we hyzmatlar nazara alynýar.

2. «Geografiki» elementleri goşmaça düşündiriş sözi bilen arabaglanyşykly bolan belgiler.

Bu jähetde «geografiki» elementler goşmaça söz bilen arabaglanyşykda seljerilýär, bu söz at ýa-da sypat ýa-da hal bolup biler. Şeýle-de bolsa, eger goşmaça söz harytlara we/ýa-da hyzmatlara we/ýa-da haýýşnamaça degişlilikde RF GK-nyň (Russiýa Federasiýasynyň Graždanlyk kodeksiniň) 1483-nji maddasyndaky 3-nji bentiniň düzgünlerine laýyk gelýän diýip bahalandyrylyp bilinse, şeýle söz düzümi («geografika» + goşmaça söz) üçin hukuk netijeler tutuş söz düzümine degişli bolar.

3. «Geografiki» elementleri goşmaça «hyýaly» söz bilen arabaglanyşykly bolan belgiler.

Belgileriň bu kategoriýasy ilkinji ikisinden şoňa görä tapawutlanýar, käbir «hyýaly» sözüň «geografik» element bilen birleşmegi tutuş gurluşy goralmaga mümkin edýär.

Şunuň bilen bile, belgilerde geografik atlardan gelip çykýan elementleriň bolmagy bilen, ähli keşpleriň belgide görkezilen anyk geografik obýekt bilen baglanyşygy bardygyny çaklanylýar. Başgaça aýdanymyzda, şeýle belgileriň originallygy bolsa-da, geografik obýekt bilen assosiasiýa baglanyşygy sebäpli, RF GK-nyň (Russiýa Federasiýasynyň Graždanlyk kodeksiniň) 1483-nji maddasyndaky 3-nji bendiň 1-nji böleginiň düzgünlerine laýyklykda, sarp edijileriň harytlaryň öndürijisiniň ýerleşýän ýeri barada ýalňyşa düşürmek ähtimallygy nukdaýnazaryndan, haýýşnamaçynyň ýerleşýän ýeriniň barlagy talap edilýär [5].

Eger haýyşnamaçynyň salgysynyň belgide görkezilen geografik obýekt bilen gabat gelmegi ýa-da gabat gelmese-de, sarp edijileriň ýalňyş düşürilmeginiň aradan aýrylmagy barada netije çykarmaga mümkinçilik berýän resminamalaryň berlip bilinjek ýagdaýynda, belgi hukuk taýdan goragly hasaplanýlar.

4. İçimlik we mineral suwlar üçin haryt nyşany hökmünde bellige almak üçin ýüz tutulan belgilerde «geografik» elementiň bolmagy.

«Tebigy» diýlip, anyk çeşmeden, guýudan alnan we düzüminde kationlaryň, anionlaryň we biologiki taýdan işjeň komponentleriň mukdaryny we gatnaşygyny üýtgetmeýän usullar bilen işlenen/arassalanan (adatça mehaniki süzgüçler) suw düşünilýär. Suwuň düzümi üýtgemeyär.

Tebigy suwa garşylykly, hünärmenler tarapyndan işlenen diýlip atlandyrylýan, geografik obýekt bilen baglanyşgy bolmadyk dürli suw çeşmelerinden alnan suw hasaplanýar. Suw çeşmesi islendik bolup biler: çeşmeden hem, merkezi suw üpjünçilik ulgamyndan hem. Şeýle suw islendik usullar bilen, şol sanda mikroflora, suwuň düzümini we ondaky kationlaryň, anionlaryň we biologiki taýdan işjeň komponentleriň gatnaşygyny üýtgedýän usullar bilen arassalanyp bilner. Arassalamak şöhlelendirme ýa-da reagentler arkaly amala aşyrylyp bilner⁹.

Bellemeli ýeri, haýyşnamaçynyň salgysynyň belgi düzümine goşulan geografik obýektiň çäklerinde resmi ýerleşmegi suwuň tebigy gelip çykyşyny tassyklamaýar we degişlilikde, sarp edijileriň suwuň tebigy gelip çykyşy barada ýalňyş düşürilmegi howpy saklanyp galýar.

Goşmaça hukuk düzgünleşdirmesiniň ýoklugy sebäpli, suwuň hakykatdan-da tebigy gelip çykyşyny subut etmek üçin haýyşnamaçy tarapyndan beriljek resminamalaryň sanawy haýyşnamaçynyň özi tarapyndan kesgitlenilýär. Awtorlaryň pikirine görä, subutnama hökmünde, mysal üçin, suw gazanmak üçin ygtyýarnamalar, suw üpjün etmek baradaky şertnamalar, suwuň laýyklyk deklarasiýalary we sertifikatlary we ş.m. hödürleňip bilner.

Häzirki wagtda, şol sanda Patent jedelleri palatasy (mundan beýläk – PJP) bilen bilelikde toplanan tejribe bilen, haýyşnamaçylara sarp edijileriň suwuň tebigy gelip çykyşy barada ýalňyş düşürilmegi mümkinçiligi bilen baglanyşkly ret etmek esaslaryny ýeňip geçmek üçin, eger işjeňlik eýýäm amala aşyrylýan bolsa, suw çykarmak we öndürmek babatynda alyp barýan işlerine degişli resminamalary, şol sanda guýular üçin hukuklary, ýa-da haýyşnamaçy haryt nyşanyna hukuklary alanyndan soň öndürmegi meýilleşdirse, şeýle işe taýýarlanyşa degişli resminamalary seljermek üçin bermegi maslahat bermek mümkin bolýar.

5. Belgide harydyň gelip çykyş ýeriniň ady (mundan beýläk – HGÇÝA) we/ýa-da geografik görkezme (mundan beýläk – GG) bilen meňzeş ýa-da garyşdyrmak derejä çenli meňzeş bolan «geografik» elementiň bolmagy.

RF GK-nyň (Russiýa Federasiýasynyň Graždanlyk kodeksiniň) 1516-njy maddasyna laýyklykda, GG – bu geografik obýektiň çäğinden gelip çykyan harytlary kesgitleýän belgi bolup, onuň kesgitli hili, abraýy ýa-da beýleki häsiýetleri onuň geografik gelip çykyşy bilen ähmiýetli derejede baglanyşyklydyr (harydyň häsiýetleri); HGÇÝA – bu häzirki ýa-da taryhy, resmi ýa-da resmi däl, doly ýa-da gysgaldylan ýurduň, şäher ýa-da oba ilatly ýeriniň, ýerligiň ýa-da başga bir geografik obýektiň, şeýle ady ýa-da şeýle atdan gelip çykan we haryt babatynda onuň ulanylmagy netijesinde tanalýan belgi bolup, onuň aýratyn häsiýetleri diňe şol geografik obýekt üçin häsiýetli tebigy şertler we (ýa-da) adam faktorlary bilen kesgitlenýär¹⁰.

HGÇÝA we GG belli bir sebit üçin täsin bolup biljek döp bolan öndüriş usullaryny, senetçiligi we medeni tejribeleri gorap saklamaga we dikeltmäge ýardam edýär.

HGÇÝA – täsin obýekt, şahsylaşdyrmak serişdesi bolup, kanunda bellenen tertipde sebitiň öndürijilerine bu ada bolan hukuklary berkitmäge mümkinçilik berýär.

GG – geografik obýektiň çäğinden gelip çykyan harytlary kesgitleýän belgi bolup, onuň kesgitli hili, abraýy ýa-da beýleki häsiýetleri onuň geografik gelip çykyşy bilen ähmiýetli derejede baglanyşyklydyr (harydyň häsiýetleri).

GG-niň maksady HGÇÝA bilen meňzeşdir: bu obýektler giň jemgyýete öndürji we harydyň yokary hili, sebitiň däpleriniň köpdürlüligi we bu harydyň anyk ýer bilen baglanyşygy, ýagny degişli sebitiň brendi barada düşünje berýän häsiýetler toplumy bölegidir.

Agzalan tapawutlaryna garamazdan, köpçülikleýin habar beriş serişdelerinde «sebit brendleri» diýlip atlandyrylýan bu obýektler, olar sarp edijilere öz geografik gelip çykyşy bilen baglanyşkly aýratyn hillerdir häsiýetleri bolan harytlary satyn alýandyklaryna ynam berýänligi sebäpli, birnäçe wajyp meseleleri çözüýler. Mundan başga-da, HGÇÝA we GG belli bir sebit üçin täsin bolup biljek döp bolan öndüriş usullaryny, senetçiligi we medeni tejribeleri gorap saklamaga we dikeltmäge ýardam edýär.

Şonuň bilen birlikde, RF GK-nyň (Russiýa Federasiýasynyň Graždanlyk kodeksiniň) 1483-nji maddasyndaky 7-nji bendiň täze redaksiýasyny HGÇÝA ýa-da GG bilen meňzeş ýa-da garyşdyrmak derejä çenli meňzeş bolan belgileri bellige almakda ulanylanda, çözügüt talap edýän aşakdaky meseleler ýüze çykýar.

⁹ İçimlik suwuň görnüşleri we nyşanlamak babatda talaplar // Roskazestwo: saýt. URL: <https://rskrf.ru/tips/obzory-i-topy/vidy-pitevoy-vody-i-trebovaniya-k-markirovke/> (ýüztutma senesi: 24.07.2024).

¹⁰ Russiýa Federasiýasynyň Graždanlyk kodeksi (dördünji bölegi) // SPS Konsultant Plýus: saýt. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_64629/?ysclid=m4cmq0uz6f149682539 (ýüztutma senesi: 19.07.2024).

RF GK-nyň 1483-nji maddasyndaky 7-nji bendiň 1-nji kiçi bendiniň düzgünlerine laýyklykda, haryt nyşanlary hökmünde şu belgileri bellige almak bolmaýar:

- RF GK-na laýyklykda goralýan GG ýa-da HGÇÝA-ni öz içine alýan, gaýtadan döredýän ýa-da taklid edýän, şeýle hem şeýle belgi, şeýle geografik görkezme ýa-da harydyň gelip çykyş ýeriniň adyny ulanmaga hukugy bolan adam adyna bellige alynýan haryt nyşanyna goralmaýan element hökmünde goşulan halatyndan başga ýagdaýlarda, haryt nyşanynyň ilkinjilik senesine çenli şeýle hökmünde bellige almak üçin arza berlen belgileri, meňzeş harytlar babatda.

Şeýlelikde, kanunçylygyň täze kadasy, haýyşnamaçylaryň GG ýa-da HGÇÝA-na hukugy bar bolsa, meňzeş harytlar babatda GG ýa-da HGÇÝA bilen meňzeş ýa-da şolar bilen deň bolan belgileri bellige almaklyga gadaganlyk saklamaýar.

Netijeler, jemlemeler

Täze çemeleşme haryt nyşanlary GG we/ýa-da HGÇÝA bilen meňzeş ýa-da garyşdyrmak derejä çenli meňzeş haryt nyşanlaryny, bellige almak üçin arza berlen islendik harytlar we hyzmatlar babatda bellige almakdan ýüz öwürmek bilen bagly köp ýyllyk meseleleri çözdü.

Emma şonuň bilen birlikde, RF GK-nyň 1483-nji maddasyndaky 7-nji bendiň 1-nji kiçi bendiniň düzgünleri bilen göz önünde tutulan täze çemeleşmeler sebit brendleri hökmünde GG ýa-da HGÇÝA-niň «ýuwulmagy» üçin mümkin howplary öz içine alýar.

Bu makala intellektual eýeçilik babatda giň hünärmenlere, şeýle hem Russiýada haryt nyşanlary institutyny kadalaşdyrmaklygyň üýtgeşmelerini emele getirýän we ara alyp maslahatlaşýan häkimiýet edaralarynyň wekillerine peýdaly bolup biler.

Netije

Şeýlelikde, häzirki wagtdaky hakykatlar we Russiýanyň ykdysadyýeti we işewürligi, onda haryt nyşanlary barha ulý orun we ähmiýet tutýar, önünde duran kynçylyklar intellektual eýeçilik cygrynyň kanunçylyk kadalaşdyrylmagyna düzediş girizilmegini talap edýär. Öz wagtynda girizilen üýtgeşmeler çemeleşmeleri ulgamaşdyrmaga, sarp edijileriň, haryt nyşanlaryna bolan haýyşnamalar boýunça haýyşnamaçylaryň we döwletiň bähbitleriniň arasynda deňagramlylygy üpjün etmäge mümkinçilik berer.

Mundan başga-da, bazarda laýyk däl hilli harytlaryň peýda bolmagyndan raýatlary goramak maksady bilen haýyşnamaçylaryň aýry-áýry kategoriýalary tarapyndan adalatsyz hereketlere garşy göreşmäge gönükdirilen döwlet çemeleşmeleriniň işlenip düzülmegi möhüm tarapdyr.

Edebiýat sanawy

1. Geraýewa, M. A. Geografik atlardan ybarat ýa-da olary öz içine alýan haryt nyşanlaryny bellige almagyň aýratynlyklary / M. A. Geraýewa // Kopirait. Intellektual eýeçilik akademiýasynyň žurnaly. – 2023. – № 2. – S. 113-128. – EDN UTKAEU.
2. Neretin, O. P. Şahsylaşdyrmak serişdelerine bolan hukuklary goramak tejribesinde sosial barlaglaryň

ynamdarlylygy / O. P. Neretin, A. A. Çekanow, I. A. Rusakow // Intellektual eýeçilik. Senagat eýeçiligi. – 2024. – № 6. – S. 10-14.

3. Ýeremenko, W. I. Russiýada hukuk eýesiniň razylygyna görä haryt nyşanyny bellige almagyň mümkinçiligi barada / W. I. Ýeremenko // Intellektual eýeçilik. Senagat eýeçiligi. – 2024. – № 4. – S. 4-14.
4. Alekseýewa, O. L. Russiýada we daşary ýurtlarda haryt nyşanlaryny garyşdyrmagy önüni almak: deňeşdirme barlaglaryň netijeleri / O. L. Alekseýewa, M. G. Karabanowa // SEFI Habarçysy. – 2023. – T. 2, № 2 (4). – S. 12-21. – EDN CRGNWS.
5. Alekseýewa, O. L. Haryt nyşanlarynyň goralma mümkinçiligi bahalandyrmagyň meseleleri: garyşdyrmak we göwrümlü nyşanlar / O. L. Alekseýewa // Döwlet we adam üçin intellektual eýeçilik: Rospatentiň XXVII Halkara ylmy-amaly konferensiýasynyň dokladlarynyň ýygındysy, Moskwa, 28-29 sentýabr 2023 ýyl. – Moskwa: Senagat eýeçiliginiň federal instituty, 2023. – S. 8-18. – EDN LSBJRJ.

Awtorlar hakynda maglumat

Ýuriý Sergeýewiç Zubow, mugallymçylyk ylmlaryň kandidaty, Intellektual eýeçilik boýunça federal gullugyň ýolbaşçysy (Moskwa, Berežkowskaýa köçesi, 24-nji j., 12-nji gur.); rospatent@rospatent.gov.ru

Sergeý Aleksandrowiç Renžin, Senagat eýeçiliginiň federal institutynyň Haryt nyşanlary we senagat nusgalary merkeziniň başlygy, FGBOU «WO RGAIS» aspiranty (Moskwa, Berežkowskaýa köçesi, 30-njy j., 1-nji korp.); renzhin@rupto.ru

Maýya Igorewna Ýewdokimowa, filosofiýa ylmlarynyň kandidaty, Senagat eýeçiliginiň federal institutynyň Häkimiýet edaralary bilen özara gatnaşyk merkezi başlygy (Moskwa, Berežkowskaýa köçesi, 30-njy j., 1-nji korp.); mievdokimova@rupto.ru

Awtordaşlaryň beýan edilen hoşantlary

Ýu. S. Zubow – tabşyryk goýluşy, barlaglara ýolbaşçylyk.

S. A. Renžin – usulyýet, resmi seljerme, barlag geçirmek, golýazmany döretmek we ony rejelemek.

M. I. Ýewdokimowa – usulyýet, resmi seljerme, barlag geçirmek, golýazmany döretmek we ony rejelemek.

References

1. Geraeva, M. A. (2023), «Features of registration of trademarks consisting of geographical names or including them», *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no 2, pp. 113–128.
2. Neretin, O. P., Chekanov, A. A. and Rusakov, I. A. (2024), «The reliability of sociological research in the practice of protecting the rights to means of individualization», *Intellectual property. Industrial property*, no. 6, pp. 10–14.
3. Eremenko, V. I. (2024), «On the admissibility of registration of a trademark in Russia with the consent of the copyright holder», *Intellectual property. Industrial property*, no 4, pp. 4–14

4. Alekseeva, O. L. and Karabanova, M. G. (2023), «Preventing trademarks confusion in Russia and abroad: the results of a comparative research», *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, Vol. 2, no 2 (4), pp.12–21.
5. Alekseeva, O. L. (2023), «Discussion of the problems of assessing the protectability of trademarks: mixing and volumetric marks», *Intellektualnaya sobstvennost dlya gosudarstva i cheloveka: sbornik dokladov XXVII Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii Rospatenta* [Intellectual property for the state and man: collection of reports of the XXVII International Scientific and Practical Conference of Rospatent], *Intellectual property for the state and man: XXVII International Scientific and Practical Conference of Rospatent*, Moscow, Russia, 28–29 Sept 2023, pp. 8–18.

Information about the authors

Yury S. Zubov, Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property (Moscow. Berezhkovskaya emb. 24–12); rospatent@rospatent.gov.ru

Sergei A. Renzhin, Head of the Center for Trademarks and Industrial Designs, Federal Institute of Industrial Property,

postgraduate student of the Russian State Academy of Intellectual Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); renzhin@rupto.ru

Maya I. Evdokimova, Ph.D., Head of Government Relations Department, Federal Institute of Industrial Property, (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); mievdokimova@rupto.ru

Contribution of the authors

S. Yu. Zubov – problem statement, research management.

S. A. Renzhin – methodology, formal analysis, investigation, writing and editing.

M. I. Evdokimova – methodology, formal analysis, investigation, writing and editing.

Awtorlar bähbitleriň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýan edýärler.

The authors declare no conflict of interests.

Redaksiýa gelen senesi: 29.10.2024

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi: 05.12.2024

Neşir edilmäge kabul edilen senesi: 09.12.2024

Распатэнт
Федеральная служба
па інтэлектуальнай
уласнасці

DAŞARY ÝURT TEHNOLOGIÝALARYNY PEÝDALANMAK HUKUKLARYNY NÄDIP ALMALY, EGER MILLI HOWPSUZLYK ŞOŇA BAGLY BOLSA

EÝELERINIŇ RAZYLYGYNY ALMAZDAN
DAŞARY ÝURT PATENTLERINI ALMAK ÜÇIN
KIÇI TOPAR BILEN IŞLEMEGIŇ USULLARY

Esaslyk rus maýasynyň paýy 75%-den
köp bolan kompaniýalar üçin

TEHNOLOGIÝASYNY ULANMAK ÜÇIN HUKUK EÝESINDEN RUGSAT SORAMAK

EGER-DE ýüz öwürme ýa-da 30
günläp jogap bolmasa

HAÝYŞNAMA IBERIŇ

Ýörite görnüş boýunça Ykdysady ösüş
ministrliginiň patentleri ulanmak boýunça
kiçi topara

YKDYSADY ÖSÜŞ MINISTRIGI HAÝYŞNAMANY 5 IŞ GÜNDE BARLAÝAR

Maglumat doly däl,
resminamalar ýeterli däl

✗ YÜZ
ÖWÜRME

✓ YÜZ ÖWÜRME

Sargyt ýerine ýetiriji häkimiýetiň Federal
edalaryna (Senagat we Söwda Ministrigi,
FAS, Rospatent we pudaga degişli döwlet
edarasý) seretmek üçin iberilýär

HER BIR ÝÝHFE
20 IŞ GÜNDE
NETIJENAMA TAÝÝARLAÝAR

HAÝYŞNAMA YKDYSADY ÖSÜŞ MINISTRIGINE GAÝDYP GELÝÄR. MINISTRLIK OL BOÝUNÇA ÖZ NETIJENAMASYNY TAÝÝARLAÝAR

10 IŞ GÜNDE

EGER-DE HAÝYŞNAMADAKY
TEKLIP GOLDANSA

✗ < 3 NETIJENAMA
SORAG KIÇI TOPARA
ÇYKARYLMAÝAR

≥ 3 NETIJENAMA ✓
YKDYSADY ÖSÜŞ MINISTRIGI
MATERIALLARY KIÇI TOPARA
IBERÝÄR

KIÇI TOPAR PATENTLERI ULANMAK BOÝUNÇA ÇÖZGÜT ÇYKARYAR

• Haýyşnamadaky teklibe
goldaw bermekden ýüz
öwürmek barada

• Patenti ulanmak
barada

Materiallar Ykdysady ösüş we integrasiýa
boýunça Hökümet toparyna Russiýa
Federasiýasynyň Hökümetiniň buýrugyny
tassyklamak we taýýarlamak üçin iberilýär

HÖKÜMETIŇ KARARYNDAN SOŇRA HUKUK EÝESINIŇ RAZYLYGY BOLMAZDAN DAŞARY ÝURT PATENTINI ULANYP BOLÝAR

Ylmy makala

Original article

UDK: 347.77.043.2

EDN: <https://elibrary.ru/mxibtd>

Oýlap tapyşlary mejbury ygtyýarlylandyrmagyň hukuk kadalaşdyrylyşy we farmasewtika pudagynda hukuk ulanylyşynyň käbir jähtleri

Natalya Konstantinowna Nikolaýenko

Senagat eýeçiliginiň federal instituty

otd1816@rupto.ru

Mazmun: makalada oýlap tapyşlary mejbury ygtyýarlylandyrmagyň halkara, sebitleýin we Russiýa kanunçylygyndaky hukuk kadalaşdyrylyşy meseleleri seredilýär. Aýratyn hukuklary berip, döwlet patent institutyny optimal işledip bilmek üçin şol bir wagtyň özünde hem olaryň durmuşa geçirilmeginiň çäklerini, hem-de olary çäklendirmeginiň mümkinçiliklerini belleýär. Şonda patent hukuklarynyň obýektlerini eýeçilik hukugyna eýe bolan tarapyň razylygyny almazdan ulanmak rugsat edilýän ýagdaýda aýratyn hukuklaryň çäklendirilmegi Raýat kodeksiniň 1239, 1360 we 1362-nji maddalary bilen kanun taýdan kesgitlenendir. Mejbury ygtyýarlylandyrmak mehanizmini durmuşa geçirmegini mysallarynda görkezilişi ýaly, adatdan daşary ýagdaýlarda döwlet patent hukuklarynyň obýektlerini eýeçilik hukugyna eýe bolan tarapyň razylygyny almazdan ulanmak rugsat edilýän halatlarda aýratyn hukuklary çäklendirmek ygtyýarlyklaryny durmuşa geçirýär. Şonda Raýat kodeksiniň 1360 we 1362-nji maddalary bilen göz önünde tutulan mejbury ygtyýarlylandyrmak amallarynyň patent institutyny weýran edip biljekdigini çaklamaga hiç hili esas ýok. Hereket edýän kadalary hukuk ulanmagyň netijesinde patent eýeleriniň monopoliýa ýagdaýy aradan aýrylyp, tutuş ýurduň ilaty, şeýle hem kesel bejeriş toparlar ýaşaýşy üçin zerur bolan derman serişdeleri bilen üpjün edilýär. Şonda patent eýeleriniň bahany peseltmek we derman serişdelerini getirmegi täzeden başlamak boýunça gepleşikleri işjeňleşdirmäge gyzyklanmasy artdy.

Açar sözler: mejbury ygtyýarlylandyrmak, oýlap tapyş, aýratyn hukuk, derman serişdeleri, adatdan daşary ýagdaýlar, monopoliýa ýagdaýy.

Çeşme görkezmek üçin: Nikolaýenko, N. K. Oýlap tapyşlary mejbury ygtyýarlylandyrmagyň hukuk kadalaşdyrylyşy we farmasewtika pudagynda hukuk ulanylyşynyň käbir jähtleri / N. K. Nikolaýenko // SEFI Habarçysy. – 2024. – J. 3, № 4. – S. 374-383.

Legal regulation of compulsory licensing of inventions and some aspects of enforcement in the field of pharmaceuticals

Natalia K. Nikolaenko

Federal Institute of industrial property

otd1816@rupto.ru

Abstract: the article considers the issues of legal regulation of compulsory licensing of inventions in international, regional and Russian legislation. Granting exclusive rights, the state, in order to optimise the functioning of the institution of patenting, simultaneously establishes both the limits of their exercise and the possibilities of their restriction. At the same time, Articles 1239, 1360 and 1362 of the Civil Code define the

limitations of exclusive rights when the use of objects of patent rights is allowed without the consent of the right holders. The examples of the implementation of the mechanism of compulsory licensing show how, in emergency situations, the state exercises the power to restrict exclusive rights in cases where the use of objects of patent rights is allowed without the consent of the right holders. There is no reason to believe that compulsory licensing procedures provided for by Articles 1360 and 1362 of the Civil Code may lead to the destruction of the institution of patenting. As a result of the enforcement of the current rules, the monopoly position of patent holders has been eliminated and the population of the country as a whole, as well as certain groups of patients, are provided with vital essential medicines. At the same time, the interest of patent holders in intensifying negotiations on price reductions and resumption of supplies of medicines has increased.

Keywords: compulsory licensing, invention, exclusive right, medicines, extraordinary circumstances, monopoly position.

For citation: Nikolaenko, N. K. Legal regulation of compulsory licensing of inventions and some aspects of enforcement in the field of pharmaceuticals / N. K. Nikolaenko // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4. – P. 374–383.

Giriş

Mejbury ygtyýarnamalaryň berilmeginiň ýekeje ýagdaýlary sebäpli, mejbury ygtyýarlylandyrmagyň hukuk ulanyş meseleleri häzirki wagta çenli ýeterlik öwrenilmedi. Mejbury ygtyýarlylandyrmak baradaky neşirleriň awtorlary dürli garaýyşlary aýdýarlar. Şu jähtden, mejbury ygtyýarlylandyrmak hakyndaky Russiýa kanunçylygynyň kadalaryny we olaryň adatdan daşary ýagdaýlaryň ýüze çykan şertlerinde ilaty elýeterli derman serişdeleri bilen üpjün etmek üçin mejbury ygtyýarlylandyrmak mehanizminiň kanun taýdan näderejede kadalaşdyrylandygyny we näderejede netijeli bolýandygyny anyklamak maksady bilen hukuk ulanyşynyň aýratynlyklaryny öwrenmek möhümdir.

Edebiýata syn

Mejbury ygtyýarlylandyrmak meselesine degýän çäkli sanly neşirlerden «Patentler we ygtyýarnamalar», «Intelktual hukuklar boýunça Kazyýetiň Žurnaly», «Intelktual eýeçilik. Senagat eýeçiligi» ýaly ýöriteleşdirilen žurnallardaky makalalar möhüm bolup durýar.

Latynsew A. W.-nyň pikirçe, mejbury ygtyýarlylandyrmak derman serişdelerine degişli oýlap tapyşlara patent eýeleriniň aýratyn hukuklaryny çäklendirmäge gönükdirilen netijeli serişde bolup, saglygy goraýyş pudagynda mejbury ygtyýarlylandyrmagyň ulanylmagyny giňeltmek maksady bilen kanunçylyk kadalaşdyrylyşynyň modernizasiýasy zerurdyr [1]. Şol bir wagtyň özünde, awtor intellektual işiň netijelerini hukuk eýesiniň özüniň ýa-da onuň rugsady bilen ulanylmagyndaky hukuk gatnaşyklarynyň hukuk häsiýetiniň, intellektual işiň netijelerini hukuk eýeleriniň razylygyny almazdan ulanmagy göz önünde tutýan kadadan çykmalardan tapawudyny tapýar [2].

Emma Worožewiç A. S. derman serişdelerine degişli oýlap tapyşlary ulanmak üçin mejbury ygtyýarlylandyrmagyň ulanylmagynyň mümkinçiligine özüne ýaramaz garaýyş bildirýär, sebäbi «mejbury ygtyýarlylandyrmagyň giň ulanylmagy farmasewtika serişdelerine intellektual hukuklaryň gowşaklygy döredip, daşary ýurt farmasewtika kompaniýalarynyň nazarynda Russiýa ýurisdiksiýasynyň maýa goýum jähtden özüne çekijiligini peseldýär» [3].

Mejbury ygtyýarnama berilmegi barada döwlet adyndan kabul edilen çözgüdiň netijesinde, gyzyklanýan tarapa eýesiniň razylygy bolmazdan patentlenen oýlap tapyşy ulanmak hukugy berilýär.

Zawýalowa M.-nyň pikirçe, mejbury ygtyýarlylandyrmak örän çylşyrmly gural bolup, onuň ulanylmagynyň islendik şertlerde ilat üçin derman serişdeleriniň elýeterliligini üpjün edip biljekdigini biragyzdan tassyklamak häzirki günde mümkin däldir [4].

Birnäçe neşirlerde raýat kanunçylygynda göz önünde tutulan patent monopoliasyndan aýryp almalaryň bäsdeşlik we monopolistik hadysalaryň balansynyň üpjün edilmegine oňyn täsiri belenilýär [5, 6]. Şeýle aýryp almalar döwlet tarapyndan goranyş we howpsuzlyk bähbitlerini, raýatlaryň janyňy we saglygyny goramak maksatlary üçin, şeýle hem importyň orduna önüm öndürmäge gatnaşýan ýerli öndürijileri goldamak maksatlary bilen ulanylyp bilner, bu bolsa öz gezeginde kanunçylyga üýtgetmeler girizmegi talap eder.

Şunlukda, häzirki wagtda adatdan daşary ýagdaýlar şertlerinde ilaty elýeterli derman serişdeleri bilen üpjün etmek maksatlary üçin mejbury ygtyýarlylandyrmak mehanizminiň kanun taýdan näderejede kadalaşdyrylandygyny we näderejede netijeli bolýandygyny baradaky mesele jedelli bolmagynda galýar.

Halkara kanunçylygynda mejbury ygtyýarlylandyrmak

Halkara kanunçylygynda mejbury ygtyýarlylandyrmagyň häzirki esaslary Pariž Konwensiýasynyň¹ 5A maddasyndaky

¹ Senagat eýeçiligini goramak boýunça Konwensiýa (Pariž, 20-nji mart, 1883 ý.) (üýtgetmeler we goşmaçalar bilen) // Kodeks: resmi portal. URL: <https://docs.cntd.ru/document/1900359> (ýüztutma senesi: 18.11.2024).

düzgünler bilen kesgitlenenidir. Bu madda her bir gatnaşyjy ýurda oýlap tapyşyň hukuk eýesiniň özi tarapyndan ulanylmazlygy we gyzyklanýan taraplaryň oýlap tapyşy ulanmaga gadagan edilmegi bilen baglanyşykly hyýanatlaryň önüni almak maksady bilen mejbury ygtyýarnamalary bermek hakynda kanunçylyk çärelerini kabul etmek hukugyny berýär. Görkezilen maddada şeýle hem gatnaşyjy ýurda, eger-de mejbury ygtyýarnama bermek patent eýesiniň tarapyndan edilýän hyýanatlaryň önüni almaga ýeterlik bolmasa, patent eýesini aýratyn hukukdan mahrum etmek barada kanunçylyk çärelerini kabul etmek hukugy göz önünde tutulandyr. Emma, eger patent eýesi oýlap tapyşyň ýeterlik derejede ulanylmazlygynyň obýektiv sebäpler bilen şertlendirilýändigini subut etse, mejbury ygtyýarnama bermekden ýüz dönderilmelidir. Şeýle sebäpler patent eýesine oýlap tapyşy ulanmaga mümkinçilik bermeýän hukuk, ykdysady ýa-da tehniki häsiýetli päsgelçilikler bolup biler.

Halkara kanunçylygynda mejbury ygtyýarlylandyrmagyň häzirki esaslary Pariž Konwensiýasynyň 5A maddasyndaky düzgünler bilen kesgitlenenidir.

Pariž Konwensiýasynyň 5A maddasyndaky düzgünler diňe hukuk eýeleriniň tarapyndan edilýän hyýanatlaryň önüni almak üçin mejbury ygtyýarnamalaryň berilmegini kadalaşdyrman, eýsem mejbury ygtyýarlylandyrmagyň milli howpsuzlyk bähbitleri üçin, şeýle hem ilatyň janyny we saglygyny goramak üçin zerur bolan ýagdaýlary hem kadalaşdyrýar. Şu jähtden G. Bodenhauzen özüniň «Senagat eýeçiligini goramak boýunça Pariž Konwensiýasyna düşündiriş» [7] atly işinde şeýle ýazýar: «Konwensiýa gatnaşýan ýurtlar, şeýle çäreleriň jemgyýetçilik bähbitlerini üpjün etmek üçin zerur diýip hasap eden ýagdaýlarynda, öz kanunçylygynda meňzeş ýa-da başga çäreleri göz önünde tutmaga haklydyr». Şonda düşündirişiň awtory Pariž Konwensiýasynyň 5-nji maddasynyň A (3) we A (4) bentleriniň düzgünleriniň eger patentler goranyş pudagynda, ilat saglygynyň goralmagynda ýurduň bähbitlerine degişli bolsa ýa-da «bagly patentler» ýagdaýynda ulanylmaýandygyny belleýär.

1994-nji ýylda Bütindünýä söwda guramasynyň (BSG) Intellektual eýeçilik hukuklarynyň söwda jähtleri boýunça ylalaşygynyň² (mundan beýläk – TRIPS Ylalaşygy) baglaşylmagy we 2001-nji ýylda Doha şäherinde TRIPS Ylalaşygy we jemgyýetçilik saglygy goraýşy barada ministrler Jarnamasynyň (mundan beýläk – Doha jarnamasy³) kabul

Değişli kadalary bellemekde we ulanmakda patent eýesiniň kanun bilen kepillendirilen bähbitleri bilen jemgyýetiň köpçülik bähbitleriniň arasynda balansy berjaý etmek zerurdyr.

edilmegi bilen intellektual eýeçilik pudagynda halkara hyzmatdaşlyk we kanunçylyklaryň sazlaşygy öz ösüşinde täze itergi alandygyny bellemek gerek.

TRIPS Ylalaşygynyň 31-nji maddasynyň düzgünleri bilen agza ýurtlaryň mejbury ygtyýarnamalary bermäge hukugy we mejbury ygtyýarnama bermek barada meseläni çözmek üçin berjaý edilmegi zerur bolan talaplary bellemäge hukugy kesgitlenildi. Şonda Doha jarnamasynyň 4-nji bentinde TRIPS Ylalaşygynyň BSG-niň agza ýurtlarynyň ilat saglygynyň goragyny üpjün etmäge we dermanlaryň päsgelçiliksiz elýeterliligi ýardam bermäge bolan hukugynyň durmuşa geçirilmegine ýardam etmelidigini görkezilýär.

Doha jarnamasynyň 5-nji benti şeýle diýýär: «(b) Guramanyň her bir agza ýurdy mejbury ygtyýarnamalar barada çözgüt kabul etmäge haklydyr we olaryň haýsy esaslarda berilýändigini kesgitlemekde erkindir; (c) Guramanyň her bir agza ýurdy milli adatdan daşary ýagdaýyň we beýleki adatdan daşary ýagdaýlaryň nämedigini kesgitlemäge haklydyr, şunda saglygy goraýşdaky krizis ýagdaýynyň, şol sanda AIDS/HIV, inçekeşel, malýariýa we beýleki epidemiýalara degişli bolan ýagdaýlaryň milli adatdan daşary ýagdaý we beýleki adatdan daşary ýagdaýlar bolup durýandygyny bilmelidir».

TRIPS Ylalaşygynyň 31-nji maddasynyň düzgünleri 2005-nji ýylda 31bis maddasy bilen üstüni doldurylandyr. Goşmaçalar patentli derman serişdelerine degişlilikde mejbury ygtyýarlylandyrmagyň ulanylmagyna degişlidir. Russiýa Federasiýasy üçin bu goşmaçalar 2017-nji ýylyň 22-nji sentýabrynda güýje girdi.

Şunlukda, hem Pariž Konwensiýasy, hem-de TRIPS Ylalaşygy agza ýurtlaryň mejbury ygtyýarlylandyrmagyň şertlerini we amallaryny kadalaşdyrýan hem-de jemgyýetçilik saglygy goraýşyny üpjün etmek maksatlary bilen şertlendirilen derman serişdelerini mejbury ygtyýarlylandyrmagyň aýratynlyklaryny hasaba alýan milli

Innowasiýa işlerini höweslendirmek möhüm durmuş wezipe bolsa-da, käwagt bu beýleki durmuş maksatlar ýa-da hususy şahslaryň bähbitleri bilen gapma-garşylyga gelyär, we soňkyar has ileri tutulýan ýa-da möhüm hasaplanýar.

² Intellektual eýeçilik hukuklarynyň söwda jähtleri boýunça Ylalaşyk (TRIPS) (BSG, Köptaraply söwda gepleşikleriniň Urugwaý tapgyry, 15-nji aprel, 1994 ý.) // Kodeks: resmi portal. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/902340087> (ýüztutma senesi: 18.11.2024).

³ Ministrlik beýannamasy (2001-nji ýylyň 4-nji noýabrynda Doha şäherinde kabul edildi) // BSG-yň Seljerme merkezi: saýt. – URL: <https://wto.ru/upload/iblock/DohaDecl> (ýüztutma senesi: 18.11.2024).

kanunçylyklaryň kadalaryny özbaşdak bellemek hukugyny göz önünde tutýar. Şol bir wagtyň özünde iki resminamada hem degişli kadalary bellemekde we ulanmakda patent eýesiniň kanun tarapyndan kepillendirilen bähbitleri bilen jemgyýetiň köpçülik bähbitleriniň arasynda balansy berjaý etmegiň zerurlygy bellenilýär.

Bütindünyä intellektual eýeçilik guramasynyň (mundan beýläk – WIPO) agza döwletleri tarapyndan mejbury ygtyýarlylandyrmagyň milli kanunçylyklaryň çäklerinde ulanylmak meseleleri Patent hukugy boýunça Hemişelik komitetiň (mundan beýläk – PHHK) üns merkezindedir. WIPO-ıň agza döwletleri tarapyndan WIPO-ıň Halkara býurosyna berlen materiallar we teswirler boýunça gözegçilik netijeleri esasynda PHHK-nyň Sekretariaty tarapyndan [8] resminamasy taýýarlandy. Bu resminamada mejbury ygtyýarnamalaryň dürli ýurtlaryň kanunçylyklarynda berkidilen maksatlary we wezipeleri jikme-jik derňelýär, olaryň hukuk ulanyşy jemgyýetiň tutuşlygyna bähbitleriniň üpjün etmelidir. Şu jähtden [8] resminamada professor L. Bentliniň düşündirilişi getirilýär, onda hususy şahslaryň (hukuk eýeleriniň) we jemgyýetiň gapma-garşylykly bähbitleriniň barlygy bellenilýär. Hususan-da, bu düşündirişde «innowasiýa işlerini höweslendirmek möhüm sosial wezipe bolsa-da, käwagt bu beýleki sosial maksatlar ýa-da hususy şahslaryň bähbitleri bilen gapma-garşylyga gelýär, we soňkyar has ileri tutulýan ýa-da möhüm hasaplanýar» diýlip görkezilýär. Mysal hökmünde adatdan daşary ýagdaýlaryň ýüze çykan halatlarynda milli howpsuzlygy üpjün etmek we ilat saglygynyň goralmagyny üpjün etmek maksatlary bilen mejbury ygtyýarlylandyrmagyň ulanylmagy getirip bilner.

Sowet we Russiýa kanunçylyklarynda mejbury ygtyýarlylandyrmak

SSSR-de hereket eden kanunçylyga⁴ görä, «oýlap tapyş döwlet üçin aýratyn möhüm ähmiýete eýe bolan, emma patent eýesi bilen ygtyýarnama bermek ýa-da patenti öwürmek barada ylalaşyga ýetilmedik ýagdaýlarda, SSSR-ıň Ministrler Sowetiniň çözgüdi boýunça patent döwlet tarapyndan mejbury satyn alnyp bilnerdi ýa-da degişli gurama oýlap tapyşy ulanmaga rugsat berilip bilnerdi, şonda patent eýesine töleg bellenildi». Soňra bu düzgün ygtyýarnamanyň bazar bahasy bilen deňeşdirilip bilinjek pul öwez dolmasynyň möçberini anyklamak bilen üsti doldurylypdyr. Tölenýän öwez dolma möçberi bilen ylalaşmadyk ýagdaýynda hukuk eýesi kazyýete dawa arzasy bilen ýüz tutmaga haklydyr.

Diňe oýlap tapyşlary goramagyň patent görnüşini göz önünde tutýan sowet kanunçylygyna⁵ laýyklykda, oýlap tapyşyň oýlap tapyşyň hasaba alnan senesinden baş ýylyň dowamlynda ulanylmazlyk ýa-da ýeterlik derejede ulanylmazlyk we

oýlap tapyşy ulanmak islegini we taýýarlygyny mälim eden şahs bilen ygtyýarnama şertnamasyny baglaşmakdan ýüz döndermek ýagdaýynda, görkezilen möhlet tamamlanandan soň bu şahs oýlap tapyşy ulanmagyň çäklerini, şeýle hem ygtyýarnama tölegleriniň möçberi, möhleti we tölemek tertibini görkezmek bilen mejbury aýratyn däl ygtyýarnama berip bermek hakynda dawa bilen kazyýete ýüz tutmak hukugyna eýe bolýardy. Eger patent eýesi oýlap tapyşyň ulanylmazlygynyň ýa-da ýeterlik derejede ulanylmazlygynyň esasy sebäpler bilen şertlendirilýändigini tassyklaýan subutnamalary kazyýete hödürlese, mejbury ygtyýarnama berlip bilinmezdi.

Russiýa Federasiýasynyň ilkinji patent kanunçylygynyň kadalary⁶ bilen mejbury ygtyýarlylandyrmak mehanizminiň iki ýagdaýda ulanylmagy göz önünde tutulypdyr. Birinji ýagdaýda milli howpsuzlyk bähbitleri üçin Russiýa Federasiýasynyň Hökümetiniň rugsady bilen patent eýesiniň razyllygy bolmazdan oýlap tapyşyň ulanylmagynyň, patent eýesiniň bu hakda gysga wagtda habarly edilmeginiň we deňeşdirilip boljak öwez dolmanyň tölenilmegi göz önünde tutulypdyr. Ikinji ýagdaýda patent berlenden soň dört ýylyň dowamynda ulanylmadyk ýa-da patent eýesi tarapyndan ýeterlik derejede ulanylmadyk oýlap tapyşy ulanmaga bu oýlap tapyşy ulanmak islegini we taýýarlygyny görkezýän adam bilen berkarar bolan tejribe gabat gelýän şertlerde ygtyýarnama şertnamasyny baglaşmakdan ýüz döndermek ýagdaýynda mejbury aýratyn däl ygtyýarnama bermek barada çözgüt kazyýet tarapyndan gyzyklanýan şahsyň dawa arzasyna seredilmeginiň netijeleri boýunça kabul edilýärdi. Şonda dawada hak isleýji tarapyndan hödürlenýän şeýle ygtyýarnama bermegiň şertleri görkezilmelidir.

Häzirki wagtda hereket edýän Russiýa kanunçylygynda mejbury ygtyýarlylandyrmak konsepsiýasy Raýat kodeksiniň 1239, 1360 we 1362-nji maddalarynyň kadalary bilen berkidilendir.

Eger patent eýesi oýlap tapyşyň ulanylmazlygynyň ýa-da ýeterlik derejede ulanylmazlygynyň esasy sebäpler bilen şertlendirilýändigini subut edip bilmese, kazyýet mejbury ygtyýarnama bermek we ony bermegiň şertleri, şol sanda meňzeş ýagdaýlarda ygtyýarnamanyň bahasyndan pes bolmaly däl tölegiň möçberi hakynda çözgüt kabul edýär. Şeýle hem mejbury ygtyýarnama berlen sebäpleriň aradan aýrylmagyna esaslanyp, patent eýesiniň dawa arzasy boýunça kazyýet tertibinde mejbury aýratyn däl ygtyýarnamanyň hereketiniň togtadylmagy göz önünde tutulypdyr.

⁴ Açyşlar, oýlap tapyşlar we rasionalizator teklipleri hakynda Düzgünnama (SSSR-ıň Ministrler Sowetiniň 1973-nji ýylyň 21-nji awgustyndaky № 584 kararlamasy bilen tassyklan) // Kodeks: resmi portal. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/9004990> (ýüztutma senesi: 18.11.2024).

⁵ SSSR-ıň 1991-nji ýylyň 31-nji maýyndaky № 2213-I «SSSR-de oýlap tapyşlar hakynda» Kanuny // Kodeks: resmi portal. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/900579> (ýüztutma senesi: 18.11.2024).

⁶ Russiýa Federasiýasynyň 1992-nji ýylyň 23-nji sentýabryndaky № 3517-I Patent kanuny // Kodeks: resmi portal. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/900477> (ýüztutma senesi: 18.11.2024).

Häzirki wagtda hereket edýän Russiýa kanunçylygynda mejbury ygtyýarlylandyrmak konsepsiyasy Raýat kodeksiniň 1239, 1360 we 1362-nji maddalarynyň kadalary⁷. bilen berkidilendir. Raýat kodeksiniň 1239-njy maddasyna laýyklykda, Raýat kodeksinde göz önünde tutulan ýagdaýlarda, ýagny – patent eýesi tarapyndan patent hukugynyň obýektiniň uzak wagtlap ulanylmazlygy ýa-da ýeterlik derejede ulanylmazlygy, şeýle hem patentirlenen patent hukugynyň obýektini ulanmak islegini we taýýarlygyny mälüm eden gyzyklanýan şahs bilen ygtyýarnama şertnamasyny baglaşmakdan patent eýesiniň ýüz döndermegi ýagdaýynda, kazyýet gyzyklanýan şahsyň dawasy boýunça oňa patentirlenen patent hukugynyň obýektini kazyýet çözgüdiinde görkezilen şertlerde ulanmak üçin mejbury ygtyýarnama bermek barada çözgüt kabul edip biler. Ulanylýan mejbury ygtyýarlylandyrmak konsepsiyasynyň many-mazmuny gyzyklanýan şahsa döwletiň adyndan ýa-da kazyýetiň çözgüdi boýunça patent hukugynyň goralýan obýektini ulanmak hukugyny bermekden ybarat bolup, bu patent eýesiniň erkine garşy amala aşyrylýar.

Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasynyň kadasy bilen Russiýa Federasiýasynyň Hökümetine milli howpsuzlyk bähbitleri üçin ýa-da ilat saglygynyň goralmagy maksatlary bilen aýgtyly zerurlygyň ýüze çykan ýagdaýynda patentirlenen patent hukugynyň obýektini patent eýesiniň razylygyny almazdan ulanmaga rugsat bermek barada çözgüt kabul etmek hukugy berlendir. Şonda Hökümetiň rugsat bermegi üçin önünden patent eýesine onuň razylygy üçin ýüz tutmak zerur däl. Hökümetiň çözgüdi barada hukuk eýesini gysga wagtda habarly etmek we hukuk eýesine deňeşdirilip boljak öwez dolma tölemek ýeterlik şertler bolup durýar.

Вопросы, касающиеся выдачи принудительной лицензии на использование на территории Российской Федерации запатентованного объекта патентного права, в случае неиспользования или недостаточного использования объекта патентного права урегулированы пунктом 1 статьи 1362 Гражданского кодекса, нормы которого аналогичны нормам пункта 3 статьи 10 Патентного закона. Вместе с тем в пункте 1 статьи 1362 Гражданского кодекса содержатся дополнительные уточнения, касающиеся установления судом суммарного размера платежей, который должен быть не ниже цены лицензии, определяемой при сопоставимых условиях.

Russiýa Federasiýasynyň çäklerinde patent hukugynyň patentirlenen obýektini ulanmak üçin, eger patent hukugynyň obýekti ulanylmadyk ýa-da ýeterlik derejede ulanylmadyk ýagdaýynda, mejbury ygtyýarnama bermek bilen bagly meseleler Raýat kodeksiniň 1362-nji maddasynyň 1-nji bendi bilen kadalaşdyrylyp, bu kadalar Patent kanunynyň 10-njy maddasynyň 3-nji bentine meňzeşdir. Şol bir wagtda Raýat kodeksiniň 1362-nji maddasynyň 1-nji bentine meňzeş şertlerde kesgitlenilýän ygtyýarnamanyň bahasyndan pes bolmaly däl tölegleriň jemi möçberini kazyýetiň bellemegine degişli goşmaça anykladyrmalar bar.

Russiýa kanunçylygynyň halkara we sebitleýin kanunçylyklar bilen sazlaşmagynda 2011-nji ýylda «Russiýa Federasiýasynyň 1994-nji ýylyň 15-nji aprelindäki BSG-ni döretmek hakyndaky Marrakeş ylalaşygyna goşulmagy hakynda» Protokolyň we 2014-nji ýylda Ýewraziýa ykdysady bileleşigi hakynda Şertnamanyň⁸ (mundan beýläk – ÝYBB hakynda Şertnama) gol çekilmegi möhüm wakalardyr. Görkezilen ylalaşyklara gol çekip, şeýle hem Ýewraziýa patent konwensiýasynyň⁹ (mundan beýläk – ÝAPK) agza-döwleti bolmak bilen, Russiýa Federasiýasy BSG-na, ÝYBB-ne we ÝAPK-a goşulyp, intellektual eýeçilik obýektleriniň goralmagyny umumy ýörelgelerine eýermek borçnamalaryny kabul etdi. Kabul edilen şertnama borçnamalaryna laýyklykda, ylalaşyklara gol çeken döwletler öz çäklerinde halkara hukugynyň kadalary, halkara şertnamalary we milli kanunçylyk bilen göz önünde tutulan intellektual eýeçilik obýektlerine bolan hukuklaryň goragyny we goralmagyny üpjün edýärler.

Şol bir wagtda milli kanunçylyklar, eger şeýle çäklendirmeler patent eýesiniň kanuny bähbitlerini esassyz bozmaýan we adatdan daşary ýagdaýlarda kanuny jemgyýetçilik bähbitleriniň berjaý edilmegini üpjün edýän bolsa, patent esasynda berilýän hukuklaryň çäklendirilmegini göz önünde tutup biler. ÝAPK-nyň 12-nji maddasy bilen mejbury ygtyýarnama bermek barada çözgüdi şol mejbury ygtyýarnamany beren döwletiň adyndan berilýän kazyýetde ýa-da başga bir ygtyýarly döwlet edarasyna şikaýat etmegiň göz önünde tutulandygyny bellemek gerek.

Şunlukda, mejbury ygtyýarlylandyrmany kadalaşdyrýan halkara, sebitleýin we milli Russiýa kanunçylyklarynyň kadalaryny ulgamlaşýn öwrenmek netijesinde, Russiýa kanunçylygynyň halkara we sebitleýin kanunçylyklar bilen sazlaşdyrylandygy barada netijä gelmek bolýar. Şonda halkara we sebitleýin kanunçylyklar milli kanunçylyk bilen bellenilen kadalaryň we düzgünleriň halkara we sebitleýin şertnamalaryň esasy düzgünlerinden diňe şol şertnamalara laýyklykda ýol berilýän diýlip ykrar edilýän çäklerde çykмага rugsat berýär.

Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasynyň hukuk ulanylyşy

Ýokarda bellenilişi ýaly, derman serişdelerine degişli oýlap tapyşlary mejbury ygtyýarlylandyrmak mehanizmi ilkinji gezek 2020-nji ýylda ulanylyp, 2021-nji ýylda bolsa Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasynda görkezilen mejbury ygtyýarnama bermegiň esaslary ilat janyny we saglygyny goramak maksatlary bilen doldurylandyr.

1. Ilkinji gezek Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasynyň kadasyny hasaba almak bilen Russiýa Federasiýasynyň Hökümetiniň 2020-nji ýylyň 31-nji dekabryndaky № 3718-r buýrugy esasynda ýerli «Farmsintez» kompaniýasyna ÝA025252, ÝA025311 we ÝA029712 Ýewraziýa patentleriň (eýeçilik hukugyna eýe bolan tarap – GAÝLID SAÝENSIS, INK. (US), ÝA020659 we ÝA032239 Ýewraziýa patentleriň

⁷ Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksi (dördünji bölüm) 18.12.2006 № 230-FZ (üýtgetmeler we goşmaçalar bilen) // Kodeks: resmi portal. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/902019731> (ýüztutma senesi: 18.11.2024).

⁸ Ýewraziýa ykdysady bileleşigi hakynda Şertnama // Kodeks: resmi portal. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/42020596> (ýüztutma senesi: 18.11.2024).

⁹ 1994-nji ýylyň Ýewraziýa patent konwensiýasy // Kodeks: resmi portal. – URL: <https://docs.cntd.ru/document/1901192> (ýüztutma senesi: 18.11.2024).

(eýeçilik hukugyna eýe bolan tarap – JILID SAÝENS, INK. (US) we YA028742 Ýewraziýa patentiniň (eýeçilik hukugyna eýe bolan tarap – JILID FARMASSET, LLS (US) berilmegine esas bolan oýlap tapyşlary ýokarda görkezilen kompaniýalaryň razylgyny almazdan bir ýyl möhlete ulanmaga rugsat berildi. № 3718-r rugsat halkara patent alynmadyk ady (mundan beýläk – HPA) «remdesiwir» bolan derman serişdesini COVID-19 keselini bejerişde adatdan daşary ýagdaýlaryň şertlerinde zerur bolan öndürmek üçin berildi. Şeýle çözüňt pandemiýa şertlerinde ýurduň raýatlaryny HPA «remdesiwir» bolan derman serişdesi bilen üpjün etmegiň zerurlygy bilen esaslandyrylyp, eýeçilik hukugyna eýe bolan taraplar bu dermany Russiýa bazarynda satmaga isleg bildirmändiler.

Bir ýyldan soň koronawirusyň täze ştammlarynyň ýüze çykmagy bilen baglanyşykly Russiýa «Farmsintez» kompaniýasyna Russiýa Federasiýasynyň raýatlaryny HPA «remdesiwir» bolan derman serişdesi bilen üpjün etmek maksady bilen eýeçilik hukugyna eýe bolan taraplaryň razylgyny almazdan ýokarda sanalan oýlap tapyşlary bir ýyl möhlete ulanmaga ýene-de rugsat berildi (Russiýa Federasiýasynyň Hökümetiniň 2021-nji ýylyň 28-nji dekabryndaky № 3915-r buýrugy).

2021-nji ýylda № 3718-r buýrugyna görkezilen patentleriň eýeçilik hukugyna eýe bolan taraplar tarapyndan Russiýa Federasiýasynyň Ýokary Kazyýetinde (mundan beýläk – Ýokary Kazyýet) şikaýat edildi. Ýokary Kazyýet administratiw dawa boýunça kanagatlandyrmakdan ýüz döndürdi (№ AKPI21-303¹⁰ iş boýunça 2021-nji ýylyň 27-nji maýyndaky çözüňt).

Ýokary Kazyýetiň görkezilen kazyýet karary beýan edilen hukuk pozisiýasyna laýyklykda, adatdan daşary ýagdaýlar şertlerinde ilat saglygynyň goralmagy maksatlary bilen oýlap tapyşy ulanmak patent monopolýasýndan kanunly kadadan çykmany.

Adatdan daşary ýagdaýlar şertlerinde ilat saglygynyň goralmagy maksatlary bilen oýlap tapyşy ulanmak patent monopolýasýndan kanunly kadadan çykmany.

Şu jähtden döwlet tarapyndan oýlap tapyşy Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasyna laýyklykda patent eýesi bilen şertnama baglaşmazdan ulanmak barada kabul edilen çözüňt kanuny bolup durýar, sebäbi çözüňt ýurtda zerur derman serişdeleriniň ýoklugy we olaryň eýeçilik hukugyna eýe bolan taraplar tarapyndan getirilmezligi sebäpli ýüze çykan adatdan daşary ýagdaýlary ýeňip geçmek maksady bilen kabul edilendir.

2. Häzirki wagtda «Gerofarm» JÇJ we «Promomed» AJ tarapyndan mejburi ygtyýarnama boýunça öndürilýän indiki derman serişdesi HPA «semaglutid» bolan preparatdyr. Bu Hökümetiň Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasyna laýyklykda HPA «semaglutid» bolan dermanlary öndürmäge mümkinçilik berýän mejburi ygtyýarnama beren ikinji ýagdaýdyr. Semaglutid («Ozempik» söwda nyşany) 2012-nji ýylda daniýaly farmasewtika kompaniýasy Novo Nordisk A/S tarapyndan işlenilip düzülip, bu kompaniýa 2031-2033-nji ýyllara çenli hereket edýän № № 2401276, 2421238, 2434019, 2643515, 2657573, 2768283, 2777600 Russiýa patentleri bilen goralýan HPA «semaglutid» bolan derman serişdesiniň işjeň maddasyna degişli oýlap tapyşlaryň eýeçilik hukugyna eýe bolan tarapdyr. 2021-nji ýylyň dekabrynda semaglutid ýokary ýürek-damar keselleriniň töwekgelçiligi bolan kesellilerde agramyň peselişini gazanmak üçin diabete garşy serişde hökmünde Ýaşayyş üçin zerur we iň möhüm derman serişdeleriniň sanawyna (mundan beýläk – Sanaw) girizildi. 2023-nji ýylyň martynda Novo Nordisk A/S kompaniýasýndan bu dermanyň Russiýa Federasiýasyna getirilmeginiň togtadyljakdygy barada habar alyndy. Novo Nordisk A/S kompaniýasy görkezilen patentlere laýyklykda oýlap tapyşlara bolan hukuklaryň ýeke-täk eýesi bolup, HPA «semaglutid» bolan dermany getirmekden ýüz döndürendigi sebäpli, 2023-nji ýylyň oktyabrynda Russiýada «Ozempik» dermanyň «Semawik», «Kwinsenta», «Welgiýa» atlary bilen meňzeşleri bellige alyndy.

3. Şeýle hem HIV keselini bejerişe niýetlenen dermanyň getirilişinde ýüze çykan ýagdaýy bellemek zerurdyr. Dolutegrawir işjeň maddasyny öz içine alýan, «Tiwikiý» ady bilen öndürilýän derman britaniýaly farmasewtika kompaniýasy GlaxoSmithKline (GSK)-nyň distribýutor bölümi tarapyndan Russiýa bazaryna getirilýär. Dolutegrawir işjeň maddasy, şeýle hem ony islendik utgaşdyrmada öz içine alýan farmasewtika kompozisiýasy we ony öndürmek usuly «Wayw Heltkýer Ko.» (US) we «Şionogi end Ko. Ltd.» (JP) kompaniýalarynyň eýeçilik hukugyna eýe bolan tarap bolup durýan YA014162 Ýewraziýa patenti bilen goralýar. Görkezilen patentiň hereket ediş möhleti 2029-njy ýylda tamamlanýar.

Hökümet tarapyndan kabul edilen çözüňtleriň durmuşa geçirilmeginiň netijesinde, ilatyň belli derman serişdeleri bilen üpjünçiliginiň ýoklugy ya-da ýeterlik bolmadyk ýagdaýynda ilatyň saglygyny goramak meseleleri çözüldi

2024-nji ýylyň iýulynda Russiýa Federasiýasynyň Federal antimonopolýa gullugy GSK-nýň distribýutor bölüminiň geçirilen aukşion barada şikaýaty sebäpli Russiýanyň Saglygy goraýyş ministrliginiň bu dermany satyn almagyny

¹⁰ Russiýa Federasiýasynyň Ýokary Kazyýetiniň № AKPI21-303 iş boýunça 2021-nji ýylyň 27-nji maýyndaky çözüňdi // Kazyýet çözüňtleriniň banky: saýt. – URL: https://vsrf.ru/lk/practice/stor_pdf/2002020 (ýüztutma senesi: 18.11.2024).

togtadyldy. Satyn almagyň başlangyç bahasy 1,86 mlrd rubl bolup, auksiony GSK däl-de, başlangyç satyn alyş bahasyny 20 mln ruble pes teklipe eden Russiýanyň «BSS» JÇJ kompaniýasy (dolutegrawiriň meňzeşini öndürýän Russiýanyň «Promomed Rus» JÇJ kompaniýasynyň distribýutory) ýeňipdir. Şikaýat sebäpli «BSS» JÇJ we Raýatlary derman üpjünçiligi boýunça meýilnamalaşdyrmak we guramak Federal merkezi arasyndaky şertnamanyň gol çekilmegi togtatylypdyr. Şeýle hem şikaýatda şertnamanyň başlangyç bahasyny nädogry kesgitlemek belleniýärdi. Şertnamada görkezilen baha boýunça kompaniýa dermany diňe uzak möhletli şertnama boýunça (1,5 ýyla) getirmeli bolsa-da, geçirilen satyn almak 2024-nji ýylyň 1-nji dekabryna çenli üpjün etmek üçin hasaplanypdyr. Kompaniýanyň pikirçe, şertnamanyň pes bahasy jenerik üpjün edijileriň auksiona gatnaşmagyna sebäp bolupdyr. Şol bir wagtyň özünde, kompaniýa dermanyň bahasyny 30% azaltmagy we üpjün edilýän möçberi artdyrmagy teklipe edipdir. 2024-nji ýylyň awgustynda ýene bir tender geçirilip, onuň netijesi boýunça 2-nji sentýabrda GSK bilen şertnama baglaşylypdyr. Netijede «Tiwiki» dermanyň üpjünçiligi meselesi 2024-nji ýylyň iýul-sentýabr aýlarynda Russiýa Federasiýasynyň Hökümetiniň gatnaşmagynda çözülipdir.

Hökümet tarapyndan kabul edilen çözgütleriň (5.1-5.3 bentler) netijede durmuşa geçirilmegi bilen Sanawdan alnan anyk derman serişdeleriniň ýoklugy ýa-da ilaty ýeterlik derejede üpjün edilmezligi şertlerinde ilat saglygynyň goragy meseleleri çözülip, patent eýeleriniň monopoliýa ýagdaýy aradan aýryldy, şeýle hem derman serişdeleriniň bahasy peseldi.

4. Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasynyň kadasyny hukuk ulanmak tejribesi görkezşi ýaly, bu kada pandemiýa we Sanawdan alnan dermanlaryň, olaryň ýoklugy ilat saglygyna howp döredýän serişdeleriň getirilýän möçberiniň azalmagy bilen baglanyşykly adatdan daşary ýagdaýlar sebäpli ulanylyp başlandy. We ýokarda görkezilen rugsat bermek ýagdaýlary Raýat kodeksiniň 1360-njy maddasynyň kadasyny ulanmakda döwlet edaralarynyň hereket ediş çäçeligiňi görkezýän hem bolsa, hukuk ulanmagy mejbury ygtyýarlylandyrmak mehanizmini durmuşa geçirmegiň prosessual meselelerini kadalaşdyrýan düzgünleri işläp düzmek zerurlygy ýüze çykarandyr.

Russiýa Federasiýasynyň Prezidentiniň 2024-nji ýylyň 15-nji fewralyndaky № 122 «Russiýa Federasiýasynyň ykdysady howpsuzlygyny üpjün etmek maksatlary bilen oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak barada çözgüt kabul etmek tertibini kämilleşdirmek hakynda» Permanyny ýerine ýetirmek üçin Russiýa Federasiýasynyň Hökümetiniň 2024-nji ýylyň 27-nji martyndaky № 380 kararyna esaslanyp, Ykdysady ösüş we integrasiýa boýunça Hökümet toparynda Russiýa Federasiýasynyň ykdysady howpsuzlygyny üpjün etmek maksatlary bilen oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny ulanmak meseleleri boýunça Kiçi topar (mundan beýläk – Kiçi topar) döredildi, şeýle hem Kiçi topar hakynda Düzgünnama we Kiçi topar tarapyndan oýlap tapyşlary, peýdaly modelleri we senagat nusgalaryny

patent eýeleriniň razylygyny almazdan, olara bu hakda gysga wagtda habar bermek we olara deňeşdirilip boljak öwez dolma tölemek bilen ulanmak barada çözgütleri taýýarlamagyň Düzgünleri tassyklandy. таких сведений и подтверждающих их материалов заявка не может быть рассмотрена по формальным основаниям.

Hukuk ulanylyşy mejbury ygtyýarlylandyrmak mehanizmini durmuşa geçirmegiň prosessual meselelerini kadalaşdyrýan düzgünleri işläp düzmegiň zerurlygyny ýüze çykardy.

Kiçi topar daşary ýurt patent eýeleri tarapyndan esassyz ygtyýarnama bermekden ýüz döndermeler seretmek üçin Russiýa kompaniýalary üçin bir penjire ýörelgesi boýunça hereket edýär. Patent eýesiniň razylygyny almazdan patent hukugynyň obýektini ulanmak barada arzanyň görnüşi 2024-nji ýylyň 1-nji awgustynda geçirilen Kiçi toparyň ilkinji mejlisinde makullanyp, Russiýanyň Ykdysady ösüş ministrliginiň web-saýtynda aýyk elýeterlilikde çap edildi. Bu görnüşi ulanmak arza berijilere Kiçi topara berilýän maglumaty has gowy strukturlamäge, şeýle hem ähli talap edilýän maglumatlary bermäge mümkinçilik berer. Arzada şeýle maglumatlar we olary tassyklaýan materiallar bolmadyk halatynda, arza resmi esaslar boýunça seredilip bilinmez.

Häzirki wagta Kiçi topara edilen iki ýüz tutma hakynda bilinýär. We gyzyklanýan şahslar tarapyndan berlen oýlap tapyşlary ulanmaga rugsatlar bermek hakynda arza seredilmeginiň we Ykdysady ösüş we integrasiýa boýunça Hökümet toparynyň başlygy tarapyndan tassyklanmak üçin resminamalary taýýarlamagyň hukuk ulanmak tejribesi entek kemala gelmese-de, Hökümet tarapyndan kabul edilen çäreleriň oňyn netije berjekdigine esaslar bardyr.

Raýat kodeksiniň 1362-nji maddasynyň hukuk ulanylyşy

Raýat kodeksiniň 1362-nji maddasynyň 1-nji bentiniň düzgünlerinden gelip çykýy ýaly, mejbury ygtyýarnama bermek üçin kazyýete ýüz tutýan haýyşnamaçy özüniň oýlap tapyşy ulanmak islegini we taýýarlygyny tassyklaýan subutnamalary hödürlemeli, şeýle hem şeýle ygtyýarnamany bermegiň patent eýesine hödürlenýän şertlerini, şol sanda oýlap tapyşy ulanmagyň möçberini, ygtyýarnama tölegleriniň möçberini, tölemek tertibini we möhletlerini görkezmelidir.

Şeýle hem mejbury ygtyýarnama bermegiň esasy bolup Raýat kodeksiniň 1358.1-nji maddasynyň 2-nji bentiniň kadasy durýar, bu kada başga bir şahs eýeçilik hukugyna eýe bolan tarap bolup durýan beýleki oýlap tapyşy ulanmazdan, kämilleşdirilen oýlap tapyşa patentiň eýesi ony ulanyp bilmeýän ýagdaýda ulanylýar.

Russiya Federasiyasynyň Ýokary Kazyýetiniň Plenumynyň 2019-njy ýylyň 23-nji aprelindäki № 10 «Rusiya Federasiyasynyň Raýat kodeksiniň dördünji bölegini ulanmak hakynda» kararynyň 43-nji bendinde¹¹ dawa arzasynda görkezilmeli ýönekeý (aýratyn däl) ygtyýarnama bermegiň şertleriniň sanawy kesgitlenendir. Bu talaba eýerilmezligi dawa arzasyň hereket etdirilmezligine getirer. Ýokary Kazyýet şeýle hem mejbury ygtyýarlylandyrmak baradaky işlere seredilende, ygtyýarnama şertnamasyny baglaşmakda onuň taraplarynyň islegine görä däl-de, kanunyň hökmany görkezmeleriniň güýji bilen şertnamany baglaşmagyň aýratynlyklaryny göz önünde tutýan Raýat kodeksiniň 445-nji maddasynyň 1-nji bentiniň düzgünleriniň ulanylmalydygyny kararynda görkezdi.

Patentirlenen oýlap tapyşy ulanmak üçin mejbury ygtyýarnama bermek barada jedel raýat hukuk gatnaşyklary boýunça ykdysady jedellere degişli bolup, içinde oýlap tapyş jisimleşdirilen bu ýa-da beýleki önümiň bazarda yetersizligi bilen bagly meseleleri anyklamak öz talaplaryny we garşy gelmelerini esaslandyrmak üçin salgylanýan jedel taraplarynyň hödürleýän subutnamalaryny bahalandyran kazyýet tarapyndan amala aşyrylýar (Raýat iş ýörediş kodeksiniň 56, 67-nji maddalary, Arbitraž iş ýörediş kodeksiniň 65, 71-nji maddalary). Aýdylanlar içinde derman serişdesine degişli oýlap tapyş jisimleşdirilen bu ýa-da beýleki derman serişdesiniň bazarda yetersizligini anyklamaga doly derejede degişlidir.

Kazyýet tertibinde Russiýa kompaniýasy «Mik» JÇJ-nyň farmasewtika kompaniýasy Vertex-iň garşysyna ygtyýarnama şertnamasyny baglaşmaga mejbur etmek hakyndaky № A40-185112/2022 işe seredildi. Birinji instantsiýa kazyýetiniň çözgüdi bilen dawa doly ýüz döndürildi.

Apellýasiýa instantsiýa kazyýeti «Trikafta» derman serişdesine birnäçe patentleriň eýeçilik hukugyna eýe bolan tarapy bolup durýan farmasewtika kompaniýasy Vertex-i birnäçe patentlerdäki oýlap tapyşlaryň ýeterlik derejede ulanylmazlygy bilen baglanyşykly «MIK» JÇJ-na ýönekeý (aýratyn däl) ygtyýarnama bermäge borçly etdi. Apellýasiýa instantsiýa kazyýeti işde hödürlenen subutnamalary barlamak dowamynda Vertex kompaniýasynyň «Trikafta» derman serişdesini bu derman serişdesi görkezilip bilinjek belli bir ýaş toparyndaky kesellileriň 8%-den azyny derman serişdesine bolan ýyllyk islegini üpjün edip biljek möçberde Russiýa bazaryna getiren-digini anyklady. Kazyýet şeýle hem dawa bildiriji tarapyndan eýeçilik hukugyna eýe bolan tarapa ygtyýarnama şertnamasyny baglaşmagy hödürlemek we dawa bildirijiniň patentirlenen oýlap tapyşlary ulanmak taýýarlygyna degişli subutnamalary barlandy.

Kassasiýa instantsiýa kazyýeti (Intellectual hukuklar boýunça Kazyýetiň prezidiumy) Vertex we «Sanofi Russiýa» AJ-nyň kassasiýa şikâýatlaryna seredip, № A40-185112/2022 iş boýunça 2023-nji ýylyň 25-nji sentýabryndaky apellýasiýa instantsiýasynyň karary üýtgetmezlik, daşary ýurt

Hereket edýän aýratyn hukuklaryň çäklendirmeleri Pariž Konwensiýasynyň 5A maddasynyň, TRIPS Ylalaşygynyň 31 we 31bis maddalarynyň we Ýewraziýa konwensiýasynyň 12-nji maddasynyň düzgünleriniň şöhlelendirýär.

kompaniýasy Vertex we «Sanofi Russiýa» AJ-nyň kassasiýa şikâýatlaryny bolsa kanagatlandyrmazlyk hakynda karar çykardy. Ýokary Kazyýetiň kazyýet kollegiýasy daşary ýurt kompaniýasy Vertex we «Sanofi Russiýa» AJ-nyň kassasiýa şikâýatlaryny kanagatlandyrmazlygy goýardy.

Intellectual hukuklar boýunça Kazyýetiň prezidiumynyň 2024-nji ýylyň 16-njy ýanwaryndaky kararynyň mejbury ygtyýarnama bermek baradaky işler boýunça anyklama girmegi bolan ýagdaýlary takyk kesgitleändigini bellemek gerek. Olar: 1) mejbury ygtyýarnama soralyan oýlap tapyşyň ýeterlik derejede ulanylmazlygy; 2) mejbury ygtyýarnama soralyan şahsyň oýlap tapyşy ulanmak taýýarlygynyň we mümkinçiliginiň bolmagy; 3) dawa bildiriji eýeçilik hukugyna eýe bolan tarapa ygtyýarnama şertnamasyny baglaşmak teklipl bilen ýüz tutdymy we şeýle şertnamanyň berkarar bolan tejribe gabat gelýänligi.

Jemlemek bilen, kabul edilen kazyýet kararynyň esasy netijesi patent eýesiniň monopoliýa ýagdaýynyň aradan aýrylmagynyň bolandygyny bellemek bolýar. Kazyýet prosesi bäsleşikli häsiýete eýe bolandygy sebäpli, kazyýet derňewiniň dowamynda kazyýet tarapyndan işe gatnaşýan taraplar tarapyndan hödürlenen subutnamalaryň seredilýändigini we bahalandyrylýandygyny taraplara nazarda tutmak gerek.

Netijeler

Oýlap tapyşlaryň ulanylmazlygy ýa-da ýeterlik derejede ulanylmazlygy ýagdaýynda, şeýle hem aýgtyly zerurlygynyň ýüze çykan ýagdaýlarynda aýratyn hukugyň hereketiniň çäklendirilmegini kadalaşdyran Russiýa kanunçylygynyň kadalarynyň derňewi olaryň Raýat kodeksi we Russiýa Federasiyasynyň halkara şertnamalary esasynda düzüldigini we balanslydygyny netije etmäge mümkinçilik berýär. Hereket edýän aýratyn hukuklaryň çäklendirmeleri Pariž Konwensiýasynyň 5A maddasynyň, TRIPS Ylalaşygynyň 31 we 31bis maddalarynyň we Ýewraziýa konwensiýasynyň 12-nji maddasynyň düzgünleriniň şöhlelendirýär.

Mejbury ygtyýarlylandyrmak mehanizmini kadalaşdyran kadalar ýeterlik derejede balanslanan we çetidir. Aýratyn hukuklary berip, döwlet patent institutyny optimal işledip bilmek üçin şol bir wagtyň özünde hem olaryň durmuşa geçirilmeginiň çäklerini, hem-de olary çäklendirmegiň mümkinçiliklerini belleýär. Şonda patent hukuklarynyň obýektlerini eýeçilik hukugyna eýe bolan tarapyň razylygyny almazdan ulanmak rugsat edilýän ýagdaýda aýratyn hukuklaryň çäklendirilmegi Raýat kodeksiniň 1239, 1360

¹¹ Russiýa Federasiyasynyň Ýokary Kazyýetiniň Plenumynyň 2019-njy ýylyň 23-nji aprelindäki № 10 «Rusiya Federasiyasynyň Raýat kodeksiniň dördünji bölegini ulanmak hakynda» karary // Kodeks: resmi portal. – URL: <https://sudrf.cntd.ru/document/554351687> (ýüztutma senesi: 18.11.2024).

we 1362-nji maddalary bilen kanun taýdan kesgitlenendir. Beýan edilenleri nazara almak bilen, Raýat kodeksiniň 1360 we 1362-nji maddalary bilen göz önünde tutulan mejbury ygtyýarlylandyrmak amallarynyň patent institutyny weýran edip biljekdigini çaklamaga hiç hili esas ýok.

Raýat kodeksiniň 1360 we 1362 maddalarynyň hukuk taýdan ulanylmagy, patent eýeleriniň monopoliýa ýagdaýyny aradan aýyrmaga, şeýle hem ýurduň ilaty umumy alanynda we näsaglaryň aýry-aýry toparlary möhüm derman serişdeleri bilen üpjün etmäge mümkinçilik berendigini bellemek zerurdyr. Şonda patent eýeleriniň bahany peseltmek we derman serişdelerini getirmegi täzeden başlamak boýunça gepleşikleri işjeňleşdirmäge gyzyklanmasy artdy.

Raýat kodeksiniň 1360 we 1362-nji maddalarynyň hukuk ulanylyşy patent eýeleriniň monopoliýa ýagdaýyny aradan aýyrmaga mümkinçilik berdi, we tutuş ýurduň ilaty, şeýle hem keşel bejeriş toparlar ýaşayş üçin zerur bolan derman serişdeleri bilen üpjün edildi. Şonda patent eýeleriniň bahany peseltmek we derman serişdelerini getirmegi täzeden başlamak boýunça gepleşikleri işjeňleşdirmäge gyzyklanmasy artdy.

Oýlap tapysyň ýeterlik derejede ulanylmazlygynyň kriteriýleriniň näbellilik barada ýeterlik derejede giň ýaýran pikirine degişlilikde, derman serişdelerine degişli oýlap tapyslaryň ýeterlik derejede ulanylmazlygy baradaky meseleleri patentirlenen oýlap tapyslar jisimleşdirilen anyk derman serişdeleriniň defekturasy ýa-da defektura howpy kesgitlemek prizması arkaly seretmek maksadalaýyk boldy. Raýat kodeksiniň 1360 we 1362-nji maddalarynyň hukuk ulanylyşynyň görkeziji ýaly, derman serişdelerine degişli oýlap tapysy ýeterlik derejede ulanylmazlygynyň obýektiv kriteriýleri bolup anyk keselleri bejerişde derman serişdeleriniň talap edilýän möçberiniň ýeterlikdigi ýa-da ýetersizligi bolup, şeýle dermanlaryň bolmazlygy ýa-da ýeterlik däl möçberi ilat saglygy üçin howp döreder.

Şol bir wagtyň özünde derman serişdelerine degişli oýlap tapyslary mejbury ygtyýarlylandyrmak prosesine kabul edilen çäreleriň täsirini bahalandyrmak üçin mundan beýläk-de hereket edýän kadalaşdyryşyň durmuşa geçirilişiniň ähtimallyklaryny ýüze çykarmaga we ykdysady we sosial ähtleri hasaba almak bilen has doly düşünje emele getirmäge mümkinçilik berjek hukuk ulanylyşynyň derňewlerini geçirmek maksadalaýyk boldy.

Edebiýat sanawy

1. Latynsew, A. W. Saglygy goraýyşda mejbury ygtyýarlylandyrmagyň raýat-hukuk mehanizmlerini ulanmak / A. W. Latynsew // Patentler we ygtyýarnamalar. – 2024. – № 4. – S. 43-51.
2. Latynsew, A. W. Mejburi ygtyýarlylandyrmagyň we patent goragy obýektlerini muzdsuz ygtyýarnamasyz ulanmagyň hukuk häsiýetiniň tapawudy / A. W. Latynsew // Russiýa hukugynyň žurnaly. – 2023. – № 3. – S. 56-68.
3. Zawýalowa, M. Farmasewtika pudagynda kadadan çykma-mehanizm hökmünde mejbury ygtyýarlylandyrmak / M. Zawýalowa // Remedium. – 2016. – № 12. – S. 6-14.
4. Woróžewiç, A. S. Patent eýesiniň aýratyn hukugyny durmuşa geçirmegiň we goramagyň çäkleri. – M.: Statut. – 2018. – 320 s.
5. Gýulbasarowa, E. W. Patent monopoliýasyndan aýryp almalar / E. W. Gýulbasarowa // Intellektual hukuklar boýunça Kazyýetiň žurnaly. – 2023. – № 41. – S. 23-32.
6. Malygina, A. N. RF-iň patent hukugynda mejbury ygtyýarlylandyrmak instituty / A. N. Malygina // Intellektual hukuklar boýunça Kazyýetiň žurnaly. – 2021. – № 31. – S. 56-68.
7. Bodenhauzen, G. Senagat eýeçiligini goramak boýunça Pariž konwensiyasy: Düşündiriş / G. Bodenhauzen; Fr. diline terjime Tumanowa N. L. tarapyndan, Prof. Bogusławskiý M. M. redaksiýasy astynda; Giriş makalasy Pitowranow E. P. – M.: Progress. – 1977. – 310 s.
8. Mejburi ygtyýarnamalary bermek maksatlary üçin kadadan çykmalar hakynda maglumat resminamasy SCP/30/3, 2019-njy ýylyň 21-nji maýy. Patent hukugy boýunça Hemişelik komitet, Otuzunjy sessiýa, Ženewa, 2019-njy ýylyň 24-27-nji iýuny / BIEG: saýt. – URL: Elektron çeşme: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/ru/scp_30/scp_30_3.pdf (ýüz tutma senesi: 18.11.2024).

Awtor hakynda maglumat

Natalýa Konstantinowna Nikolaýenko, tehniki ylymlaryň kandidaty, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE öňdebaryjy ylmy işgäri (Moskwa, Berežkowskaja köç., 30, bina 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8299-1887>; otd1816@upto.ru

References

1. Latynthev, A.V. (2024), «Application of civil law mechanisms of compulsory licensing in healthcare», *Patents and licenses*, no 4, pp. 43–51.
2. Latynthev, A.V. (2023), «The difference between the legal nature of compulsory licensing and paid unlicensed use of patent protection objects», *Russian Law Journal*, no 3, pp. 56–68.
3. Zavyalova, M. (2016) «Compulsory licensing as an exception mechanism in the pharmaceutical sector», *Remedium*, no 12, pp. 6–14.

4. Vorozhevich, A. S. »Limits of the exercise and protection of the exclusive right of the patent holder«. Moscow: Statut. 2018, 320 pp.
5. Gulbassarova, E. V. (2023) »Exceptions from the patent monopoly«, *Journal of the Intellectual Property Court*, no 41, pp. 23–32.
6. Malygina, A. N. (2021) »Institute of Compulsory Licensing in the Patent Law of the Russian Federation«, *Journal of the Intellectual Property Court*, no 31, pp. 56–687.
7. Bodenhausen, G. (1977), *Parizhskaia konvencija ob intelektualnoy sobstvennosti: Kommentarii* [Paris Convention for the Protection of Industrial Property: Commentary]. Translated by Tumanova N. L., in prof. Boguslavsky M. M. (ed.); Introductory article by Pitovranov E. P., Progress, Moscow, Russia.
8. Reference document on the exception regarding compulsory licensing SCP/30/3, May 21, 2019. Standing Committee on the Law of Patents, Thirtieth Session

Geneva, June 24 to 27, 2019, available at: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/scp/en/scp_30/scp_30_3-main1.pdf (Accessed 18 Nov 2024).

Information about the author

Natalia K. Nikolaenko, Cand. Sci. (Technical Sciences), Leading Researcher of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-8299-1887>; otd1816@rupto.ru.

Awtor bähbitleriñ gapma-garşylygynyñ ýokdugy barada beýan edýär.

The author declares no conflict of interests.

Redaksiýa gelen senesi: 15.11.2024

Syndan soñra goşmaça işlenen senesi: 04.12.2024

Neşir edilmäge kabul edilen senesi: 06.12.2024

2

INTELLEKTUAL EÝEÇİLIGIŇ
YKDYSADYÝETI

Ylmy makala

Original article

UDK 347.77: 658.5

EDN: <https://elibrary.ru/nijrjf>**Ylym-bilim guramalarda intellektual
eýeçiligi we bilimleriň kapitalizasiýasyny
dolandyrmak üçin strategik çemeleşmeler****Marina Aleksandrowna Borowska[✉], Anton Anatolyewiç Afanasýew, Anastasiya Ýuryewna Nikitaýewa, Tatýana Wiktorowna Fedosowa, Aleksandr Wladimirowiç Kononenko**

Günorta federal uniwersiteti

[✉]bma@sfedu.ru

Mazmun: intellektual eýeçiligi dolandyrmagyň netijeli gurluşlaryny gözlemek ýurduň ylmy-tehnologik özygtyýarlylygy we ykdysadyýetiniň ösmegi üçin aýratyn ähmiýete eýedir, bu bolsa innowasiýalaryň herekete getirijileri bolup durýan ylym-bilim guramalar üçin ýokary aktualyga eýedir. Işiň maksady – intellektual eýeçiligi dolandyrmak ulgamynyň häzirkizki ýagdaýynyň barlaglaryny we bu ugurda uniwersitetleriň işiniň strategik ösmegini ýüze çykarmak, şeýle hem Russiýanyň ylym-bilim guramalarynda intellektual eýeçiligi dolandyrmagyň kämilleşdirilmegi üçin täze çemeleşmeleri gözlemek. Bu ugurda dünýä tejribesini göz önünde tutmak üçin, halkara ylym ölçeg ulgamy bolan Lens.org-da indeksirlenen ylmy neşirleriň bibliometrik we ylym ölçeg seljermesi geçirildi. Uniwersitetlerde intellektual eýeçiligi strategik dolandyrmak boýunça düzülen adalgalar kartasy barlag fokusynyň resmi ylalaşyklardan, ygtyýarnamalardan (lisenziya) we bilelikdäki kärhanalardan açyk innowasiýa nusgalaryna, ýörelgelere, şertlere, özgertmelere, innowasiýa işjeňligine, taslamalara, şeýle hem sanly platresmiara geçýändigini ýüze çykardy. Intellektual eýeçiligi netijeli dolandyrmagyň möhüm elementleriniň biri ylmy barlaglaryň netijeleriniň amaly işe işjeň çekilmegi üçin şertleri döretmek bolup durýar. Intellektual eýeçiligi dolandyrmak üçin strategik çemeleşmeleriň işlenip taýýarlanylmagy ulgamlaryň häsiýete eýe bolmaly we intellektual eýeçiligi goldamak we ösdürmek ulgamyna, şeýle hem döredilýän intellektual eýeçilik obýektiniň esasynda önüme degişlilikde gurulmaly. Strategik meýilleşdirmegiň ösüş ugurlaryny we intellektual eýeçilik ulgamyndaky dolandyryş strategiýasynyň üç ölçegini (gurama, awtor, önüm) hasaba almak bilen, intellektual eýeçiligi uniwersitet derejesinde dolandyrmak üçin tekliplenen çemeleşmäni ulanmak Russiýanyň uniwersitetleri üçin amaly ähmiýete eýedir, şol bir wagtyň özünde intellektual eýeçiligi we bilimleri dolandyrmaga strategik çemeleşme çýelik, hyzmatdaşlyk we bazaryň hem-de tehnologiýalaryň çalt üýtgeýän şertlerine uýgunlaşma esasynda gurulmaly, bu bolsa ylym-bilim guramalaryň bäsdeşlige ukyplylygyny ýokarlandyrmagyň möhüm faktorydyr.

Açar sözler: intellektual eýeçiligi dolandyrmak strategiýalary, bilimleriň kapitalizasiýasy, ylmy taslamalary dolandyrmak, bilim ykdysadyýeti, ylmy barlaglaryň netijeliligi, bibliometrik seljerme, ylym ölçegi.

Çeşme görkezme üçin: Borowska M. A. Ylym-bilim guramalarda intellektual eýeçiligi we bilimleriň kapitalizasiýasyny dolandyrmak üçin strategik çemeleşmeler / M. A. Borowska, A. A. Afanasýew, A. Ý. Nikitaýewa, T. W. Fedosowa, A. W. Kononenko // SEFI Habarçysy. – 2024. – J. 3, № 4. – S. 384-393.

Strategic approaches to intellectual property management and knowledge capitalization in scientific and educational organizations

Marina A. Borovskaya[✉], Anton A. Afanasyev, Anastasia Yu. Nikitaeva, Tatyana V. Fedosova, Alexander V. Kononenko

Southern Federal University

[✉]bma@sfedu.ru

Abstract: efficient mechanisms for managing intellectual property are critical for ensuring scientific and technological sovereignty and economic growth, related to scientific and educational organizations that are drivers of innovation. This study aims to identify the current state of research on the intellectual property management systems and the strategic development of universities, while also exploring new approaches to enhance intellectual property management in scientific and educational organizations in Russia. To incorporate global best practices, we performed a bibliometric and scientometric analysis of scholarly publications indexed in the international database Lens.org. The term map generated for strategic intellectual property management in universities reveals a notable shift in research emphasis – from traditional agreements, licensing, and joint ventures toward open innovation models, principles, conditions, transformations, innovation activities, projects, and digital platforms. A pivotal aspect of a successful intellectual property management involves fostering an environment where research outcomes can seamlessly be transferred to practical application. Strategic approaches to intellectual property management should be systemic and designed with consideration of both the infrastructure supporting intellectual property development and the products derived from these assets. Implementing such an approach at the university level, aligned with strategic planning objectives and encompassing three core dimensions of intellectual property strategy (organization, author, product), holds significant practical implications for Russian universities. Ultimately, flexible, collaborative, and adaptable strategies are essential for navigating dynamic market and technological landscapes, thereby bolstering the competitiveness of scientific and academic institutions.

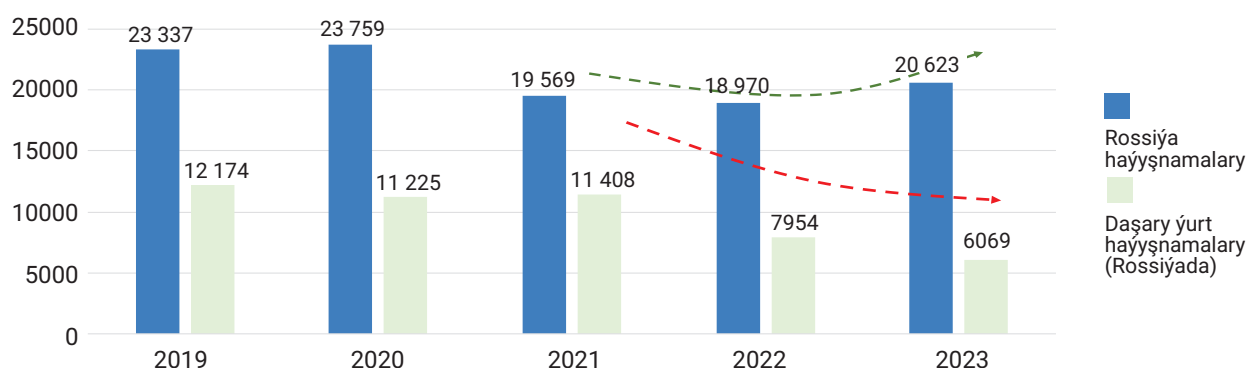
Keywords: intellectual property management strategies, knowledge capitalization, research management, knowledge economy, research efficiency, bibliometric analysis, scientometrics

For citation: Borovskaya M. A. Strategic approaches to intellectual property management and knowledge capitalization in scientific and educational organizations / M. A. Borovskaya, A. A. Afanasyev, A. Yu. Nikitaeva, T. V. Fedosova, A. V. Kononenko // Bulletin of Federal institute of industrial property. 2024. Vol. 3, № 4. P. 384–393.

Giriş

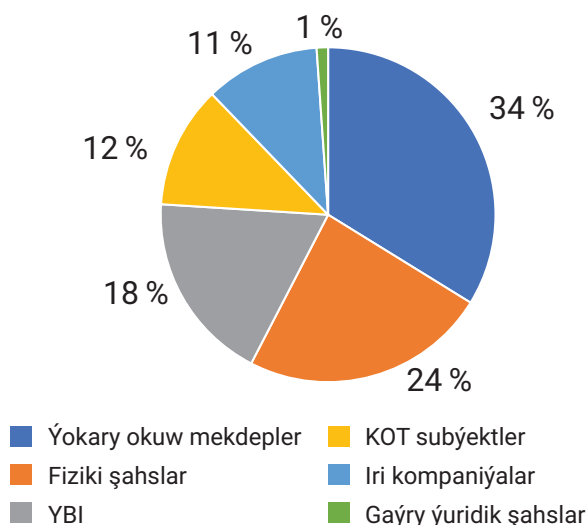
Häzirki zaman ykdysadyýeti köp derejede ylmy-tehnologik mümkinçilikler we ýokary tehnologiýaly önümleriň öndürilmegi bilen şertlendirilýär, emma ähli pudaklarda we ugurlarda täze bilimleriň ulanylmagy we intellektual işiň netijeleri (IIN) bilen dolandyryş barha uly ähmiýete eýe bolýar. Soňky ýyllarda Russiýada oňlap tapylyk işjeňliginde, şol sanda intellektual eýeçilik (IE) obýektlerini bellige almak

üçin haýyşnamalaryň berilmeginde oňyn meýil görünýär. 2021-nji ýyldan bäri haýyşnamalaryň umumy möçberinde rus awtorlaryna degişli bölegiň yzygiderli artmagy, köp derejede geosyýasy ýagdaýa baglanyşykly daşary ýurt haýyşnamalarynyň azalmagy bilen deňeşdirilende, ýerli işläp düzüjileriň intellektual eýeçilik obýektlerini goramaga we täjirleşdirmäge bolan gyzyklanmalarynyň artýandygyny görkezýär (şekil 1). 2023-nji ýylyň ahryna hereket edýän

Şekil 1.

2019–2023-nji ýyllarda Russiýa Federasiýasynyň patentlerini bermek üçin haýyşnamalaryň (oňlap tapyşlar) berilmeginiň meýilleri. 2023-nji ýyl üçin Rospatentiň hasabaty esasynda awtorlar tarapyndan düzüldi.

Şekil 2.

Russiýa haýyşnamalarynyň oýlap tapyşlar boýunça düzümi (russiýa haýyşnamalarynyň umumy sanynyň %-i). 2023-nji ýyl üçin Rospatentiň hasabat maglumatlary esasynda awtorlar tarapyndan düzüldi.

patentleriň umumy sany 250 müňden gowrak boldy, olaryň 67%-i Russiýa raýatlaryna degişli, 2023-nji ýyl üçin Rospatentiň ýyllyk hasabatyna görä¹.

Bellemeli ýeri, ýokary okuw jaýlaryndan we YBI-lerden (Ylmy-barlag instituty) gelen haýyşnamalaryň paýy 52%-den gowrak (degişlilikde 33,8% we 18,4%), bu belli bir derejede Russiýada IE dolandyryş ulgamynda ylym-bilim guramalaryň möhüm ornuny kesgitleýär (şekil 2).

Russiýanyň ylym-bilim guramalarynda patent işjeňliginiň ösüş depginini saklamak wezipesi bilen birlikde, ýokary okuw jaýlarynda döredilen intellektual eýeçilik obýektleriniň (IEO) täjirçilik öwrülişiginiň derejesini ýokarlandyrmak ýurt üçin derwaýys bolmagynda galýar. Şeýle obýektleriň täjirçilik derejesiniň pes bolmagy, şu barlagda seredilýän möhüm meseleleriň biri bolup durýar. IE dolandyryş diýip, IIN-iň ýaşayş döwrüniň ähli tapgyrlarynda, derňew temasyň kesgitlenmeginden başlap, täjirçilige öwrüliş tapgyryna we IEO boýunça aýratyn we beýleki emläk hukuklarynyň dolandyrylyşyna çenli, şeýle hem buýrujylary we hyzmatdaşlary çekmek bilen, ykdysady işde olaryň mümkin bolan iň ýokary netijelilige ýetmek maksady bilen ulanylmagy ugrundan ylym-bilim guramanyň ýolbaşçylarynyň we işgärleriniň maksatlaýyn işini hasaplaýars. Ylym-bilim guramalarynda, ylaýta-da innowasiýalaryň herekete getirijileri bolup durýan uniwersitetlerde, intellektual eýeçiligi dolandyrmagyň netijeli gurluşlaryny gözlemek, ykdysadyýetiň ösmegi we ylmy-tehnologik özygtyýarlylygy üpjün etmek üçin aýratyn ähmiýete eýedir. Şonda, ylym-bilim guramalarynda IE dolandyrmak üçin strategik çemeleşmeleriň işlenip taýýarlanylmagy

ulgamlayyn häsiýete eýe bolmaly we IE goldamak we ösdürmek ulgamyna, şeýle hem döredilýän IEO esasynda önüme degişlilikde gurulmaly. Şu nukdaýnazardan, IE dolandyryş ulgamynyň häzirki ýagdaýynyň barlaglaryny we bu ugurda uniwersitetleriň işiniň strategik ösmegini ýüze çykarmak, şeýle hem Russiýanyň ylym-bilim guramalarynda IE dolandyrmagyň kämilleşdirilmegi üçin täze çemeleşmeleri gözlemek maksadalaýyk bolup görünýär.

Barlag materiallary we usullary

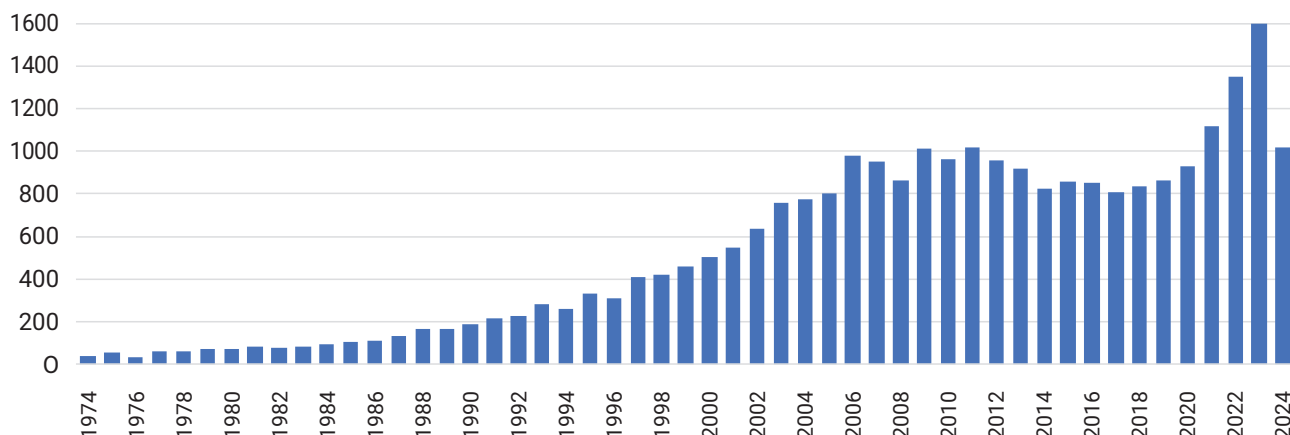
Soňky ýyllarda ylym-bilim guramalarynda IE dolandyrmak meselelerini öwrenmek barha köp ýaýraýar. IE dolandyrmagyň dünýä tejribesini öwrenmek maksady bilen, halkara ylym ölçeg ulgamy bolan Lens.org esasynda neşirleriň dinamikasynyň, islegliliginiň, geografik we tematik paýlanyşynyň seljermesi geçirildi. Neşirleri toplamak üçin ilki başda «dolandyryş», «intellektual eýeçilik», «uniwersitetler» esasy sözleri bilen gözleg talaby düzüldi. Bu ýagdaýda uniwersitetler halkara kontekstde intellektual eýeçiligi dolandyrmak işini alyp baryan iň adaty ylym-bilim guramalar hökmünde saýlanyldy. Görkezilen gözleg soragy boýunça 27 387 ylmy neşir (2024-nji ýylyň iýul aýy üçin) tapyldy. Ýyllar boýunça neşirleriň dinamikasy şekil 3-de görkezilýär.

Soňra gözleg soragy, esasy sözlere «strategik» kontekstiň goşulmagy bilen düzedildi. Bu ýagdaýda neşirleriň sany dört esseden gowrak azalyp, 6 607 çap edilen işi düzdi. Şonda diňe neşirleriň sany däl, eýsem trendler, öňdebaryjy guramalar we tematik ugurlar hem üýtgeýär. Guramalar arasynda birinji orny Russiýa Ylymlar akademiýasy (Garward uniwersiteti bilen paýlaşyp), tematik ugurlar arasynda bolsa biznes we ykdysadyýet öňdebaryjy bolýar. Şol bir wagtyň özünde, görkezilen esasy sözler boýunça neşirler bazasynda iň köp sitirlenen işleriň arasynda Senagatyň 4.0 hakyndaky makalalar bar. 2010-njy ýyldan bäri uniwersitetlerde IE strategik dolandyryş temasy rus guramalaryndan üns artýar (şekil 4). Milli derejede şu ugurdan ylmy barlaglary geçirýän beýleki guramalardan RYA-nyň (Russiýa Ylymlar akademiýasy) neşirleriniň sany boýunça görkezijileri, edil şu ugurda bary-ýogy ýedi esse ýokary (şekil 5). Neşirleriň sany boýunça dinamikanyň seljermesi, şu tematik ugurda ýokarlanýan trendleriň saklanjagyny çaklamaga mümkinçilik berýär.

Barlag dowamynda VOSviewer programma önümi bilen neşirleriň maglumatlary esasynda tor kartasy guruldy (klasterleşdirmе 2000-nji ýyldan bäri degişlilik boýunça sortlanan 1000 makala esasynda geçirildi). Ýurt çäklen-dirmesiz makalalar ulanylyp geçirildi.

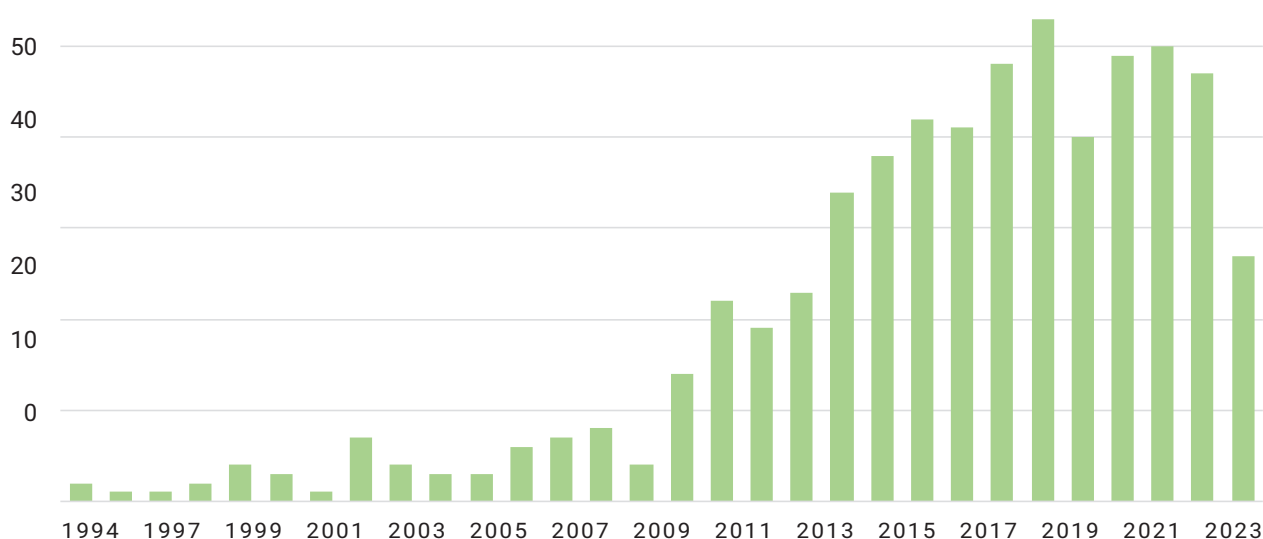
Netijede, şekil 6-da görkezilen tor kartasy guruldy (baş klasterde 203 adalga görkezildi). Barlaglaryň konseptleriniň görkezilen wizualizasiýasyndan görnüşi ýaly, klasterlerdäki merkezi adalgalar belli derejede tapawutlanýar, bu bolsa geçirilýän barlaglaryň belli bir nukdaýnazaryny görkezýär. Gök klasterde bu – firma, eýeçilik hukuklary, mümkinçilikler we täsirler. Gyzylda – ulanmak, peýdalanmak, dolandyryş ulgamy, düzgünleşdirmе, şertler, netijelilik, maddy däl aktiwler, durnukly ösüş we innowasiýa işjeňligi. Sary klasterde iň möhümleri – ýagdaý, maýa goýumlar,

¹ Intellektual eýeçilik boýunça Federal gullugyň 2023-nji ýyl üçin ýyllyk hasabaty: Intellektual eýeçilik – ýurduň tehnologik liderliginiň esasy / Ý. S. Zubowyň, O. P. Neretiniň redaktirlemeginde. – Moskwa: SEFI, 2023. – 180 s.

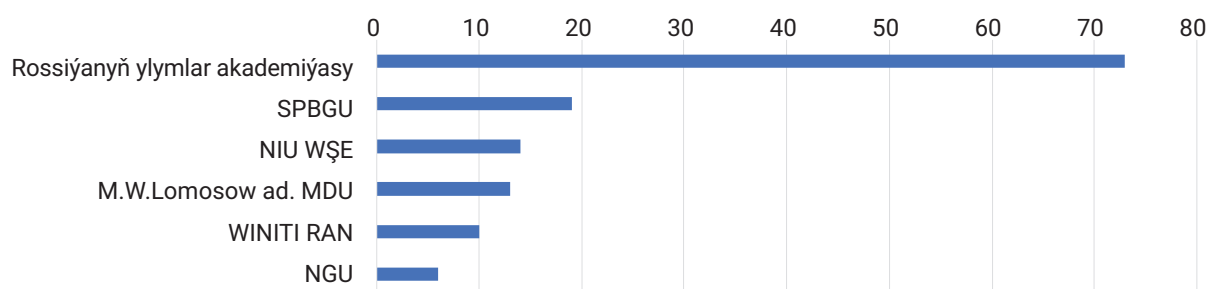
Şekil 3.

1974-nji ýyldan 2024-nji ýyla çenli uniwersitetlerde intellektual eýeçiligi dolandymak temalary boýunça neşirleriň sanyndaky meýjiller. Lens.org maglumatlaryna esaslanyp awtorlar tarapyndan düzüldi

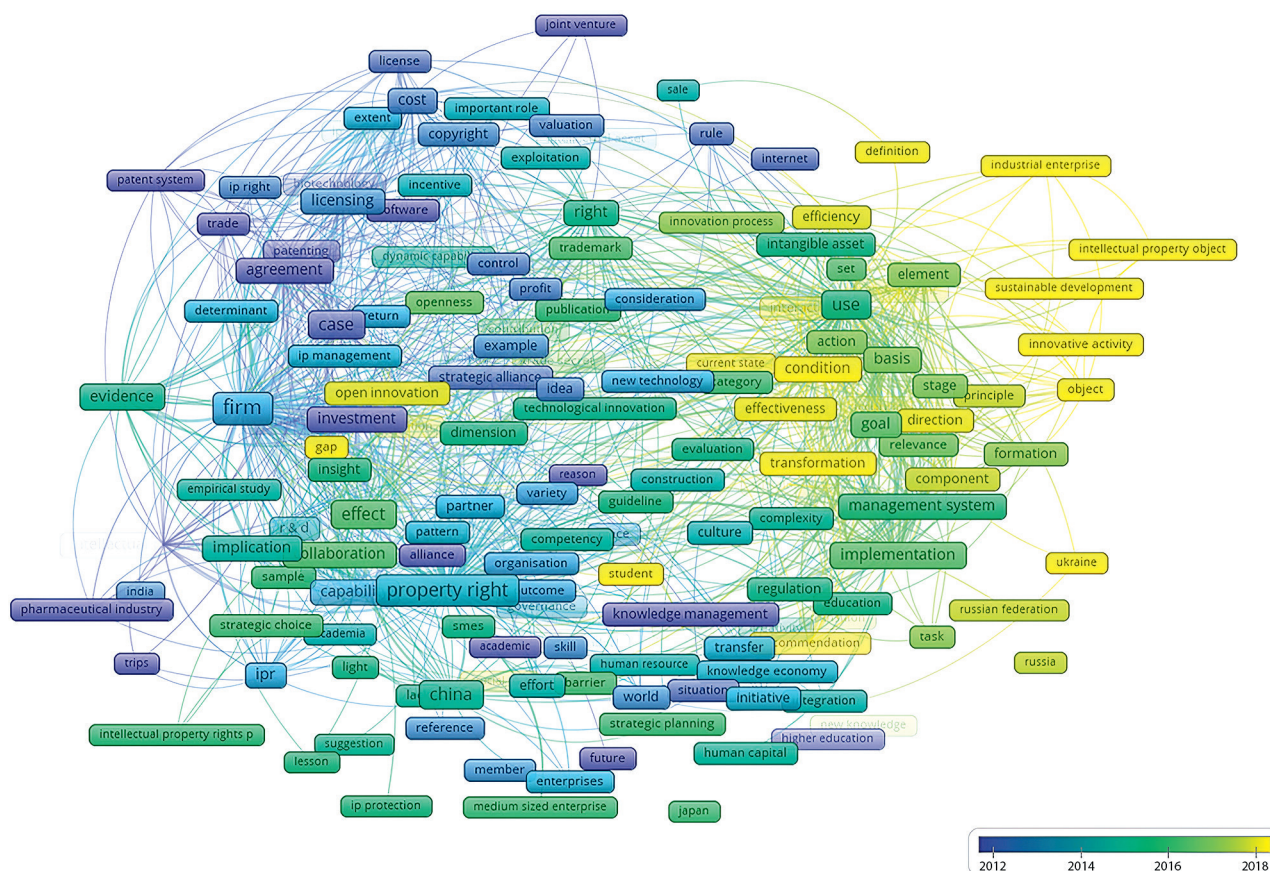
Şekil 4.

Ýyllar boýunça russiýa guramalary bilen afillirlenen, uniwersitetlerde intellektual eýeçiligi strategik dolandymak temalary boýunça neşirleriň paýlanyşy. Lens.org maglumatlaryna esaslanyp awtorlar tarapyndan düzüldi

Şekil 5.

Uniwersitetlerde intellektual eýeçiligi strategik dolandymak temalary boýunça barlaglary alyp barýan Russiýanyň top-5 guramasy (neşirleriň sany boýunça). Lens.org maglumatlaryna esaslanyp awtorlar tarapyndan düzüldi

Şekil 7.

Uniwersitetlerde intellektual eýeçiligi strategik dolandyrmak boýunça adalgalaryň neşir edilen wagt boýunça paýlanyşynyň tor kartasy. Lens.org maglumatlaryna esaslanyp VOSviewer kömegi bilen awtorlar tarapyndan guruldy

işgärleriniň giň toparynyň akselerasiýa maksatnamalaryna, telekeçilik başarnyklary boýunça treninglerde gatnaşmaklaryna, startup-studiýalaryň ösmegine, şeýle hem uniwersitet gurşawynda IE dolandyrmaga strategik çemeleşmeleriň emele gelmegini aktualizirleýän «Öňdebaryjy inžener mekdepleri» atly federal taslamasynyň durmuşa geçirilmegi goşmak bilen, inžener bilimiň täzeden formatlanmagyna gönükdirilen başlangyçlar durmuşa geçirilýär.

IE dolandyrmak ulgamynda durmuşa geçirmek mümkinçiligi bolan iň möhüm teklipler şu aşakdakylar bolup durýar: işgärleriň IE dolandyrmak (şol sanda patentleme, ygtyýarlylandyrmak) ulgamynda başarnyklary almak we pikir etmekden önüm ýa-da startup görnüşine doly öwrülýänçä taslamalaryň öwrenilmegi we ösdürilmegi arkaly, möhüm IIN-niň toplumlaýyn ýüze çykarylmagyna gönükdirilen, uniwersitet tehnologiýa telekeçiliginiň platresmiary goşmak bilen, IE goldaýjy infrastrukturasyň ösdürilmegi. 2023-nji ýylda «Uniwersitet tehnologiýa telekeçiliginiň platformasy» federal taslamasynyň çäklerinde Günorta federal uniwersitetinde şular durmuşa geçirildi: 3 akselerasiýa maksatnamasy (1500-den gowrak gatnaşygy, 165 startup-taslama); Günorta federal okrugu boýunça 4700 talyplar üçin 8 sagatlaýyn formatda 76 telekeçilik

başarnyklary boýunça treningler, şol sanda GFU-nyň (Günorta federal uniwersiteti) 19 treneriniň geçiren 34 treningini goşmak bilen; «Telekeçilik gaýnama nokady» (2000 gatnaşygy üçin 150-den gowrak startup-çäre), bu bolsa uniwersitetde taslamalary akselerasiýa etmegiň ulgamyň gurulandygyny we onuň görümini görkezýär.

IE-i uniwersitet derejesinde dolandyrmak, IE ulgamyndaky dolandyryş strategiýasynyň üç ölçegini (gurama, awtor, önüm) hasaba almak bilen alyp barmak maksadalaýyk bolup durýar. Bu, guramanyň özi, awtor/işläp düzüji we gönüden-göni döredilýän önüm üçin aýratyn, emma biri-biri bilen sinhronlaşdyrylan strategiýalary işläp taýýarlamak mümkinçiligini göz önünde tutýar. IE dolandyrmak strategiýalary, ilkinji nobatda şäheriň, sebitiň we ýurduň derejesinde döwlet, biznes we jemgyýet tarapyndan edilen talaplary hasaba almak bilen gurulmaly. Şeýle hem bu strategiýalar, alnan netijeleri diňe bir senagat hyzmatdaşlaryna däl, eýsem gönüden-göni bilim prosesine hem, şol sanda inkubatorlary, akselatorlary we startup-studiýalary goşmak bilen, tehnologiýa telekeçilik ekoulgamy arkaly hem transferini üpjün etmek bilen birlikde, ylmy-barlag işini we işgärleri taýýarlamagy hem öz içine almaly (şekil 8).

önümler hökmünde olaryň täjirçilige öwürlmegini doland-
yrmak üçin strategiýalary işläp taýýarlamak bilen bagly
düzgünleri hem öz içine almaly. Ylym-bilim guramalarynyň
işgärleri hem IE netijeli dolandymaga mümkinçilik berýän
täze tehnologiýalaryň we sanly platresmiaryň esasynda
IE (öz IIN-ni) dolandymagyň öz strategiýalaryny gurmak
mümkinçiligine eýe bolmaly. Şunuň bilen baglylykda profil
departamentlere, şol sanda tehnologiýalar transfer mer-
kezlerine, bir tarapdan, işgärleriň IIN-ni täjirçilige öwürmek
barada habarlylygyny we gyzyklanyşyny ýokarlandyrmak
babatda, beýleki tarapdan bolsa – senagat we biznes
bilen hyzmatdaşlygy giňeltmek babatda has işjeň ornuny
eýelemek möhüm bolup durýar.

Netije

Makalada ylym-bilim guramalarda IE we bilimleriň
kapitalizasiýasyny dolandymak üçin strategik çemeleşme-
leriň seljermesi geçirildi. Esasy üns şu ugurda barlaglaryň
häzirki ýagdaýyna berildi, bu bolsa esasy meseleleri we
özüň perspektiwalaryny ýüze çykarmaga mümkinçilik berdi.

Intellectual eýeçiligi netijeli dolandymagyň esasy
wezipeleriniň biri – ylmy barlaglaryň netijeleriniň amaly
işe işjeň çekilmegi üçin şertleri döretmek. Bu, bilim we
barlag prosesleriniň biznesiň we jemgyýetiň islegleri bilen
birleşmegine esaslanan uzak möhletli strategiýalary işläp
taýýarlamagy talap edýär.

Amaly maslahatlar innowasiýalary höweslendirmek
gurluşlaryny işläp taýýarlamagy, hukuk goldawyny gowu-
landyrmagy we barlagçylaryň hem-de mugallymlaryň
höweslendiriş ulgamyny kämilleşdirmegi öz içine alýar.
Şeýle hem bilimleri has netijeli kapitalizasiýalaşdyrmaga
we olary täjirçilik taýdan üstünlikli işläp taýýarlamalara
öwürmäge ýardam edýän, senagaty we döwlet düzümlerini
goşmak bilen, daşary hyzmatdaşlar bilen özara gatnaşyklary
pugtalandyrmak boýunça çäreler tekliplendi.

Şeýlelikde, IE we bilimleri dolandymaga strategik
çemeleşme çäýelik, hyzmatdaşlyk we bazaryň hem-de
tehnologiýalaryň çalt üýtgeýän şertlerine uýgunlaşma
esasynda gurlup, bu bolsa ylym-bilim guramalarynda bäs-
deşlige ukyplylygyny ýokarlandyrmagyň möhüm faktorydyr.

Edebiýat sanawy

1. Suglov, A. E., Orlova, K. S., Zharov, A. N., Katys, P., & Novikov, A. V. (2021). Intellectual property policy of universities: specific regulation. *Revista Tempos e Espaços em Educação*, 14 (33), e16155. <http://dx.doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16155>.
2. Bilim ykdysadyýetinde intellektual eýeçiligi dolandymak: hukuk düzgünleşdirmesi we täjirçilige öwürliş: monografiýa / ylmy red.: A. A. Afanasyew, M. A. Borovskaya, Ý. A. Kolesnikow, T. W. Fedosowa; Günorta federal uniwersiteti. – Rostow-na-Donu; Taganrog: Günorta federal uniwersitetiniň neşirýaty, 2023. – 348 s. DOI: 10.18522/801300100.
3. Kortov S. V., Terlyga N. G., Shulgin D. B., Unegova I. E. Patent Strategy as a Key Component of Innovation Development in Universities. *University Management: Practice and Analysis*. 2019; 23 (5): 85-96. DOI: 10.15826/umpa.2019.05.044.
4. Patentlenen tehnologiýalara giriş mümkinçiligini ýeňil-
leşdirýän patent strategiýasynyň gurallarynyň biri hök-
münde patent toparlaryny ulanmak / G. P. Iwliýew, Ý. S. Zubow, T. N. Eriwansewa, W. O. Kalýatin // *Hukuk we sanly ykdysadyýet*. – 2023. – № 1 (19). – S. 7-27. – DOI: 10.17803/2618-8198.2023.19.1.007-027.
5. Rudaýa, I. L. Russiýanyň innowasiýa guramalarynda intellektual eýeçiligi strategik dolandymagyň meseleleri / I. L. Rudaýa // *Dolandyryş*. – 2019. – № 1. – S. 50-59.
6. Novikov, S.V., Kulikov, S. P. Development of a Toolkit for an Intellectual Property Management System for Higher Education Institutions. *Russ. Engin. Res.* 44, 584-589 (2024). <https://doi.org/10.3103/S1068798X2470045X>.
7. Carayannis, E.G., Meissner, D. & Edelkina, A. Targeted innovation policy and practice intelligence (TIP2E): concepts and implications for theory, policy and practice. *J Technol Transf* 42, 460-484 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10961-015-9433-8>.
8. Carayannis, E.G., Meissner, D. Global targeted open innovation: challenges, opportunities and implications for theory, policy and practice. *J Technol Transf* 42, 236-252 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10961-016-9497-0>.
9. Dubina, I.N., Campbell, D.F.J., Carayannis, E.G. et al. The Balanced Development of the Spatial Innovation and Entrepreneurial Ecosystem Based on Principles of the Systems Compromise: A Conceptual Framework. *J Knowl Econ* 8, 438-455 (2017). <https://doi.org/10.1007/s13132-016-0426-0>.
10. Neretin, O. P. Intellektual eýeçiligiň sanly ekoulgamlaryny emele getirmegiň we ösdürmegiň aýratynlyklary / O. P. Neretin, A. W. Aleksandrowa, S. N. Goruşkina // *Ykdysadyýetde we senagatda sanly intellektual ekoulgamlar*. – Sankt-Peterburg: POLITEH-PRESS, 2023. – S. 68-89. – DOI 10.18720/IEP/2023.5/3.
11. Budyldina, N. Entrepreneurial universities and regional contribution. *Int Entrep Manag J* 14, 265-277 (2018). <https://doi.org/10.1007/s11365-018-0500-0>.
12. Medwedew, W. W. «Ylym we uniwersitetler» milli taslamasy ýokary ylmy-tehnologik mümkinçilikli sebitleriniň ösmegini döwlet goldawynyň mehanizmi hökmünde / W. W. Medwedew // *Bilim siwilizasiýasy: Russiýa hakyky ýagdaýlary: XXII Halkara ylmy konferensiýasynyň ýygyny, Moskwa, 15-24 aprel 2021 ýyl*. – Kirow: Bilimde innowasiýa tehnologiýalarynyň sebitara merkezi, 2021. – S. 106-109.
13. Makarow, A. M. Ýokary okuw jaýynda intellektual eýeçiligi dolandymagyň derwaýys meseleleri / A. M. Makarow // *Udmurt Respublikasynda intellektual eýeçiligi dolandymak: Bütün Russiýa ylmy-amaly konferensiýasynyň materiallary, Ižewsk, 25 oktyabr 2022 ýyl*. – Ižewsk: «Udmurt uniwersiteti» Neşirýat öýi, 2022. – S. 4-5.
14. Kletkina, Ý. A. Intellektual eýeçilik bölümi arkaly ýokary okuw jaýynyň intellektual eýeçiligini dolandymak / Ý. A. Kletkina // *Ylymlaryň alleýasy*. – 2020. – J. 1, № 4 (43). – S. 291-295.

15. Gwozdetskaya, I. W. Intellektual eýeçilik – tehnologik özygtyýarlylygy we ykdysady howpsuzlygy üpjün etmek faktory / I. W. Gwozdetskaya, S. E. Maýkova // Intellektual eýeçilik. Senagat eýeçiligi. – 2024. – № 1. – S. 32-43.

Awtorlar hakynda maglumat

Marina Aleksandrowna Borowskaýa, ykdysady ylymlarynyň doktory, professor, RBA-nyň akademigi, Günorta federal uniwersitetiniň prezidenti (Rostow-na-Donu, B. Sadowaýa köç., 105/42), ORCID 0000-0002-8089-183X; bma@sfnu.ru

Anton Anatolyewiç Afanasýew, ykdysady ylymlarynyň kandidaty, «Ykdysadyýetde gurallık, matematiki we intellektual serişdeler» Ylmy barlag merkeziniň esasy ylmy işgäri, Günorta federal uniwersiteti (Rostow-na-Donu, B. Sadowaýa köç., 105/42), ORCID 0000-0002-4297-2663; afanasyevanton@sfnu.ru

Anastasiya Ýuryýewna Nikitaýewa, ykdysady ylymlarynyň doktory, professor, maglumat ykdysadyýeti kafedrasynyň müdiri, Günorta federal uniwersiteti (Rostow-na-Donu, B. Sadowaýa köç., 105/42), ORCID 0000-0003-0406-7440; aunikitaeva@sfnu.ru

Tatýana Wiktorowna Fedosowa, ykdysady ylymlarynyň kandidaty, dosent, kärhananyň ykdysadyýeti kafedrasynyň müdiri, Günorta federal uniwersiteti (Rostow-na-Donu, B. Sadowaýa köç., 105/42), ORCID 0000-0003-1463-3346; tvfedosova@sfnu.ru

Aleksandr Wladimirowiç Kononenko, Günorta federal uniwersitetiniň rektorlygynda ýaşlar syýasaty boýunça maslahatçy (Rostow-na-Donu, B. Sadowaýa köç., 105/42), ORCID 0000-0003-4084-0963; kav@sfnu.ru

Awtordaşlaryň beýan edilen goşantlary

M. A. Borowskaýa – ýörelgeleşdirmе, usulyýet, barlagy dolandyrmak, golýazmany döretmek we ony rejelemek.

A. A. Afanasýew – usulyýet, resmi seljerme, barlagy geçirmek, maglumatlary barlamak, golýazmany döretmek we ony rejelemek, wizualizasiya.

A. Ý. Nikitaýewa – usulyýet, resmi seljerme, barlagy geçirmek, maglumatlary barlamak, programma üpjünçiligi bilen işlemek, golýazmany döretmek we ony rejelemek.

T. W. Fedosowa – usulyýet, resmi seljerme, barlagy geçirmek, maglumatlary barlamak, maglumatlary administrirlemek, golýazmany döretmek we ony rejelemek.

A. W. Kononenko – maglumatlary dolandyrmak, wizualizasiya, golýazmany döretmek.

References

1. Suglobov, A. E., Orlova, K. S., Zharov, A. N., Katys, P., & Novikov, A. V. (2021). Intellectual property policy of universities: specific regulation. *Revista Tempos e Espaços em Educação*, 14 (33), e16155. <http://dx.doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16155>
2. Afanasyev, A. A., Borovskaya, M. A., Kolesnikov Yu. A. and Fedosova T. V. (ed.) (2023), *Upravlenie intellektualnoy sobstvennostyu v ekonomike znaniy: pravovoe regulirovanie i kommerzializatsiya* [Intellectual Property Management in the Knowledge Economy: legal regulation and commercialization], Izdatelstvo Yuzhnogo federalnogo universiteta, Rostov-na-Donu; Taganrog, Russia.
3. Kortov, S. V., Terlyga, N. G., Shulgin, D. B., Unegova, I. E. Patent Strategy as a Key Component of Innovation Development in Universities. *University Management: Practice and Analysis*. 2019; 23 (5): 85–96. DOI: 10.15826/umpa.2019.05.044.
4. Ivliev, G. P., Zubov, Yu. S., Erivanceva, T. N. and Kalyatin, V. O. (2023), Foreign experience in using patent pools as one of the tools of a patent strategy that facilitates access to patented technologies, *Law and digital economy*, no 1 (19), pp. 7–27, DOI 10.17803/2618–8198.2023.19.1.007–027.
5. Rudaya, I. L. (2019), Problems of strategic management of intellectual property of Russian innovative organizations, *Upravlenie*, no 1, pp. 50–59.
6. Novikov, S.V., Kulikov, S. P. Development of a Toolkit for an Intellectual Property Management System for Higher Education Institutions. *Russ. Engin. Res.* 44, 584–589 (2024). <https://doi.org/10.3103/S1068798X2470045X>.
7. Carayannis, E.G., Meissner, D. & Edelkina, A. Targeted innovation policy and practice intelligence (TIP2E): concepts and implications for theory, policy and practice. *J Technol Transf* 42, 460–484 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10961–015–9433–8>
8. Carayannis, E.G., Meissner, D. Global targeted open innovation: challenges, opportunities and implications for theory, policy and practice. *J Technol Transf* 42, 236–252 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10961–016–9497–0>
9. Dubina, I.N., Campbell, D.F.J., Carayannis, E.G. et al. The Balanced Development of the Spatial Innovation and Entrepreneurial Ecosystem Based on Principles of the Systems Compromise: A Conceptual Framework. *J Knowl Econ* 8, 438–455 (2017). <https://doi.org/10.1007/s13132–016–0426–0>
10. Neretin, O. P., Aleksandrova, A. V. and Gorushkina, S. N. (2023), Features of the formation and development of digital ecosystems of intellectual property, *Cifrovye intellektual'nye ekosistemy v ekonomike i promyshlennosti* [Digital intelligent ecosystems in the economy and industry], POLITEKH-PRESS, Sankt-Peterburg, Russia, DOI 10.18720/IEP/2023.5/3.
11. Budyldina, N. (2018), Entrepreneurial universities and regional contribution. *Int Entrep Manag J* 14, 265–277, <https://doi.org/10.1007/s11365–018–0500–0/>
12. Medvedev, V. V. (2021), The National project «Science and Universities» as a mechanism of state support for the development of territories with high scientific and technological potential, *Civilizatsiya znaniy: rossijskie realii: Sbornik trudov XXII Mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii* [Civilization of Knowledge: Russian Realities: Proceedings of the XXII International Scientific Conference], *Civilizatsiya znaniy: rossijskie realii* [Civilization of Knowledge: Russian Realities] Moscow, Russia, 15–24 April 2021, pp. 106–109.

13. Makarov, A. M. (2022), Topical issues of intellectual property management at the university, *Upravlenie intellektualnoj sobstvennostyu v Udmurtskoj Respublike: Materialy Vserossijskoj nauchno-praktičeskoj konferencii* [Intellectual property management in the Udmurt Republic: Materials of the All-Russian Scientific and Practical Conference], *Upravlenie intellektualnoj sobstvennostyu v Udmurtskoj Respublike* [Intellectual property management in the Udmurt Republic], Izhevsk, Russia, 25 October 2022, pp. 4–5.
14. Kletkina, Yu. A. (2020), Management of intellectual property of the university through the Intellectual Property Department, *Alleya nauki*, vol. 1, no 4 (43), pp. 291–295.
15. Gvozdeckaya, I. V. and S. E. Majkova (2024), Intellectual property is a factor in ensuring technological sovereignty and economic security, *Intellectual property. Industrial property*, no 1, pp. 32–43.

Information about the authors

Marina A. Borovskaya, Dr. Sci. (Economics), Professor, Academician of RAE, President of Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000-0002-8089-183X; bma@sfedu.ru

Anton A. Afanasyev, Cand. Sci. (Economics), Leading Researcher at the IMISE Research Center, Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000-0002-4297-2663. afanasyevanton@sfedu.ru

Anastasia Yu. Nikitaeva, Dr. Sci. (Economics), Professor, Head of the Department of Information Economics,

Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000-0003-0406-7440; aunikitaeva@sfedu.ru

Tatyana V. Fedosova, Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Head of the Department of Enterprise Economics, Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000-0003-1463-3346; tvfedosova@sfedu.ru

Alexander V. Kononenko, Advisor to the Administration for Youth Policy of Southern Federal University (Rostov-na-Donu, Bolshaya Sadovaya st., 105/42); ORCID 0000-0003-4084-0963; kav@sfedu.ru

Contribution of the authors

M. A. Borovskaya – conceptualization, Methodology, Formal Analysis, Supervision, Writing – Review & Editing.

A. A. Afanasyev – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Visualization, Writing – Review & Editing.

A. Yu. Nikitaeva – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Software, Writing – Review & Editing.

T. V. Fedosova – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Data Curation, Writing – Review & Editing.

A. V. Kononenko – Data Curation, Visualization, Writing.

Avtorlar bähbitleriñ gapma-garşylygynyñ ýokdugy barada beýan edýärler.

The authors declare no conflict of interests.

Redaksiya gelen senesi: 12.11.2024

Syndan soñra goşmaça işlenen senesi: 02.12.2024

Neşir edilmäge kabul edilen senesi: 05.12.2024

3

SEBIT YKDYSADYÝETI WE
INTELLEKTUAL EÝEÇILIK

Ylmy makala

Original article

UDK: 347.77:330.101.8

EDN: <https://elibrary.ru/osblsu>**Sebit brendi astyndaky önümleri
raýat dolanşygyna çekmäge gönükdirilen
goldaw çärelerini ulgamlaşdyrmak
üçin çemeleşmeler****Oleg Petrowiç Neretin***, **Wladimir Wiktorowiç Klimanow****,**Swetlana Nikolaýewna Goruşkina***

* Senagat eýeçiliginiň federal instituty

** Russiýa Federasiýasynyň Prezidentiniň ýanyndaky Russiýa

halk hojalygy we döwlet gulluk akademiýasy,

«Jemgyýetçilik maliýelerini özgertmek instituty» ÖTDG (özbaşdak täjirçilik däl gurama)

Mazmun: makalada Russiýada sebit brendlerini öňe sürmäge gönükdirilen döwlet goldaw çärelerine sere-dilýär. Şu makalanyň esasy üns merkezi, geografik görkezmeler we harytlaryň gelip çykan ýerleriniň atlary ýaly aýratynlaşdyryş serişdeleriniň goldaw çärelerini öwrenmäge jemlenýär. Durnukly ykdysady ösüşi üpjün etmäge we sebit harytlarynyň hem-de hyzmatlarynyň bäsdeşlige ukyplylygyny ýokarlandyrmaga täsir edýän netijeli mehanizmleri ýüze çykarmak maksady bilen, sebit brendleriniň goldaw çärelerini ulgamlaşdyrmaklyk meselesi göz önünde tutulýar. Sebit brendiniň astynda işlemegiň, sebit bazarlaryna önümleri öňe sürmek üçin ýerli önüm öndürijilere berýän artykmaçlyklary tapawutlandyrylýar. Sebit kadalaşdyryjy-hukuk resmina-malaryny seljermegiň esasynda, Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň ýerine ýetiriji häkimiýet edaralary üçin sebit brendiniň aşagynda önümi raýat dolanşygyna çekmäge höweslendirmek şertlerini üpjün etmek boýunça çäreler toplumyny almak üçin teklipler düzüldi. Barlag açyk çeşmelerden alnan maglumatlary öz içine alýar. Maglumatlar 2024-nji ýylyň oktyabr aýyna çenli täzelenildi.

Açar sözler: intellektual eýeçilik, ykdysady ösüş, sebit brendleri, goldaw maksatnamasy, geografik görkez-meler; harytlaryň gelip çykan ýerleriniň atlary; sebit brendlerini ulanmagyň artykmaçlyklary.

Çeşme görkezmek üçin: Neretin, O. P. Sebit brendi astyndaky önümleri raýat dolanşygyna çekmäge gönük-dirilen goldaw çärelerini ulgamlaşdyrmak üçin çemeleşmeler / O. P. Neretin, W. W. Klimanow, S. N. Goruşki-na // SEFI Habarçysy. – 2024. – J. 3, № 4. – S. 394-405.

Minnetdarlyklar: barlag SEFI FDBE-niň «Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň durmuş-ykdysady ösmegi-ne geografik görkezmeleriniň we harytlaryň gelip çykan ýerleriniň atlaryny ulanmagyň täsirini ýüze çykarmak we bahalandyrmak» (bellige alyş № 124060300042-8) ylmy-barlag işiniň çäklerinde ýerine ýetirildi.

Approaches to systematization of support measures aimed at involving products under a regional brand in the civil turnover

Oleg P. Neretin*, Vladimir V. Klimanov**, Svetlana N. Gorushkina*

* Federal institute of industrial property

** RANEPa, NGO «Institute for Public Finance Reform»

Abstract: the article discusses government support measures aimed at promoting regional brands in Russia. The focus of this article is on the study of support measures in relation to such means of individualization as geographical indications and appellations of origin. The problem of systematization of measures to support regional brands in order to identify effective methods and tools that have an impact on ensuring sustainable economic growth and increasing the competitiveness of regional goods and services is considered. The advantages provided by the work under a regional brand to local manufacturers to promote products to territorial markets are highlighted. Based on the analysis of regional regulatory documents, proposals have been formulated for the executive authorities of the constituent entities of the Russian Federation on a set of measures to ensure conditions for stimulating the involvement of products under a regional brand in civil turnover. The study presents data from open sources. The information is updated as of October 2024.

Keywords: intellectual property, economic development, regional brands, support program, geographical indications, appellation of origin, advantages of using regional brands.

For citation: Neretin, O. P. Approaches to systematization of support measures aimed at involving products under a regional brand in the civil turnover / O. P. Neretin, V. V. Klimanov, S. N. Gorushkina // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4. – P. 394–405.

Acknowledgements: research Project of the Federal State Budgetary Institution «Federal Institute of Industrial Property» «Identification and assessment of the impact of the use of geographical indications and appellations of origin on the socio-economic development of the subjects of the Russian Federation» (reg. No. 124060300042–8).

Giriş

Elbetde, Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň durmuş-ykdysady ösmeginiň netijeli netijelere ýetmekdäki üstünligi, köp babatda, intellektual eýeçiligi döretmegiň mehanizmlerini ösdürmäge gönükdirilen çäreler toplumyny göz önünde tutmaly bolan intellektual eýeçilik ulgamynda sebit syýasatynyň gurluşyna bagly bolup durýar. Intellektual eýeçilik (IE), Russiýa Federasiýasynyň Konstitusiyasyna laýyklykda, kanun tarapyndan goralýar we intellektual eýeçiligiň hukuk düzgünleşdirmesi Russiýa Federasiýasynyň ygtyýarlyklaryna degişli (44-nji we 71-nji bentler). Şol bir wagtyň özünde, bu ýagdaý, intellektual eýeçiligiň aýratynlygyny hasaba almak bilen, sebit derejesinde intellektual eýeçiligi goldamagyň sebit infrastrukturasy we gurallaryny, şol sanda salgyt höweslendiriş mehanizmlerini, intellektual işiň netijeleri (IIN) we aýratynlaşdyryş serişdeleriniň hukuklaryny dolandyryş ulgamyny, şeýle hem ýerli önüm öndürijiler üçin maýa goýum we maglumat goldawyny üpjün etmek üçin ýöriteleşdirilen guramalary we infrastrukturany döretmek we ösdürmek boýunça çäreleri göz önünde tutýan intellektual eýeçilik ekoulgamlaryny döretmek üçin päsgel bermeýär.

Şu makalada awtorlar durnukly ykdysady ösüşi üpjün etmäge we sebit harytlarynyň hem-de hyzmatlarynyň bäsdeşlige ukyplylygyny ýokarlandyrmaga täsir edýän iň netijeli mehanizmleri ýüze çykarmak maksady bilen, sebit brendleriniň goldaw çärelerini ulgamlaşdyrmaklyk meselesine ýüzlendiler.

Marketingde belli bir önümler we hyzmatlar bilen bagly bolan maglumatlar toplumynyň nyşan görnüşdäki beýany hökmünde ulanylýan «brend» adalgasy bilen birleşdirilen düşüňjeleriň tutuş jemiňden [1, 2], awtorlar şu makalanyň esasy üns merkezini geografik görkezmeler (GG) we harytlaryň gelip çykan ýerleriniň atlary (HGÇÝA)¹ ýaly aýratynlaşdyryş serişdeleriniň goldaw çärelerini öwrenmäge jemlediler. Awtorlar sebit brendi, kanunçylyk nukdaýnazaryndan geografik görkezme (GG) ýa-da harytlaryň gelip çykan ýeriniň ady (HGÇÝA) bolup durýar diýip hasaplaýan Russiýa Federasiýasynyň Söwda-senagat palatasynyň wise-prezidenti W. W. Çubarowyň pikirini paýlaşýarlar [3].

Barlag obýekti hökmünde GG we HGÇÝA-nyň saýlanmagy ençeme esaslara boýunça gyzylanma döredýär:

- kollektiv medeni däpleriň esasynda öndürilen harytlary aýratynlaşdyrmak üçin optimal gural bolup durýar;
- önümleri öňe sürmek we ýerli öndürijileriň harytlaryna bolan sarp ediş islegini kanagatlandyrmak üçin marketing guraly hökmünde häsiýetlere eýe.

Ylym, bilim we medeniýet boýunça komissiýanyň başlygy L. S. Gumerowanyň pikirine görä, sebit brendi turistleriň gözünde sebitiň özboluşly keşbini döretmäge kömek edip biler, bu bolsa, öz gezeginde, olaryň akysyny köpeldip we zerur infrastrukturanyň ösmegine getirer. Sebit brendi şeýle

¹ Russiýa Federasiýasynyň Raýat kodeksi (dördünji bölüm) 18.12.2006 № 230-FZ. 1516-njy bent.

hem sebitiň medeni we tebigy mirasyny gorap saklamaga we ösdürmäge ýardam edip biler, bu bolsa ýeriň özboluşlylygyny we aýratynlygyny gorap saklamak üçin möhüm wezepe bolup durýar².

S. Ý. Fabriçnyý we O. A. Ruzakowa, şeýle hem Ý. G. Leonidowa sebit brendleşdirmesiniň herekete getirijileri hökmünde GG we HGÇÝA-nyň ähmiýetine üns berýärler. Olar, hususan-da, Russiýa Federasiýasynyň käbir subýektlerinde ýeke-täk däl-de, käwagt onlarça atlar bardygyny belleýärler. Bu atlar ilatly nokatlar, sebitler bilen baglanyşykly bolup, ol ýerlerde diňe bir sebite şöhrat getirmän we turistleri çekmän, eýsem ep-esli girdeji berýän özboluşly obýektler döredilýär [4, 5].

A. Ý. Syçew we M. M. Rogożina öz harydyny sebit brendi bilen aýratynlaşdyrmak, onuň tanaljaklygyny ýokarlandyrmak we sarp edijileriň ünsüni çekmek isleýän öndürijiler üçin GG we HGÇÝA bellige almagyň ähmiýetini belleýärler. Öndüriji tarapyndan sebit brendleri bilen şeýle bellige almagyň maksadalaýyklygy, bazarda onuň geografik gelip çykyşy bilen kesgittenýän özboluşly harydyny tapawutlandyrmak isleginden gelip çykýar [6].

L. W. Şerbaçewa GG we HGÇÝA-nyň aktuallygyny görkezýär, sebäbi bu bellikler sebit öndürijilere goldaw bermek we olaryň harytlaryny goramak bilen baglanyşykly bolup, bu Import çalşyрма ugur alyan Russiýa Federasiýasynyň ykdysadyýetiniň ösüşiniň häzirkiki tapgyrynda aýratyn möhüm [7].

Rospatentiň ýolbaşçysy Ý. S. Zubowyň pikirine görä, GG we HGÇÝA bilen bellige alnan harytlar öz territoriýalarynyň hakyky «wizit kartlary», ýerli önümleriň hiline görkeziji boldy³. Belläp geçsek, Rospatent we Russiýanyň Ykdysadyýeti ösdürmek ministrligi tarapyndan usuly kömek bermek maksady bilen, üçtaraply ylalaşyklaryň çäklerinde «Russiýa Federasiýasynyň sebitlerinde intellektual iş netijelerine we aýratynlaşdyryş serişdelerine degişli hukuklary dolandyrmak boýunça maslahatlar» işlenip taýýarlanylady⁴.

Ekspert pikirlerini jemläp, territorial bazarlara önümleri öňe sürmek üçin sebit brendleri hökmünde GG we HGÇÝA-nyň berýän artykmaçlyklaryny belläp geçeliň:

- kollektiv bazar strategiýasy arkaly öndürijileriň hyzmatdaşlygynyň gowulandyrylmagy we geçiriş çykdajylarynyň azaldylmagy;
- üpjünçilik zynjyrynda goşmaça gymmatlyk paýynyň artmagy;
- durnukly syýahatçylyk bilen özara baglanyşyk hasabyna ýerli dürlüligiň üpjün edilmegi.

Sebit brendleriniň goldaw çärelerine seredeliň we seljerme üçin çeşme hökmünde Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň kadalaşdyryjy namalaryna seredeliň. Olaryň esasy bölegini sebit maksatnamalary emele getirýär.

Barlag usullary

Barlag aksiomatik usullar, ýagny seljerme, sintez we deňeşdirme bilen bilelikde aksiomatik usul esasynda geçirildi. Empirik esasy Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň kadalaşdyryjy-hukuk resminamalary we umumy köplügi ýerli önüm öndürijiler bilen berlen sosial soraga maglumatlary düzýär. Tazelik Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň sebit brendlerini goldamak çemeleşmelerini ulgamlaşdyrmakda we goldaw çäreleri bilen GG we HGÇÝA bilen bellige alnan ýerli brendleriň bellige alnyşynyň arasyndaky yzygiderligiň ýüze çykarylmagynda ýatýar.

Ara alyp maslahatlaşma we netijeler

Köp ýagdaýlarda kadalaşdyryjy bazany döretmek üçin esas hökmünde «Täze döwür üçin güýçli pikirler» forumynyň mejlis maslahatynyň jemleri boýunça Russiýa Federasiýasynyň Prezidentiniň 2023-nji ýylyň 25-nji awgustyndaky № Pr-1676 tabşyryklarynyň sanawynda 11-nji bent hyzmat edýär. Oňa laýyklykda, Russiýa Federasiýasynyň subýektleri ýerli brendleri goldamak we öňe sürmek boýunça sebit maksatnamasyny işläp taýýarlamaly we onuň hemişelik esasyda durmuşa geçirilmegini üpjün etmeli.

Çeşmeleriň monitoringi sebit brendleriniň goldaw çärelerini üpjün etmek we berkitmek boýunça çemeleşmeleriň birmeňzeş dälidigini görkezýär. Esasy bölegini sebit maksatnamalary emele getirýär. Olar özbaşdak kadalaşdyryjy nama hökmünde kabul edilýär, şeýle hem hereket edýän döwlet maksatnamalaryna goşulyp bilner ýa-da ýerine ýetiriji häkimiýet edarasynyň ygtyýarly bölümi tarapyndan hereketler meýilnamasy hökmünde amala aşyrylyp bilner (meselem, Komi Respublikasy, Mordowiýa Respublikasy, Çuwaş Respublikasy, Penza we Leningrad welaýatlary). Belläp geçsek, käbir sebitlerde sebit brendleriniň goldaw çäreleri «Ykdysady ösüş we innowasiýa ykdysadyýeti» döwlet maksatnamasynyň, şeýle hem «Ykdysady ösüş, maýa goýum we daşary ykdysady işe ýardam etmek» maksatnamasynyň çäklerinde amala aşyrylýar.

2024-nji ýylyň oktýabr aýyna çenli 56 sebitde sebit brendlerini goldamak boýunça kadalaşdyryjy namalaryň bardygy bellige alyndy, şol sanda:

1. Kadalaşdyryjy namalar esasynda 29 sebit ýerli brendleriň öndürijilerine kömek berýär.

Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň kadalaşdyryjy resminamalaryna laýyklykda, goldaw çäreleri ýerli brendleri öňe sürmegiň täze formatyny emele getirmäge, olary hem içkerki, hem-de daşarky bazarlarda meşhurlaşdyrmaga, şeýle hem sebitlerde telekeçilik subýektlerini döretmek we ösdürmek üçin amatly şertleri emele getirmäge gönükdirilendir;

2. Kabul edilen kadalaşdyryjy-hukuk namalar çäklerinde 27 sebitde «Ýerli brendleri goldamak we öňe sürmek» sebit maksatnamalaryny durmuşa geçirýärler. Durmuşa

² Sebit brendlerini nädip ösdürmeli, panel maslahatynda ara alnyp maslahatlaşdylar // Intellektual hukuk habarlary: saýt. URL: <https://vestnikip.ru/news/6467/?ysclid=m31nqv471f446061867> (ýütutma senesi: 01.10.2024).

³ Sebit brendlerini nädip ösdürmeli, panel maslahatynda ara alnyp maslahatlaşdylar // Intellektual hukuk habarlary: saýt. – URL: <https://vestnikip.ru/news/6467/?ysclid=m31nqv471f446061867> (ýütutma senesi: 01.10.2024).

⁴ Rospatent. Sebitlerde intellektual eýeçiligi dolandyrmak boýunça maslahatlar // Intellektual eýeçilik boýunça Federal gulluk: resmi saýt. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/regions> (ýütutma senesi: 01.10.2024).

Tablisa 1.

Sebit brendleriniň goldaw çärelerini
berýän Russiýa Federasiýasynyň
subýektleriniň sany

Federal okruggyň ady	RF subýektleriniň sany	Goldaw çäreleriniň kanunçylyk berkidilişi	Şol sanda sebit brendlerini goldamak maksatnamalary
Merkezi	18	6	5
Demirgazyk-Günbatar	11	6	7
Günorta	7	5	4
Demirgazyk-Kawkaz	7	2	2
Ural	6	2	2
Priwolžskibý	14	3	3
Sibir	10	2	2
Uzak Gündogar	11	3	2
Täze sebitler	4	-	-
JEMI:	89	29	27

SEFI maglumatlary boýunça awtorlar tarapyndan düzüldi

geçiriliş möhletleri boýunça sebit maksatnamalarynyň birmeňzeş dældigini bellemeli. Meselem, Belgorod, Kursk we Moskwa oblastlarynda maksatnamalar 2024-2026-njy ýyllar aralygynda, Iwanowo we Rýazan oblastlarynda 2023-2024-nji ýyllar aralygynda, Tambow welaýatynyň subsidiýalary bolsa diňe 2023-nji ýylda berlipdi.

Maksatnama resminamalarynyň jemleýji seljermesi ähli sebitler üçin häsiýetli bolan esasy wezipeleri tapawutlandyrmaga mümkinçilik berýär:

- Russiýa Federasiýasyna degişlilikde ýörite ykdysady çäreleriň girizilmegi şertlerinde ýerli brendleriň harytlaryna bolan islegi emele getirmek we satuwny höweslendirmek;
- telekeçilik subýektlerine önümlerini öňe sürmek boýunça çykdajylary azaltmakda, ýerli önümleriň täze satuw kanallaryny emele getirmekte ýardam etmek;
- içkerki we daşarky bazarlarda ýerli öndürilen harytlaryň bäsdeşlige ukyplylygyny ýokarlandyrmak.

Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň sebit brendlerini goldamak hakynda resminamalar toplumynyň seljermesi, sebitlerde öňe sürmek proseslerine ýeterlik derejede goşulmazlygy görkezdi (1-nji tablisa serediň).

Iň işjeň goldaw Demirgazyk-Günbatar we Günorta federal okruglarynda görünýär, ol ýerde sebitlerde köpüsi özleriniň sebit maksatnamalaryny durmuşa geçirýärler ýa-da goldawyny beýleki kanun taýdan berkidilen görnüşlerini ulanýarlar.

Wolga boýy, Sibir we Uzak Gündogar federal okruglarynyň sebitleri ýerli brendleri goldamaga iň pes goşulanlygy görkezýärler, Merkezi, Ural we Demirgazyk-Kawkaz federal okruglary aralyk ýagdaýy eýeläp, goldawyny orta derejesini görkezýärler.

Seljermäniň görkezişi ýaly, Russiýa Federasiýasynyň 9 subýektinde maksatnamalar ýa-da sebit brendlerini

Tablisa 2.

Sebit brendleriniň goldaw çärelerini üpjün etmek
maksatnamalary kabul edilen Russiýa Federasiýasynyň
subýektlerinde bellige alnan GG we HGÇYA
obýektleriniň sany

Bellige alnan GG we HGÇYA obýektleriniň sany boýunça Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň toparlary	GG we HGÇYA obýektleriniň jemi bellige alnan sany	RF subýektleriniň jemi
Moskwa welaýaty	11	1
Swerdlowsk welaýaty, Wologda welaýaty	8	2
Rýazan welaýaty, Adygeý Respublikasy, Krym Respublikasy	7	3
Astrahan welaýaty, Çelýabinsk welaýaty	6	2
Leningrad welaýaty, Dagestan Respublikasy	5	2
Çuwaş Respublikasy	4	1
Iwanowo welaýaty, Kaliningrad welaýaty, Nowgorod welaýaty	3	3
Belgorod welaýaty, Pskow welaýaty, Penza welaýaty, Kareliýa Respublikasy, Mordowiýa Respublikasy, Sewastopol şäheri	2	6
Kursk welaýaty, Kemerow welaýaty, Sahalin welaýaty, Komi Respublikasy, Hakasiýa Respublikasy, Yewreý ÖW	1	6
JEMI	47	26*

*Goldaw maksatnamasy bolan Çeçen Respublikasynda GG we HGÇYA-nyň bellige alnyşy hasaba alynmady.

SEFI maglumatlary boýunça awtorlar tarapyndan düzüldi

goldamagyň beýleki normativ taýdan berkidilen çäreleri ýok. Megerem, munuň netijesi GG we HGÇYA obýektlerini bellige almagyň doly ýoklugy bolup biler. Bu Orýol, Smolensk, Saratow, Magadan oblastlary, Nenetskiý we Çukot AO, Habarowsk welaýaty, Zaporožýe welaýatyndan başga täze sebitler ýaly sebitlerdir.

Sebit brendlerini goldamak maksatnamasynyň GG we HGÇYA bellige alnyşynyň göwrümüne täsiriniň derejesini kesgitlemek maksady bilen, Rospatentiň saýtyndan⁵ görkezijileriň saýlanmagyny amala aşyralyň (2-nji tablisa serediň).

Şeýlelikde, sebit brendlerini goldamak maksatnamalaryny kabul eden 26 sebitiň toplumynda 47 gorag obýekti bellige alyndy. Şonda HGÇYA obýektleriniň bir bölegi, goldaw maksatnamasy kabul edilmezinden öň, meselem, Moskwa oblastynda goragly ýagdaýa eýe bolupdyr. Özboluşly tebigy we medeni şahsyýete eýe bolan alty subýektde bir gorag obýekti bellige alyndy.

2-nji tablisada berlen maglumatdan görnüşi ýaly, sebit brendlerini goldamak maksatnamasynyň bolmagy

⁵ Intellektual eýeçilik boýunça Federal gulluk: resmi saýt. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/sources/regional-brands/regional-brands> (ýüztutma senesi: 01.10.2024).

Tablisa 3.
Sebit brendleriniň goldaw çärelerini üpjün etmek maksatnamalary bolmadyk Russiýa Federasiýasynyň subýektlerinde bellige alnan GG we HGÇÝA obýektleriniň sany

Bellige alnan GG we HGÇÝA obýektleriniň sany boýunça Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň toparlary	GG we HGÇÝA obýektleriniň jemi bellige alnan sany	RF subýektleriniň jemi
Krasnodar welaýaty	27	1
Stawropol welaýaty	15	1
Tula welaýaty, Başkortostan Respublikasy	9	2
Nižegorod welaýaty	8	1
Ýaroslavl welaýaty, Kurgan welaýaty, Nowosibirsk welaýaty, Demirgazyk Osetiýa-Alaniýa Respublikasy, Zabaykalye welaýaty	6	5
Brýansk welaýaty, Wladimir welaýaty, Twer welaýaty, Orenburg welaýaty, Udmurt Respublikasy, Mariý El Respublikasy	5	6
Kirow welaýaty, Irkutsk welaýaty	4	2
Sankt-Peterburg şäheri, Woronež welaýaty, Kaluga welaýaty, Kostroma welaýaty, Tambow welaýaty, Arhangelsk welaýaty, Tümen welaýaty, Garaçay-Çerkes Respublikasy, Tatarystan Respublikasy, Altaý Respublikasy, Kamçatka welaýaty, Perm welaýaty, Krasnoýarsk welaýaty, Altaý welaýaty	3	14
Moskwa şäheri, Wolgograd welaýaty, Amur welaýaty, Tambow welaýaty, Saha Respublikasy (Ýakutiýa), Inguşetiýa Respublikasy, Kabardino-Balkar Respublikasy	2	7
Murmansk welaýaty, Rostow welaýaty, Samara welaýaty, Ulyanowsk welaýaty, Omsk welaýaty, Tomsk welaýaty, Zaporožýe welaýaty, Sahalin welaýaty, Kalmykiýa Respublikasy, Tywa Respublikasy, Burýatiýa Respublikasy, Ýamalo-Nenetskiý AO, Hanty-Mansiýskiý AO-Ýugra, Primor welaýaty	1	14
JEMI:	80	53

SEFI maglumatlary boýunça awtorlar tarapyndan düzüldi

hemişe GG we HGÇÝA-nyň degişli ösüş derejesini üpjün edip bilmeýär.

Ýerli maksatnamalaryň netijeliligini häsiýetlendirýän maksatly görkezijiler ýaly jähthe üns bermek möhüm. A. W. Molodkin we I. W. Bitkina sebit brendlerini öňe sürmek hakyndaky öz barlaglarynda belleýşi ýaly, maksatly görkezijileriň arasynda esasan GG we HGÇÝA belgileri bilen bellige alnan ýerli önümleriň paýyny, ykdysady ösüşe şaýatlyk edýän beýleki görkezijileri häsiýetlendirmeli bolan görkezijiler gabat gelýär

Ýerli maksatnamalaryň netijeliligini häsiýetlendirýän maksatly görkezijiler ýaly jähthe üns bermek möhüm.

Emma, ýokarda agzalan awtorlar dogry belleýşi ýaly, esasan ykdysady netijäni görkezmeýän görkezijiler, şol sanda: durmuşa geçirilen goldaw çäreleriniň sany, goldaw alan brend öndürijileriň sany we bellige alnan haryt nyşanlarynyň sany ýaly görkezijiler has köp duş gelýär [8].
Sebit brendlerini goldamak maksatnamalary bolmadyk sebitlerde GG we HGÇÝA bellige almagyň mysallaryna seredeliň (3-nji tablisa serediň).

3-nji tablisada berlen maglumat, sebit brendlerini goldamak maksatnamasynyň bolmazlygyna garamazdan, Krasnodar ülkesiniň 27 gorag obýektine bellik almak bilen, sebit brendlerini döretmek boýunça absolýut lider bolup durýandygyna şaýatlyk edýär. Stawropol ülkesinde 15 GG we HGÇÝA obýekti bellige alyndy. Liderleriň üçlüginde – Başkortostan Respublikasy we Tula oblasti, olarda GG we HGÇÝA belgileri bilen bellige alnan 9 obýekt hasaba alyndy.
Sebit brendlerini goldamak maksatnamalary bolmadyk Russiýa Federasiýasynyň 14 subýektinde 3 GG we HGÇÝA obýekti bellige alyndy, şeýle hem maksatnamalar kabul edilen territoriýalarda hem 3 obýekt bellige alyndy.

Tambow oblasti we Kamçatka ülkesi aýratyn üns bermäge mynasypdyr. Bu sebitlerde goldaw maksatnamalary ýok, emma sebit brendleriň öndürijilerine maliýe goldawyny bermegi düzgünleşdirýän aýratyn kadalaşdyryjy namalar hereket edýär. Muňa garamazdan, GG we HGÇÝA-nyň bellige alnanlaryň sany iki sebitde hem pes galýar: Tambow oblastynda 2 obýekt we Kamçatka ülkesinde 2 obýekt, bu bolsa berilýän çäreleriň netijeliliginiň pes derejesi hakda şaýatlyk edýär (4-nji tablisa serediň).
Şeýlelikde, 2-nji we 3-nji tablisalarda berlen maglumatlaryň seljermesi, sebit brendlerini goldamak maksatnamasynyň bolmagy ýa-da bolmazlygy GG we HGÇÝA-nyň bellige alnyşynyň ýeterlik derejede gysga görnüşini düýpli üýtgetmeýändigine şaýatlyk edýär.

Tablisa 4.
Sebit boýunça bellige alnan GG
we HGÇÝA-nyň ortaça sany

Sebit brendlerini goldamak maksatnamasynyň bolmagy	RF subýektleriniň sany	GG we HGÇÝA gorag obýektleriniň bolmagy	Bellige alnan GG we HGÇÝA obýektleriniň ortaça göwrümi
HAWA	26	47	1,8 на регион
ÝOK	53	80	1,5 на регион

Berlen seljermeden görnüşi ýaly, sebit brendlerini goldamak mehanizmleriniň deňagramlylygy ýok. Bu bolsa kabul edilen maksatnamalaryň ýerli önüm öndürijileri tarapyndan GG we HGÇÝA-nyň bellige alnyşyny we ulanylmagyny höweslendirmäge täsirini ýeterlik derejede obýektiv bahalandyrmaga mümkinçilik bermeyär. Şeýlelikde, SEFI-iň (Senagat eýeçiliginiň federal instituty)⁶ maglumatlaryna laýyklykda, bellige alnan GG we HGÇÝA obýektleriniň sany boýunça lider-sebitler bolup sebit brendlerini goldamak

Çeçen Respublikasynda maksatnama bar, emma GG ýa-da HGÇÝA obýektleriniň bir belligi hem ýok.

Şol bir wagtyň özünde, GG we HGÇÝA bellige almak üçin haýyşnama bermegiň monitoringini geçirmek dowamlynda, SEFI-iň ekspertleri «Russiýanyň sebit brendleri – ösüşiň täze nokatlary» taslamasynyň çäklerinde geçirilen seminarlardan soň, ýerli brendleri bellige almak üçin haýyşnama berlişiň işjeňleşýän bolşuna üns berdiler (5-nji tablisa serediň).

Getirilen mysallar, ýerli önüm öndürijileriň okadylmagy ýaly usuly öndürişiň we tutuş sebitiň ösmegi üçin sebit brendiniň ähmiýetine düşýän has netijeli usul hökmünde biziň ynamlylygymyzy pugtalandyrýar.

Bu netije GG we HGÇÝA intellektual hukuklaryny bellige almakda öz beýany tapan sebit önümini döretmek we öňe sürmek üçin höweslendirmek maksady bilen kabul edilýän çäreleriň islegiňe baha bermek esasynda edildi. SEFI Russiýa Federasiýasynyň Söwda-senagat palatasy bilen bilelikde 2024-nji ýylyň III çäryeginde Russiýa Federasiýasynyň 15 subýektinde sosial barlagy geçirdiler.

Tablisa 5.
«Russiýanyň sebit brendleri – täze ösüş nokatlary» atly seminara geçirilenden soň geografik görkezmeleri (GG) we harytlaryň gelip çykyş ýeriniň adyny (HGÇÝA) bellige aldyrmak üçin ýüz tutmalaryň mysallary

Seminar geçirilen ýeri we senesi	Seminar geçirilmazinden öň bellige alnan GG we HGÇÝA/berlen haýyşnamalaryň sany	Seminar geçirilenden soň berlen haýyşnamalar
Tambow ş. 31.01.2023	-	1) «Morşansk piwosy» GG-a 2) «Miçurin peýniri» GG-a 3) «Kotowsk newalyaşkasy» GG-a 4) «Tambow kartoşkasy» GG-a 5) «Rasskazow trikotaž» GG-a 9 haýyşnam
Petrozawodsk ş. 14.07.2022	1 HGÇÝA bellige alyndy	1) «Kareliya baly» GG-a 3 haýyşnama 2) «Kareliya marmelady» GG-a 3) «Kareliya ýer ýeleği» GG-a 3 haýyşnama 4) «Kareliya graniti» GG-a 5) «Kareliya foreli» GG-a 6) «Kareliya şungiti» GG-a 7) «Kareliya Iwan-çaýy» GG-a 8) «Kareliya pastilasy» GG-a 9) «Kareliya nagyşlary» HGÇÝA-a 10) «RÄIMÄLÄ» GG-a
Saransk ş. 31.10.2023	1 HGÇÝA bellige alyndy GG-a 3 haýyşnama berildi	1) «Mordow zergäçilik arça oýnawaçlary» GG-a 2) Öňden bellige alnan «Mordownyň ýerde ýatan duby» GG ulanmak hukugyny almak üçin 3) «Mordow sidri» GG-a 4) «Mordow çöregi» GG-a 5) «Mordow keşdeleri» GG-a 2 haýyşnama

SEFI maglumatlary boýunça awtorlar tarapyndan düzüldi

maksatnamasy bolmadyk Russiýa Federasiýasynyň subýektleri çykyş edýärler: bu Krasnodar ülkesi (27 obýekt), Stawropol ülkesi (15 obýekt), şeýle hem Başkortostan Respublikasy we Tula oblasti. Şol bir wagtyň özünde

Respondentleriň umumy jemi GG we HGÇÝA bilen bellige alnan önümleri öňe sürýän haryt öndürijiler tarapyndan görkezildi. GG we HGÇÝA bellige almagyň we ulanmagyň mümkin bolan ykdysady artykmaçlyklaryna baha bermek bilen, respondentleriň 31%-i bäsdeşlige ukyplylygyň ýokarlanmagyny; 29%-i satuw göwrüminiň artmagyny; 25%-i täze bazarlara çykmak we 15%-i önümçiligi giňeltmek mümkinçiligini bellediler [9].

⁶ Intellektual eýeçilik boýunça Federal gulluk: resmi saýt. URL: <https://rospatent.gov.ru/ru/sources/regional-brands/regional-brands> (ýüztutma senesi: 01.10.2024).

Tablisa 6.

Russiýa Federasiýasynyň subýektlerinde ýerli brendleriň haryt öndürijilere goldaw çäreleriniň sanawy

Maliýe goldaw çäreleriniň görnüşi	Sebitleriň sany	Maliýe däl goldaw çäreleriniň görnüşi	Sebitleriň sany
Subsidiýalar	14	Maglumat goldawy	27
Mikrokarzlary bermek	13	Marketing hyzmatlaryny etmek / öňe sürmek boýunça beýleki çäreler	25
Grantlar	5	Bilim we maslahat beriş çäreleri	23
Zamun geçmek	4	Ýerli brendleriň sergiler-ýarmarkalar çärelerine gatnaşmagyna ýardam etmek	22
Salgyt ýeňillikleri	2	Önümiň satuwyna ýardam etmek	17
Kärende tölegi boýunça ýeňillikler	2	Ýerli brendleriň sanawyny düzmek	15
Maliýe (haýyşnama häsiýetli)	5	Bäsleşikli çäreleri geçirmek	11
Maliýe goldaw çäreleri ýok	4	Ýerli brendleriň bäsleşikli çärelere gatnaşmagyna ýardam etmek	8

SEFI maglumatlary boýunça awtorlar tarapyndan düzüldi

Goldaw çäreleri hakynda

Ýerli brendleri goldamak boýunça durmuşa geçirilen tejribäniň seljermesi iki kategoriýa goldaw çärelerini – maliýe we maliýe däl çäreleri tapawutlandyrmaga mümkinçilik berýär (6-njy tablisa serediň).

Berlen seljermeden görnüşi ýaly, ortaça sebitler 2-den 7-ä çenli goldaw çärelerini göz önünde tutýarlar, şonda esasy göwrümi maliýe däl goldaw görnüşleri düzýär.

Iň köp goldaw çäreleri – 12 görnüş – Leningrad welaýatynyň (6 maliýe we 6 maliýe däl) we Adygeý Respublikasynyň (5 maliýe we 7 maliýe däl) sebit kadalaşdyryjy-hukuk namalarynda göz önünde tutulandyr.

Iň pes goldaw çäreleriň göwrümi Tambow welaýatynda we Kamçatka ülkesinde – 1 maliýe goldaw görnüşi; şeýle hem Hakasiýa Respublikasynda we Ýewreý awtonom okrugynda 3 maliýe däl goldaw çäresi göz önünde tutulypdyr.

Maliýe goldaw çäreleri 6-njy tablisada berlen görnüşleriň dürlüligini görkezýär.

Iň giň ýaýran görnüşi subsidiýalar bolup, 14 sebitde berilýär. Ikinji orunda 13 sebitde göz önünde tutulan ýeňillikli şertlerde mikrokarzlar durýar. Grantlary Russiýa Federasiýasynyň 5 subýekti berýär (Belgorod, Leningrad, Çelýabinsk welaýatlarynda, Çuwaş Respublikasynda we Adygeý Respublikasynda).

Maliýe kömeginiň haýyşnama häsiýeti Moskwa, Nowgorod, Pskow, Sahalin welaýatlarynda we Hakasiýa Respublikasynda kadalaşdyryjy-hukuk namalarynda bellenilipdir, emma şeýle kömek görnüşleri kesgitlenilmedik.

Iň az meşhur kömek görnüşleri bolup salgyt ýeňillikleri we kärende tölegi boýunça ýeňillikler durýar, olar diňe iki sebitde – Leningrad welaýatynda we Adygeý Respublikasynda ulanylýar. Russiýa Federasiýasynyň bu iki subýektinde maliýe goldawynyň iň giň spektri göz önünde tutulandyr: grantlar, subsidiýalar, mikrokarzlar, salgyt ýeňillikleri, kärende tölegi boýunça ýeňillikler we kepillendirmeler.

Penza we Wologda welaýatlarynda, şeýle hem Kareliýa Respublikasynda, Komi Respublikasynda we Ýewreý awtonom welaýatynda maliýe goldaw çäreleri göz önünde tutulmadyk.

Sebit brendleriň federal okruglar boýunça maliýe goldawynyň seljermesi, Wolga boýy, Uzak Gündogar we Demirgazyk-Kawkaz federal okruglarynyň sebitleriniň GG we HGÇÝA bilen bellige alnan harytlaryň ösmegi we öňe sürilmegi üçin iň az derejede maliýe goldawyny berýändiglerini görkezýär.

Maliýe däl goldaw çäreleriniň kategoriýasynda iň populýar bolup, maglumat goldawy, marketing hyzmatlar we ýerli brendleriň öňe sürmek boýunça beýleki hyzmatlar, şol sanda bilim we maslahat beriş hyzmatlar, şeýle hem ýerli brendleriň sergiler-ýarmarkalar çärelerine gatnaşmagyna ýardam etmek durýar.

Maliýe däl goldaw görnüşleriň çäreleri boýunça iň köp wariasiýalar Russiýa Federasiýasynyň Çuwaş Respublikasy ýaly subýektlerinde bellenilýär – 8 görnüş. Şeýle hem Rýazan we Rostow welaýatlarynda, Kareliýa, Adygeý, Dagestan respublikalarynda hem-de Çeçen Respublikasynda 7 maliýe däl goldaw görnüşi göz önünde tutulandyr.

Şeýlekde, sebit brendlerini öňe sürmek boýunça maksatnamalarda we çäreler meýilnamasynda maliýe däl goldaw çäreleri agdyklyk edýär. Äşgädir welin, salgyt ýeňillikleri we kärende tölegi boýunça ýeňillikler, şeýle hem grantlar ýaly goldaw görnüşleri sebit brendleriň bellege alnys proseslerine höweslendirmäge we ýerli önüm öndürijileriň önümini territoriýa bazarlaryna çykarmaga ep-esli täsir edip bilerdi.

Goldaw usullary hakynda

Iň giň ýaýran usullara belli bir sebitden önümiň bi-tewi keşbini emele getirmäge we onuň tanaljaklygyny ýokarlandyrmaga ýardam edýän «saýawanly brendleriň» ulanylmagyny degişli etmeli.

Saýawanly brend (zontik brend) – bu bir brendiň aşagynda birnäçe harytlary we hyzmatlary birleşdirýän marketing strategiýasydyr.

Şeýle çemeleşme täze önümi öňe sürmek üçin esasy brendiň tanaljaklygyny we abraýyny ulanmaga, marketinge bolan çykdajylary azaltmaga we sarp edijileriň ynamyny ýokarlandyrmaga mümkinçilik berýär.

Russiýanyň Ykdysady ösüş ministrliginiň maglumatlaryna görä⁷, Russiýanyň sebitleriniň üçden iki bölegi eýýäm «100% Moskwa etekleri», «Priangarye önümleri», «Nowosibirý», «Orýol hili», «Tambow nyşany», «Penzany bil» ýaly saýawanly brendleri ulanýarlar. Ýurduň sebitleriniň üçden iki bölegi öz saýawanly brendlerini ösdürýär: olar 56 subýektde döredildi.

«Russiýada öndürilen» ýurt brendiniň ösüş strategiýasy üns çekýär. Ol: «Kubanda öndürilen», «Tatarstanda öndürilen», «DNR-da (Donetsk Halk Respublikasy) öndürilen» ýaly saýawanly marka toplumlary bilen görkezilendir. Anyk sebitde «öndürilen» sözüni ulanmak bilen önümleriň (hyzmatlaryň) öndürilşini görkezýän sebit brendleriň toplumlary, Rospatentiň SEFI-iň maglumatlaryna görä, Russiýa Federasiýasynyň 36 subýekti tarapyndan görkezilendir.

Iň uly sebit saýawanly brend toplumlary Kareliýa Respublikasynda döredildi, şeýle hem liderler arasynda Başkortostan Respublikasy, Çuwaş Respublikasy, Wologda, Ulyanowsk we Leningrad welaýatlary, Krasnoýarsk we Primor ölkeleri bar.

Sebit saýawanly brendleri ulanýan gatnaşyjylaryň sany boýunça liderler – Moskwa, Moskwa welaýaty, Swerdlowsk welaýaty, Başkortostan Respublikasy we Krasnodar ölkesi.

Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň maglumat serişdeleriniň monitoringi, sebit saýawanly brendleri köplenç syýahatçylyk, önümçilikler, ýokary tehnologiýalar, agrosenagatly toplum we kreatiwli pudaklary görkezýän ugurlaryň ulanyandygyny görkezdi. Öndürilýän önümlere geýimler, kosmetika, ýerli azyk önümleri, suwenier önümleri, oýnawaçlar, şeýle hem IT-önümler, syýahatçylyk hyzmatlary we tehnologiýa işläp taýýarlamalar girýär.

Saýawanly brend konsepsiýasy sebite bir topar ep-esli artykmaçlyklary getirip biler.

Sarp edijileriň tanalmasy we wepalylyk:

- Önümleriň we hyzmatlaryň bitewi brendiň aşagynda birleşdirilmegi, sebitiň has güýçli we tanalýan keşbini döretmäge kömek edýär. Bu sebitiň sarp edijilere tanalmagyna ýardam edýär, şeýle hem öz gezeginde has köp turistleri we maýa goýujylary özüne çekip biler.
- Dürli başlangyçlaryň we taslamalaryň bitewi saýawanly brendiň aşagynda birleşmegi, berilýän hyzmatlaryň we önümleriň hiliniň standartlaşdyrylmagyna ýardam edip biler. Bu bolsa dürli maksat toparlaryň garaşýan zatlaryny kanagatlandyrmaga mümkinçilik

berýär. Sarp edijiler birnäçe ýokary hilli önümleriň we hyzmatlaryň bir brendiň aşagynda birleşendigini görenlerinde, bu olarda tutuş sebite bolan ynam we wepalylyk duýgusyny oýaryp biler.

- Saýawanly brend, bäsdeşlik artykmaçlygyny döredip we ony beýleki ýerlerden tapawutlandyryp, sebitiň özboluşly tebigy, medeni ýa-da ykdysady aýratynlyklaryny belläp biler.

Ykdysady täsirler

gowy ösen saýawanly brendi bolan sebit maýa goýujylar üçin has çekiji bolup biler, sebäbi bu uzak möhletli ösmäge we hili saklamaga gönükdirilen strategiýanyň bardygyna şaýatlyk edýär. Mundan başga-da, saýawanly brendiň ulanylmagy sebitlerde marketinge bolan çykdajylary tygşytlamaga mümkinçilik berýär, sebäbi olar aýratyn önümleri ýa-da hyzmatlary däl-de, tutuş brendi mahabatlandyryşlar. Bularyň ählisi mahabat kompaniýalarynyň giňelmegi we netijeliligi hasabyna sinergiýa döredýär.

Şeýlelikde, saýawanly brend sebitiň içerki we halkara bazarlarynda ornuny pugta berkidip, oňa has tanalýan we bäsdeşlige ukyply bolmaga kömek edip biler.

Şol bir wagtyň özünde, saýawanly brend strategiýasyny ulanamakda mümkin bolan negatiw aspektlere üns bermek möhüm. Olaryň birinjisi, «brendiň ýuwulmagy» bilen baglanyşykly bolup biler. Bu ýagdaý, bir brendiň aşagynda gaty dürli önümleriň öndürilmegi; bu bolsa brendiň duýulmagynyň gowşamagyna we onuň özbozulşylygynyň peselmegine getirip biler ýa-da önümleriň birindäki meseleler, tutuş brendiň umumy abraýyna zeper ýetirip biler. Şeýle hem, bitewi brendiň aşagynda uly mukdarda önümleri dolandyrmak ep-esli operasion çykdajylara getirip biljekdigine üns bermeli.

Sebit brendleri goldamagyň ekoulgamynyň emele getirilmegi

Biziň seredip geçen, ýerli önüm öndürijileriň önümlerini öňe sürmäge ýardam etmek maksady bolan sebit brendleriň goldaw çäreleri we görnüşleri, Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň ykdysady ösmegi üçin amatly şertleri döretmäge gönükdirilen gural we mehanizmleriň toplumyndan ybarat bolan ekoulgamyň emele gelyändigine şaýatlyk edýär. Emele gelyän ekoulgama maliýe, maslahat beriş we maglumat goldawy ýaly elementler girýär. Harytlaryň we hyzmatlaryň bazarda sergileme we eksport mümkinçiligini ösdürmek boýunça çäreler gatnaşmak arkaly öňe sürmekde ýardam etmekden ybarat bolan marketing goldawynyň işjeň ösmegi görünýär.

Meselem, birnäçe sebitler, bäsleşikli çäreleri geçirmäge ygtyýarly kompaniýalary çekmek ýoluna gitdiler. Şeýlelikde, Tambow welaýaty «Biznese goldaw bermekligiň utgaşdyryş merkezi» ÖYG-na ýerli brendleri döretmek we öňe sürmek boýunça çäreleri durmuşa geçirmek üçin subsidiýa berdi. Subsidiýa Tambow welaýatynyň «Ykdysady ösüş we innowasiýa ykdysadyýeti» döwlet maksatnamasynyň çäklerinde berilýär.

⁷ Russiýa Federasiýasynyň ykdysady ösüş ministrligi: resmi saýt. Tazelikler bölümi. 15-nji oktyabr 2024. URL: <https://www.economy.gov.ru/material/news/> (ýüztutma senesi: 01.10.2024).

Belgorod welaýatynyň brendleri bäsleşiginiň guramaçysy Belgorod welaýatynyň⁸ ykdysady ösüş we senagat ministrligi bilen bilelikde «Kiçi we orta telekeçiligi goldamagyň welaýat gaznasy» mikrokarz kompaniýasy bolup durýar. Bäsleşigiň maksady – brendleri goldamak we öňe sürmek, olary Russiýa Federasiýasynyň içkeri we daşarky bazarynda meşhurlaşdyrmak.

«Kurski satyn alýarys» seretme-bäsleşigiň⁹ guramaçylary Kursk welaýatynyň administrasiýasynyň senagat, söwda we telekeçilik komiteti bilen bilelikde «Kurskkontrkaçestwo» DKE bolup çykyş edýärler. Ýyllyk welaýat seretme-bäsleşigi kursk haryt öndürijileriň önümlerini hem sebit, hem-de federal söwda ulgamlaryna öňe sürmek üçin, welaýatyň ilatynyň ünsüni kursk öndürijileriň harytlaryna çekmek üçin geçirilýär.

Fermer önümleriniň satuw kanallaryny giňeltmek maksady bilen, Komi Respublikasynda kiçi we orta telekeçiligiň korporasiýasy tarapyndan işlenip taýýarlanan we ornaşdyrylan «Fermer adajygý» taslamasy durmuşa geçirilýär. Taslamanyň maksady – ýerli oba hojalyk önüm öndürijileriň harytlaryny öňe sürmek.

«Kuzbasyn iň gowy harytlary we hyzmatlary» bäsleşigi¹⁰ 1999-njy ýyldan bäri Kemerow welaýatynyň administrasiýasy tarapyndan «Kuzbass ÇSM» FDK we «Kuzbass söwda-senagat palatasy» Bileşigi bilen hyzmatdaşlykda geçirilýär.

Stawropol ülkesinde sebit býujetinden maliýeleşdirilýän telekeçiligi goldamak gaznasy hereket edýär, bu ülkäniň sebit brendlere öwrülip bilýän taslamalary goldamak taýýarlygyny görkezýär.

Seljermäniň görkeziji ýaly, sebit brendleri goldamak ekoulgamy sergi-ýarmarkalar çäreleriň çäklerinde ýerli brendleri öňe sürmek üçin kömek berýän ýörite gazna we ygtyýarly guramalar ýaly infrastruktura elementleri bilen görkezilendir.

Şol bir wagtyň özünde, tor özara gatnaşygy we tehnologiýa goldawy ýaly düzüm bölekleri üns bermek maksadalaýyk bolup durýar. Ýagny, koworganlar, beýleki meýdançalar we zerur serişdelere girişi we aýyk pikir we tejربه alyşmany üpjün etmek mümkin bolan bilim gurşawynyň döredilmegi babatda işleri işjeňleşdirmek zerur. Innowasiýalaryň we täze tehnologiýalaryň ornaşdyrmagyny höweslendirmek, GG we HGÇYA bellikleri bilen bellige alnan harytlary we hyzmatlary sebit bazarlaryna öňe sürmek arkaly territoriýalaryň durnukly ösüşi üçin şertleri döretmäge täsir edip biljek sebitiň tebigy, medeni, innowasiýa aýratynlyklaryny

öwrenmäge gönükdirilen ylmy-barlag işläp taýýarlamlaryny goldamak aýratyn ähmiýete eýe.

Öň belläp geçişimiz ýaly [9], sanly platforma häkimiýet we biznes bilelikdäki işiň şeýle mehanizmi bolup biler, ol GG we HGÇYA-ny geobrend emele getirmäge çekmäge we bu maddy däl aktiwi intellektual hukuklar arkaly hakyky ykdysadyýete geçirmäge mümkinçilik berer. Görkezilen maksatlar üçin bar bolan sanly çözgütlerden sebitleriň maýa goýum portallary (maýa goýum kartalary) gowy gabat gelýär. Elbetde, şeýle çözgütleri ulanmak proseň gönüden-göni gatnaşyjylarynyň sanly yetginlikligini ýokarlandyrmagy talap edýär.

Şeýlelikde, sebit brendleri goldamak ekoulgamynyň ösdürilmegi sebitiň ykdysady we durmuş çekijiligini ýokary derejede ýokarlandyryp biler, şeýle hem olaryň içkeri we halkara bazarlaryndaky bäsdeşlige ukyplylygyny pugtalandyryp biler. Bu bolsa sebitiň durnukly biznes gurşawyny döretmek üçin toplumlaýyn işläp, döwlet edaralarynyň, bilim we ylm institutlarynyň, hususy ulgamyň we jemgyýetçilik guramalarynyň tagallalaryny birleşdirmek arkaly amala aşyrylýar.

Jemleme we teklipler

Şu synda görkezilen, öz önümlerini öňe sürmek üçin GG we HGÇYA belliklerini ulanýan ýerli önüm öndürijilere goldaw çäreleriniň jemlemegi, sebit brendleri goldamak we ösdürmek ekoulgamynyň emele gelýändigine şaýatlyk edýär.

Bir tarapdan, sebit brendlerini goldamak maksatnamasynyň bolmagy ýa-da bolmazlygy Russiýa Federasiýasynyň subýektlerinde GG we HGÇYA institutlarynyň ösmegine ep-esli täsir etmeyändigi äşgärdir. Beýleki tarapdan, maliýe ýeňilliklerini, bilim, maslahat beriji we marketing hyzmatlaryny göz önünde tutýan goldaw çäreleriň ulgamy sebit brendiň aşagynda önümi raýat dolanşygyna çekmäge höweslendirýär.

Şeýlelikde, sebit tejribeleriniň seljermesiniň esasynda GG we HGÇYA belgisi bilen bellige alnan sebit brendleriň ösmegi berýän birnäçe artykmaçlyklar barada çaklamany öňe sürmek mümkin:

1. Ýerli brendleri goldamak önümçiligiň artmagy, iş yerleriniň döredilmegi we salgyt gelipleriň artmagy, içkeri we daşarky bazarlarda onuň bäsdeşlige ukyplylygyny we abraýyny ýokarlandyrmak hasabyna sebitiň ykdysady ösüşine we ösmegine ýardam edýär;

2. Sebit brendlerine aýratyn üns, ykdysadyýetiň durnuklylygynyň möhüm faktory bolup durýan kiçi we orta telekeçiligiň ösmegine ýardam edip biler;

⁸ Belgorod welaýatynyň sebit brendleri bäsleşigini geçirmek hakynda düzgünnama. MKK BOFPMSP gazna Gözegçilik geňeşiniň mejlisiniň 2024-nji ýylyň 17-nji sentýabryndaky № 1806 Teswirnamasy bilen tassyklandy // lwnýansk etrabynyň administrasiýasy: saýt. URL: https://admivnya.gosuslugi.ru/netcat_files/32/2892/Polozhenie_o_konkurse_brendov.pdf?ysclid=m42de1z0o5764128146 (ýüztutma senesi: 01.10.2024).

⁹ Kursk welaýatynyň gubernatorynyň we hökümetiniň resmi saýty. URL: <https://kursk.ru/region/control/documents/document-96305/https://docs.cntd.ru/document> (ýüztutma senesi: 01.10.2024).

¹⁰ «Kemerow welaýaty – Kuzbassda standartlaşdyrmak, metrologiýa we synaglar boýunça Döwlet merkezi» FDBE: resmi saýt. URL: <https://kuzbass.ru/konkursy/luchshie-tovary-i-uslugi-kuzbassa/> (ýüztutma senesi: 01.10.2024).

Ilkinji nobatda anyk territoriýa (ýer) bilen assosirlenýän özboşlygy GG we HGÇYA özeği bolmaly sebit brendleriniň ösmegi üçin konseptual çemeleşmäni işläp taýýarlamak zerur.

3. Sebit brendleri, adətçə, yerli dəplər we medeniyyət bilen baglanyşykly. Olary goldamak sebitiň medeni mirasyny, halk çeperçilik hünärmentçiliginiň adaty durmuşynyň ýerlerini gorap saklamaga we meşhurlaşdyrmaga kömek edýär. Sebit brendleriniň meşhurlaşdyrylmagy we goldanylmagy ulag, syýahatçylyk we söwda infrastrukturasyňň ösmegini höweslendirip biler.

Şol bir wagtyň özünde, alnan maglumatlar sebit brendlerini goldamak we öňe sürmek üçin has toplumlaýyn çemeleşmäniň zerurlygyna şaýatlyk edýär. Bu çemeleşme sebit öndürijileriň isleglerini hasaba almaly, önümleriň ösmegini we öňe sürilmegini höweslendirmeli, şeýle hem geografik görkezmeleri we harytlaryň gelip çykan ýerleriniň atlaryny has işjeň bellige almak üçin şertleri döretmeli.

Ilkinji nobatda anyk territoriýa (ýer) bilen assosirlenýän özboluşly GG we HGÇÝA özege bolmaly sebit brendleriniň ösmegi üçin konseptual çemeleşmäni işläp taýýarlamak zerur. Şeýle konsepsiýanyň esasy elementleri şulary öz içine alyp biler:

- taryhy miras, tebigy baýlyklar, medeni aýratynlyklar ýa-da spesifiki önümçilikler (meselem, gastronomika, hünärmentçilik) ýaly sebitiň özboluşly häsiýetlerini kesgitlemek;
- häzirki ýagdaýyň seljerişini, GG we HGÇÝA belgisi bolan harytlaryň we hyzmatlaryň sebitiň JİÖ-de (jemi içkeri önüm) paýyny, bar bolan brendleriň maksat auditoriýasy tarapyndan kabul edilişini, şeýle hem GG we HGÇÝA bellige almak mümkinçiligi bolan önümiň möçberiniň çaklamasyny we ony öňe sürmek logistika zynjyrlaryny kesgitlemäni görkezýär;
- brendi hem sebit, hem-de territorial derejelerinde öňe sürmäge gönükdirilen marketing kompaniýalaryny meýilleşdirmek we durmuşa geçirmek;
- durmuş torlary, döp bolan medialar, jemgyýetçilik bilen gatnaşyklar (PR) we okuwy öz içine alýan aragatnaşyk kanallaryny, şeýle hem sebitiň bäsdeşlige ukyplylygyny ýokarlandyrmak üçin maglumat platformalary we beýleki tehnologiýa çözümleri döretmek;
- ýerli jemgyýeti, biznesi we häkimiýeti brendi döretmek we öňe sürmek prosesine çekmäge gönükdirilen durmuş hyzmatdaşlygyny döretmek üçin şertleri döretmek. Meselem, bu ýerli kärhanalar we tur operatorlar bilen hyzmatdaşlygy, şeýle hem önümleriň we hyzmatlaryň hilini gowulandyrmak boýunça maksatnamalary öz içine alyp biler;
- harytlaryň umumy assortimentinde ýerli önümleriň paýynyň artmagy, GG we HGÇÝA belgisi bolan önümleriň sanynyň artmagy; önümleriň sebit brendleri bilen bellige alýan ýerli önüm öndürijileriň sanynyň artmagy arkaly ykdysady ösüşi häsiýetlendirýän maksatly görkezijileri kesgitlemek;
- san we hil metrikleriniň ulanylmagy bilen goldaw çäreleriniň netijeliligine gözegçilik etmek we bahalandyrmak.

Hereketleriň ylaşykly bolmagynyň üpjün edilmegi üçin, sebit häkimiýet edaralarynyň, öndürijileriň, ekspertleriň we ylmy guramalaryň wekillerini öz içine alýan

sebit brendleriniň ösmegi meselelerine degişli iş toparyny (utgaşdyryş geňeşini) döretmek maksadalaýyk. Çäreleriň toplumyny durmuşa geçirmek boýunça hereket meýilnamasyny («ýol kartasyny») işläp taýýarlamak we sebit brendleriniň ulanylmagynyň ykdysady täsirlerini anyk görkezjek netijelere yzygiderli ýetmek.

Sebit brendlerini goldamak we öňe sürmek maksatnamalary bolmadyk sebitlerde harytlary we hyzmatlary öňe sürmäge gönükdirilen maliýe kömeginiň dürli görnüşlerini we maliýe däl goldawyny öz içine alýan çäreler toplumyny işläp taýýarlamak zerur. Sergilere, bäsleşiklere we mahabat kompaniýalaryna gatnaşmak üçin grantlaryň berilmegini, elýeterli goldaw çäreleri we GG we HGÇÝA bellige almak talaplar boýunça maslahat beriş hyzmatlaryna girişi, şeýle hem önümiň hil ulgamyň işlenip taýýarlanylmagyna we ornaşdyrylmagyna goldawy göz önünde tutmak.

Hereket edýän aýratyn kadalaşdyryjy namalara garamazdan HGÇÝA we GG-nyň bellige alnan sany pes galýan Russiýa Federasiýasynyň subýektlerinde olaryň netijeliligini ýokarlandyrmak maksady bilen hereket edýän goldaw çärelerine täzeden seretmek zerur. Öň belläp geçişimiz ýaly, sebit brendleriň hukuk goraglylygy gurallaryna islegiň pes bolmagynyň esasy sebäpleri şulardan ybarat: telekeçileri höweslendirmegiň netijeli mehanizmleriň ýoklugy, bilelikdäki gymmatlyklary öňe sürmek prosesinde durmuş özara herekediň akýorlary arasynda ynamsyzlyk [11]. Öndürijiler üçin päsgelçilikleri ýüze çykarmak we sebit brendleriň goldaw ulgamynda öndürijileriň bar bolan meseleleri we islegi barada maglumaty almak üçin ters arabaglanyşyk usullary esasynda olary ýeňip geçmek mehanizmlerini işläp taýýarlamak möhüm.

Berlen çäreleri, şeýle hem Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň durmuş-ykdysady ösmegini üpjün etmede sebit brendleriniň ähmiýetiniň ýokarlanmagyny hasaba almak bilen, harytlaryň we hyzmatlaryň goşmaça gymmaty emele getirýän esasy element hökmünde intellektual eýeçiligi goramak we gorag mehanizmlerini ulanmagyň aktuallygyny hemişe artjak.

Edebiýatyň sanawy:

1. Zuýkova, N. W. «Brend» düşünjesi / N. W. Zuýkova // KonsultantPlýus: saýt. – URL: <http://www.consultant.ru> (ýüztutma senesi: 01.10.2024). – Giriş tertibi: bellige alnan ulanyjylar üçin.
2. Belyáyew, M. N. Geografik görkezmeleriň Russiýa Federasiýasynyň sebitleriniň ösmegine täsiri / M. N. Belyáyew // Senagat ykdysadyýeti. – 2020. – № 3. – S. 45-52. – DOI: 10.47576/2712-7559_2020_3_45. – EDN CHEZLU.
3. Çubarow, W. W. «Häzirki dünýäde dünýä söwdasynyň düzüm bölekleriniň biri hökmünde intellektual eýeçilik möhüm orny oýnaýar...» / W. W. Çubarow // «EŽ-Buhgalter»: žurnal. – 2024. – № 17 (10033). – URL: <https://www.eg-online.ru/article/483211/> (ýüztutma senesi: 01.10.2024).
4. Fabriçnyý S. Ý. Intellektual hukuklaryň obýektleri hökmünde geografik görkezmeler hakynda nowellalar / S. Ý.

- Fabriçnyý, O. A. Ruzakowa // Russiýa Federasiýasynda emläk gatnaşyklary. – 2018. – № 12 (207). – S. 53-61.
5. Leonidowa, Ý. G. Sebit syýahatçylyk brendleriň netijeliligini ýokarlandyrmak / Ý. G. Leonidowa // Serwisiň we syýahatçylygyň häzirkizaman meseleleri. – 2018. – № 4. – S. 77-85.
 6. Syçew, A. Ý. Rus haryt öndürjileriň geografik görkezmeleri, harytlaryň gelip çykan ýerleriniň atlaryny, haryt nyşanlaryny ulanmak aýratynlyklary / A. Ý. Syçew, M. M. Rogożina // SEFI Habarçysy. – 2024. – J. 3, № 3 (9). – S. 276-287. – EDN RRLDWF.
 7. Şerbaçewa, L. W. Geografik görkezmäniň harydyň gelip çykan ýeriniň adyndan esasy tapawutlary / L. W. Şerbaçewa // Ykdysady howpsuzlyk habarlary – 2023. – № 1. – S. 205-211.
 8. Molodkin, A. W. Sebit brendlerini goldamak we öňe sürmek Russiýa Federasiýasynyň subýektleriniň durmuş-ykdysady ösmeginiň şerti hökmünde / A. W. Molodkin. I. W. Bitkina // Intellectual eýeçilik. Senagat eýeçiligi. – 2024. – № 6. – S.26-32.
 9. Sarýowa, Ý. G. Sebit brendleriň haryt öndürjilerine goldaw çäreleriniň islegliligini öwrenmek / Ý. G. Sarýowa, S. N. Goruškina // Intellectual eýeçilik – innowasiýa ykdysadyýetiniň esasy: ylmy-tehnologik ösüşiň ileri tutulýan ugurlary we mehanizmleri: Rospatentiň XXVIII Halkara ylmy-amaly konferensiýasynyň dokladlar ýygındysy, Moskwa, 8-9 oktýabr 2024 ýyl: «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» Federal döwlet býujet guramasy, 2024.
 10. Bitkina, I. W. Sanly platformalary ulanmak bilen aýratynlaşdyryş serişdelerini geobrendiň emele gelmegine çekmek / I. W. Bitkina, S. N. Goruškina, Ý. G. Sarýowa // Intellectual inžener ykdysadyýeti we Industriýa 5.0 (INPROM-2024): X Halkara ylmy-amaly konferensiýasynyň işleriniň ýygındysy. 2 tomda, Sankt-Peterburg, 25-28 aprel 2024 ýyl. – Sankt-Peterburg: POLITEH-PRESS, 2024. – S. 27-30. – DOI: 10.18720/IEP/2024.2/3. – EDN ESSPTQ.
 11. Aleksandrowa, A. W. Sebit brendleşdirmesi: häzirkizaman hakyky ýagdaýlarynda ösmek üçin täze gurallaryň ulanylmagyny bahalandyrmak / A. W. Aleksandrowa, S. N. Goruškina // n-Economy. – 2023. – J. 16, № 2. – S. 37-51. – DOI: 10.18721/JE.16203. – EDN GTBQJU.

Awtorlar hakynda maglumat

Oleg Petrowiç Neretin, ykdysady ylmlarynyň doktory, SEFI-iň direktory (Moskwa, Berežkowskaýa köç., 30, bina 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, neretin@rupto.ru

Wladimir Wiktoriwiç Klimanow, ykdysady ylmlarynyň doktory, RANHiGS-iň (Russiýanyň Halk Hojalygy we Döwlet Gullugy akademiýasy) Sebit syýasaty merkeziniň direktory, «Jemgyýetçilik maliýelerini özgertmek instituty» ATA EJ-niň direktory (Moskwa, Bolşoy Kislowskiý geçelgesi, 1, bina 2), ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9282-0812>, vvk@irof.ru

Swetlana Nikolaýewna Goruškina, sosiologik ylmlarynyň kandidaty, SEFI-iň ylmy kätibi (Moskwa, Berežkowskaýa

köç., 30, bina 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2340-4345>, svetlana.gorushkina@rupto.ru

Awtordaşlaryň beýan edilen goşantlary

O. P. Neretin – ýörelgeleşdirmе, usulyýet, barlagy dolandyrmak, golyazmany döretmek we ony rejelemek;

W. W. Klimanow – usulyýet, resmi seljerme, barlagy geçirmek, maglumatlary barlamak, maglumatlary administrirlemek, golyazmany döretmek we ony rejelemek;

S. N. Goruškina – usulyýet, resmi seljerme, barlagy geçirmek, maglumatlary barlamak, maglumatlary administrirlemek, golyazmany döretmek we ony rejelemek.

References

1. Zuikova, N. V., (2024), «The concept of «brand», available at: <http://www.consultant.ru> (Accessed 1 Oct 2024). Access foe registered users only.
2. Beliaiev, M. N., (2020) «The influence of geographical indication on the development of the regions of the Russian Federation», *Industrial Economics*, no 3, pp. 45–52, DOI 10.47576/2712–7559_2020_3_45.
3. Chubarov, V. V., (2024), «In the modern world, intellectual property, as one of the components of global commerce, plays a key role...», *EZh-Buhgalter*, no 7 (10033), available at: <https://www.eg-online.ru/article/483211/> (Accessed 1 Oct 2024).
4. Fabrichniy S. Yu. and Ruzakova O. A., (2018), «New law on geographical indications as objects of intellectual rights», *Imushchestvennye otnosheniya v RF*, no 12 (207), pp. 53–61.
5. Leonidova, Ye. G., (2018), «Improving the effectiveness of regional travel brands», *Service and Tourism: Current Challenges*, no 4, pp. 77–85.
6. Sychev, A. E. and Rogozhina, M. M., (2024), «Features of use of geographical indications, appellations of origin and trademarks by Russian manufacturer of goods», *Bulletin of Federal Institute of Industrial Property*, Vol. 3, no 3 (9), pp. 276–287.
7. Shcherbachewa, L. V., (2023), «The main differences between a geographical indication and the name of the place of origin of the goods», *Vestnik ekonomicheskoy bezopasnosti*, no 1, pp. 205–211.
8. Molodkin, A. V. and Bitkina, I. V., (2024), «Support and promotion of regional brands as a condition for the socio-economic development of the subjects of the Russian Federation», *Intellectual Property. Industrial property*, no 6, pp. 26–32.
9. Tsareva, E. G. and Gorushkina, S. N. (2024), «Research on the relevance of measures to support producers of regional brands», *Intellectualnaya sobstvennost – osnova innovacionnoy ekonomiki: priority i mekhanizmy nauchno-tekhnologicheskogo razvitiia: Sbornik dokladov XXVIII Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferencii Rospatenta* [Intellectual property is the basis of the innovative economy: priorities and mechanisms of scientific and technological development: Collection of reports of the XXVIII International Scientific and Practical Conference

of Rospatent], *Intellektualnaya sobstvennost – osnova innovacionnoj ekonomiki: priority i mekhanizmy nauchno-tekhnologicheskogo razvitiia* [Intellectual property is the basis of the innovative economy: priorities and mechanisms of scientific and technological development], Moscow, Russia, 8–9 Oct 2024, pp.

10. Bitkina, I. V., Tsareva, E. G. and Gorushkina, S. N., (2024), «Involvement of means of individualization in the formation of a geobrand using digital platforms», *Intellektualnaya inzhenernaya ekonomika i Industriya 5.0 (INPROM-2024): Sbornik trudov X Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Intelligent Engineering Economics and Industry 5.0 (INPROM-2024): Proceedings of the X International Scientific and Practical Conference], *Intellektualnaya inzhenernaya ekonomika i Industriya 5.0 (INPROM-2024)* [Intelligent Engineering Economics and Industry 5.0 (INPROM-2024)], Saint-Petersburg, Russia, 25–28 Apr 2024, pp. C. 27–30. DOI 10.18720/IEP/2024.2/3.
11. Aleksandrova, A. V. and Gorushkina, S. N. (2023), «Regional branding: assessment of the use of new development tools in modern conditions», *π-Economy*, vol. 16, no 2, pp. 37–51, DOI 10.18721/JE.16203.

Information about the authors

Oleg P. Neretin, Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya

emb., 30, bld. 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>; neretin@rupto.ru.

Vladimir V. Klimanov, Dr. Sci. (Economics), Director of the Centre for Regional Policy of RANEPa, director of NGO «Institute for Public Finance Reform» (Moscow, Bolshoy Kislovsky lane, 1, bld. 2), ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9282-0812>, vvk@irof.ru

Svetlana N. Gorushkina, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1), ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2340-4345>, svetlana.gorushkina@rupto.ru

Contribution of the authors

O. P. Neretin – Conceptualization, Methodology, Formal Analysis, Supervision, Writing – Review & Editing;

V. V. Klimanov – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Data Curation, Writing – Review & Editing;

S. N. Gorushkina – Methodology, Formal Analysis, Investigation, Validation, Data Curation, Writing – Review & Editing.

Awtorlar bähbitleriniň gapma-garşylygynyň ýokdugy barada beýan edýärler.

The authors declare no conflict of interests.

Redaksiya gelen senesi: 01.10.2024

Syndan soňra goşmaça işlenen senesi: 03.12.2024

Neşir edilmäge kabul edilen senesi: 05.12.2024

4

WPTB (BÜTINROSSIÝA PATENT-TEHNIKI
KITPAHANA) X-FAÝLLARYEDN: <https://elibrary.ru/vdzete>

*Häzirki zaman adam kitaphanalaryň Gimalaýlarynyň
öňünde, köp mukdardaky çägeden altyn bölejiklerini
saýlap almaly altyn gözleýjiniň ýagdaýynda durýar.*

Sergeý Iwanowiç Wawilow¹

Žurnalymyzyň onunjy sanyndan başlap, täze rubrika – «WPTB-niň H-faýllary» açylýar. Bu ýerde Bütün Russiýa patent-tehniki kitaphanasynyň fondlaryndan aýratyn materiallar hakynda maglumat görkezilýär: kadalaşdyryjy hukuk namalar, intellektual eýeçilik ulgamyndaky klassiki hukukçylaryň işleri, oýlap tapyjylyk işi, ylym we tehnikaň taryhy we beýleki köp zatlar bilen baglanyşykly neşirler.

Bu rubrikada görkezilen materiallar hem ylymy, hem-de amaly işde peýdaly bolar. Çeşme bilen işlemekligiň amatlylygyny üpjün etmek üçin, her gysga annotasiýa bibliografik salgylanma we şifr görkezmesi bilen üpjün edilendir.

Materiallar «Ylymy we tehnologiýalary meşhurlaşdyrmak» federal taslamasynyň çäklerinde Russiýanyň Ylym we ýokary bilim ministrligi grantynyň goldawy bilen durmuşa geçirilýän «Üstünlikli patent» taslamasynyň çäklerinde taýýarlanylýar.

1883-nji ÝYLYDA PARIŽDA MASLAHAT

Senagat eýeçiligini goramak boýunça Pariž konwensiýasy 1883-nji ýylyň mart aýynda Pariždäki halkara konferensiýada kabul edildi. Emma bu konferensiýada näme hakynda gürrüň edildi? Näme üçin Russiýa bu resminamany gol çekmäge razylyk bermedi? 6-njy bentde Ispaniýany näme kanagatlandyrmady? Niderlandlar özleri üçin nähili aýratyn şertleri sorady?

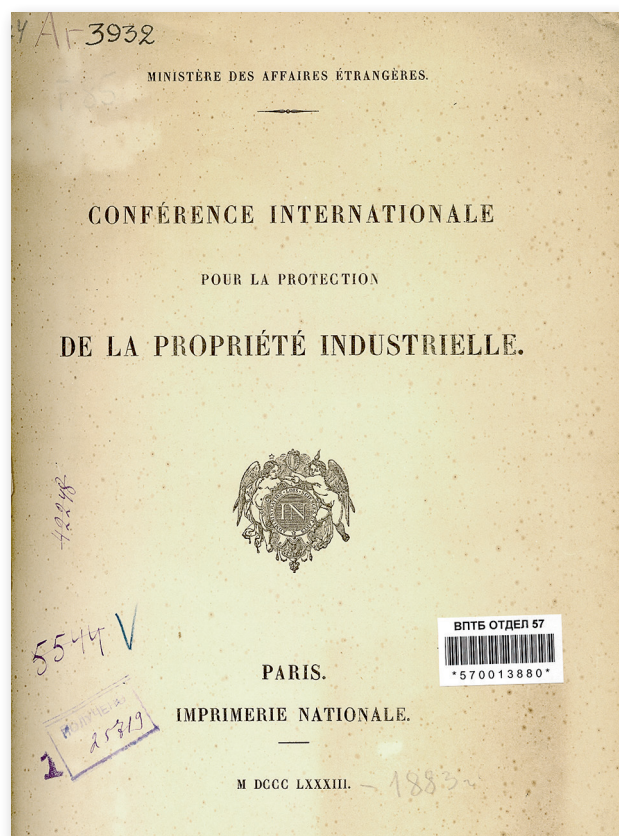
SEFI-niň WPTB-sinde 1883-nji ýyldaky «Senagat eýeçiligini goramak boýunça halkara konferensiýasy» neşiri saklanýar. Bu neşirde Senagat eýeçiligini goramak boýunça Konwensiýanyň asyl teksti we konferensiýanyň jemleme teswirnamasy çap edildi.

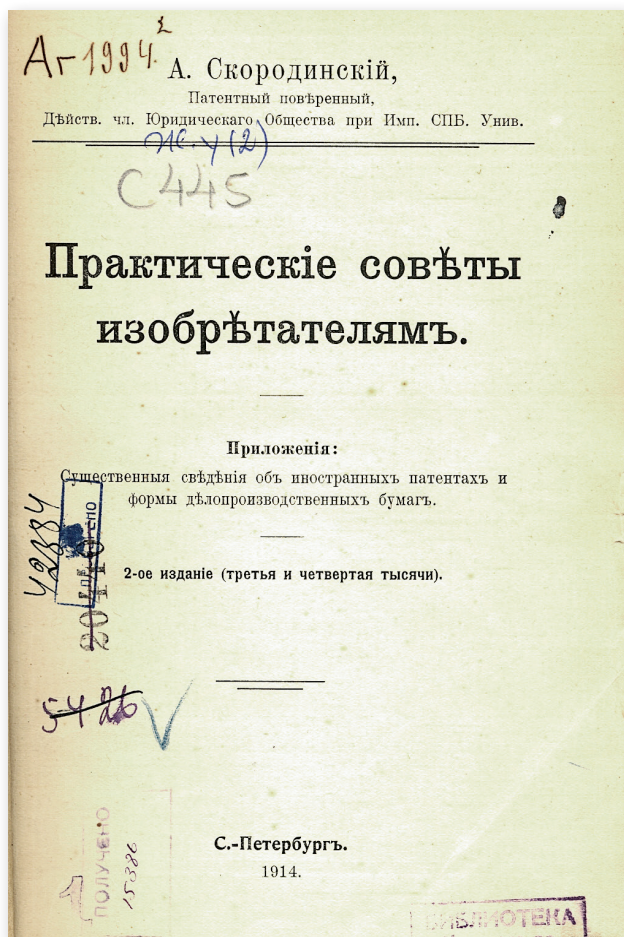
Conference Internationale pour la protection de la propriete industrielle / Ministere des affaires etrangeres. – Paris: Imprimerie nationale, 1883. – pag. var. – Fr. dil.

Senagat eýeçiligini goramak boýunça halkara maslahat.

Şifr: 10.003; S 74

¹ Conference Internationale pour la protection de la propriete industrielle / Ministere des affaires etrangeres. – Paris: Imprimerie nationale, 1883. – pag. var. – Fr. dil. Senagat eýeçiligini goramak boýunça halkara maslahat. Şifr: 10.003; S 74

ОҮЛАП ТАҮЫҢЛАРА MASLAHATLAR

Adamlar hemme döwürlerde oýlap tapypdyrlar – dürli, peýdaly, düşnüksiz, hyýaly zatlary. Emma intellektual eýeçiligi döwlet tarapyndan goramak ulgamynyň peýda bolmagy we ösmegi, haýuşnama bermek we seretmek üçin belli kadalaryň bellenilmegi bilen erkin hünärment-oýlap tapyýy özüniň işläp taýýarlamalaryny bellige almanyn kynçylyklary bilen ýüzbe-ýüz boldy.

WPTB-niň fondunda patent wekili A. Skorodinski tarapyndan 1914-nji ýylda neşir edilen «Oýlap tapyýlara amaly maslahatlar» kitaby bar. Birinji maslahat şeýle: «Patentlemek ýa-da ýok diýip ikileýän adamlara: gowusy ýok. Oýlap tapyşy patentlemäge diňe ol diňe siz üçin däl-de, islendik adam üçin täze diýen ynjama geleninizde degýär...»

Bu neşiri 100 ýyldan gowrak wagt geçenden soň hem gyzykly okamak bolýar, we awtoryň maslahatlary häzirki zaman oýlap tapyýlar üçin hem peýdaly bolup biler.

Skorodinskiy, A. P. Oýlap tapyýlara amaly maslahatlar: goşundylar: Daşary ýurt patentleri barada düýpli maglumatlar we iş dolandyryş kagyzlarynyň görnüşleri / A. Skorodinskiy. – 2-nji neşir. – S. – Peterburg, 1914. – 74 s.

Şifr: 1.002.4; S 44

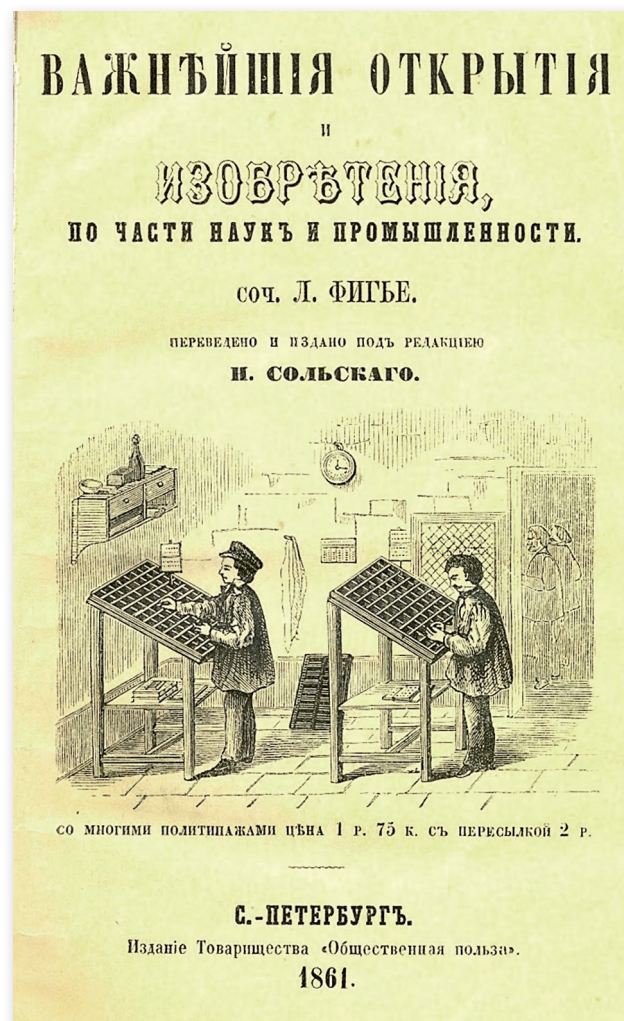
AÇYŞLAR WE OҮLAП TAҮЫŞLAR

Oýlap tapyşlar adamzadyň ösmeginde möhüm orny eýeleýär. Olaryň käbirleri hakyky öňe gidişlikli açyşlara öwrülýärler; bular bolsa dünýäni düýpli üýtgedýärler we durmuşyň dürli ugurlaryna uly täsir edýärler.

WPTB-niň fondunda 1861-nji ýylda fransuz ýazyjysy we tebigatçysy Lui Figýeniň «Ylymlar we senagat boýunça iň möhüm açyşlar we oýlap tapyşlar» atly neşiri saklanýar. Bu neşirde awtor «diňe bir hünärmenlere däl-de, ähli adamlar üçin elýeterli bolan ýeňil gürrüňlerde» ylymlaryň çylşyrymly meselelerini – kitap çap etmegiň oýlap tapylmagyndan kauçugy taýýarlamaga çenli – beýan edýär.

Figýe, L., Ylymlar we senagat boýunça iň möhüm açyşlar we oýlap tapyşlar / terj. we red. N. Solskiy. S. – Peterburg: «Jemgyýetçilik peýdasy» Jemgyýetiniň neşiri, 1861. – 431 s.: şekilli.

Şifr: 4.017; F 49

Intellektual eýeçiligiň dürli meseleleri boýunça kitaplar we döwürleýin neşirlerdäki makalalar hakynda maglumat, şeýle hem neşirleriň doly tekstleri we beýleki maglumat serişdeleri SEFI-niň WPTB-niň elektron kitaphanasynda tapyp bolýar: <https://irbis.fips.ru/web/index.php?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FIPS&P21DBN=FIPS>

5

PATENT IŞINIŇ UMUMY MESELELERI.
OÝLAP TAPYJYLYK

Ylmy makala

Original article

UDK 001.894:392.3

EDN: <https://elibrary.ru/hsjoxy>

Rossiýada maşgala oýlap tapyjylygyň döpleri

Tatýana Wiktorowna Kuznetsowa, Olga Walentinowna Zezina[✉]

Senagat eýeçiliginiň federal instituty

[✉]olga.zezina@rupto.ru

Mazmun: makalanyň aktuallygyny watançylyk patent resminamalarynda saklanýan intellektual we taryhy-medeni gymmatlyklary gorap saklamagyň zerurlygy şertlendirýär. Döredijilik pikirleriň görterijisi köplenç oýlap tapyşlaryň, peýdaly nusgalaryň, senagat nusgalarynyň we beýleki intellektual eýeçilik obýektleriniň awtorlary bolup çykyş edýärler. Makalanyň maksady täze tehniki çözümleriň döredilmeginde, oýlap tapyjylyk işinde döredijilik çemeleşmeleriň emele gelmeginde maşgalanyň ornunyň ähmiýetini esaslandyrmakdyr. XIX-XX asyrlaryň Döwlet patent gaznasynyň resminamalarynyň jemi seljerildi, oýlap tapyşlaryň awtorlaryna maşgala-garyndaşlyk baglanyşyklary anyklanyldy. Aýratyn maşgalalaryň agzalarynyň intellektual işiniň netijeleri boýunça döredijilik gazananlary ata-ogul, doganlar, är-aýal, daýy-ýegen liniýasy boýunça ulgamaşdyryldy, tutuş maşgala dinastiýalary ýüze çykaryldy. Nesilleriň arasynda yzygiderlilik biziň medeni mirasymyzy gorap saklamak üçin ägirt uly ähmiýete eýe bolup, maşgala oýlap tapyjylygynyň prizması arkaly tehniki pikirleriň ösmegini yzarlamaga mümkinçilik berýär.

Açar sözler: oýlap tapyşlara patentler, döwlet patent gaznasy, döredijilik birleşigi, maşgala döpleri, oýlap tapyjylar neberesi, tehniki çözümler, ylmy-tehniki ösüş, tehnologik yz.

Çeşme görkezmek üçin: Kuznetsowa, T. W. Rossiýada maşgala oýlap tapyjylygyň döpleri / T. W. Kuznetsowa, O. W. Zezina // SEFI Habarçysy. – 2024. – J. 3, № 4 (10). – S. 408-417.

Minnetdarlyklar: materiallar «Ylmy we tehnologiýalary meşhurlaşdyrmak» federal taslamasynyň çäklerinde Russiýanyň Ylm we ýokary bilim ministrligi grantynyň goldawy bilen durmuşa geçirilýän «Üstünlikli patent» taslamasynyň çäklerinde taýýarlanyldy.

Family invention traditions in Russia

Tatýana V. Kuznetsova, Olga V. Zezina[✉]

Federal Institute of Industrial Property

[✉]olga.zezina@rupto.ru

Abstract: The article's relevance is determined by the need to preserve the intellectual, historical and cultural heritage contained in domestic patent documents. Creative ideas often belong to authors of inventions, utility models, designs and other intellectual property objects. The article is aimed to show the family's important role in creating new technical solutions and in forming creative approaches to inventive activity. Arrays of documents of the State Patent Collection of the XIX–XX centuries were analyzed, and inventions authors' family ties were investigated. Based on the results of intellectual activities of members of selected families, creative achievements were systemized according to «fathers-children», «brothers», «spouses»,

«uncles-nephews» patterns; whole «dynasties» were identified. Continuity between generations is important for cultural heritage preservation and allows us to trace the development of technical thought through the prism of family invention.

Keywords: patents for inventions, state patent collection, creative union, family traditions, dynasties of inventors, technical solutions, scientific and technical development, technological trail.

For citation: Kuznetsova T. V. Family invention traditions in Russia / T. V. Kuznetsova, O. V. Zezina // Bulletin of Federal institute of industrial property. – 2024. – Vol. 3, № 4 (10). – P. 408–417.

Acknowledgements: the materials were prepared within the framework of the Successful Patent project, implemented with the support of a grant from the Ministry of Education and Science of the Russian Federation within the framework of the federal project «Popularization of Science and Technology».

Intellektual eýeçilik ykdysadyýetiň we umumylykda häzirki zaman döwletiň ösmeginiň esasy herekete getiriji güýçleriniň biri bolup, ol dünýä derejesinde 53 trln dollardan gowrak baha berilýär [1].

2022-2031-nji ýyllar, Russiýa Federasiýasynyň Prezidentiniň 25.04.2022-nji ýyldaky № 231¹ Permanyna laýyklykda, Russiýa Federasiýasynda Ylm we tehnologiýalar on ýyllygy diýlip yglan edildi. Onuň esasy wezipeleri bolup zehinli ýaşlary barlaglar we işläp taýýarlamalar ulgamyna çekmek; barlagçylary we işläp taýýarlaýjylary jemgyýetiň we ýurduň ösüşiniň möhüm wezipelerini çözmäge çekmäge ýardam etmek; Russiýa Federasiýasynyň raýatlary üçin rus ylmyň gazananlary we perspektiwalary barada maglumatlaryň elýeterliligini ýokarlandyrmak durýar.

Häzirki 2024-nji ýyl Russiýa Federasiýasynyň Prezidenti tarapyndan Maşgala ýyly diýlip yglan edildi (22.11.2023-nji ýyldaky № 875²). Permany). Russiýada taryhy taýdan uly nesilleriň öwredýän, terbiýeleýän, döpleri we bilimlari, şol sanda hünär tejribesini hem berýän maşgala gatnaşyklary gymmatly bolup durýar.

Maşgala oýlap tapyjylygy, eger oýlap tapyjynyň garyndaşlarynyň azyndan biri öz pikirleri esasynda täzesini döretmäge gatnaşan bolsa, döbe öwürülýär. Maşgala oýlap tapyjylygy, düýp mazmuny boýunça medeni we tehnologiýalary emele getirýär [2].

Medeni yz professional zygiderligiň möhüm görnüşü bolup, oýlap tapyjylyk tejribesiniň täze nesillere bermeginde ýüze çykyp, oýlap tapyjylygyň taryhyny gorap saklamaga mümkinçilik berýär.

Patent resminamalarynda analoglaryň we prototipleriň görnüşinde resmileşdirilen maglumat bilen berlen tehnologiýa yz, täze tehnologiýalary kämilleşdirmeginiň we döretmegiň, täze tehnologiýa wezipeleri çözmeginiň esasy bolup hyzmat edýär.

Bütün Russiýa patent-tehniki kitaphanasynda (WPTB) berlen Döwlet patent gaznasy (DPG), öz içine öňdebaryjy watançylyk we dünýä ylmy-tehniki pikiriniň nusgalaryny, oýlap tapyjylaryň we nowatrylaryň köp nesilleriniň zähmetiniň netijelerini siňdirip, biziň ýurdumyzyň intellektual we

2024-nji ýyl Russiýa Federasiýasynyň Prezidenti tarapyndan Maşgala ýyly diýlip yglan edildi (22.11.2023-nji ýyldaky № 875 Permany). Maşgala oýlap tapyjylygy, eger oýlap tapyjynyň maşgala agzalarynyň azyndan biri öz pikirleri esasynda täzesini döretmäge çekilse, döbe öwürülýär.

medeni mümkinçiligini gorap saklamagyň we ösdürmegiň ylmy-tehniki bilimleriniň iň baý tükeniksiz çeşmesi bolup durýar [3].

Russiýada bu proses şeýle üstünlikli bolup çykdy welin, iki yüz ýyldan gowrak wagt dowamynda dürli iş ugurlarynda garyndaşlyk döredijilik birleşikleri we hatda nebere hem emele geldi. Oýlap tapyjylyk hem muňa degişli bolmady.

Şeýlelikde, XIX asyryň başyndan bäri Ýefim Alekseyewiç Çerepanowyň (1774-1842) we onuň ogly Miron Ýefimowyçyň (1803-1849), Demidow zawodçylarynyň hyzmatkärleri bolan mehanikleriň işi belli. Olar öz zawodlarynda domna, demir ýasaýjy, mis eridjik, agaç kesýän, un üweýän we altyn gazalyş önümçilikleriniň enjamlaryny kämilleşdirdiler. Çerepanowlar Russiýada ilkinji parowozy döredtiler, emma bu täzelik goldaw tapmady we parowozlar at güýji bilen çalşyryldy³.

Aleksandr I imperatoryň 1812-nji ýylda «Sungatlarda we hünärmentçilikde dürli oýlap tapyşlar üçin ygtyýarnamalar hakynda» Manifestine⁴ gol çekmegi bilen, oýlap tapyşlaryň hukuk taýdan goralmagy başlandy. Şol döwürden bäri DPG-de awtorlary, awtorlaşlary ýa-da hukuk eýeleri dürli derejede garyndaşlyk bilen baglanyşykly bolan adamlar bolup durýan resminamalary tapmak bolýar. Russiýa imperiýasynyň oýlap tapyşlara bellige alnan ygtyýarnamalary, SSSR-iň oýlap tapyşlary awtorçylyk şahadatnamalary we açyşlar boýunça

¹ Russiýa Federasiýasynyň Prezidentiniň 25.04.2022-nji ýyldaky № 231 «Russiýa Federasiýasynda Ylm we tehnologiýalar on ýyllygyny yglan etmek hakynda» Permany // Russiýanyň Prezidenti: saýt. URL: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/47771> (ýüztutma senesi: 11.09.2024)

² Russiýa Federasiýasynyň Prezidentiniň 22.11.2023-nji ýyldaky № 875 «Russiýa Federasiýasynda Maşgala ýylyny geçirmek hakynda» Permany // Russiýanyň Prezidenti: saýt. URL: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/49978> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).

³ Çerepanowlar // Uly Russiýa ensiklopediýasy: saýt. URL: <https://bigenc.ru/c/cherepanovy-7cea13?ysclid=iz14sdcmwf111956839> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).

⁴ 17.06.1812-nji ýyldaky «Sungatlarda we hünärmentçilikde dürli oýlap tapyşlar we açyşlar üçin ygtyýarnamalar hakynda» Manifesti // Russiýa imperiýasynyň kanunlarynyň doly ýygındysy. J. XXXII (1812-1815). Sankt-Peterburg, 1830. № 25143. S. 355-356 (ýüztutma senesi: 11.09.2024).

Tehnologik yz, patent resminamalarynda analoglaryň we prototipleriň görnüşinde resmileşdirilen maglumat bilen berlen, täze tehnologiýalary kämilleşdirmegiň we döretmegiň, täze tehnologik wezipeleri çözmegiň esasy bolup hyzmat edýär.

diplomlary, Russiýa Federasiýasynyň oýlap tapyşlara we peýdaly nusgalara patentleri barada maglumatlar şu makalada intellektual eýeçilik boýunça Federal gullugyň (Rospatent) we Senagat eýeçiligiň federal institutynyň (SEFI) patent-maglumat serişdelerinde geçirilen gözlegiň netijelerine laýyklykda berilýär.

Atalar – çagalar

Dürli ugurlarda döredijilik hyzmatdaşlygynyň mysallary bolup lukmanlar S. P. we Ý. S. Botkinler, tansçylar we balet sahnalaşdyryjylary L. M. we M. M. Lawrowskiler, teatr artistleri B. A. we A. B. Freýndliher, B. W. we W. B. Liwanowlar, kino režissýorlary P. Ý. we W. P. Todorowskiler, kosmonawtlar A. A. we S. A. Wolkowlar, Ý. W. we R. Ý. Romanenkolar, sport tälimçileri A. I. we T. A. Tarasowlar hyzmat edip bilerler.

Oýlap tapyjylara deňşililikde bolsa, döredijilik birlikleriniň arasynda ilkinji nobatda elektrodugiň kebsirlemeginiň oýlap tapyjysy, inžener Nikolaý Gawrilowýç Slawýanowý (1854-1897) agzasymyz gelyär. 1891-nji ýylyň 13-nji awgustynda ol bu ugurda öz oýlap tapyşlary üçin Russiýa imperiýasynyň iki ygtyýarnamasyny (№ № 4693 we 4694) aldy. Çikagoda geçirilen Bütindünýä elektrotehniki sergisinde Slawýanowýň elektrokebsirleme boýunça işleri «Amala aşyrylan tehniki rewolýusiýa üçin» düşündirişli medal we diplom bilen bellenildi. Onuň ogly, Nikolaý Nikolaýewiç Slawýanow (1878-1958), häzirki zaman gidrogeologiýany we mineral suwlaryň geohimiýasynyň esaslaryny goýdy, köp ýyllaryň dowamynda Kawkaz mineral suwlarynyň çeşmelerini öwrendi, soňra öz adyny alan mineral suw çeşmesini açdy. 2002-nji ýylda Russiýa Federasiýasynyň harytlaryň gelip çykan ýerleriniň atlarynyň Döwlet sanawyna «mineral suw» harydy üçin № 50 «Slawýanowskaýa» bellige alyndy.

1893-nji ýylda Wladimirden bolan inžener-mekanik Aleksandr Aleksandrowýç Mikulin (1862-1926) «Ýöreýşiň dowamynda şkiwlere gaýyşlary ýapýrmak üçin enjam» oýlap tapyşy üçin № 7265 ygtyýarnamasyny aldy. Onuň ogly we doly tezkasy (1895-1985), awiasion dwigatelleriniň görnükli konstruktory, baş Stalinski baýraklarynyň eýesi, SSSR YA-nyň akademigi bolup, Beýik Watan urşynyň dowamynda awiasion temada iki awtorçylyk şahadatnamasyny aldy. Şol bir wagtyň özünde diýen ýaly ol «Adam bedeniniň myşsallaryny turniklemek we ösdürmek üçin

enjam» № 65930 awtorçylyk şahadatnamasyny aldy, 1960-njy ýyllaryň başynda organizmiň sagaldyş usulyny işläp taýýarlady, soňra ol Saglygy goraýyş ministrligi tarapyndan makullandy.

Ata we ogul Kazantsewler – Florentiý Pimenowýç (1877-1940) we Florentiý Florentýewiç (1905-1990), öz durmuşlaryny demir ýol awtomatik tormozlarynyň konstruksiyalaryny, şeýle hem gaz enjamlarynyň işläp taýýarlanylmagyna bagyşladylar. F. P. Kazantsew 20 patent we SSSR awtorçylyk şahadatnamalaryny aldy – şol sanda ýolagçy otlulary üçin iki simli howa tormozyny, ýarym gaty tormozy we ş.m. Onuň ogly 1956-1987-nji ýyllar aralygynda MosgazProýekt institutynda gaz enjamlarynyň inžener-konstruktory bolup işledi, üç oýlap tapyşyň awtorydyr. F. F. Kazantsewiň gurallary we enjamlary köp zawodlar tarapyndan öndürilip, ulanyjy guramalarynyň arasynda giň islege eýe boldy, bu bolsa geçen asyryň 60-njy ýyllarynda hyzmat ediji personalysyz kiçi kuwwatly gazanlary guramaga we üstünlikli ulanmaga mümkinçilik berdi. F. F. Kazantsew şeýle hem Kreml diwarynyň ýanyndaky Ebedi oduň ýanyş synaglaryny geçirmäge gatnaşdy⁵.

Organiki himiýa boýunça hünärmenlere ata we ogul Arbuzowlar belli: Aleksandr Ýerminigeldowýç (1877-1968) we Boris Aleksandrowýç (1903-1991), ikisi hem SSSR YA-nyň hakyky agzalary we Sosialstiki Zähmetiň Gahrymanlary bolup, tapawutlandyрма deňşililikde 7 we 60 SSSR-iň oýlap tapyşlary boýunça awtorçylyk şahadatnamalaryny we patentlerini aldylar, şol sanda altysy – bilelikdäki. B. A. Arbuzow Gazandaky RYA-nyň ylmy merkeziniň A. Ý. Arbuzow adyndaky Organiki we fiziki himiýa institutyny guran we onuň direktory boldy.

Pawel Aleksandrowýç Florenskiý (1882-1937) rus dini filosofy, alym, prawoslaw ruhanysy hökmünde belli bolup, şeýle hem Döwlet eksperimental elektrotehniki institutynda (soňra – Bütün soýuz elektrotehniki instituty, WEI) elektrotehniki materialowedeniýa meseleleri bilen meşgullandy, öz oýlap tapyşlary üçin gorag resminamalaryna eýe boldy. 1937-nji ýylda «Suwotlary toplumlaýyn gaýtadan işlemegiň usuly» üçin № 51091 awtorçylyk şahadatnamasyny aldy. Onuň ogly, Kirill Pawlowýç Florenskiý (1915-1982), sowet geohimigi we planetology, uzak wagtlap SSSR YA-nyň W. I. Wernadskiý adyndaky Geohimiýa we analitiki himiýa institutynda işledi. Institutyň direktory, akademik W. L. Barsukow K. P. Florenskiýniň işi hakynda şeýle diýdi: «Kirill Pawlowýç diňe geologiýa-mineralogiýa ylmlarynyň kandidaty derejesi bar bolandy, emma onuň resminamalardaky golunsyz ýeke sowet kosmos aparaty hem Aýa we planetalara uçmady» [4]. K. P. Florenskiý № 736751 «Ýokary temperaturaly gazlaryň okislendiriş-dikeldiji gurşawynyň reňkli indikatorynyň» awtorçylyk şahadatnamasyna eýe.

1939-njy ýylda Pýotr Leonidowýç Kapisa (1894-1984) ýokary netijelilikli turbodentander arkaly amala aşyrylýan

⁵ F. F. Kazantsew // Mosgaz: saýt. URL: <https://www.mos-gaz.ru/about/team/gold-frames/11?ysclid=lyhbah9315833944408> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).

pes basyşly siklden peýdalanmak bilen howanyň suwuklandyrmagynyň täze usulyny teklip etdi. Bu usul köp mukdarda suwuk we gaz fazalardaky kislorody almaga mümkinçilik berdi. Bu çözgüt üçin 1941-nji ýylda SSSR-iň № 62833 awtorçylyk şahadatnamasy berildi. Beýik Watan urşynyň başynda bu tehnologiýa boýunça senagatlaşdyrylan görümdä howadan suwuk kislorody öndürmek, hususan-da, partladyjy maddalaryny taýýarlamak üçin guraldy. P. L. Kapisa, SSSR YA-nyň akademigi, iki gezek Sosialistik Zähmetiň Gahrymany, 1984-nji ýylyň fizika boýunça Nobel baýragynyň eýesi, 1970-nji ýylda SSSR-iň Döwlet açyşlar sanawyna № 87 – «Ýokary basyşdaky ýokary ýygylgy zarýadynda ýokary temperaturaly plazmanyň emele gelme hadysasy» sanynda girizilen açyşyň awtory bolup, şeýle hem oýlap tapyşlar üçin SSSR-iň on awtorçylyk şahadatnamalaryny aldy. Onuň uly ogly, professor Sergeý Petroviç Kapisa (1928-2012) iki oýlap tapyşyň awtordaşy (SSSR-iň № 674629 awtorçylyk şahadatnamasy, Russiýa Federasiýasynyň № 226743 patenti) we SSSR-iň № 269 – «Jübüt-jübüt ýadrolaryň baryerasty fotobölünmeginiň kanunalaýyklygy» açyşynyň (1983-nji ýyl) awtordaşy bolup durýar. S. P. Kapisa ylmyň meşhurlaşdyryjysy we 1973-nji ýyldan 2012-nji ýyla çenli «Äşgär – ynanarsyz» ylmy-populyar teleprogrammasynyň hemişelik alyp baryjysy hökmünde giň tanalýandyr.

Sowet kosmonawtikasynyň esasy goýujylaryň biri, reaktiv uçuş enjamlarynyň, raket-kosmos we söweş başlangyjy toplumynyň konstruktory, RYA-nyň akademigi, Sosialistik Zähmetiň Gahrymany Wladimir Pawlowiç Barmin (1909-1993) kompressorlary we salkynlandyryş enjamlarynyň işläp taýýarlanylmagyna çekilen inženerden, raket tehnikasyny döretmek boýunça işleri utgaşdyrmak üçin S. P. Korolýow tarapyndan guralgan Baş konstruktorlar Geňeşine agzalyga çenli ýoly geçdi. 1941-nji ýyldan bäri W. P. Barminiň ýolbaşçylygy astynda «Katýuşa» umumy atyş uçuş raket enjamlary, ballistiki raketler üçin uçuş enjamlary, soňra bolsa – «Soýuz», «Wostok», «Proton», «Energiýa» we ş.m. raket-göterijiler üçin ýerde uçuş we tehniki toplumlar Kapustin Ýar, Baýkonur, Plesetsk kosmodromlarda döredildi. 1974-nji ýyldan 1985-nji ýyla çenli ol içki ýanyş dwigatellerini, konstruksiýalary, enjamlary taýýarlap we geçirmek, howany guratmak usullaryny we beýleki ugurlarda 24 awtorçylyk şahadatnamalaryny aldy. Onuň ogly, Igorý Wladimirowiç Barmin (1943), 1974-nji ýyldan bäri W. P. Barmin adyndaky Umumy maşyngurluşygyň Konstruktorçylyk býurosunda işläp, öňdebaryjy inženerden baş direktor – baş konstruktora çenli ýoly geçdi, kosmos apparatlarynyň uçurylmagyna degişli 50 oýlap tapyşyň we peýdaly nusganyň awtordaşy bolup durýar. 2011-nji ýylda K. E. Siolkowskiý adyndaky Russiýa kosmonawtika akademiýasynyň prezidenti bolup saýlandy.

Mihail Timofeýewiç Kalaşnikow (1919-2013), meşhur sowet we russiýa atyş ýaraglarynyň konstruktory, dünýä belli awtomat ýaragyň döredijisi, öz oýlap tapyşlary üçin gorag resminamalaryny: «Awçylyk karabini» (№ 2066828, 1996-njy ýyl) we «El pulemyoty» (№ 2209385, 2003-nji ýyl) aldy.

Onuň ogly, «Kalaşnikow» konserninde öňdebaryjy inžener bolup işlän Wiktor Mihaylowiç Kalaşnikow (1942-2018), atyş ýaraglary ulgamynda 13 oýlap tapyşyň awtory/awtordaşy bolup, olara Russiýa Federasiýasynyň patentleri berlipdi, şol sanda: «Atyş ýaraglary üçin magazin» (№ 2089912, 1997-nji ýyl), «Atyş ýaraglarynyň seki» (№ 2179696, 2002-nji ýyl), «Tapança-pulemyot» (№ 2205345, 2003-nji ýyl) we ş.m.

«Ata-gyz» döredijilik oýlap tapyşlyk tandemi görnetin seýrek duş gelyär, emma russiýa medisina birnäçe şeýle mysallar bar.

Ýewgeniý Iwanowiç Çazow (1929-2021) kardiolog boýunça amaly işi we 1967-1986-njy ýyllarda SSSR-iň Saglygy goraýyş ministrliginiň ýanyndaky 4-nji Baş müdirliginiň başlygy, 1987-1990-njy ýyllarda SSSR-iň saglygy goraýyş ministri hökmünde dolandyryş işini üstünlikli birleşdirdi. Ý. I. Çazow «Dünýä lukmanlary atoma garyşygyň önüni almak üçin» atly halkara hereketini döretmegiň başlangyjy we bilelikdäki başlygy bolup, bu herekete 1985-nji ýylda Nobel parahatçylyk baýragy berildi. SSSR YA-nyň akademigi Çazowyň «patent bukjasy» SSSR-iň 22 awtorçylyk şahadatnamasy we Russiýa Federasiýasynyň oýlap tapyşlary patentleri girýär. RYA-nyň akademigi Irina Ýewgenýewna Çazowanyň ýürek-damar ulgamynyň kesellerini bejermegiň usullary üçin Russiýa Federasiýasynyň 13 patenti bar.

**Ilkinji döredijilik birleşiklerini
arasynda elektrik dugaly
kebsirleme oýlap tapyjysy,
1891-nji ýylyň 13-nji
awgustynda bu ugurdaky
oýlap tapyşlary üçin
Russiýa imperiýasynyň
iki ygtyýarnamasyny alan
inžener Nikolay Gawrilow
Slawýanowyň maşgalasynyň
agzap biliris.**

Russiýa ýürek hirurgy, RYA-nyň akademigi we «Watan önündäki hyzmatlary üçin» ordeniň doly kawaler Ley (Leonid) Antonowý Bokeriýa (1939) 1968-nji ýyldan bäri Ýürek-damar hirurgiýa YBI-de (1993-nji ýyldan bäri A. N. Bakulew adyndaky Ýürek-damar hirurgiýa merkezi) işläp, 1994-nji ýyldan bäri oňa ýolbaşçylyk edýär. Ol ýürek ritminiň bozulmalarynyň hirurgik bejerginiň esasy goýujylaryň biri bolup, tahiariitimiýalar ýagdaýynda açyk ýürekde 2,5 müň töweregi operasiýalary geçirdi. L. A. Bokeriýa Russiýa Federasiýasynyň 135 oýlap tapyşy we peýdaly nusgalary üçin patentlerde, şeýle hem EHM üçin 8 programmalaryň şahadatnamalarynda görkezilen awtorlar toparyna girýär, olaryň 7-si – öz gyzy we kärdeşi Olga Leonidowna Bokeriýa (1973) bilen awtordaşlykda.

O. L. Bokeriýa, RYA-nyň habarçy-agzasy, A. N. Bakulew adyndaky Ýürek-damar hirurgiýasy Ylmy lukmançylyk

«Ata-gyz» döredijilik oýlap
tapyýlyk tandemi diýseň
seýrek duş gelyär, emma
russiýa medisínada şeýle
mysallar bar: Çazowlar,
Bokeriýalar, Bárbaraşlar
maşgalalary.

barlag merkeziniň baş ylmy işgäri, düýp elektrofiziologiýa, kardiologiýa we aritmiýa ugurlary boýunça hünärmeni, 23 oýlap tapyşyň we peýdaly nusganyň patentleriniň, şeýle-de EHM üçin 28 programma şahadatnamalarynyň awtordaşy bolup durýar.

RYA-nyň akademigi Leonid Semýonowýç Bárbaraş (1940-2023) haklylyk bilen Kuzbaseň kardiologiýasynyň esaslandyryjy-atasy diýlip atlandyrylýar. Ol 30 ýyldan gowrak wagtyny transplantologiýany, hirurgiýany we sebitiň kardiologik gullugynyň ösmegine bagyşlady. Onuň ýolbaşçylygynda ýurtda ilkinji bolan ýürek we damarlaryň bioprotezlerini öndürmek boýunça kärhanasy döredildi, sebitde ilkinji gezek bioproteziň ulanylmagy bilen ýürek klapanynyň protezirleme operasiýasy geçirildi. Russiýa Federasiýasynyň patentleri bilen goralýan 87 oýlap tapyşyň we peýdaly nusganyň awtory/awtordaşy boldy. Kemerow kardiologik dispanseri 2016-njy ýyldan bäri öz esaslandyryjysynyň – akademik L. S. Bárbaraşyň adyny göterýär [5]. Onuň gyzy, RYA-nyň akademigi, Ýürek-damar keselleriň toplumlaýyn meseleleri YBI-ne ýolbaşçylyk edýär. Olga Leonidowna Bárbaraş (1961) – kardiologiýa, anyklama we ýürek-damar kesellerini bejermek boýunça 43 oýlap tapyşyň we peýdaly nusganyň, EHM üçin 14 programmanyň şahadatnamasynyň we 5 maglumat bazasynyň Russiýa Federasiýasy patentleriniň awtory/awtordaşy. x.

Doganlar

Sazandalar A. G. we N. G. Rubinşteýnler, suratkeşler W. M. we A. M. Wasnetsowlar, arhitektolar A. A., W. A. we L. A. Wesninerler, ýazyjylar A. A. we G. A. Waýnerler, B. N. we A. N. Strugaçkiler. Oýlap tapyýlykda hem şeýle döredijilik birleşikleri bar.

1863-nji ýylda esaslandyrylan Kolomna maşyngurluşyk zawody XIX asyryň ikinji ýarmynda Russiýada demir ýol ulaglarynyň ösüşiniň nyşanlarynyň birine öwürüldi. Zawodda ilkinji gezek Russiýada demir ýol we şäher ulagy üçin köpri gurluşlarynyň önümçiligi guraldy. Zawodyň esaslandyryjysy, harby inžener we telekeçi Amand Ýegoryç Struwe (1835-1898) 1863-nji ýyldan 1866-njy ýyla çenli oňa ýolbaşçylyk edip, soňra dolandyryşy öz dogany Gustaw Ýegoryç Struwe (1833-1882) geçirdi, soňra bolsa, onuň ölüminden soň, täzeden dolandyryşa gaýdyp geldi. Doganlar Struweler, şeýle hem A. Ý. Struweniň ogullyga alan ogly – rus syýasatçysy we telekeçisi, zawodda inžener bolup işläň Aleksandr Amandowýç Krýudener-Struwe (1864-1953) demir ýol tehnikasyna we torfuň gaýtadan işlenmegine degişli öz oýlap tapyşlary üçin Russiýa imperiýasynyň baş ygtyýarnamalaryny aldylar [6].

Alafuzow fabrikleriniň we zaworlarymyň Söwda-senagat jemgyýeti 1893-nji ýylda döredildi. Kazan Zareçýesinden arassa söwdagär bolup başlan Iwan Iwanowýç Alafuzow (1837-1891) doganlary bilen birlikde tekstil we gön-deri senagatynda iň uly söwda imperiýasyny döredti⁶. Doganlar Alafuzowlar Russiýa imperiýasynyň öz oýlap tapyşlary üçin birden ygtyýarnamalary aldylar: Iwan Iwanowýç – «Aýak gallalary» (1879-njy ýyldaky № 2186), Nikolaý Iwanowýç bolsa – «Agaçlary götermegiň esbasy» (1891-nji ýyldaky № 6058).

Üç dogan Moşkowskileriň arasunda patent resminamalary Şabsaý Dawidowýç (1895-1982) we Mihail Dawidowýç (1908-2002) bar. Ş. D. Moşkowskiý – malarýany öwrenmek we bu kesele garşy göreş ugrundaky köp iş eden iri infeksiýist we epidemiolog, 5 oýlap tapyşyň awtorçylyk şahadatnamasyny aldy, M. D. Maşkowskiý bolsa (ol öz familiýasynyň şeýle wersiýasyny kabul etdi) 80-e golaý oýlap tapyşyň we peýdaly nusganyň awtory/awtordaşy boldy. Birnäçe nesil lukmanlar we farmasewtika ulgamynyň hünärmenleri öz işinde M. D. Maşkowskiýniň «Derman serişdeleri (lukmanlar üçin farmakoterapiýa boýunça gollanma)» atly gollanmasyny ulandylar; ol kitap 1954-nji ýylda çykdy. Awtoryň durmuşynda kitabyň 14 neşiri çykdy, biziň döwürümizde hem bu kitabyň täzeden neşir edilmegi dowam edýär [7].

Doganlaryň ortanjysy – Ýakow Dawidowýç (1905-1939) oýlap tapyşlar üçin bellige alnan gorag resminamalaryna eýe bolmady, ol Gyzyl goşunda howa-desant goşunlarynyň guramagyň başlangyjylaryndan biri we 1937-nji ýylda I. D. Papaniniň Demirgazyk polýusa ekspedisiýasynyň inmegiň işjeň gatnaşyjysy hökmünde belli.

Oýlap tapyjylar-konstruktorlar doganlar Şamarinler – Belozýorsk şäheriniň (häzirki wagtda Wologda welaýaty) dogulanlary. Andreý Nikolaýewiçiň (1901-1972) 5 oýlap tapyşy, Boris Nikolaýewiçiň (1905-1955) 6, Wladimir Nikolaýewiçiň (1906-1991) 8, we Nikolaý Nikolaýewiçiň (1903-1956) dogany Wladimir bilen awtordaşlykda 3 oýlap tapyşy bellige alyndy. Doganlaryň her haýsynyň oýlap tapyşlarynyň tematikasy has dürli: ölçeýji gurallar, optiki kwars aýnasyny öndürmek, harby tehnika, minomýot ýaraglandyрма we ş.m. Doganlara tehnika bolan söýgüni bolsa olaryň özboluşly konstruksiýaly tokar stanogyny ýasan atasy berdi, bu stanok bolsa doganlary geljekki konstruktorlar hökmünde terbiýelemekde esasy orny oýnady⁷.

Moskwa welaýatynyň Dubna şäheriniň hormatly raýatlary, ekiz doganlar Waleriý Leonidowýç (1940-2003) we Ýuriý Leonidowýç (1940) Nehaýewskiler SSSR-de suw lyžalary sportunyň ösmeginiň başlangyjalarynda durdular. Bu sport görnüşinde ýurduň birinji çempionatynyň baýragyny Ýuriý Nehaýewskiý, birinji kosmonawt, SSSR-iň Suw lyžalary

⁶ Alafuzow – Kazanda belli familiýa // Kazan taryhlary: medeni-aň ýaýradýjy gazet. 2023. 9-njy iýul. URL <https://history-kazan.ru/kazan-vchera-segodnya-zavtra/istoriya-v-litsakh/zhzl-kazanskaya-seriya/14255-alafuzov-familiya-v-kazani-izvestnaya?ysclid=lyobze8u ia106129740> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).

⁷ Oýlap tapyjylar-konstruktorlar doganlar Şamarinler // Belozýorsk sebit taryhy muzeýi: saýt. – URL: <https://belozermus.ru/internetexhibitions/izobretateli-konstruktory-bratya-shamariny?ysclid=lymvxrvkl0442825115> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).

sporty federasiýasynyň esaslandyryjylarynyň biri Ý. A. Gagariniň ellerinden aldy⁸. Awtordaşlykda doganlar suw lyžaýy sportsmenleriň türgenlenmek üçin enjamlary hakynda 3 awtorçylyk şahadatnamasyny (№№ 828202, 1017351, 1029968) aldylar. 1964-nji ýylda bolsa Ý. L. Nehaýewskiý, şol wagtda Dubnada Ýadro barlaglarynyň birleşdirilen institutynda işläň, özüniň «Erkin nikel örtüklerini almak usuly» barada № 165628 birinji awtorçylyk şahadatnamasyny aldy.

Är-aýallar

Sungatyň dürli ugurlarynda suratkeşler M. F. Larionow we N. S. Gonçarowa, kompozitor R. K. Şçedrin we balerina M. M. Plisetskaya, kinematografistler S. A. Gerasimow we T. F. Makarowa, sport tälimçileri T. N. Moskwina we A. N. Mişin şan-şöhret gazandylar.

Ylym ulgamynda adamlar üçin durmuş taýdan möhüm bolan ugurlarda är-aýal jübütleri bellibir gazananlaryny durmuşa geçirdiler.

Zinaida Wissarionowna Ýermolýewa (1897-1974), sowet mikrobiologysty, 1942-nji ýylda SSSR-de ilkinji gezek penisillini (krustozin WIEM) alyp, onuň senagat önümçiligini guramaga işjeň gatnaşdy. Bu Beýik Watan urşunyň dowamynda sowet esgerleriň ýüz müňlerçe durmuşlaryny halas etdi. Ol 4 awtorçylyk şahadatnamasyny aldy, olaryň ilkinjisi – № 37976 (1934-nji ýyl) – «Ikrany saklamak usuly» barada, soňkysyny bolsa № 502027 (1976-njy ýyl) – «Holerageniniň zäherlilik derejesini anyklamagyň usuly» barada. Onuň 1928-1935-nji ýyllarda är bolan Lew Aleksandrowyç Zilber (1894-1966) pellagra we diftiýa garşy derman serişdelerini almak usullary üçin № № 69008 we 73348 awtorçylyk şahadatnamalaryny aldy. Şeýle hem ol 1967-nji ýylda SSSR-iň Döwlet açyşlar sanawyna № 53 san bilen girizilen «Çiş ýaradyjy wiruslaryň patogenligiň täze häsiýetleri» ylmy açyşyň awtordaşy boldy. Z. W. Ýermolýewa we L. A. Zilber W. Kaweriniň «Açyk kitap» romanyndaky baş gahrymanlaryň prototipi boldy⁹.

Ýermolýewanyň işini är-aýal Georgiy Frantsewiç Gauze (1910-1986) we Mariýa Georgiyewna Bražnikowa (1913-1998) dowam etdirdiler. Olar uruşdan soňky döwürde SSSR LYA-nyň antibiotikler barlaghanynda işläp, bu barlaghana 1953-nji ýylda SSSR LYA-nyň Täze antibiotikleri gözlemek institutyna öwürüldi. G. F. Gauze instituty 25 ýyldan gowrak ýolbaşçylyk etdi, häzirki wagtda institut onuň adyny görterýär.

1946-njy ýylda är-aýal «Bakterisid preparaty (gramisidin S) almak usuly» barada № 67606 birinji awtorçylyk şahadatnamasyny aldylar, köp wagtda geçmänkä bolsa bu antibiotik üçin Stalinski baýragyny aldylar, bu antibiotik häzirki güne çenli lukmançylykda ulanylýar. Soňky ýyllarda olar ýene-de birnäçe antibiotikleri alyp, öwrenip we önümçilige ornaşdyrdylar, olara beýleki hünärmenler

bilen awtordaşlykda 13 SSSR awtorçylyk şahadatnamalary berildi.

Är-aýal Semýon Dawidow (1898-1978) we Walentina Hrisanfowna (1904-1971) Kirlianlar elektrofotografiýa ulgamynda öz oýlap tapyşlary üçin 16 SSSR awtorçylyk şahadatnamalaryny aldylar: dürli görnüşli obýektleriň fotosuratlarynyň almak usullary, ýokary ýygyllykly meýdanlaryň akymlar täsiri astynda obýektleriň üstünde geçýän elektrik hadysalarynyň gözegçilik etmek üçin enjamlar we ş.m., olaryň 7-si – bilelikdäki.

Görnükli sowet awiasiya konstruktory Oleg Konstantinowyç Antowowyň (1906-1984) ýolbaşçylygy astynda ulag uçarlary An-8, An-12, An-22 «Anteý», An-124 «Ruslan», köpugurly – An-2, An-14, An-28, ýolagçy – An-10, An-24, şeýle hem bütewi-metal planerler döredildi; ägirt ulag uçarlary üçin awtomatlaşdyrylan taslamalandyryş ulgamy işlenip taýýarlanan, awiasiya gurluşygyna ýelimli-kebsirli birikdirmeler we kompozision materiallar ornaşdyrylan, awiasiya gurluşygy ykdysadyýetiniň usullary ösdürilen. Antowowyň OKB-synda onuň ikinji aýaly Ýelizaweta Aweýetowna Şahatuni (1911-2011) hem işläp, Antowowyň Konstruktorylyk býurosynyň döredilişinde durup, ilki bilen konstruksiýalaryň berkligini öwrenmek meseleleri bilen meşgullandy. Soňra ol dünýäde iň uly turbowint uçary An-22 «Anteý», dünýäde ýük göterijiligi boýunça ikinji bolan An-124 «Ruslan» uçary we beýleki «An» nyşanly uçarlaryň üstünde işe gatnaşdy [8]. 1934-nji ýyldan 1979-njy ýyla çenli döwürde Oleg Konstantinowyç 10, Ýelizaweta Aweýetowna bolsa 2 SSSR awtorçylyk şahadatnamasyny aldylar.

1946-njy ýylda är-aýal Boris Romanowyç (1910-1979) we Natalýa Ioasafowna (1911-1997) Lazarenkolar metaly elektriksöwelendiriji usulda işlemek oýlap tapyşy üçin Stalinski baýragynyň eýeleri boldular. Natalýa Ioasafowna B. R. Lazarenkanyň durmuşynyň dowamynda alnan 36 oýlap tapyşyň 6-synyň awtordaşy boldy. 1961-nji ýyldan başlap olar Moldaw SSR YA-nyň Amaly fizika institutynda işlediler, Boris Romanowyç – direktor, Natalýa Ioasafowna – ylmy işgär wezipesinde.

Daýy – ýegen

Şeýle mysallaryň ilkinjileriniň biri şahyr W. L. Puşkin we «rus şahyryýetiň günü» A. S. Puşkin, şeýle hem ýazyjy A. P. Çehow we aktýor, teatr pedagogy M. A. Çehow, telekeçiler I. S. Maltsov we Ý. S. Neçaýew-Maltsov, artistler N. P. we A. W. Batalowlar, şeýle hem A. W. Batalowyň ýegeni A. B. Ardowa bolup durýar. Mariýa teatrynyň prima-balerinasy M. F. Kşesinskaýa we Uly teatryň prima-balerinasy E. K. Sewenard (tansçy Iosif Kşesinski, prima-balerinanyň doganynyň çowlugynyň çowlugy) arasyndaky garyndaşlyk baglanyşygy hem gyzykly bolup durýar.

Görnükli alym, «rus awiasiyasynyň atasy» Nikolaý Ýegoriç Žukowskiý (1847-1921) ilkinji nobatda gidro- we aerodinamika ulgamyndaky işleri bilen tanalýar. Emma Döwlet patent gaznasynyň maglumatlary boýunça Moskwadan «hakyky döwlet geňeşçisi N. Žukowskiýiň» «Çalt aýlanan jisimleriň ýokarky daýanç gurluşy» (№ 1283,

⁸ «Siz biziň eýýamymyz bolduňyz» // Dubna: hepdeleýin: elektron wersiýasy. – URL: <http://jinrmag.jinr.ru/win/2015/25/ne25.htm> (ýüzütma senesi: 11.09.2024).

⁹ Lew Zilber ýa-da Gorka garşy derman // spletnik: saýt. – URL: <https://spletnik.ru/162736-lev-zilber-ili-lekarstvo-protiv-strakha-267613?ysc> (ýüzütma senesi: 11.09.2024).

Moskwanyň on ýaşly ýaşajysy Anastasiya Rodimina we onuň atasy Yewgeniý Rodimin «Fraktal energiýa-maglumat monotipiniň taýýarlanmagy usuly» oýlap tapyşy üçin patent aldylar.

1898-nji ýyl), «Çalt noýa» (1903-nji ýyldaky № 8311) we «Wentilýator» (1912-nji ýyldaky № 20806) oýlap tapyşlarynyň beýanlary bar. Şu makalada N. Ý. Žukowskiň ene tarapyndan ýegeni (aýal dogany Wera Ýegorownanyň ogly) A. A. Mikuliniň oýlap tapylyk işi barada eýýäm aýdyldy, emma Boris Sergeýewiç Steçkin (1891-1969), N. Ý. Žukowskiň ýegen dogany, onuň doganoglan dogany Sergeý Ýakowlewiciň (1864-1913) ogly hem oýlap tapyly boldy. B. S. Steçkin – içki ýanyş dwigatelleriniň konstruksiyalary boýunça 4 oýlap tapyşyň awtory bolup, olara awtorçylyk şahadatnamalary berildi (olaryň biri, 1955-nji ýyldaky № 74531, A. A. Mikulin bilen awtorlaşykda). Steçkinleriň urugyna belli ýarag konstruktory Igorý Ýakowlewici Steçkin (1922-2001), B. S. Steçkiniň ýegeni-de degişli; ol tapançalar we rewolverler ulgamynda 5 oýlap tapyşyň patentini we 1 peýdaly nusganyň patentini aldy¹⁰ [9, 10].

Atalar – agtyklar

Bu topara ýazyjylar A. N. Tolstoý we T. N. Tolstaýa, döwlet işgärleri W. M. Molotow we A. I. Mikoýan, şeýle hem olaryň agtygy – syýasatçy W. A. Nikonow we sazanda hem-de prodýuser A. A. Mikoýan (Stas Namin), kinematografistler S. F. Bondarçuk we K. W. Kryukow degişli.

2012-nji ýylda Moskwanyň on ýaşly ýaşajysy Anastasiya Rodimina «Fraktal 'energiýa-maglumat monotipiniň' taýýarlanmagy usuly» oýlap tapyşy üçin № 2443570 patentini aldy. Oýlap tapyş unikal suratlary almak üçin çap ediş grafikasyna degişli bolup, olaryň çeperçilik gymmatyny artdyrmak we tomaşaçylara emosional täsirini güýçlendirmek maksady bilen alynan. Bir wagtlar adaty monotip bilen işlemekligi Anastasiya öz atasy öwretdi, ol oýlap tapyşa haýyşnama bermeklige kömek edip, oýlap tapyşyň awtorlaşy-da boldy¹¹. Yewgeniý Mihaýlowiç Rodimin Russiýa Federasiýasynyň 25 oýlap tapyşa patentiniň hukuk eýesi bolup durýar.

Nebereler

Russiýa taryhynda senagatçylaryň we gora zawodçylarynyň Demidowlar (7 nesil); arhitektoryň we suratkeşleriň

Benua (4 nesil); astronomlaryň, matematikleriň, lingwistleriň we musikowedenanlaryň Lýapunowlar, diplomatlaryň Gromyklar, aktýorlaryň Lazarew-Nemolýaýewler (3-3 nesil) we beýlekileriň nesleri aýratyn orny eýeleýär.

Wekilleriniň oýlap tapylyk işi bilen işjeň meşgullanandyklary nebereleriň arasynda, ilkinji nobatda Skryabinleriň biologlar maşgalasynyň agzalaryny agzamak zerur.

Konstantin Iwanowič Skryabin (1878-1972), watançylyk gelminologiýany esaslandyryjy bolup, bu ugurda dünýäde iň uly ylmy mekdebi döredip, oba hojalyk haýwanlarynyň we adamlaryň gelminleriň morfologiýasy, sistematikasy, ekologiýasy boýunça düýpli işleriň awtory¹².

Onuň ogly, mikrobiolog we biohimik Georgiy Konstantinowič Skryabiniň (1917-1989) esasy barlaglary, umumy we tehniki mikrobiologiýa we mikroorganizmleriň biohimiyasy, lukmançylykda we halk hojalygynda ulanmak maksady bilen tebigatda mikroorganizmleri tapmaklyga degişlidir. SSSR YA-nyň Mikroorganizmleriň biohimiyasy we fiziologiýasy institutyny esaslandyryjylarynyň biri bolup, häzirki wagtda bu institut onuň adyny göterýär. Awtorlaşykda oýlap tapyşlar üçin 21 SSSR awtorçylyk şahadatnamasyny aldy.

K. I. Skryabiniň agtygy – Konstantin Georgiýewiç Skryabiniň (1948-2019) ýolbaşçylygy astynda ilkinji gezek SSSR-de gerbitsidlere, wiruslara we zyýanly mör-möjeklere durnukly milli kartoşka sortlaryny döredildi, ösümlikleriň kesellerini anyklamak usullary işlenilip taýýarlanyldy. Ol Russiýada genomy deşifirlemegiň pinonerçilik barlaglarynyň awtory bolup durýar. Awtorlaşykda bu ugurlarda 11 SSSR awtorçylyk şahadatnamasyny we Russiýa Federasiýasynyň 64 patentini aldy.

K. I. we G. K. Skryabinler Sosialistik Zähmetiň Gahrymany adyna mynasyp boldular; üçüsi hem SSSR we Russiýa Federasiýasy YA-nyň, RASHN-nyň akademikleri, K. I. Skryabin bolsa – şeýle hem SSSR LYA-nyň akademigi [16].

Organiki himikleriň Worozsowlaryň neberesiniň birinji wekili – Nikolaý Nikolaýewiç-uly (1881-1941), boýag önümlerini öndürmek boýunça sowet himiýa senagatyny guramakda uly orny oýnady.

Onuň ogly, Nikolaý Nikolaýewiç-kiçi (1907-1979) – SSSR YA-nyň akademigi, RYA-nyň SO-nyň Nowosibisk organiki himiýa institutyny döredijileriň biri we direktory bolup, häzirki wagtda institut onuň adyny göterýär. «Worozsow Nikolaý Nikolaýewiç» familiýa, at we ata adyna awtorçylyk şahadatnamalary bilen goralýan 50-e golaý oýlap tapyş bellige alyndy; atanyň ýa-da oglunyň awtorlygy barada has takyk anyklamak ýeterlikli derejede kyn, sebäbi köp oýlap tapyşlar boýaglaryň himiýasyna ýa-da iki-de alymlaryň ylmy gyzyklanmalarynyň çäklerinde ýerleşýän beýleki meselelere degişli. Diňe 8 oýlap tapyşlaryň beýannamalarynda awtorlar hatarynda «Worozsow N. N. – kiçi» görkezilendir.

Nikolaý Nikolaýewiç-kiçiniň ogly, Georgiý Nikolaýewiç Worozsow (1935), D. I. Mendeleyew adyndaky Moskwa

¹⁰ Steçkinleriň dworýan urugynyň taryhy // Tula täzelikleri: saýt. 2019. 15-nji noýabr. URL: https://newstula.ru/fn_500107.html?ysclid=lyogace8gn591078159 (ýüztutma senesi: 11.09.2024).

¹¹ Paýtagtyň on ýaşly ýaşajysy öz oýlap tapyşyny patentläp rekord goýdy // Patentus: saýt. URL: <https://patentus.ru/blog/2012/05/desyatiletnyayazhitelnitsa-stolitsyi-ustanovila-rekordzapatentovav-sobstvennoe-izobretnie/?ysclid=lyoj2fnmxc650774810> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).

¹² Skryabinler // Häzirki zaman düşündirişli sözlük, BSE: saýt. URL: <https://slovar.cc/rus/bse/521731.html?ysclid=lyzy7a7rdg939688711> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).

himiýa-tehnologiýa institutyny tamamlandan soň, Organiki ýarym önümler we boýaglar institutyna (NIOPIK) işe girdi, bu institutda onuň atasy we kakasy esaslandyryjylaryň we öňdebaryjy işgärleriň hatarynda boldylar, we ol uly ylmy işgärden baş direktora çenli ýoly geçdi. Ol Russiýa Federasiýasynyň patentleri berlen 200-e golaý oýlap tapyşyň awtordaşy, RYA-nyň habarçy-agzasy bolup durýar.

100 ýyldan gowrak wagt Wologdinleriň maşgalasynyň dört nesiliniň oýlap tapyjylyk işi dowam edýär. Dört doganyň arasynda ikisi has belli: Walentin Petroviç (1881-1953), ýokary ýygyllykly tehnika ulgamyndaky görnükli sowet alymy bolup, Russiýada ilkinji ýokary ýygyllygy generatory döretdi, we Wiktor Petroviç (1883-1950). Ol Leningrad gämigurluşyk institutynyň profesory bolup, gämigurluşykda elektrokeşirlemäniň ulanylmagynyň esasy goýujy boldy. «Wologdin W. P.» familiýasyna awtorçylyk şahadatnamalary berlen 62 oýlap tapyş bellige alnandyr, esasan elektrik kondensatorlary, simapdan deňleşdirijiler, induksiýa peçleri, metallary berkitmek usullary, keşirleme enjamlary we ş.m. barada.

Walentin Petroviçiň iki ogly bar boldy – Wsewolod Walentinowyiç (1911-1972) we Wladislaw Walentinowyiç (1917-1981), ýurtda induksiýa lehimlemäniň esaslandyryjylarynyň biri. «Wologdin W. W.» familiýasyna awtorçylyk şahadatnamalary berlen 6 oýlap tapyş bellige alyndy.

Walentin Petroviçiň agtygy – Walentin Wladislawowyiç Wologdin (1950) 1992-nji ýylda induksiýa gyzdyryş üçin enjamlaryny işläp taýýarlamak we öndürmek bilen meşgullanýan «FREAL we Ko» kompaniýasyny döretdi; ol 1 SSSR awtorçylyk şahadatnamasynyň, şeýle hem Russiýa Federasiýasynyň 7 oýlap tapyşyň we 5 peýdaly nusganyň patentleriniň awtory/hukuk eýesi. Olaryň üçüsünde awtordaş hökmünde onuň ogly, Walentin Petroviç Wologdiniň çowlugy – Wladislaw Walentinowyiç Wologdin görkezilipdir¹³ [11].

Behterew familiýasy ilkinji nobatda Wladimir Mihaýlowiç, görnükli watançylyk we dünýä belli alym-ensiklopedist, watançylyk psihonewrologlaryň mekdebiniň esaslandyryjysy, şeýle hem onuň agtygy Natalýa Petrowna (1924-2008), sowet we russiýa neýrofiziologysty, beýniniň iri barlagçysy bilen assosirlenýär. N. P. Behterewa bellige alnan SSSR-iň № 347 «Adam beýnisiniň gabyk aşaky emele gelmeleriň neýronlarynyň häsiýeti» açyşynyň, şeýle hem № 1593635 «Neýrogen hereket bozulmalary bejermegiň usuly» (1990-njy ýyl) oýlap tapyşynyň awtordaşy. Onuň kakasy, Pýotr Wladimirowiç Behterew (1886-1937) hem 20-den gowrak oýlap tapyşyň awtorçylyk şahadatnamalaryna eýe bolup, ähli oýlap tapyşlarda diýen ýaly ol ýeke-täk awtor bolup durýar. Ol awiasiýa, telemehanika, radioaragatnaşyk we ýaraglandyrmak ulgamlarynda harby häsiýetli oýlap tapyşlary we täze gurluşlary işläp taýýarlamak we ornaşdyrmak bilen meşgullanýan gizlin konstruktorçylyk Aýratyn tehniki býurosunda inžener-konstruktor bolup

işledi. P. W. Behterew Gyzył goşunda ulanylyan torpedolary işläp taýýarlady.

Şeýle hem Natalýa Petrowanyň äri – Wsewolod Iwanowiç Medwedew (1924-2008), fiziologysty, RYA-nyň habarçy-agzasy, 1996-njy ýylda «Adamyň funksional ýagdaýyny we işlemegiň ýaraglylygyny bahalandyrmagyň awtomatlaşdyrylan ulgamy» № 2915 peýdaly nusganyň patentini alan, şeýle hem olaryň ogluny, RYA-nyň akademigi Swýatoslaw Wsewolodowyiç Medwedewi (1949), beýni kesellerini bejermek usullary üçin 4 patentiň awtordaşy agzap bolar. 2015-nji ýylda S. W. Medwedew fiziologiýa we lukmançylyk boýunça I. P. Pawlow adyndaky RYA-nyň baýragyna mynasyp boldy¹⁴.

**Wekilleriniň oýlap
tapyjylyk işi bilen işjeň
meşgullanandyklary
nebereleriň arasynda,
ilkinji nobatda biologlar
Skryabinleriň, organiki
himikleriň Woroztsowlaryň,
neýrofiziologlar Behterewleriň
maşgalasynyň agzalaryny
agzamak zerur.**

Şu makalada diňe käbir has belli maşgala oýlap tapyjylyk birleşikleri barada maglumatlar berlen bolup, «Watançylyk oýlap tapyjylary» [12] atly üç jiltlik ensiklopedik biografiýa sözlüğünde, garyndaşlyk we döredijilik baglanyşykly 100-den gowrak adamlar barada maglumatlar berlendir.

Barlag netijesi hökmünde täze tehniki çözümleriň döredilmegine oýlap tapyjylar maşgalasynyň ep-esli ylmy we amaly goşandynyň berlen. Döwlet patent gaznasynyň resminamalary bilen tassyklanýan maşgala oýlap tapyjylaryň dürli görnüşleri kesgitlenilen.

**Yzygiderlik ýörelgesi
hem bir nesil alymlaryň
ylmy hyzmatdaşlygynyň
çäklerinde, hem-de birnäçe
nesil barlagçylaryň ölçeğinde
durmuşa geçirilýär. Russiýada
maşgala oýlap tapyjylygyň
däplerini gorap saklamak
ýurduň ylmy-tehniki
mümkinçiliginiň ösmegine
ýardam edýär.**

¹³ Kompaniýa hakynda. Induksiýa gyzdyryşyň öňdebaryjy tehnologiýalary // «Freal we K» ÇHK YÖK: saýt. URL: <https://freal.ru/informatsiya/o-kompanii.html> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).

¹⁴ Behterewler alymlaryň neberesi: ata, ogul, agtyk gyz, çowluk // Liveinternet: saýt. 2023. 13-nji mart. URL: <https://www.liveinternet.ru/users/stewardess0202/post498541985/> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).

XIX-XX asyrlaryň DPG-iň patent resminamalaryny seljermegiň netijesi hökmünde, maşgala arabaglanyşyklary bolan (atalar-ogullar, doganlar, är-aýallar, daýylar-ýegenler, atalar-agtyklar we tutuş nebereler) köp döredijilik birleşikleri ýüze çykaryldy. Olaryň arasynda diňe bir watançylyk dälde-eýsem, dünýä ylmyna hem uly goşant goşan köp atlar bar.

Ylmy döplere gatnaşmak, ylmy ugruň esaslandyryjysyndan onuň okuwçylaryna – maşgala agzalaryna tejribäni geçirmek, «ylmy maýany» toplamak, onuň mundan beýläk ösmegi ylmyň we tehnikaýyň doly täze ugurlaryny emele getirýärler.

Russiýa maşgala oýlap tapyjylygyň ölçegleri arkaly ilkinji gezek ylmy-tehniki bilimiň köp pudaklarynda meňzeşlikleri bolmadyk gazananlaryň uly toplumy ulgamlaşdyryldy.

Barlaglaryň netijeleri, öz düzüminde SSSR-iň we Russiýa Federasiýasynyň alymlarynyň bolmaklygy, döwlet tarapyndan üns bermek we goldaw, oýlap tapyjylygyň döwlet syýasatynyň bir bölegi hökmünde öňe sürmek we ykrar etmek bolan aýratyn maşgalalaryň wekilleriniň ornuny görkezdi.

Jemlemek bilen, maşgalanyň, onuň döpleriniň maşgala agzalarynyň oýlap tapyjylyga bolan ukyplarynyň ösmegine täsir edýändigini, tehniki döredijiligiň bolsa şahsyýetiň özüni durmuşa geçirmegiň peýdaly endigi bolup durýandygy barada netijä gelmek bolar. Russiýada maşgala oýlap tapyjylygyň döplerini gorap saklamak ýurduň ylmy-tehniki mümkinçiliginiň ösmegine ýardam edýär.

Edebiýatyň sanawy

1. Iwliyew, G. P. Patentlemäniň nyşanlary we manylary / G. P. Iwliyew; Ýewraziýa patent edarasy, SEFI. – Moskwa: «ID «Gorodets»» ÇHJ, 2023. – 255 s.
2. Lopatina N. W., Neretin O. P. Bilimleriň bitewi elektron giňişliginde sanly medeni mirasy gorap saklamak / N. W. Lopatina, O. P. Neretin // MGUKI-niň Habarlary. 2018. – № 5 (85) sentýabr – oktýabr. – S. 74-80.
3. Kuznetsowa, T. W. Patent kitaphanasynyň täze sahypalary / T. W. Kuznetsowa, N. O. Nekrasowa / Kitaphana taryhy: häzirki ýagdaýy we öwrenmek perspektiwalary. – Moskwa: Moskwa döwlet medeniýet instituty, 2021. – S. 223-237. – EDN SVLSJW.
4. Škuratow, Ý. G. Ylma gitmek / Ý. G. Škuratow; Ukrainanyň bilim we ylm ministrligi, Ukrainanyň Millý Akademiyasy, W. N. Karazin adyndaky Harkow milli uniwersiteti, Ukrainanyň MYA-nyň Radioastronomiki instituty. – Harkow: W. N. Karazin adyndaky HMU, 2013-275 s., illýustr. – URL: https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_007531572/?ysclid=m0xwef2tyg561806788 (ýüztutma senesi: 11.09.2024).
5. Akademik Leonid Semýonowýç Barbarasýň hatyrasyna // W. I. Şumakow adyndaky transplantologiya we emeli organlary YMBT Russiýanyň Saglygy goraýyş ministrligi: saýt. – URL: <https://transpl.ru/about/press-center/pamyati-akademika-leonida-semyenovicha-barbarasha/?ysclid=lyzwm0f43o971827830> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).
6. Zezina, O. W. Russiýanyň belli patent eýeleri: biobibliografik görkeziji / O. W. Zezina; Intellectual eýeçilik boýunça Federal gulluk (Rospatent), Senagat eýeçiliginiň federal instituty. – Moskwa: «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» Federal döwlet býujet guramasy, 2019. – 82 s. – ISBN 978-5-9500988-1-9. – EDN MKOCRM.
7. Watançylyk farmakologiyasynyň esaslandyryjysy akademik M. D. Maşkowskiniň durmuşy we işi // Halkara talyp ylmy habarlary: tor neşiri. – URL: <https://eduherald.ru/ru/article/view?id=18710&ysclid=lyzx1lt6tz341105822> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).
8. Aýallar-konstruktorlar: «aýal däl» işde üstünlik gazananlar // Rosteh: saýt. – 2020. – 7-nji mart. – URL: <https://rostec.ru/news/zhenshchiny-konstruktory/?ysclid=lyo75u2nmq841681013> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).
9. Ýakowlew, W. I. Nikolaý Ýegoryç Žukowskiý (1847-1921): doglan gününüň 120 ýyllygyna we aradan çykan gününüň 100 ýyllygyna / W. I. Ýakowlew // Perm uniwersitetiniň habarlary: saýt. – 2022. – Gowş. 1 (56). – URL: <file:///C:/Users/bib1/Downloads/nikolay-egorovich-zhukovskiy-1847-1921-k-175-letiyu-so-dnya-rozhdeniya-i-100-letiyu-so-dnya-smerti.pdf> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).
10. Žukowskiň maşgalasy // Professor Nikolaý Ýegoryç Žukowskiň Ylmy-memorial muzeyi: saýt. – URL: <https://zhukovskymuseum.ru/nezh-semiya/?ysclid=lyog7564l5522194356> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).
11. Tümenewa, T. Peterburgyň üç nesil alymlary öz durmuşlarynyň işi hökmünde elektrotehnikaýy saýlap aldylar / T. Tümenewa // Russiýa gazet. – 2022. – 13-nji aprel. – URL: <https://rg.ru/2022/04/13/reg-szfo/tri-pokoleniia-peterburgskih-uchenyh-vybrali-delom-zhizni-elektrotehniku.html?ysclid=lyzypgvumq767694993> (ýüztutma senesi: 11.09.2024).
12. Kolesnikow, A. P. Watançylyk oýlap tapyjylar (1917-1991): 2 jiltlik ensiklopedik biografik sözlük / A. P. Kolesnikow, S. I. Nikolskaýa. – Moskwa: «PATENT» INIŞ, 2021. – J. 1: A-K. – 2021. – 689 s.; illýustr.; J. 2: L-Ý. – 2021. – 606 s.

Awtorlar hakynda maglumat

Tatýana Wiktorowna Kuznetsowa, pedagogik ylymlarynyň doktory, professor, «Bütün Russiýa patent-tehniki kitaphanasy» (WPTB) Merkeziniň başlygy «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE (Moskwa, Berežkowskaýa köç., 24); kuznetsova@rupto.ru

Olga Walentinowna Zezina, «Senagat eýeçiliginiň federal instituty» FDBE WPTB Merkeziniň baş bibliografy (Moskwa, Berežkowskaýa köç., 24); olga.zezina@rupto.ru

References

1. Ivliev, G. P. (2013) «Symbols and senses of patenting», Eurasian Patent Office, FIPS, LLC ID «Gorodets», Moscow, Russia.
2. Lopatina, N. V. and Neretin, O. P. (2018) «Digital cultural heritage preservation in a unified electronic knowledge space», *MGUKI Bulletin*, no 5 (85) September – October, pp. 74–80.

3. Kuznetsova T. V. and Nekrasova N. O. (2021) «*New patent library history pages Library history: current state and prospects for studying: monograph*», Moscow State Institute of Culture, MGIK Publishing House, Moscow, Russia, pp.223–237
4. Shkuratov, Yu. G. (2013) «Hozhdenie v nauku», Ministry of Science and Education of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine, Kharkov National University n. a. V. N. Karazin, Radio Astronomic Institute of National Academy of Sciences of Ukraine, Kharkov: KhNU n. a. V. N. Karazin, available at: https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_007531572/?ysclid=m0xwef2t-yg561806788 (Accessed 11 September 2024).
5. «In memoriam of Academician Leonid Semyonovich Barbarash», *National Medical Research Center of Transplantology and Artificial Organs n. a. Ac. V. I. Shumakov of Ministry of Health of Russia* available at: <https://transpl.ru/about/press-center/pamyati-akademika-leonida-semyenovicha-barbarasha/?ysclid=lyzwm0f43o971827830> (Accessed 11 September 2024).
6. Zezina, O. V. (2019) «Famous patenters of Russia», Rospatent, FIPS, Moscow, Russia.
7. «Life and activity of the [Russian] domestic pharmacology founder Academician M. D. Mashkovsky», *International Student Scientific Bulletin: web edition*, available at: <https://eduherald.ru/ru/article/view?id=18710&ysclid=lyzx1lt6tz341105822> (Accessed 11 September 2024).
8. «Women designers: the successful ones in a «not women's' business' (2020), available at: <https://rostec.ru/news/zhenshchiny-konstruktory/?ysclid=lyo75u2n-mq841681013> (Accessed 11 September 2024).
9. Yakovlev, V. I. (2022) «Nikolay Egorovich Zhukovsky (1847–1921): To the 120th anniversary of birth and the 100th anniversary of death», *Perm University Bulletin*, Issue 1 (56) available at: <file:///C:/Users/bib11/Downloads/nikolay-egorovich-zhukovskiy-1847–1921-k-175-letiyu-so-dnya-rozhdeniya-i-100-letiyu-so-dnya-smerti.pdf> (Accessed 11 September 2024).
10. «Zhukovsky's family» available at: <https://zhukovsky-museum.ru/nezh-semjya/?ysclid=lyog7564l5522194356> (Accessed 11 September 2024).
11. Tyumeneva, T. (2022), Three generations of Saint Petersburg scientists dedicated their lives to electrical engineering», *Rossiyskaya Gazeta*, April 13, available at: <https://rg.ru/2022/04/13/reg-szfo/tri-pokoleniia-peterburgskih-uchenyh-vybrali-delom-zhizni-elektrotehniku.html?ysclid=lyzypgvmq767694993> (Accessed 11 September 2024).
12. Kolesnikov, A. P. and Nikolskaya S. I. (2021) «*Domestic inventors (1917–1991): encyclopedic biographical dictionary*», INIC «PATENT», Moscow, Russia.

Information about the authors

Tatyana V. Kuznetsova, Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the Center «All-Russian Patent and Technical Library» (VPTB) of FGBU «Federal Institute of Industrial Property» (FIPS) (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24); kuznetsova@rupto.ru

Olga V. Zezina, Chief Bibliographer of VPTB Center of FGBU «Federal Institute of Industrial Property» (FIPS) (Moscow, Berezhkovskaya emb., 24); olga.zezina@rupto.ru

Awtor bähbitleriñ gapma-garşylygynyñ ýokdugy barada beýan edýär.

The authors declares no conflict of interests.

Redaksiya gelen senesi: 17.09.2024

Syndan soñra goşmaça işlenen senesi: 25.11.2024

Neşir edilmäge kabul edilen senesi: 27.11.2024

6 KITAP TEKJESI

Usulyýet gollanmasynyň mazmuny

Methodological manual abstract

EDN: <https://elibrary.ru/rcfrhm>**«Geografik görkezmeler hökmünde teklipe edilen nyşanlaryň seljermesiniň aýratynlyklary»**

Awtorlar: A. Ý. Syçýow, Ý. W. Turçina

Senagat eýeçiliginiň federal institutynyň neşirýaty

«Features of the examination of designations claimed as geographical indications»

Authors: A. E. Sychev, Yu. V. Turchina

Prepared by the Federal Institute of Industrial Property

Usulyýet gollanmasynyň maksady – ýerli önüm öndürjilere, patent wekillerine, ýuristlere geografik görkezmäni döwlet belligine almak we (ýa-da) şeýle geografik görkezmä aýratyn hukugy bermek üçin haýyşnamany düzmekde we resminamalary taýýarlamakda ýardam bermek.

Geografik görkezmäni döwlet belligine almak üçin haýyşnamalar boýunça teklipe edilen nyşanlaryň seljermesiniň aýratynlyklary we geografik görkezmä aýratyn hukugy bermegiň esaslary açylyp görkezilýär.

Haýyşnama bermäge hukugy bolan adamlaryň (haýyşnamaçylaryň) sanawyny düzmek çemeleşmeleri barada, şeýle hem haryt öndürmegiň tapgyrlarynyň we çäkleriniň hem-de harydyň häsiýetleriniň hereket edýän kanunçylyga laýyk gelşini barlamak talaplar barada düşündirişler berlen. Öňümçilik şertleriniň berjaý edilişine we harydyň häsiýetleriniň saklanylmagyna gözegçilik etmek tertibine bolan talaplar açylyp görkezilen.

Tezisler haýyşnamalaryň seljermesiniň tejribesinden alnan mysallar bilen suratlandyrylan. Haýyşnamaçylaryň adaty ýalňyşlary seljerildi.

Usulyýet gollanmasy «Halk çeperçilik medeniýeti we döp bolan bilimler ulgamynyň intellektual eýeçilik ulgamyndaky hyzmatlaryň talaplylygyny bahalandyrmak» ylmy-barlag işiniň çäginde taýýarlanyldy.

Syn

Review

EDN: <https://elibrary.ru/qkbwyo>

A. Ý. Syçýowyň, Ý. W. Turçinanyň «Geografik görkezmeler hökmünde teklipl edilen nyşanlaryň seljermesiniň aýratynlyklary» usulyýet gollanmasyna syn

Tereşenko Olga Iwanowna,

hukuk ylymlarynyň kandidaty, «Russiýa döwlet intellektual eýeçilik akademiýasy» FGBOU «WO RGAIS» ösdürmek we strategik gatnaşyklar boýunça prorektor

Review of the methodological manual by A. E. Sychev, Yu.V. Turchina «Features of the examination of designations claimed as geographical indications»

Olga I. Tereshchenko,

Cand. Sci. (Law), vice-rector for development and strategic communications of the Russian state academy of intellectual property

Gollanmanyň aktuallygyna hiç hili şübhe ýok, sebäbi garalan intellektual hukuklaryň obýekti russiýa kanunçylygynda iň ýaş bolup durýar, oňa degişli hukuk ulanmak tejribesi diňe emele gelyär.

Awtorlar hukuk kadalaryny tejribeden mysallar bilen suratlandyryp, doly we aýdyň kesgitleýärler, okaýjynyň ünsüni aýratyn möhüm jähtlere jemleýärler, bu bolsa bellenen problemlara dogry ylmy garaýyş barada netijä gelmäge mümkinçilik berýär, işiň gurluşynyň özi bolsa, garalýan barlag obýekti we predmeti barada dogry düşünjäni guramak üçin ylmy gymmata eýedir.

Işde barlaglaryň empirik bazasy ýeterlik derejede işlenilip taýýarlanylýpdyr, ähtimal, haýyşnamaçylaryň iň köp ýalňyşlyklary we olaryň talaplaryndan gelip çykýan, aýdyň we logiki taýdan esaslandyrylan gurluş bar.

Awtorlar ylmy bilimiň – jemlemek, toparlara bölmek, ulgamlaşdyrmak ýaly giňden tanalýan usullaryny doly möçberde ulanypdyrlar. Usulyýet gollanmasynyň düşnükli

gurluşy bolup, materiallar yzygiderli beýan edilýär, jemleriň delillendirmesi ýüze çykarylan meseleli taraplara laýyk gelyär.

Gollanmany ýazmak üçin, awtorlar diňe kadalaşdyryjy-hukuk namalaryny, kazyýet çözgütlerini we Senagat eýeçiliginiň federal institutynyň hem-de Bütindünýä intellektual eýeçilik guramasynyň resmi internet-serişdeleriniň materiallaryny ulanypdyrlar, şonda alym-hukukçylaryň bellenen meseleler barada garaýyşlary getirilmändir. Şol bir wagtyň özünde, işiň amaly ugruna we empirik bazanyň köplüğine üns bersek, şeýle çemeleşme ýol berilýän hasaplanýar, iş gerek awtorlar tarapyndan, gerek hem beýleki şu ugur boýunça hünärmenler we alymlar tarapyndan indiki ylmy barlaglary geçirmek üçin esas bolup durýar.

Usulyýet gollanmasy lakoniýa taýdan beýan edilip, ýeterlik möçberdäki amaly mysallaryň seljermesini öz içine alýar.

**«SEFI Habarçysy»
žurnaly**

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)

Neşir edýän redaktor:

Ýelena Gennadiýewna Sarýowa
SEFI FDBE (Moskwa, Rossiya)
vestnik_fips@rupto.ru

Jogapkär kätip:

Anastasiya Aleksandrowna Lomakina
SEFI FDBE (Moskwa, Rossiya)
vestnik_fips@rupto.ru

Rejeleme we kompýuter arkaly sahypalaşdyrmak:

«Gruppa PRCB» JÇJ:

Elmira Magomedeminowna Magomedowa,
Olga Ýyryýewna Wolwaçewa,
Ýelena Aleksandrowna Gorškowa,
Anastasiya Sergeýewna Polomarenko,
Anastasiya Borisowna Dolženko

SEFI terjimeçisi:

Andrey Ýuryewiç Moskalenko
(esasy terjimeçi)

Foto:

Olesya Anatolyewna
we Dmitriy Wladimirowiç Başarowlar

Çap etme üçin gol çekilen: 20.12.2024

Format: 205×290 mm

Çap ediliş: doly reňkli (ofset, 4/4)

Mukdar: 500 nusga. **Sargyt:** № 504

Neşirýat gullugy:

«Senagat eýeçiliginiň federal instituty»
Federal döwlet býujet edarasy
125993, Moskwa, Berežkovskaya köçesi, jaý 30, bina 1
G-59, GSP-3

**«Bulletin of Federal Institute
of Industrial Property» journal**

ISSN 2782-5086 (Print)
ISSN 2949-2432 (Online)

Managing editor:

Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Executive editor

Anastasia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Editing and Desktop publishing:

PRCB Group LLC:

Elmira Magomedova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko

FIPS translator:

Andrey Moscalenko
(Lead Translator)

Photo:

Olesya Basharova and Dmitry Basharov

Signed to print: 20.12.2024

Format: 205×290 mm

Printing: full-colour (offset ink, 4/4)

500 copies; **Order:** № 504

Printing house:

Federal State Budgetary
Institution «Federal Institute of Industrial Property»
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

HORMATLY OKYJYLAR, «SEFI HABARÇYSYNA» ÝAZYLMAGY UNUTMAŇ!

Abuna ýazylmak bilen, Siz intellektual eýeçilik baradaky iň täze maglumatlara we ýeketäk seljeriş maglumatlara hemişelik elýeterlilik gazanarsyňyz.

ABUNALYGYŇ UZALDYLMAGYNY ÝA-
DA ILKINJI GEZEK ABUNA ÝAZYLMA
ÜÇIN SIZ «ROSSIÝANYŇ POÇTASY»
ŞAHAMÇASYNDA ÝA-DA KATALOGLAR
ARKALY ONLAÝN ÝAGDAÝDA AMALA
AŞYRYP BILERSIŇIZ:

• «Rossiýa habarlary»
www.pressa-rf.ru saýtda
Abuna indeksi: 85599

• «Kniga-Serwis»
www.akc.ru saýtda
Abuna indeksi: E 85599

**Intellektual eýeçilik dünýäsinden
ähli iň täze habarlar:**

 WKontakte
Rospatent

 WKontakte
SEFI